

BUTLLETÍ OFICIAL DEL PARLAMENT DE CATALUNYA

Número 250 / III Legislatura / Setè període

Barcelona, 22 de març de 1991

SUMARI

R-38677

4. Informació			
4.80. Síndic de Greuges			
— Informe al Parlament de Catalunya emès pel Síndic de Greuges (Any 1990) (Reg. 26551).	16713		
Presentació	16714		
Introducció	16716		
Llibre Primer			
Primera part			
<i>Secció I: Administració general</i>			
I. Introducció	16717		
II. Tipologia de les queixes	16717		
III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives			
1. Qüestions no prou resoltes de la funció pública			
— La comissió de serveis i els seus efectes	16719		
— Mobilitat del personal sanitari entre institucions hospitalàries i equips d'atenció primària	16720		
— Les pensions dels funcionaris de l'administració local es tramiten molt lentament	16720		
2. Queixes derivades de la prestació del servei militar			
— Una desesperançada petició	16721		
— Els mariners de lleva destinats al Golf Pèrsic	16721		
3. Els poders públics garanteixen i protegeixen l'exercici de la llibertat d'empresa dins el marc de l'economia de mercat			
— En defensa de la competència		16722	
— Novament en defensa de la competència		16723	
— L'expropiació dels drets concessionals comporta la indemnització del seu equivalent econòmic		16724	
— La decisió de gestionar en règim de monopoli ha de considerar la indemnització als gestors preexistents i els legítims interessos dels consumidors i usuaris		16725	
— El terme municipal: límit al gestor d'un servei municipal en règim de monopoli		16726	
4. Els immigrants estrangers a Catalunya			
— Solidaritat amb els immigrants estrangers		16727	
5. El procediment, garantia dels drets dels ciutadans. Sanció de les vulneracions. Conservació dels actes esmenats. Rigor en els terminis i en la terminologia			
— La demora a notificar no pot perjudicar el destinatari de la notificació		16728	
— El preu just		16728	
— Demora de l'administració a retornar el permís de circulació de vehicles retirat per no haver passat la ITV		16729	
6. La moció de censura a l'alcalde: alguns problemes. Inscripció de les associacions de veïns en un registre municipal			
— L'alcalde no permet a un regidor del seu grup municipal votar la moció de censura presentada contra ell		16730	
— Negativa a inscriure una associació de veïns en el registre municipal		16731	

Secció 2: Ordenació del territori

I. Introducció	16734
II. Tipologia de les queixes	16734
III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives	
1. Accés a un habitatge digne	
– Porters jubilats necessiten habitatge	16735
2. La política d'habitatge	
– Ocupació d'habitatges precintats	16736
– Circumstàncies que m'han portat a ocupar un pis	16737
3. L'urbanisme: Algunes qüestions d'actualitat	
– Mediació entre particulars i administració, socis en una empresa privada, per assegurar-ne la viabilitat	16738
4. Les ordres d'execució o suspensió d'obres o altres usos: alguns problemes	
– Les dificultats d'un petit Ajuntament per dur a terme un expedient de ruïna	16738
– Finalment, es va complir l'ordre d'execució d'obres	16739
– Nexe entre l'advertiment a un Ajuntament en el sentit que una llicència constitueix una infracció urbanística i la impugnació davant el tribunal contenciós	16739
5. Eliminació de residus	
– Oposició al pla de residus	16741
– Abocador incontrolat	16741
– Molèsties causades per una depuradora	16742
6. Activitats classificades	
– Incivisme i sorolls	16742
– Mesures correctores	16742
– Tancament per manca de llicència	16742
– Més mesures correctes	16742
– Línia d'alta tensió	16743
– Bandes de patinadors	16743

Secció 3: Tributària

I. Introducció	16744
II. Tipologia de les queixes	16744
III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives	
1. El principi de seguretat jurídica i les notificacions tributàries	
– La instrumentalització dels deutes tributaris	16745
– Notificacions defectuoses	16745
2. Lentitud en el procediment econòmic-administratiu	
– Un cas exemplar de lentitud	16747

3. Les autoliquidacions i la devolució d'ingressos indeguts	
– Aplicació de l'article 121 del Reglament regulador del Procediment Econòmic-Administratiu	16748
– L'article 51 de l'Estatut dels Treballadors i les retencions de l'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques	16748
– La prescripció del dret de devolució d'ingressos indeguts	16749
4. L'impost sobre béns immobles i les taxes. Afers plantejats	
– Una resolució administrativa dilatòria	16749
– Valors cadastrals	16750

Secció 4: Sanitat i Consum

I. Introducció	16751
II. Tipologia de les queixes	16751
III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives	
1. La sanitat pública i l'assistència sanitària	
– El tractament de les malalties	16753
– Medicaments	16754
– Els torns de guàrdia de les farmàcies	16757
2. El dret a la salut i els drets dels usuaris	
– Certificat mèdic oficial	16762
– Desatenció mèdica i manca de mesures de seguretat	16763
– Consentiment i experimentació	16764
– L'aigua i la salut	16765
3. SIDA, droga i prostitució	
– SIDA i centres penitenciaris	16770
4. La salut mental	16771
5. El ciutadà i el consum	
– Pobra consumidora	16773
– Quina aigua tan clara	16773
– Un poble incomunicat	16773

Secció 5: Pensions i Treball

I. Introducció	16774
II. Tipologia de les queixes	16774
III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives	
1. Amnistia i pensions. Presó i indemnització	
– L'edat, un obstacle per ésser indemnitzat	16778
2. Les pensions de la Seguretat Social	
– Les revisions mèdiques dels treballadors declarats invàlids	16780

– Els tres primers dies d'incapacitat laboral transitòria	16783	4. Desplegament de la LOGSE	
– Invalidesa i treball	16784	– Contra la LOGSE	16815
– El càlcul de la pensió de viduïtat	16785	– Omissió de l'educació plàstica	16815
		– Especialització en educació musical	16818
		– Mestres interins i substituïts	16819
3. Treball i desocupació		5. Mal estat i construcció dels centres docents	
– Eleccions sindicals i resultats electorals	16789	– Retard en unes obres de reparació	16820
– Les presumpcions de l'administració	16790	– Paralització de les obres per dimissió del consistori	16821
– La difícil recuperació del patrimoni confiscat	16790	– Reivindicació d'un nou centre	16821
– L'INEM i els estrangers	16792		
– Reinserció de reclusos	16793	6. Concursos i oposicions	
– Preferències i discriminació	16794	– La seu dels tribunals d'oposició	16822
– Seguretat i higiene en el treball	16795	– Què és primer: La preferència o la prioritat	16822
		– L'exigència de titulació en llengua catalana als mestres d'EGB	16823
4. Mestresses de casa			
– El treball no remunerat de la dona	16796	7. L'accés a la Universitat	
		– Accés a empresarials: Problemes generats per la diversitat de centres	16824
<i>Secció 6: Serveis socials</i>			
I. Introducció	16798	<i>VIII. Secció 8: Justícia</i>	
II. Tipologia de les queixes	16798	I. Introducció	16826
III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives		II. Tipologia de les queixes	16826
1. La protecció de la infància		III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives	
– Denúncies per maltractament de menors	16800	1. Lentitud judicial	
		– El qui espera, desespera	16827
2. Residències específiques		– Què hi puc fer més?	16827
– Malalts mentals i disminuïts psíquics: tracte discriminatori	16801		
– Residències específiques per a malalts mentals	16802	2. Inexecució de sentències	
3. Barreres arquitectòniques	16803	– La indemnització que no arriba	16827
		– No sé si ho veuré	16827
4. Pobresa		3. Situacions dels Jutjats	
– Gent al carrer	16805	– Sense mitjans, poca cosa puc fer	16828
– Solitud i desemparament	16806	– Advocats: entre l'espasa i la paret	16828
5. La implicació social en la lluita contra la marginació	16806		
		4. Justícia i menors	16828
<i>Secció 7: Ensenyament i Cultura</i>		5. El món penitenciari: insuficient informació als interns dels centres penitenciaris. Massificació	
I. Introducció	16808	– Rodes de reconeixement	16831
II. Tipologia de les queixes	16808	6. Manca de mesures alternatives a la presó	
III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives		– Citat per complir sentència	16832
1. Administració de Justícia i normalització lingüística		– Tornar a començar	16832
– Impossibilitat d'obtenir una notificació judicial en llengua catalana	16810	7. No per haver-ho dit cal no repetir-ho	
		– Una mort digna	16832
2. Subvencions, ajudes i beques		8. Complir la pena de presó al més a prop possible del domicili familiar	
– Denegació de beques sense publicitat	16813	– Tenir el fill empresonat a Alcalà Meco	16835
3. Protecció dels animals			
– Tràfic transfronterer d'animals	16814		

3. Els dipòsits municipals de detinguts		<i>Annex 3: Dades de tramitació dels expedients</i>	
- Anàlisi de la realitat dels dipòsits de detinguts a través del treball de camp	16835	- Resum d'exercicis anteriors	16865
		- Tramitació dels expedients registrats durant l'any 1990	16866
		- Seguiment de queixes recollides en Informes anteriors	16867
<i>Secció 9: Queixes privades i/o inconcretas</i>			
I. Introducció	16840	<i>Annex 4: Classificació general dels expedients</i>	
II. Temes seleccionats i queixes il·lustratives	16840	- Classificació dels expedients per seccions. Comparació amb anys anteriors	16869
1. Qüestions privades		<i>Annex 5: Classificació dels expedients per la temàtica que plantegen</i>	
- Fa anys que no sé res del meu marit	16840		16871
2. Qüestions inconcretas	16841	<i>Annex 6: Classificació de les actuacions d'ofici</i>	16873
3. Qüestions jutjades		<i>Annex 7: Activitats del Síndic</i>	16875
- Vull que m'escoltin	16841	<i>Annex 8: Composició del Síndic de Greuges</i>	16881
		- El personal del Síndic de Greuges	16882
La consulta diària	16842	<i>Annex 9: Els informes al Parlament emesos pel Síndic de Greuges</i>	16883
<i>Segona part</i>			
Conclusions	16843	Llibre Segon	
<i>Tercera part</i>			
<i>Annex 1: Dades generals de les actuacions del Síndic de Greuges</i>			
- Actuacions globals del Síndic de Greuges	16845	1. Introducció	16884
- Registre d'entrada d'escrits	16846	2. Selecció d'accions medials	
- Entrada mensual d'expedients. Comparació anys anteriors	16847	- Urbanisme i responsabilitat patrimonial	16884
- Registre de sortida d'escrits	16848	- Conflictes entre veïns	16887
- Expedients individuals i col·lectius	16849	- Titularitat d'un camí: pública o privada?	16887
- Edat, nivell cultural i sexe dels reclamants	16850	- El Gran Teatre del Liceu	16888
- Llengua emprada	16851	- Emplaçament dels abocadors de residus	16889
- Tipus de reclamants (professió, ocupació, activitat)	16852	- Problemàtica d'una empresa mixta	16891
- Classificació territorial de les queixes	16853	- Malentès en un procediment expropiatori	16891
		- Conflicte de Funció Pública	16891
		- El Besòs i La Mina	16892
		3. Conclusions	16893
<i>Annex 2: Consultes ateses</i>	16864	- Llei 14/1984, de 20 de març, del Síndic de Greuges	16894

Els documents publicats en el Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya són una reproducció fidel dels documents originals entrats a registre.

4. INFORMACIÓ

4.80. Síndic de Greuges

INFORME AL PARLAMENT DE CATALUNYA EMÈS PEL SÍNDIC DE GREUGES

(ANY 1990)

(Reg. 26551 / Mesa del 05.03.91)

OFICIALIA MAJOR

La Mesa del Parlament, en sessió tinguda el dia 5 de març de 1991, ha pres nota de l'Informe al Parlament de Catalunya emès pel Síndic de Greuges (Any 1990) (Reg. 26551), presentat pel Síndic de Greuges, d'acord amb la Llei 14/1984, del 20 de març, del Síndic de Greuges. D'acord amb l'article 144.1 del Reglament del Parlament, la Mesa ha ordenat de publicar-lo en el *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya* i de trametre'l a la Comissió parlamentària del Síndic de Greuges per al seu debat, previ al del Ple.

Palau del Parlament, 5 de març de 1991

Ismael E. Pitarch
Oficial Major

INFORME AL PARLAMENT DE CATALUNYA EMÈS PEL SÍNDIC DE GREUGES (ANY 1990)

Han participat en la redacció d'aquest Informe:

Frederic Rahola i d'Espona
 Elies Rogent i Albiol
 Rufo Diéguez i Villar
 Maria J. Arnau i Sala
 Anna Fayos i Molet
 Joaquim Soler i Pont
 Enric Bartlett i Castellà
 M. Josep Juan-Torres i Carceller
 Josep-Ramon Arbiol i Also
 Mercè Corretja i Torrens
 Eduard Perxés i Compte
 Pilar Busquiel i Soriano
 Ramon Torrens i Rappard

PRESENTACIÓ

Obra sense renyir.

Lao Tse

Amb independència de donar compliment al que disposa l'article 30 de la Llei 14/84, de 20 de març, amb aquest setè informe que presento al Parlament de Catalunya em proposo donar una imatge actual de la problemàtica administrativa del nostre país a través dels problemes suscitats pels ciutadans que s'han dirigit a la nostra Institució, sollicitant-nos aclariments o advertiments a fer a l'administració per resolucions incorrectes degudes a negligències, silencis o interpretacions desviades per l'acció administrativa.

En aquest ordre de coses, el lector podrà comprovar a les pàgines que segueixen que per la denúncia pública i la gestió directa hem pogut garantir que les parts fessin ús dels drets reconeguts i que prevalguessin solucions equitatives als problemes en què l'afectat es trobava, generalment, en una posició d'inferioritat.

Així mateix, i com en els anteriors informes, s'ha procurat adequar l'estructura formal a la concepció particular del contingut de cada secció, a fi de fer-la més entenedora.

Dins de cada secció hem aprofundit en el tema que hem considerat més característic, a fi de facilitar al lector una millor comprensió del problema en el qual, de vegades, es denuncia el comportament de l'administració.

Alguns d'aquests problemes ens han inquietat, ja que han motivat reaccions negatives dels ciutadans respecte al seu com-

portament cívic, que el desvien de les naturals accions col·lectives de solidaritat, imprescindibles per aconseguir una vida social justa.

En aquest Informe, com en els dos anteriors, mantenim un apèndix que constitueix el Llibre Segon. Aquesta vegada pretenem posar en coneixement del Parlament la tasca de mediació del Síndic, una actuació cada dia més sollicitada per la societat civil i per les mateixes administracions.

Pensem que la importància d'aquesta actuació i el desconeixement general que se'n té justifiquen el tractament específic d'aquesta funció, gràcies a la qual s'han pogut aproximar posicions que en principi eren considerades irreconciliables.

El contingut és essencialment casuístic: es tracta d'evidenciar —a partir d'una selecció d'actuacions realitzades entre ciutadans o col·lectius i diverses administracions— la veritable aportació medial del Síndic per la qual s'han pogut aconseguir solucions més àgils i econòmiques als ciutadans. Crec que amb aquesta nova via, també contribuïm a mentalitzar els quadres administratius a adoptar un procés que s'aparta del rutinari, heretat dels sistemes antics.

En aquest mateix període hem presentat a la Comissió del Síndic l'Informe extraordinari sobre els Dipòsits Municipals de Detinguts a Catalunya, subtitulat: «Entre la imprevisió i l'omissió», treball al que hem dedicat més de sis mesos d'investigació i estudi i en la preparació del qual els alcaldes afectats ens han demostrat una gran sensibilitat pel problema i ens han donat una valuosa informació i documentació, gràcies a la qual ha estat possible d'elaborar-lo.

Les seves pàgines, que revelen la situació d'aquestes dependències municipals, són una part de la denúncia de la precària i,

moltes vegades, inhumana situació –per manca d'una normativa adient– a què molts ciutadans són constrenyits en el procés que implica el seu internament.

L'edició d'aquest Informe constitueix el primer volum de la Col·lecció Alexandre Galí, que pensem anar formant sobre temes monogràfics.

Abans d'acabar, és just que torni a manifestar el meu reconeixement per la contribució i l'esforç de l'equip de col·laboradors, tant dels assessors com del cos administratiu, que han treballat en íntima compenetració i que es mantenen motivats en la missió que el Parlament ens ha confiat.

Així mateix, haig d'agrair molt especialment als mitjans de comunicació, diaris, ràdios, televisions, que durant aquest any hagin seguit la labor del Síndic de Greuges amb autèntica professionalitat, fent-se ressò dels problemes més candents que ens han presentat els ciutadans de Catalunya.

El meu agraïment, també, a tots els parlamentaris que s'han interessat per la tasca que la Institució del Síndic de Greuges ha realitzat durant aquest període i ens han donat el seu suport.

FREDERIC RAHOLA I D'ESPONA
Síndic de Greuges de Catalunya

INTRODUCCIÓ

Un any més, aquesta introducció pretén ajudar el lector a manejar aquest Informe i facilitar-li d'estudiar-ne el contingut.

Seguint el mètode –quant a discurs i forma– iniciat fa tres anys, en conjunt l'Informe és concebut com la base de la nostra aportació al debat. Debat que, com dèiem a la introducció dels informes anteriors, ha de servir per arribar a la suprema finalitat intrínseca d'oferir al Parlament, amb tota imparcialitat, la reflexió, la crítica de la nostra realitat social i de la gestió pública, i, és clar, l'autocrítica de la nostra actuació.

L'experiència dels anys anteriors ens ha fet introduir modificacions en el nostre plantejament fruit d'una evolució lògica.

L'any passat dèiem que l'Informe es componia de dos llibres, amb la voluntat que en aquesta nova etapa cada any puguem presentar unes notes monogràfiques sobre un tema que, pel seu relleu, mereixi un tractament especial.

Aquest any mantenim el concepte i el criteri.

Així, doncs, aquest Informe 1990 es compon també de dos llibres.

a. Llibre primer

El primer llibre conté tres parts i constitueix bàsicament l'informe previst en l'article 30 de la Llei 14/84 del 20 de març, reguladora de la nostra Institució.

La primera part és dividida en deu apartats, que responen als deu àmbits en què tenim organitzat el nostre treball quotidià.

Aquests deu apartats són:

- Secció 1: Administració General
- Secció 2: Ordenació del Territori
- Secció 3: Tributària
- Secció 4: Sanitat i Consum
- Secció 5: Pensions i Treball
- Secció 6: Serveis Socials
- Secció 7: Ensenyament i Cultura
- Secció 8: Justícia
- Secció 9: Queixes Privades i/o Inconcretes
- La Consulta Diària

Cada secció manté l'organització interna de l'any anterior, és a dir:

- I. Introducció
- II. Tipologia de les queixes
- III. Temes seleccionats i queixes il·lustratives

La segona part agrupa les conclusions de tots deu apartats a

què hem fet referència, redactades de forma gairebé telegràfica perquè la seva lectura pugui ser ràpida i àgil.

La tercera part recull els annexos següents:

- Annex 1: Dades generals
- Annex 2: Consultes ateses
- Annex 3: Dades de tramitació dels expedients
- Annex 4: Classificació general dels expedients
- Annex 5: Classificació dels expedients per la temàtica que plantegen
- Annex 6: Actuacions d'ofici
- Annex 7: Activitats del Síndic de Greuges
- Annex 8: Composició de la Institució
- Annex 9: Informes al Parlament emesos pel Síndic de Greuges

b. Llibre segon

Aquest any hem cregut necessari dedicar el treball monogràfic a una de les tasques més poc coneguda del Síndic: l'exercici de l'acció medial.

En un sentit ampli, la feina del Síndic comporta de per si una constant actuació medial entre l'administració i els administrats; però, en algunes ocasions, les nostres actuacions porten aquesta rúbrica d'una manera implícita i acceptada per les parts litigants. És llavors quan s'exerceix l'acció medial en sentit estricte.

L'exercici d'aquesta acció medial ha augmentat molt des de l'inici de la nostra tasca i constitueix gairebé un institut propi de la Institució del Síndic de Greuges com a Ombudsman de Catalunya.

La teoria i pràctica d'aquesta tasca és recollida en aquest estudi monogràfic, dividit en tres apartats.

El primer o introducció resumeix la causa i els arguments de l'exercici de l'acció medial.

El segon recull una selecció d'accions medials triades de manera que el lector pugui tenir una visió clara de la diversitat de qüestions subjectes a acció medial, l'amplitud de límits d'aquesta tasca i la pluralitat de solucions emprades. També s'hi recull algun exemple en què la gestió no ha reeixit.

El tercer apartat recull, a manera de corollari, una síntesi de reflexions o conclusions que ens han suggerit els dos anteriors.

Finalment, l'informe inclou, com cada any, el text de la Llei 14/1984, de 20 de març de 1984, reguladora del Síndic de Greuges.

LLIBRE PRIMER

PRIMERA PART

SECCIÓ 1: ADMINISTRACIÓ GENERAL

I. INTRODUCCIÓ

Igual com en exercicis anteriors, la sistemàtica seguida en el present informe coincideix, amb petites adaptacions quant a l'agrupació temàtica, amb la classificació de les queixes als efectes de tramitació.

En aquesta àrea d'Administració General hem anat incloent durant aquest exercici les queixes i actuacions d'ofici que responen a la tipologia que tot seguit esquematitzem.

En relació amb l'Informe de l'any passat, modifiquem l'esquema que vam utilitzar, en el sentit que els assumptes relatius a personal docent els comentem a la secció 7 (Ensenyament i Cultura), però mantenim en aquest epígraf l'exposició dels relatius a personal sanitari, tot i que les queixes corresponents les seguim quantificant a la secció 4 (Sanitat i Consum).

En els annexos estadístics es pot observar la distribució de queixes per matèries dins de l'àrea, i en presentem una selecció per il·lustrar els assumptes que ens han semblat de més transcendència general.

II. TIPOLOGIA DE LES QUEIXES

PERSONAL	<ul style="list-style-type: none"> - Accés - Drets - Deures
PRESTACIONS DE CARÀCTER PERSONAL	<ul style="list-style-type: none"> - Servei Militar - Objeció de Consciència
CONTRACTACIÓ ADMINISTRATIVA	<ul style="list-style-type: none"> - Concessió de béns del domini públic: - Cementiris - Equipaments comercials - Ús de platges
COACCIÓ ADMINISTRATIVA	<ul style="list-style-type: none"> - Compulsió directa sobre les persones - Sancions: - Infraccions contra normes d'ús i circulació de vehicles

ESTRANGERIA I SITUACIÓ D'APÀTRIDA

PRESTACIONS PATRIMONIALS

NO TRIBUTÀRIES	<ul style="list-style-type: none"> - Expropiació forçosa - Transferències econòmiques entre administracions
----------------	---

RESPONSABILITAT PATRIMONIAL DE L'ADMINISTRACIÓ

EL PROCEDIMENT COM A GARANTIA DE L'ADMINISTRAT

<ul style="list-style-type: none"> - Accés a informació - Lentitud-silenci - Defectes de forma - Vicis d'anul.labilitat i nul.litat - Inexecució de resolucions
--

MANCA DE COORDINACIÓ ENTRE ADMINISTRACIONS

ACTUACIÓ DE LES FORCES DE SEGURETAT

III. TEMES SELECCIONATS I QUEIXES ILLUSTRATIVES

1. Qüestions no prou resoltes de la funció pública

Volem referir-nos enguany a alguns problemes detectats en l'accés a la funció pública de la Generalitat de Catalunya, extrapolables en alguna mesura també a les administracions locals, a la mobilitat del personal i a les dificultats econòmiques dels funcionaris locals quan cessen en la seva relació de servei amb l'administració.

Accés a la funció pública

Diversos ciutadans que han participat en proves selectives per accedir a la funció pública de l'Administració de la Genera-

litat de Catalunya i que han superat la fase d'oposició però finalment n'han restat exclosos a conseqüència de l'acumulació de punts per altres opositors per raó dels mèrits que computaven en la fase de concurs, han presentat queixes davant el Síndic.

En aquestes queixes es qüestiona que l'únic mèrit que computa en la majoria de bases de convocatòria sigui el temps de serveis prestats a qualsevol administració pública, adients amb les places convocades. Això, junt amb els fets que pugui representar fins a un 33% de la puntuació total assolible en el conjunt del concurs-oposició i que el percentatge de personal interí en relació amb les places que surten a convocatòria sigui alt, col·loca els opositors sense serveis previs en una situació força desfavorable.

Ocasionalment, aquestes crítiques es conjuguen amb el raonament que una part molt important dels funcionaris interins són contractats per raons de màxima urgència, sense complir els requisits de convocatòria pública i concurs i, en tot cas, que la provisió interina acostuma a tenir menys garanties que les ofertes per l'oposició de respecte als principis constitucionals de mèrit i capacitat.

Des del reconeixement de la legalitat del còmput com a mèrit dels serveis previs a l'administració vam arribar a la conclusió que si no es prenen les degudes cauteles es podria consolidar un procediment patològic d'ingrés a la funció pública consistent en contractacions directes d'interins, per raó de màxima urgència, que permeten a aquests l'acumulació de punts per serveis prestats que després esdevenen decisius en el concurs-oposició per incorporar-se a la carrera funcional.

Aquest procediment implicaria un nexa causal entre l'adquisició de la condició de funcionari de carrera i la contractació directa d'una persona, el qual fet no és admissible en el nostre ordenament.

De les dades que el conseller de Governació facilità en resposta a la pregunta escrita núm. 4019, formulada per diversos diputats (resposta publicada al *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya* núm. 57 de 5 d'abril de 1989) se'n desprèn que, des del 20.8.1986 fins a l'1.3.1989, han estat contractats 452 funcionaris interins per proveir places del cos superior, 243 del de gestió; 441 de l'administratiu; 1908 del auxiliar, i 1249 del subaltern.

Aquestes dades ens van fer entendre que si realment el problema existia, era de prou magnitud per ser considerat.

Atesa la configuració jurídica del personal interí, sembla que immediatament després d'efectuar les proves per incorporar-se a la funció pública i proveir les places vacants a la plantilla de funcionaris, el nombre d'interins hauria de ser inexistent o pràcticament inexistent. Tenem la impressió que això no era així, tanmateix, encara que ho hagués estat, l'argumentació quant a la possible patologia en la selecció de funcionaris de carrera continuaria essent vàlida, per bé que la quantitat de punts acumulables per serveis previs seria, de fet, menor.

Vam considerar que en un sistema de funció pública com el que tenim no és coherent ni convenient que la contractació interina es perllongui més enllà del temps estrictament necessari perquè es convoquin, celebrin i resolguin les proves per accedir a la condició de funcionari de carrera, i que actuar d'un altra manera implica entrar en dinàmiques de consolidació de llocs de treball, raonables des de l'òptica del treballador però absolutament contràries a la lògica del sistema.

Per tot això ens vam adreçar al conseller de Governació, conseller competent en matèria de funció pública, que val a dir ha facilitat de forma exemplar la nostra tasca d'investigació en totes les queixes que li hem presentat, i li vam fer avinent l'anàlisi de possibles mesures correctores en relació amb el sistema actual de provisió de places per contractació interina. La finalitat d'aquestes mesures seria garantir la màxima objectivitat en el respecte als principis de mèrit i capacitat i, al mateix temps, evitar la possible consolidació de la patologia en la selecció de funcionaris de carrera que abans esmentàvem.

Vam propugnar que en les bases de cada convocatòria es preveïés acreditar un determinat tant per cent dels opositors que, havent superat les proves, no haguessin obtingut plaça, als sols efectes de gaudir d'una expectativa de dret a proveir interinament les vacants que s'anessin produint fins a la següent selecció anual per incorporar-se a la funció pública.

Els seleccionats s'integrarien en un borsa de treball que nodriria les demandes de personal interí. Sembla que es pot articular un procediment de comunicació entre els organismes demandants d'interins i la borsa de treball, prou ràpid per poder solucionar qualsevol situació de màxima urgència; de tota manera, si en algun cas això no fos possible, res no impediria d'acudir, excepcionalment, a la contractació directa.

Entenem que la Llei de Funció Pública en la seva redacció actual permet articular aquest sistema, ja que la limitació del nombre de places de la convocatòria (establerta a l'article 32) ho és respecte a l'expectativa de nomenament com a funcionaris de carrera, no pas de personal interí. De tota manera, si calia canviar la normativa vigent, entenem que no per això hauria de deixar-se de considerar aquest assumpte.

Per un procediment com el descrit, que pot fer-se extensiu a la contractació interina de personal necessari per proveir places de personal laboral permanent, es donaria compliment estricte a allò que disposa l'article 44 de la Llei de la Funció Pública.

Com a conclusió, vam recomanar al conseller de Governació que es considerés la possibilitat d'acreditar un nombre d'opositors que superessin les proves de la convocatòria per proveir places de funcionaris, amb l'expectativa de nomenament interí fins a la selecció anual següent.

El Departament de Governació va fer-nos avinent la nul·la operativitat d'una convocatòria específica mitjançant concurs per proveir places vacants per part d'interins, atesa la participació d'aspirants en massa, que comporta una gran lentitud en el procés de resolució, lentitud totalment incompatible amb la necessitat, sovint peremptòria i urgent, de proveir les 800 vacants que per diversos motius es produeixen anualment, si bé per a determinats col·lectius de certa importància i de característiques homogènies (com per exemple, el de veterinaris, bombers, penitenciaris) es fan certes proves (mèdiques, físiques, valoració de currículums, etc.) considerades imprescindibles per exercir determinades funcions.

D'altra banda, ens va assenyalar les mesures concretes ja adoptades o decidides per evitar la patologia que nosaltres descrivíem.

Entre les mesures indicades destaca la creació d'una borsa de treball pel personal interí i laboral temporal que ha hagut de cessar en la seva relació de serveis amb la Generalitat, com a conseqüència de la incorporació tant dels nous funcionaris com dels provinents de concursos de trasllats, que s'actualitza periò-

dicament i que constitueix un servei permanent d'informació als departaments als efectes de contractació.

Aquesta mesura, junt a la convocatòria anual dels processos selectius i la reserva d'un percentatge de places addicionals, per als aspirants que malgrat haver superat les proves no puguin ser aprovats per l'òrgan tècnic de selecció perquè el nombre de places ofertades és inferior; les vam valorar positivament.

No obstant, si malgrat aquestes mesures igualment s'han de seguir fent contractacions amb caràcter interí, encara que en menor número, som del parer de mantenir la nostra recomanació que s'acrediti un nombre d'opositors que superin, sense obtenir plaça, les proves de la convocatòria per proveir places de funcionaris o personal laboral indefinit, amb l'expectativa de nomenament interí fins la propera selecció anual.

Entenem que aquest sistema no augmenta la complexitat de gestió del procés selectiu, doncs simplement es tracta de determinar el nombre màxim d'opositors a acreditar d'entre els que superin les proves sense obtenir plaça, en funció de la seva puntuació. Aquesta acreditació és independent de la prevista en l'article 32 de la Llei 17/1985, atès que només dóna una expectativa de nomenament interí fins una determinada data, en conseqüència no suposa una vulneració de la llei. A partir d'aquest procediment es podria reorganitzar la borsa de treball que ja existeix.

Estatut del personal

Hem triat dues queixes que relaten els problemes que encara subsisteixen en relació a la mobilitat del personal al servei de les administracions locals (Q.143/90) i com, en canvi, aquesta qüestió va sent progressivament resolta en l'àmbit de la Generalitat (Q.214/90).

A la mobilitat dels funcionaris locals ens hem referit en anteriors informes (així, per exemple, a les pàgines 9508 de l'Informe de 1989 i pàgina 3453 de l'Informe de 1988). En la queixa que resumim s'evidencien els problemes amb què es troben les entitats locals i els funcionaris com a conseqüència de la insuficient regulació d'aquesta qüestió que obliga a instrumentar tècniques jurídiques, com ara la comissió de serveis, pensades per donar resposta a altres necessitats.

No s'ha de perdre de vista que la mobilitat establerta a l'article 17.3 de la Llei 30/1984, del 2 d'agost, de Mesures per a la Reforma de la Funció Pública, és un dret dels funcionaris que respon a la convicció que possibilita a l'administració, en aquest cas la local, un ús més racional dels recursos humans que disposa que ha de redundar en una millora de la seva eficàcia.

Confiam que les possibilitats que apunta el Reglament del Personal al servei de les entitats locals, aprovat pel Decret 214/90 de 30 de juliol, que si més no, aborda la qüestió que el Govern de l'Estat, primerament cridat a fer-ho, ha defugit, siguin utilitzades per les nostres administracions locals.

Dificultats econòmiques dels pensionistes de l'Administració Local.

Hem volgut fer-nos ressò de les injustificades dificultats econòmiques a que es veuen abocats els pensionistes de la «Mutua-

lidad Nacional de Previsión de la Administración Local», com a conseqüència de la lentitud d'aquesta en calcular i abonar les corresponents prestacions.

Queixa 143/90

La Comissió de Serveis i els seus efectes

Una funcionària de l'Ajuntament de Barberà del Vallès que havia estat en situació de comissió de serveis a l'Ajuntament de Molins de Rei des de l'1.01.89, per diversos períodes successius, va comparèixer davant el Síndic, el 9 de febrer de 1990, queixant-se que l'Ajuntament de Molins de Rei havia donat per acabada la seva relació de treball amb efectes de l'1.02.90 i que l'administració d'origen no li acceptava el reingrés fins al mes de juliol.

La raó al·legada per demorar el reingrés era que fins al 15 de juliol no vencia el termini que s'havia pactat expressament de pròrroga de la seva comissió de serveis i, que d'altra banda fins aquella data tenia contracte la persona que substituïa la interessada.

La queixa va ser admesa a tràmit i en el curs de les investigacions, vam suggerir de mitjançar per assolir una solució ràpida del problema suscitat, cosa que va ser acceptada per totes les parts.

El Síndic va arribar a les conclusions que succintament s'exposen:

La instrumentació de la comissió de serveis mitjançant una interpretació àmplia de les possibilitats de la cooperació exigeix distingir dos àmbits de relació: els efectes del conveni entre els ajuntaments i els efectes de la comissió de serveis per al funcionari.

En l'àmbit del conveni, atès que les circumstàncies sobrevingudes que determinaven el final de la comissió de serveis eren imputables a l'Ajuntament de Molins de Rei, aquest era responsable dels eventuais perjudicis que se'n seguissin per al de Barberà del Vallès.

Si l'Ajuntament de Barberà del Vallès hagués contractat algú per substituir la promotora de la queixa tenint present les singularitats de la comissió de serveis com a tècnica de provisió de llocs de treball, els perjudicis haurien estat mínims.

Tot això dibuixa un supòsit de corresponsabilitat en els perjudicis originats i la necessitat de buscar-ne repartiment equitatiu.

En l'àmbit dels efectes de la comissió de serveis, era procedent el reingrés immediat de la reclamant en la seva administració d'origen amb efectes del primer de febrer, en el lloc que havia de tenir reservat.

El 30.03.90 totes les parts van convenir a acceptar la proposta formulada pel Síndic, els trets essencials de la qual van ser:

La reclamant reingressava a l'Ajuntament de Barberà del Vallès l'1 d'abril i els efectes del dit reingrés es retrotraïen a l'1 de febrer, fent-se càrrec l'ajuntament del pagament de les seves retribucions pels mesos de febrer i març així com de les quotes de incorporació a la MUNPAL.

L'Ajuntament de Molins de Rei es feia càrrec del cost econòmic, que es quantificava, de l'acomiadament anticipat del treballador contractat per substituir-la fins al 15.07.90.

El Síndic gestionava els desistiment de la reclamant dels recursos que havia iniciat.

L'acord es va executar en tots els seus termes i és de justícia destacar la bona disposició dels governs d'ambdós ajuntaments per cercar una solució que va facilitar molt la tasca del Síndic.

Queixa 214/90

Mobilitat del personal sanitari entre institucions hospitalàries i equips d'atenció primària.

A finals de 1988 el Síndic va iniciar una actuació en relació a diverses queixes de personal hospitalari d'infermeria que denunciava la impossibilitat de participar en els concursos de trasllat a institucions obertes o centres d'atenció primària.

El Departament de Sanitat i Seguretat Social va informar el 30 de gener de 1989, que treballava en la modificació del criteri inspirador de l'Ordre de 8 d'octubre de 1985 dictada en desplegament del Decret 84/1985, de 21 de març, que impedia al personal hospitalari d'infermeria el trasllat a una Àrea Bàsica de Salut per concurs restringit.

Durant l'any 1990 es van tornar a rebre queixes de contingut idèntic, cosa que es va posar en coneixement del Departament de Sanitat al qual es demanà igualment que informés de l'estat dels treballs de modificació dels criteris abans esmentats.

El Departament de Sanitat va informar al Síndic de l'aprovació del Decret 129/1990 de 28 de maig, de mesures complementàries per a la reforma de l'atenció primària de salut a Catalunya, publicat al núm. 1301 *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*. Aquesta norma estableix a la disposició addicional primera que el personal sanitari que ocupi plaça en propietat en les institucions hospitalàries de la Seguretat Social a Catalunya podrà participar en els concursos restringits a què es refereix la disposició transitòria 2.3 del Decret 84/1985, als efectes de la provisió de places d'anàloga categoria en els equips d'atenció primària.

Amb aquesta normativa es supera una situació lesiva dels drets d'un col·lectiu professional i s'aprofundeix en la línia d'optimització de l'ús dels recursos personals disponibles en la sanitat pública.

Queixa 387/90

Les pensions dels funcionaris de l'Administració Local es tramiten molt lentament

El Síndic ha continuat rebent queixes de beneficiaris de les prestacions de pensió de jubilació i de viduïtat de la Mutualidad Nacional de Previsión de la Administración Local (MUNPAL) per la lentitud a tramitar-les.

Com a mostra, citem la de la senyora M.N.N., el marit de la qual, jubilat amb pensió del SOVI i complementària de la MUNPAL, va morir el 17.01.89. La nostra comunicant va presentar la sol·licitud de pensió el 24.01.89, i el 17.04.90, 15 mesos després, es va queixar al Síndic perquè, malgrat haver atès diligentment tots els requeriments que li havien estat adreçats per completar dades, quan s'interessava per la resolució, no rebia altra resposta que: «Està pendent».

La MUNPAL, que gestiona la seguretat social dels funcionaris de les corporacions locals, està adscrita orgànicament al Ministeri per les Administracions Públiques i, en conseqüència, la

tramitació de les queixes contra aquesta mutualitat és competència del Defensor del Poble. És per això que el 26.04.90 trametrem a l'esmentada institució constitucional la queixa rebuda.

El juliol de 1990, el ministre per a les Administracions Públiques comunicà al Defensor del Poble que el 26 de juny s'havia notificat a la interessada la corresponent resolució i que la Mutualitat havia procedit a l'abonament de la pensió de viduïtat, com també els endarreriments -16 mesos- meritats a favor seu.

Lamentablement, com posa de manifest l'informe de l'any 1989 del Defensor del Poble a les Corts Generals, aquest cas de demora no és excepcional, si bé les morositats més destacades tenen lloc en la resolució dels expedients en els quals, com en el present, ha de procedir-se al còmput recíproc de cotitzacions perquè el funcionari local acredita el pagament de quotes a la Seguretat Social.

En altres queixes que hem rebut en què no es donava aquesta circumstància, el tràmit s'ha allargat entre 7 i 12 mesos, temps absolutament injustificat en cas de jubilació, atès que la data en què la nova situació s'ha de produir és coneguda *a priori*, i és clarament excessiu també en cas de viduïtat i evidentment, contrari en tots els casos al mandat constitucional adreçat als poders públics de garantir la suficiència econòmica als ciutadans durant la tercera edat.

2. Queixes derivades de la prestació del servei militar

Durant el passat any 1990 van ser nombrosos els ciutadans que acudiren davant el Síndic de Greuges amb l'objecte de plantejar-li queixes relacionades amb l'àmbit militar. Quantitativament, les qüestions que ens han estat sotmeses amb més freqüència, igual que els anys precedents, fan referència principalment a situacions vinculades amb l'obligatorietat de prestar el servei militar.

A títol d'exemple ens referim als xicotets que necessiten retardar la incorporació a files per raó d'estudis, als que han de fer el servei militar prop del domicili patern per causa de problemes econòmics familiars, als que són víctima d'errors burocràtics en les ordres d'incorporació, etc. Malgrat que les diverses situacions denunciades ja són previstes pel Reglament del Servei Militar, el llarg període que transcorre entre l'allistament i la incorporació a files (lapse durant el qual es produeixen modificacions en les circumstàncies personals o familiars dels afectats) i la lentitud dels procediments fan que, en la pràctica, moltes situacions no trobin la solució que els correspondria.

No obstant les qüestions esmentades, en aquest Informe anual volem posar més èmfasi en el contingut d'altres queixes que se'ns han presentat, per entendre que qualitativament tenen més transcendència. Ens referim a les queixes trameses pels pares que han tingut la desgràcia de perdre un fill mentre complia les seves obligacions militars.

Davant d'aquestes tràgiques circumstàncies, considerem (i així ho hem traslladat al Defensor del Poble) que s'haurien d'establir les mesures pertinents per eximir de les obligacions militars la resta de germans del difunt, tot considerant que, malgrat les indemnitzacions econòmiques que pugui oferir l'Estat, mai no es podrà compensar la família ni evitar les seqüeles que,

tant per als pares com per als germans, representa el fet de perdre un dels membres de la família.

Davant d'aquestes queixes, el Síndic de Greuges, sens perjudici de donar-ne trasllat al Defensor del Poble, per tal que sigui aquella institució que, en virtut de les seves competències, faci el tràmit corresponent davant l'Administració de l'Estat, procura informar els afectats dels drets que els reconeix la legislació vigent.

En aquest sentit, cal tenir en compte el recent Reial Decret 1234/90, d'11 d'octubre, pel qual es regula la concessió de pensions i indemnitzacions del règim de classes passives de l'Estat als qui, realitzant el servei militar, sofreixin lesions, invalidadores o no, i als hereus legals dels qui resulten morts.

Així mateix la disposició addicional setena de la Llei 31/90, de 27 de desembre, de Pressupostos Generals de l'Estat per a l'any 1991, reconeix el dret a percebre una indemnització de dos milions de pessetes a favor dels familiars dels qui hagin mort a conseqüència de la prestació del servei militar des del dia 1 de gener de 1985 fins al dia 31 de desembre de 1990 sense haver causat dret a pensió, segons el que estableix el Reial Decret Legislatiu 670/87, de 30 d'abril.

Un altre grup de queixes del qual també ens volem fer ressò és el de les plantejades pel col·lectiu d'«insumisos», contra els quals, en virtut d'un procediment militar, es dicta acte d'emprisonament.

Davant aquestes queixes, la nostra actuació es limita a vetllar perquè l'internament al centre penitenciari designat sigui el menys perjudicial possible. Igualment procedim a interessar-nos davant l'autoritat militar per tal que, un cop se li hagi pres declaració, sigui decretada la llibertat provisional del detingut, sense més dilació. En aquest sentit hem de manifestar la bona disposició demostrada per les autoritats militars a les quals ens hem adreçat interessant-nos per qualsevol dels problemes que els ciutadans ens han plantejat.

Finalment, arran de l'aparició del conflicte sorgit amb motiu de l'ocupació militar de Kuwait per l'Iraq i la consegüent decisió del govern espanyol de contribuir al bloqueig econòmic contra el país ocupant, decretat per les Nacions Unides i que es va materialitzar amb l'enviament de tres vaixells de l'armada espanyola a la zona del golf Pèrsic, van comparèixer a la Institució del Síndic un grup de pares de mariners catalans destinats als esmentats vaixells amb l'objecte de presentar una queixa per la seva total disconformitat amb el fet d'enviar soldats de lleva a una missió que consideren perillosa i per a la qual entenien que els seus fills no estaven prou ensinistrats.

Els compareixents van manifestar així mateix la seva indignació davant la manca d'informació de què van ser objecte per part de l'administració.

Queixa 1610/90

Una desesperança petició

La senyora P.M. ens va adreçar un escrit, sol·licitant la intervenció del Síndic de Greuges davant el ministre de Defensa amb l'objecte d'aconseguir que el seu únic fill fos declarat exempt de complir el servei militar, atès que anys enrera el seu primogènit havia mort mentre es trobava fent el servei militar.

La senyora P.M. fou citada a les nostres oficines a fi de recaptar les dades necessàries per estudiar el cas, atès que de la seva esgarida queixa solament es despenia una desesperança petició.

Un cop acreditada la veracitat dels fets exposats i havent constatat que prèviament havia cursat la corresponent instància al Departament de Personal del Ministeri de Defensa, vam procedir a l'admissió a tràmit de la queixa, de la qual donarem trasllat al Defensor del Poble, a fi que s'interessés per la petició, al nostre entendre justificada, de la senyora P.M.

A hores d'ara l'esmentada queixa encara continua en tràmit, però les darreres notícies que ens ha comunicat la senyora P.M. ens permeten albirar una solució tranquil·litzadora per a una mare que difícilment podrà oblidar la pèrdua d'un fill.

Queixa 1313/90

Els mariners de lleva destinats al Golf Pèrsic

La Coordinadora de Pares de Mariners de lleva destinats al golf Pèrsic van comparèixer a la nostra Institució manifestant la seva disconformitat i enèrgica protesta davant la decisió adoptada pel Govern espanyol consistent a assignar mariners de lleva a les unitats de l'armada enviades a la zona del conflicte, per tal com consideraven insuficient la preparació i experiència dels mariners (molts d'ells tot just incorporats), els quals, en funció de l'escàs temps d'estada a l'armada, no podien estar capacitats per realitzar amb efectivitat la tasca encomanada, circumstància que forçosament afegia més perill a una missió d'aquest tipus que ja de per si comporta un alt risc.

Finalment denunciaven els compareixents la manca d'informació de què van ser objecte per part de l'administració.

Cal esmentar que l'actitud de protesta sostinguda per la Coordinadora de Pares va ser abonada per més d'onze mil signatures de ciutadans recollides arreu de Catalunya i que van ser lliurades al Síndic de Greuges per tal que, mitjançant el Defensor del Poble, es fessin arribar al ministre de Defensa juntament amb la queixa esmentada.

Davant el contingut de la queixa i l'especial sensibilització que va despertar en amplis sectors socials la decisió del Govern espanyol d'enviar unitats navals a una zona especialment conflictiva, el Síndic de Greuges rebé una representació de la Coordinadora de Pares per explicar-los personalment quines serien les actuacions que emprendria la Institució, que en principi i en atenció a la manca de competències sobre la matèria objecte de la queixa, s'haurien de limitar a donar-ne trasllat al Defensor del Poble, remarcant-li la necessitat de transmetre al Ministeri de Defensa la conveniència de donar tota mena d'informació als pares i familiars dels mariners i, d'altra banda, demanant d'adequar els mitjans necessaris per facilitar les comunicacions entre els mariners i les respectives famílies.

El Defensor del Poble, un cop estudiada la queixa, decidí no admetre-la a tràmit, atès que, malgrat estar facultat per supervisar l'administració militar, el seu contingut afectava essencialment una qüestió relativa al comandament de la defensa nacional, supòsit sobre el qual no es considerava habilitat.

Amb tot, independentment d'això, el Defensor del Poble va recomanar al Ministeri de Defensa que es facilités tota la informació possible als familiars dels mariners i que s'habilitessin

els mitjans necessaris perquè aquests poguessin estar en contacte amb els seus familiars. Per part seva, el Ministeri de Defensa va comunicar la creació d'una unitat d'assistència als familiars dels mariners embarcats i d'un servei d'atenció telefònica i postal, notícies que van ser traslladades puntualment als pares afectats.

3. Els poders públics garanteixen i protegeixen l'exercici de la llibertat d'empresa dins el marc de l'economia de mercat

La Constitució estableix a l'article 38 que:

«Es reconeix la llibertat d'empresa dins el marc de l'economia de mercat. Els poders públics garanteixen i protegeixen l'exercici d'aquella i la defensa de productivitat, d'acord amb les exigències de l'economia general i, en el seu cas, de la planificació».

L'article 128 del text constitucional disposa que:

«1. Tota la riquesa del país en les seves diverses formes, i sigui quina sigui la titularitat, resta subordinada a l'interès general.

»2. Es reconeix la iniciativa pública en l'activitat econòmica. Mitjançant una llei, determinats recursos o serveis essencials podran ser reservats al sector públic, especialment en cas de monopoli; podrà ser acordada, també, la intervenció d'empreses quan ho exigeixi l'interès general».

Algunes de les queixes que hem rebut durant l'any 1990 ens han obligat a considerar l'abast i interaccions d'aquests dos preceptes.

Intentarem il·lustrar els nostres raonaments en aquest àmbit mitjançant la narració de dues actuacions en relació amb l'accés dels venedors en dos mercats centrals municipals (queixes 1120/90 i 1215/90); el comentari d'un assumpte on es palesa que l'expropiació de drets concessionals és legítima però indissociable de la indemnització per l'equivalent econòmic del dret expropiat (queixa 1218/90), i també amb l'exposició de diversos problemes suscitats per l'exercici de la iniciativa pública municipal en matèria econòmica, en règim de monopoli (queixes 1388/90 i 739/89).

La competència municipal en matèria de mercat té per finalitat posar a disposició dels possibles venedors un equipament comercial amb vista a garantir l'abastament en unes certes condicions.

L'activitat dels venedors en relació a la competència és regulada pel Tractat de Roma als articles 85 i següents. D'acord amb les condicions d'adhesió a les Comunitats, la legislació espanyola s'ha adaptat als postulats del dret comunitari, on el valor mercat i la competència ocupen un lloc preponderant.

Els municipis han de tenir presents aquests principis en la seva actuació també el fet que en el moment històric en què cauen les barreres comercials interestatals al si de la Comunitat Europea, no es poden bastir fronteres comercials intercomarcals o municipals.

Ens sembla oportú recordar que en el nostre sistema de convivència la iniciativa pública en l'activitat econòmica és legítima,

però que la gestió mitjançant monopolis té caràcter excepcional. Aquesta excepcionalitat determina que la seva imposició hagi de ser justificada expressament i els seus efectes interpretats de forma restrictiva.

La reserva a favor dels municipis de determinades activitats o serveis essencials els habilita per gestionar-los en règim de lliure concurrència o, alternativament, en forma de monopoli; però l'habilitació no és en blanc, el caràcter excepcional del monopoli en el nostre sistema fa que calgui acreditar la conveniència i oportunitat de la mesura.

La conveniència per l'interès general que, per mandat constitucional, no pot ser indiferent als legítims interessos dels consumidors i dels usuaris (art. 51.1 Constitució) és fiscalitzable pels tribunals contenciosos mitjançant les tècniques de control dels fets determinants i dels elements reglats dels actes discrecionals.

La legislació municipal de Catalunya encomana al Govern de la Generalitat l'aprovació de la prestació dels serveis essencials en règim de monopoli. Aquesta tècnica de control té per justificació l'interès supralocal que comporta tot procediment excepcional en el sistema econòmic.

L'interès supralocal en presència exigeix una protecció que no li dona el sol control dels tràmits formals del procediment de formació de voluntat (quòdrums, exposició al públic, etc.). En conseqüència, també ha de considerar els altres elements reglats de l'acte i els fets determinants.

Per acabar, volem recordar que l'exercici de les competències locals té com a límit el territori de l'ens i que, en conseqüència, no és lícita una extensió unilateral de l'àmbit territorial d'un servei local. Això no obsta, evidentment, a la utilització de tècniques de col·laboració d'unes administracions públiques amb les altres que possibilita que un organisme d'un ens local actuï com a servei tècnic d'un altre.

Queixa 1120/90

En defensa de la competència

Un grup de pagesos del Montsià i el Baix Ebre van compareixer davant del Síndic plantejant queixa contra l'Ajuntament de Lleida com a gestor del Mercat Central de Fruita i Verdura d'aquella població i contra la Mancomunitat del Camp, que gestiona el mercat central de fruita i verdura de Reus i Tarragona, en la qual entitat participen els ajuntaments d'aquestes dues ciutats sota la presidència rotatòria dels alcaldes respectius, la qual correspon ara a l'alcalde de Reus.

Aquests pagesos, que comercialitzen els seus propis productes, es queixaven dels entrebancs que els gestors dels mercats posaven a aquesta comercialització, consistents a prohibir-los la venda en el recinte del mercat destinat a venedors-productors, on abans havien pogut actuar lliurement.

Les administracions contra les quals es va presentar queixa van coincidir a assenyalar que alguns d'aquests pagesos havien estat denunciats perquè venien gènere no produït per ells mateixos.

L'Ajuntament de Lleida va assenyalar, a més, que la insuficiència de punts de venda havia determinat a limitar la zona del mercat d'origen als productors locals, considerant aquest darrer terme en un sentit ampli, és a dir, els pagesos de Lleida i pro-

víncia i els situats en la zona d'influència, o sigui l'àrea compresa dins un radi de 50 km de Lleida.

En relació amb l'incompliment de la prohibició de comercialitzar productes que no fossin de collita pròpia, el Síndic va assenyalar que la sanció davant una eventual infracció havia de ser estrictament personal, com és personal la responsabilitat per la infracció, i que la dita sanció, en els casos en què la infracció s'hagués demostrat, podia consistir en una inhabilitació per temps determinat, prèviament estipulada en l'instrument normatiu escaient (Reglament del Mercat), però mai en una de caràcter indefinit o a perpetuïtat.

És per això que el Síndic recomanà a la Mancomunitat del Camp que autoritzés els pagesos esmentats a vendre els seus productes en el mercat central en el moment que aportessin la documentació que s'exigeix a tots els venedors-productors.

Quant a Merco-Lleida, reproduïm algunes argumentacions que va fer el Síndic en la recomanació adreçada a l'alcalde de Lleida.

«(...) Considerem raonables les explicacions donades quant a la preferència als pagesos de Lleida i província i als situats en la zona d'influència; no obstant això, l'aplicació dels usos i costums que esmenteu té un límit: no pot ignorar ni que la Constitució reconeix la llibertat d'empresa dins el marc de l'economia de mercat en el seu article 38, ni que el "valor mercat" informa l'ordenament de les comunitats europees —que preval sobre les normes internes dels estats membres— aplicable a Espanya en mèrit de l'article 2 de l'Acta relativa a les condicions d'adhesió.

»L'establiment de barreres a la comercialització de productes de l'interior de la Comunitat, en funció de la seva procedència geogràfica, limita el mercat en perjudici dels consumidors i es pot considerar una pràctica abusiva contrària a les determinacions de l'article 86. b) del Tractat de Roma.

»El mandat constitucional i les normes comunitàries han mogut el legislador a dictar la Llei 16/1989, de 17 de juliol, de Defensa de la Competència (BOE núm. 170 de 18.7.89), a l'article 1.1.c) de la qual es prohibeix:

»"Todo acuerdo, decisión o recomendación colectiva o práctica concertada o conscientemente paralela que tenga por objeto, produzca o pueda producir el efecto de impedir, restringir, o falsear la competencia en todo o en parte del mercado nacional y, en particular, los que consistan en:

»"El reparto del mercado o de las fuentes de aprovisionamiento".

»Considerem que la mesura adoptada de limitar l'accés al mercat en funció de l'origen geogràfic dels productes es pot encabir en aquest supòsit de fet prohibit.

»Els reclamants ens indiquen que la saturació del mercat és estacional durant el temps de collita dels productes més freqüents a la zona d'influència de Lleida —l'estiu particularment—, i que durant bona part de l'any està infrautilitzat. Entenem que si això és així, es poden arbitrar mesures que possibilitin als reclamants i altres pagesos en la seva mateixa situació vendre en el mercat, així per exemple, acotant els períodes (mesos, setmanes, dies) quan la venda és possible, d'aquesta manera, a més, es dificulta la comercialització de productes no produïts per ells mateixos.

»Aquesta mesura no sols és beneficiosa per als pagesos, sinó que també beneficia els consumidors, en conseqüència es pot

encabir en el compliment del mandat contingut a l'article 51.1. de la Constitució, no perjudica els productors de Lleida i rodalia i beneficia la pròpia economia del mercat, en aportar-li més ingressos.

»Fins i tot en el supòsit que l'afluència de productors de la zona d'influència fos aclaparadora per la infraestructura actual del mercat, entenem que caldria arbitrar alguna mesura que possibilités la presència de productors d'altres zones, com ara els reclamants, modulant el criteri de preferència fins al punt necessari per evitar l'expulsió del mercat —situació actual— d'una part dels productors. (...)»

Per tot això, el Síndic va recomanar que s'articulés un sistema que permetés als productors de fora de Lleida i la seva zona d'influència vendre els seus productes en el Mercat Central de Fruita i Verdura. En aquest sentit, es va assenyalar que es considerava que podia ser útil establir una periodificació de les vendes que conjugué la presència de tots amb la preferència d'alguns.

Restem pendents de la resposta de les dues administracions.

Queixa 1215/90

Novament en defensa de la competència

La Cooperativa Agrícola i Caixa Agrària de Cambrils va sol·licitar la intervenció del Síndic davant les dificultats posades a la comercialització dels seus productes per la Mancomunitat del Camp, organisme a què ens hem referit en el comentari immediatament anterior.

La reclamant va denunciar que es veia privada de vendre els productes dels seus associats, tant a la zona de les marquesines exteriors del mercat, destinada als pagesos que venen directament la seva producció i on havia estat present durant més d'un any, com a la parada que havia adquirit a la nau B, on poden vendre les agrupacions de productors de qualsevol classe.

Entre altres finalitats bàsiques, la Cooperativa reclamant es proposa precisament de facilitar la comercialització dels productes dels seus associats, cercant les economies d'escala que aïlladament no poden aconseguir.

En l'informe lliurat per la Mancomunitat del Camp a petició del Síndic s'assenyalava, en síntesi, que la Cooperativa havia adquirit una parada a la nau B sense complir els requisits exigits als estatuts de l'Associació de Productors (APACT) que, juntament amb una agrupació de majoristes, havien construït el mercat per cedir-ne després l'administració a la Mancomunitat.

El requisit incomplet havia estat que el venedor de la parada a la nau B no havia donat l'oportunitat de tempteig als altres membres de l'associació.

El Síndic va considerar que l'aplicació dels esmentats estatuts conduïa què de fet quedés en mans de l'APACT la possibilitat de permetre o prohibir la concurrència al mercat de persones alienes a aquesta associació, la qual cosa podia estar en contradicció amb la finalitat manifestada expressament pels ajuntaments de Reus i Tarragona com a justificació del seu suport al projecte de construcció del mercat, això és, promoure la concurrència, assegurar la lliure competència i procurar l'economia en els preus dels esmentats productes.

El Síndic també recordà les normes comunitàries i estatals citades en el resum de la queixa 1120/90 i va concloure que la imposició com a norma reguladora del Mercat de la Mancomunitat del Camp d'un acord entre empreses com ara els estatuts de l'APACT, interpretat tal com es feia en l'informe que se li havia tramès, es podia encabir en el supòsit de fet prohibit a l'article 1.1.c) de la Llei 16/1989, de 17 de juliol, de Defensa de la Competència.

Es proposà, doncs, una interpretació integradora dels estatuts citats i el mateix reglament del mercat, aparentment contradictoris, per acabar amb la formulació de dues recomanacions:

«a) Que s'adoptessin les mesures escaients per tal que la Cooperativa pogués vendre els productes dels seus associats en el Mercat Central.

»b) Que, atès que la Cooperativa tenia dret a vendre en la zona de marquesines, se li hauria d'autoritzar l'ús de parades en aquesta zona i que substitutòriament se li podia autoritzar de vendre a la parada adquirida a la nau B, a resultes del pronunciament jurisdiccional sobre la validesa de la transmissió.»

Uns dies després, l'alcalde de Reus, en la seva condició de President de la Mancomunitat del Camp, va comunicar al Síndic que la Comissió Gestora de la Mancomunitat havia acordat, ajustant-se a la seva recomanació, requerir la Cooperativa que aportés la documentació reglamentària per tal de poder resoldre sobre l'adjudicació de la parada al Mercat.

Queixa 1218/90

L'expropiació dels drets concessionals comporta la indemnització del seu equivalent econòmic.

L'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat, en exercici de la seva potestat d'ordenació dels equipaments comercials municipals, va decidir l'any 1989 iniciar els tràmits necessaris per al trasllat dels concessionaris de parades al Mercat Central de fruites i verdures de la carretera de Collblanc a la Unitat Alimentària de Mercabarna, a la Zona Franca de Barcelona.

Un grup de deu assentadors no va convenir en el trasllat i en conseqüència s'esqueia l'expropiació dels seus drets.

Aquests assentadors van comparèixer davant el Síndic el 30.07.90, i van denunciar les actuacions que, segons ells, duia a terme l'ajuntament per forçar-los a abandonar les concessions de què eren beneficiaris o acceptar indemnitzacions inferiors al seu equivalent econòmic.

El Síndic va admetre la queixa a tràmit i va demanar una informació a l'ajuntament, de la qual se seguia que no havia estat possible assolir un acord d'indemnització i que les posicions estaven força allunyades. L'ajuntament havia ofert fins a vuit milions de pessetes d'indemnització per cada parada, i els concessionaris havien presentat fulls d'apreuament que anaven de poc més de 36 milions el més baix a gairebé 284 milions el més alt.

L'ajuntament va indicar que, atesa la negativa dels assentadors a facilitar-li documentació comptable de la seva activitat, l'elaboració del full d'apreuament de l'administració era molt laboriosa. D'altra banda l'administració també va assenyalar que no li corresponia assumir els costos de manteniment del

Mercat, en relació amb les parades que havien quedat buides pel trasllat dels seus titulars a Mercabarna.

Ateses totes les dades al seu abast, el 24.12.90 el Síndic es va adreçar a l'alcalde de l'Hospitalet de Llobregat en els termes següents:

«(...) Dues qüestions són les que resten per considerar: la indemnització per l'expropiació dels drets derivats de la concessió i les despeses de manteniment del mercat fins que es produeixi l'ocupació de les parades dels reclamants.

»Pel que fa a la indemnització, ens indiqueu que es va requerir els assentadors que presentessin els seus fulls d'apreuament, que ho van fer i que l'alcaldia els va rebutjar considerant que no estaven suficientment raonats, amb la reserva d'efectuar l'ajuntament el seu propi full d'apreuament.

»La confecció del full d'apreuament per part de l'ajuntament, indiqueu que no ha finalitzat per raó de les dificultats que deriven de la manca de col·laboració dels expropiats. Les esmentades dificultats no neguem que hi siguin, però no podem convenir en la conclusió que deriva d'aquella argumentació, això és, que la redacció del full d'apreuament per part de l'administració no està subjecta a termini.

»La demora de l'ajuntament a lliurar el full d'apreuament implica aturar el procediment per determinar el preu just i, en últim terme, retardar el trasllat de l'expedient al Jurat Provincial d'Expropiació.

»Atès l'informe del director del Mercat en relació amb el volum d'activitat dels assentadors, potser cal recordar que les taxacions s'efectuaran d'acord amb el valor a què tinguin els drets expropiables en el moment d'iniciar-se l'expedient de preu just, moment que determina l'article 25 de la Llei d'Expropiació Forçosa, sense que puguin ser afectades per plusvàlues o disminucions posteriors.

»Per determinar a qui compet l'obligació d'atendre el pagament de les despeses de manteniment del mercat fins que s'ocupin les parades dels reclamants, és convenient recordar que la competència municipal en matèria de mercats té per finalitat posar a disposició dels possibles venedors un equipament comercial amb vista a garantir l'abastament en unes certes condicions.

»D'aquesta definició se'n segueix que no són sols les parades el que ha d'estar a disposició dels venedors, sinó l'equipament comercial en el seu conjunt, això és, les parades en unes determinades condicions higièniques, de seguretat, d'accessibilitat, etc.

»Per prestar aquest servei, l'ajuntament —titular de l'equipament— ha de rebre una contraprestació econòmica en forma de preu públic. Per raons que no és el cas de considerar ara, l'any 1985, l'ajuntament de la vostra presidència i els assentadors del mercat central de fruites i verdures —organitzats en forma de societat cooperativa catalana limitada— van convenir que la cooperativa s'obligava entre altres coses a:

»«a) La limpieza del mercado y su mantenimiento y vigilancia, lo cual comprende la reparación de las instalaciones, de la edificación, la vigilancia y la seguridad del Mercado, así como la apertura y el cierre del mismo, quedando liberado el Excmo. Ayuntamiento de l'Hospitalet de Llobregat de dichos deberes.

»«b) Asumir los costes derivados de las obligaciones anteriores».

»Una interpretació literal d'aquestes clàusules ens porta a sostenir que la denúncia del conveni, per qualsevol de les parts, comporta la reassumpció per part de l'ajuntament de les obligacions enumerades als paràgrafs a) i b) precedents.

»Entenem que allò que cal fer és ultimar els tràmits legals que resten per recuperar el ple ús de tot el recinte de l'equipament la finalitat del qual s'ha mutat; però això no és possible fer-ho fins que aquests tràmits hagin acabat, és a dir, no és legítim que a unes parades subsistents no es pugui accedir com a conseqüència d'un servei instal·lat provisionalment en el recinte del mercat, ni, posem per cas, que es transformi l'aparcament del mercat en aparcament públic.

»Les necessitats que l'ajuntament com a gestor dels interessos locals vulgui satisfer amb la transformació d'aquest equipament podran ser ateses tant més ràpidament com més pressa es doni el mateix ajuntament a acabar els tràmits que estan aturats. Igualment podem dir quant a les despeses al seu càrrec per mantenir obertes les instal·lacions tant aviat recuperi l'ús de les parades que resten obertes: podrà tancar-lo i estalviar-se les despeses.

»Per tot això que suara hem dit i en mèrit de l'habilitació que ens confereix l'article 27 de la nostra llei reguladora, em permeto formular les recomanacions següents:

— que doneu les ordres oportunes per tal que prossegueixin els tràmits per determinar el preu just de la indemnització als titulars dels drets sobre les parades del mercat central de fruites i verdures, fins que es pugui procedir al pagament i presa de possessió,

— que fins que la presa de possessió tingui lloc, l'ajuntament garanteixi els serveis inherents a un equipament comercial públic com el mercat central de fruites i verdures (neteja, manteniment, vigilància, etc.) fent-ho repercutir als assentadors en la part que correspongui mitjançant els corresponents preus públics.

»Aquest sistema s'ha de retrotreure al moment que va quedar sense efecte el conveni entre l'ajuntament i els assentadors. Això no obsta que es pugui convenir, per mutu acord, una solució diferent, entre les permeses per l'ordenament (...).

No ens consta que l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat hagi seguit les precedents recomanacions.

Queixa 1388/90

La decisió de gestionar en règim de monopoli ha de considerar la indemnització als gestors preexistents i els legítims interessos dels consumidors i usuaris

El 20.09.90, el Síndic va rebre un escrit de queixa de data 4.09.90, en el qual, en síntesi, un ciutadà li demanava que instés el Govern de la Generalitat a denegar l'establiment de la prestació dels serveis funeraris en règim de monopoli al municipi d'Uldecona, promogut pel seu ajuntament.

El núm. 1352 del *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* (8.10.90) va publicar la resolució de 20 de setembre de 1990, per la qual es va donar publicitat a l'acord del Consell Executiu de 4.09.90 que aprovava l'establiment de l'esmentada prestació.

L'acord esmentat, de la mateixa data que la queixa presentada, resolvia una bona part de les qüestions que ens eren planteja-

des. Tanmateix, el Síndic observà que restava pendent la relativa a la indemnització a les empreses preexistents dedicades a la prestació del mateix servei, que ara es veien privades d'exercir la seva activitat, i, admetent a tràmit la queixa en relació amb aquest punt, va demanar un informe a l'ajuntament.

Pocs dies després es va rebre l'informe municipal, que, entre altres coses, deia:

«Pel que fa referència a la indemnització de les empreses preexistents dedicades a la prestació dels serveis mortuoris, cal dir que encara resta pendent el procés d'adjudicació del corresponent contracte per a la gestió del servei mitjançant concessió administrativa. Adjudicació que es durà a terme prèvia la convocatòria de concurs públic, conforme al que disposen els articles 241 i 242 de la Llei 8/1987, de 15 d'abril, Municipal i de Règim Local de Catalunya.

»Un cop adjudicada la concessió, entenem que serà el moment que les empreses que no n'hagin estat beneficiàries presentin en forma adequada la sol·licitud d'indemnització que es creguin amb dret a percebre; sol·licituds que, evidentment, hauran d'estar justificades i motivades (...).

El Síndic hi va respondre assenyalant que en la mesura que els serveis funeraris es continuessin prestant en règim de lliure concurrència fins a l'adjudicació del concurs públic per a la gestió del servei en règim de concessió, no s'havia produït el supòsit determinant de l'obligació d'indemnitzar les empreses preexistents que prestaven el servei. En conseqüència, coincidia amb l'informe en relació amb el moment de tramitar les eventuais peticions d'indemnització.

No obstant això, el Síndic va considerar que en l'expedient per a l'establiment de la prestació en règim de monopoli del servei s'hauria hagut de preveure el cost d'eventuals indemnitzacions a les citades empreses preexistents, subjecte a modificacions posteriors que es derivessin de la tramitació de cada cas concret, vist que, segons quin fos l'import d'aquestes indemnitzacions, podria, hipotèticament, esdevenir inviable la municipalització per raó de la quantia a indemnitzar.

D'altra banda, també va assenyalar que havia observat en la documentació de l'expedient que en la comissió d'estudi a què fa referència l'article 227.2 de la Llei 8/1987, de 15 d'abril, Municipal i de Règim Local de Catalunya, no havien participat representants dels usuaris, vulnerant així allò que disposa l'article 228.a) del mateix text legal.

També assenyala que, si això fos així, ultra la infracció del principi de legalitat, s'hauria vulnerat el mandat contingut a l'article 51.2 de la Constitució, que disposa que els poders públics escoltaran les organitzacions de consumidors i usuaris en les qüestions que puguin afectar-los, en la forma que la llei estableixi.

També va recordar que l'apartat 2 de l'article 51 de la Constitució detalla drets instrumentals per garantir la defensa dels consumidors (art. 51.1) i, en conseqüència, que la conculcació d'aquests drets podia facilitar la vulneració, més greu, de l'esmentat dret a la defensa dels consumidors i dels usuaris.

Finalment, el Síndic va assenyalar que havia explicitat aquestes reflexions per tal que, prenent-les en consideració, fos el mateix ajuntament que valorés la seva actuació en aquest assumpte. Altrament, en va donar trasllat al Departament de Go-

vernació de la Generalitat, en relació amb la tramitació del recurs de reposició contra l'acord del Consell Executiu de 4 de setembre de 1990.

L'Ajuntament d'Ulldecona va informar de les actuacions dutes a terme posteriorment a l'escrit del Síndic i el Departament de Governació va informar-lo de l'acord del Consell Executiu desestimant el recurs esmentat.

Queixa 739/89

El terme municipal: límit al gestor d'un servei municipal en règim de monopoli

Una societat privada dedicada a la prestació de serveis funeraris va comparèixer davant del Síndic queixant-se perquè l'Ajuntament de Manresa no havia rescatat la concessió atorgada a un altra companyia mercantil per prestar els serveis mortuoris d'aquella ciutat, municipalitzats en règim de monopoli, en haver-se descobert que havia comès un seguit d'irregularitats.

També va plantejar queixa perquè l'ajuntament li impedia de prestar servei en el cas de difunts morts als centres hospitalaris de Manresa que havien de ser enterrats fora d'aquella ciutat, i imposava la utilització dels serveis del concessionari municipal de Manresa.

El Síndic admeté a tràmit la queixa i va demanar un informe a l'ajuntament, si bé, en el moment de comunicar-ho a la promotora, va fer-li avinent que, per garantir que el servei públic la gestió del qual havia concedit seria prestat satisfactòriament, l'ens concedent, a part del rescat de la concessió, disposava d'altres mesures i que, essent-ne el rescat una d'excepcional, l'aplicació que se'n pogués fer havia de ser restrictiva.

L'examen dels diferents expedients que l'ajuntament va trametre al Síndic (de revisió de tarifes, del servei de pompes fúnebres, d'aclariment de conceptes i modificació del plec de condicions de la concessió del servei; de control i anàlisi de facturació; d'investigació del grau de compliment de les obligacions fiscals i de la Seguretat Social i comprovació del règim del metge verificador de la defunció) va permetre afirmar que l'ajuntament havia actuat amb una diligència lloable amb vista a garantir els interessos legítims dels ciutadans d'acord amb el mandat que l'article 51.1 de la Constitució dona als poders públics.

Quant al punt de l'extensió del monopoli dels serveis mortuoris, el Síndic, en canvi, va diferir de la posició municipal.

D'acord amb la consideració 5a. de la Sentència del Tribunal Suprem de 28 de juny de 1978 (Aranzadi 3501), l'Ajuntament de Manresa sostenia que la conceptualització del Servei monopolitzat denominat «Serveis Mortuoris en el terme municipal de Manresa», incloïa tots els factors que requerís la normal satisfacció de la necessitat pública definidora del servei municipalitzat.

Admès que els serveis fúnebres tenien com a finalitat bàsica el transport del cadàver des del domicili o lloc del traspàs fins al cementiri de la població elegida per a la inhumació o, si s'esqueia, la cremació del cos, l'ajuntament arribava a la conclusió que: «És fer competència al monopoli traslladar un cadàver des d'un hospital de Manresa al cementiri d'un poble de la comarca (...)».

Tot i semblar lògica aquesta conclusió, el Síndic va considerar que no s'hi tenia en compte el principi de la impenetrabilitat de competències entre ens territorials d'igual naturalesa, i que el terme municipal no és sols el límit de l'ajuntament, sinó també la barrera per a l'exercici d'altres competències.

El Síndic entengué, doncs, que no quedava assegurada jurídicament l'exigència que el trasllat del fèretre fora del terme municipal on es produïa la mort hagués necessàriament de ser fet pel servei municipalitzat en règim de monopoli, ja que això implicava ultrapassar l'àmbit territorial de la prestació. En aquesta línia es van invocar les consideracions que feia en els fonaments jurídics 1, 3 i 4 la Sentència del Tribunal Suprem de 8-11-88 (Ref. Aranzadi 8796).

Per tot això es va considerar que la prohibició establerta a favor del servei de prestació dels serveis mortuoris de Manresa, de fer el trasllat d'un cadàver des d'un hospital de Manresa al cementiri d'un altre poble, de la comarca o no, implicava una extensió territorial il·legítima de la competència municipal i que havia de ser remoguda.

Una recomanació en aquests termes la va fer el Síndic el 3 d'abril de 1990 i la va reiterar el 17 d'octubre de 1990. No consta que l'Ajuntament de Manresa l'hagi acceptada.

4. Els immigrants estrangers a Catalunya

Un cop més ens hem de referir a la difícil situació en què es troba el col·lectiu d'immigrants estrangers a Catalunya, i també a les conseqüències que deriven de l'aplicació de la Llei Orgànica 7/85 d'1 de juliol, de Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya i del Reglament que la desenvolupa, aprovat pel Reial Decret 1119/86 de 26 de maig.

En Informes anteriors ja havíem exposat la nostra especial preocupació per la tendència observada en les actuacions seguides per l'administració en aquest respecte, materialitzada en denegacions sistemàtiques i generalitzades de les peticions de treball, considerable retard en el lliurament de la documentació necessària per poder regularitzar situacions personals o familiars, manca de garanties en la tramitació dels expedients d'expulsió i tot un seguit d'actuacions irregulars.

Durant el passat any 1990, el Síndic de Greuges ha pogut constatar que aquesta situació, no ha millorat, i que continuen imperant les pràctiques administratives restrictives vers els immigrants estrangers, que segueixen essent objecte de greus discriminacions. És prou significatiu que la quantitat de queixes rebudes per aquest concepte aquest darrer any s'hagi duplicat respecte a les presentades l'any anterior. També hem de mencionar que, a diferència d'anys anteriors, que els compareixents eren els mateixos interessats o els seus representants legals, darrerament han estat nombrosos els col·lectius o entitats que, malgrat no estar directament afectats per l'aplicació de la Llei d'Estrangeria, han comparegut a la nostra Institució per tal de denunciar les vulneracions de què són objecte els immigrants estrangers. Aquesta sensibilització d'amplis sectors socials davant la desprotecció en què es troben la majoria d'estrangers s'està traduint en un rebuig de la vigent llei d'estrangeria i en l'aparició d'iniciatives tendents a donar suport als immigrants. En aquest sentit, tenim constància que el Col·legi d'Advocats de

Barcelona promou i organitza uns cursets adreçats a potenciar la formació dels advocats que vulguin integrar un torn d'ofici especial, de recent creació, que permeti una adequada assistència lletrada als estrangers incursos en els procediments d'expulsió que conté la Llei Orgànica 7/85.

Tanmateix, en aquesta qüestió no podem fer ulls clucs a tot un seguit d'esdeveniments ocorreguts a Catalunya durant el darrer any i que els mitjans de comunicació s'han encarregat de difondre profusament. Ens referim a fets tant significatius com l'expulsió d'un nombrós grup d'immigrants il·legals residents a la comarca d'Osona, o a la concentració el maig passat al Parc de la Ciutadella de Barcelona, donant a conèixer públicament el manifest en defensa dels drets dels immigrants estrangers.

En aquest context no podem oblidar que l'entrada d'estrangers serà una de les qüestions més conflictives en un futur immediat: l'any 2000, els països que conformen el Magreb assoliran la xifra de 180 milions d'habitants, dels quals un 75% seran menors de 25 anys.

Així mateix, els canvis polítics que ja es van produint als països de l'Est europeu donaran lloc a forts corrents migratoris.

L'anàlisi d'aquestes dades obliga a cercar solucions internacionals al problema, amb vista a l'articulació d'una política de solidaritat i ajuda als països pobres, amb la qual intentar neutralitzar els efectes indesitjables que poden produir aquestes onades migratòries.

Mentrestant, cal establir una política d'integració social de tots els immigrants il·legals que es troben al nostre país i eradicar les bosses de marginació i tot brot de racisme o xenofòbia que es pugui detectar.

Queixa 1646/90

Solidaritat amb els immigrants estrangers

El col·lectiu «CATALUNYA SOLIDÀRIA AMB ELS IMMIGRANTS ESTRANGERS», configurat per diverses entitats, va comparèixer a la nostra Institució amb l'objecte de lliurar al Síndic de Greuges un plec de 7.712 signatures d'adhesió al Manifest en Defensa dels Drets de l'Immigrant Estranger, que es va fer públic en la concentració celebrada el dia 6 de maig de 1990 al Parc de la Ciutadella.

L'esmentat plec de signatures fou traslladat al Defensor del Poble, per tal de palesar un cop més la difícil situació dels immigrants estrangers a Catalunya, a fi de sol·licitar de l'Administració Central i del Govern de Catalunya, en funció de les respectives competències, l'adopció de les mesures necessàries per tal de procedir a un reconeixement real i efectiu dels drets fonamentals de tots els immigrants.

El manifest esmentat, que recull la situació d'extrema precarietat i marginació en què es veuen obligats a viure els immigrants i les conseqüències que se'n deriven, conclou sol·licitant al Govern de Catalunya i a l'Administració Central de l'Estat l'adopció de les mesures següents:

1. Una llei que regularitzi la situació civil i laboral en què es troba actualment una gran part dels immigrants estrangers. Només així podran solucionar-se, d'arrel, aquestes situacions d'angoixosa inseguretat en què es troben molts immigrants a casa nostra.

2. La suspensió de l'actual Llei d'Estrangeria i la proclamació d'una Llei d'Immigració que reconegui i garanteixi a tots els immigrants estrangers els drets humans fonamentals de ciutadania social i política.

3. El reconeixement del dret de vot a tots els immigrants estrangers a les eleccions municipals.

4. Una acció enèrgica per part de l'administració contra qualsevol forma de racisme i de discriminació civil, laboral, cultural o religiosa.

5. L'aplicació generosa i no restrictiva de l'article 13.3 de la Constitució espanyola sobre el dret d'asil.

6. Finalment, demanen que el Govern de Catalunya, amb altres forces socials i organitzacions no governamentals, duguï a terme una política eficaç de cooperació per al desenvolupament econòmic, cultural i democràtic dels països del Tercer Món.

D'aquesta queixa (atès que es va trametre al Defensor del Poble el desembre passat), solament tenim notícies en el sentit que s'està estudiant. No obstant això, atesa la complexitat i transcendència de la problemàtica a què fa referència, no dubtem que motivarà algun suggeriment o recomanació d'aquella Institució.

5. El procediment, garantia dels drets dels ciutadans. Sanció de les vulneracions. Conservació dels actes esmenats. Rigor en els terminis i en la terminologia

En informes anteriors hem destacat que el procediment, com a via formal de la sèrie d'actes en què es concreta l'actuació administrativa per a l'acompliment d'una finalitat persegueix, a més de la garantia en l'encert de la decisió administrativa, salvaguardar els drets dels ciutadans.

Per tal que aquesta salvaguarda sigui efectiva, les vulneracions del procediment han de rebre la sanció predeterminada a les normes procedimentals.

És per això que el Síndic ha recomanat la repetició dels actes que contenien irregularitats que perjudicaven els interessats i no havien estat esmenades. Amb la Q.150/90 posem l'exemple d'una notificació incorrecta que cal repetir; contràriament, amb la Q.1010/90 volem fer notar els efectes de l'esmena de vicis de procediment, i de passada ens serveix també per mostrar la faceta de la Institució del Síndic com a col·laborador, no sols del ciutadà, sinó també de l'administració, per cercar solucions ràpides i positives, i dels mateixos Tribunals de Justícia en reduir el nombre d'assumpes que han de sentenciar.

La Q.1040/90 pretén posar de manifest una tendència de l'aparell administratiu a valorar de forma força laxa l'obligatorietat dels terminis el compliment dels quals li correspon, sovint sense donar prou importància a les molèsties i perjudicis que aquest capteniment irroga al ciutadà.

En ocasions, l'actuació administrativa s'adequa a la legalitat i, en canvi, la terminologia emprada suscita malentesos. Volem aprofitar aquest apartat per recordar la importància que té usar amb rigor els termes significatius dels conceptes jurídics que es fan servir en les relacions amb els ciutadans.

L'ús equívoc del terme «a perpetuïtat» en relació amb els drets funeraris.

En més d'una ocasió durant l'any 1990, hem hagut d'explicar a ciutadans titulars d'un nínxol en un cementiri públic l'abast dels termes «propietat» o «a perpetuïtat» que sovint encara apareixen en els títols de drets funeraris que es lliuren actualment.

A tot Europa hi va haver una controvèrsia doctrinal relativa al fet de determinar si sobre una tomba s'adquireix la propietat o els drets derivats d'una concessió, però aquesta controvèrsia va quedar resolta als anys trenta i avui no discuteix ningú que un cementiri públic és un bé de domini públic adscrit a un servei públic.

La utilització pels particulars de les parcel·les, nínxols, etc., dels cementiris s'instrumenta mitjançant fórmules qualificades de concessions per la reglamentació de policia mortuòria, encara que també s'admeten modulacions arrendatícies.

L'article 26.1.a de la Llei 7/1985 de 2 d'abril, Reguladora de les Bases del Règim Local, disposa que tots els municipis han de prestar, per ells mateixos o bé associats, el servei de cementiris, i la Llei de Catalunya 8/1987, de 15 d'abril, Municipal i de Règim Local de Catalunya, estableix (article 185.1): «Són béns de domini públic els afectes a l'ús públic o als serveis públics dels ens locals (...)».

El Reglament de Patrimoni dels Ens Locals, a l'article 5, quan defineix els béns afectats al servei públic, enuncia expressament, a títol d'exemple, els cementiris.

Els béns de domini públic són inalienables, inembargables i imprescriptibles. Aquesta nota d'inalienabilitat determina que l'instrument idoni per articular el seu ús pels ciutadans sigui la concessió.

La concessió de béns de domini públic havia tingut una durada màxima admesa de 99 anys, que ha estat reduïda a 50 anys.

En matèria de cementiris ens trobem amb una utilització que, atesa la irreversibilitat de la mort, es pot considerar potencialment «a perpetuïtat». Per conjuminar aquesta circumstància amb els límits temporals esmentats als paràgrafs anteriors, s'instrumenten uns mecanismes de transmissió de drets, bàsicament intrafamiliars.

En conclusió, hem hagut d'explicar al ciutadà que, encara que el seu títol utilitzés l'expressió «a perpetuïtat», això no comportava el concepte que se seguiria d'una interpretació literal d'aquest terme, sinó aquella que deriva dels criteris exposats als paràgrafs precedents.

És per això que recomanem amb caràcter general als ens titulars de cementiris públics que substitueixin, si encara no ho han fet, aquesta terminologia de «a perpetuïtat» per un altra de més congruent amb la naturalesa de la institució jurídica utilitzada.

Queixa 150/90

La demora a notificar no pot perjudicar el destinatari de la notificació.

Una companyia mercantil que gestionava un viver de llagostes al litoral català va queixar-se al Síndic per la denegació de pròrroga de la concessió per part del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca i per l'ordre de desallotjament de les ins-

tallacions portuàries que ocupava, dictada per la Comissió de Ports de Catalunya.

La denegació de pròrroga de la concessió havia estat impugnada en via contenciosa administrativa i confirmada per sentència de l'Audiència Territorial de Barcelona, i havia estat així mateix objecte d'una apel·lació davant del Tribunal Suprem per la reclamant.

El Síndic es va abstenir de pronunciar-se sobre la qüestió de fons, perquè el cas estava pendent de resolució judicial. Doncs, es va passar a examinar l'ordre de desallotjament.

L'esmentada ordre, que establia l'obligació de deixar lliures els béns i domini públic ocupat abans del 30 de setembre de 1990, va ser acordada per la Comissió de Ports de Catalunya en sessió de 24.04.90, notificada el 30.05.90, i constava que la destinatària l'havia rebuda el 03.09.90.

L'argumentació del Síndic prenia com a base el mandat contingut a l'article 79.2 de la Llei de Procediment Administratiu, segons el qual el termini màxim per notificar una resolució o acte és de 10 dies des que es dicten. En conseqüència, es considerarà raonable que l'interessat en tingués coneixement en un termini de 20 dies i, per tant, que en aquest cas, el temps efectiu de què havia de disposar la reclamant per desallotjar no havia de ser inferior a quatre mesos i mig.

En mèrit d'això, el Síndic va recomanar al conseller de Política Territorial que s'adoptessin els acords necessaris per tal que el temps de què disposés la reclamant per desallotjar els béns i el domini ocupat no fos inferior a quatre mesos i mig a comptar des del 3 de setembre de 1990.

La Comissió de Ports va acordar concedir una pròrroga sobre el termini inicialment establert, i fixà la nova data per efectuar el desallotjament en el 31 de gener de 1991.

Queixa 1010/90

El preu just

Una pagesa de Sant Feliu de Llobregat, propietària d'un petit camp de fruiters la collita del qual comercialitza i constitueix el seu mitjà de vida, es va queixar al Síndic per l'actuació de l'Ajuntament de Sant Feliu en l'expropiació d'una part d'aquest camp per a la construcció d'un col·lector d'aigües pluvials.

La relació entre l'administració i la reclamant estava força deteriorada: la reclamant havia interposat un recurs contenciós administratiu i l'ajuntament l'havia denunciada per obstrucció en la realització de les obres del col·lector, perquè l'esmentada veïna s'havia assegut en dues ocasions a la pala d'una excavadora per forçar que es deturessin els treballs.

El Síndic investigà l'actuació municipal i va concloure que s'havia comès una irregularitat que consistia a ocupar el terreny abans que fos ferm en via administrativa el «preu just» o indemnització.

Aquesta infracció del procediment havia estat induïda per un error del Jurat Provincial d'Expropiació en notificar a una adreça equivocada la seva resolució inicial, de manera que la resolució es va haver de notificar de bell nou a la interessada i es va endarrerir la fermesa del preu just fins al juny següent. Per l'ajuntament, però, l'acte tenia tota l'aparença de ser ferm des del 19.1.90.

Atès que, quan la interessada va comparèixer davant el Síndic, el preu just ja era ferm en via administrativa, vam considerar que era contrari als principis de celeritat i d'economia processal anul·lar l'ocupació per tornar-la a efectuar tot seguit i que, en conseqüència, era procedent la conservació de l'acte d'ocupació. Així mateix, el Síndic va oferir la seva mediació per assolir una resolució positiva i ràpida de l'assumpte.

Acceptada la mediació per totes dues parts, el Síndic va presentar una proposta de conciliació, en la negociació de la qual l'ajuntament va palesar una actitud dialogant i preocupada per assolir una solució justa.

Es va aconseguir un acord sobre tots els punts en litigi: per part de l'ajuntament va consistir en el pagament d'una indemnització en metàl·lic, la cessió d'un camp confrontant apte per al conreu i la reconstrucció de les instal·lacions destruïdes durant les obres; la promotora de la queixa es va donar per rescabada de l'expropiació, l'ocupació temporal i els perjudicis soferts i va desistir del procés contenciós.

Queixa 1040/90

Demora de l'Administració a retornar el permís de circulació de vehicles retirat per no haver passat la ITV

Un ciutadà va comparèixer davant el Síndic el 20.06.90 exposant que el 15.06.90 la Guàrdia Civil de Trànsit havia deturat el seu vehicle i li havia retingut el permís de circulació perquè no acreditava d'haver passat la Inspecció Tècnica de Vehicles (ITV). La mateixa Guàrdia Civil, en aquest acte, li havia lliurat un permís transitori per deu dies a fi que en aquest període passés la dita inspecció. Però, tot i haver-hi sotmès el vehicle i haver superat la inspecció, no se li retornava el permís de circulació que li havia estat retirat.

Efectivament, el 19.06.90 es va efectuar la ITV i el 20.06.90, en l'acte d'acreditar-ho, va interessar de la Prefectura Provincial de Trànsit de Barcelona la devolució del permís de circulació. A l'esmentat centre administratiu li van indicar que l'agent que havia intervingut el seu permís encara no l'havia fet a mans, i ignoraven, doncs, quan el rebrien, ja que, pel que li van dir, és habitual que els agents trametin aquests documents quan en tenien uns quants.

El Síndic, d'acord amb el repartiment de competències vigent, va posar aquest assumpte en coneixement del Defensor del Poble el mateix dia de rebre la queixa. També amb la mateixa data, el Defensor es posà en comunicació telefònica amb la Prefectura de Trànsit, que es va comprometre a lliurar a l'interessat una pròrroga del permís de circulació del seu vehicle, i així ho va fer.

La Prefectura de Trànsit va confirmar al Defensor que les demores en la devolució dels permisos són freqüents, a causa que tant les policies locals de fora de Barcelona com els agents de l'Agrupació de Trànsit de la Guàrdia Civil no poden lliurar-los immediatament a la Prefectura on està matriculat el vehicle, sinó que remetent la documentació aprofitant un desplaçament a Barcelona en el primer cas, i en el segon, la lliuren als seus comandaments, i aquests, periòdicament —sense concretar el període— ho trameten a la Prefectura Provincial de la seva circumscripció, que, en cas de no ser la de matriculació, passen posteriorment els documents a la circumscripció oportuna. A

més a més, es va assenyalar al Defensor que no tots els agents de l'Estat consideren suficients els permisos provisionals emesos en altres províncies i que, en algunes ocasions, s'ha procedit a la retenció d'un vehicle que circulava amb una autorització provisional.

Per tot plegat, el Defensor del Poble va iniciar una investigació davant la Direcció General de Trànsit del Ministeri de l'Interior, que es tancà amb una instrucció d'aquest centre directiu a l'Agrupació de Trànsit de la Guàrdia Civil, per tal que els agents remetin a les prefectures provincials de trànsit els permisos de circulació en el termini més breu possible, i també perquè no formulin denúncies quan els conductors estiguin proveïts d'autoritzacions provisionals d'altres províncies, ampliades o no.

6. La moció de censura a l'Alcalde: alguns problemes. Inscripció de les associacions de veïns en un registre municipal.

La Constitució estableix en el seu article 23.1 que els ciutadans tenen el dret a participar en els afers públics, directament o per mitjà de representants lliurement elegits en eleccions periòdiques per sufragi universal. El número 2 del mateix article disposa que tenen també el dret d'accedir en condicions d'igualtat a les funcions i als càrrecs públics, amb els requisits que les lleis assenyalin.

El dret d'accedir al càrrec comporta també el de mantenir-s'hi i d'exercir les funcions que li són inherents.

En aquest tema exposarem les qüestions que van suscitar-nos les queixes 268/89 i 455/89 plantejades en relació amb la moció de censura contra l'alcalde de la Fuliola (Urgell), debatuda el 14 de febrer de 1988.

Una de les formes de participar en els afers públics són les associacions constituïdes amb aquesta finalitat. El relat de la queixa 1298/89 pretenem que ens serveixi per considerar algunes qüestions relatives a les associacions constituïdes per a la defensa dels interessos generals o sectorials dels veïns.

Moció de censura a l'alcalde: alguns problemes

El 16.02.90 vam rebre uns plecs de signatures de bona part dels membres del cens electoral de la Fuliola en què se'ns demanava de fer totes les gestions que consideréssim oportunes, davant del Parlament de Catalunya o, en el seu cas, del Parlament de l'Estat, perquè es modifiqués la vigent legislació electoral de manera que no es poguessin reproduir situacions com la que afectava el seu municipi, segons deien: el suport per un regidor d'una moció de censura per raons injustes.

Per decidir si és necessari proposar una modificació de l'ordenament jurídic vigent, cal examinar-lo i veure a quines demandes socials respon.

La primera constatació que podem fer és que el govern local té per imperatiu constitucional una estructura d'autogovern democràtic.

La Constitució estableix que els regidors són elegits directament pels veïns del municipi, mentre que la forma d'elecció di-

recta o indirecta dels batlles es defereix a una decisió del legislador ordinari que ha optat per un sistema de tipus parlamentari, d'elecció de segon grau entre regidors i fet per regidors, que estan facultats per censurar-los i destituir-los.

El regidor no està lligat a cap manament imperatiu amb el grup polític que l'ha postulat en les eleccions incloent-lo en una candidatura, sinó únicament als seus electors, davant els quals respon en la següent convocatòria electoral.

La moció de censura a l'alcalde, regulada a la Llei Orgànica del Règim Electoral General (art. 197) i que la jurisprudència ha entès que és immanent a la institució d'alcalde elegit pels regidors, anterior doncs a la Llei Orgànica de Règim Electoral General, ha de ser constructiva (ha d'acompanyar-se de la proposta d'un candidat substitut) i ha de raonar una fonamentació que no cal que es concreti en l'escrit de sollicitud de celebració de sessió, sinó que és suficient que s'exposi durant la mateixa celebració (vid. Sentència del Tribunal Suprem de 28.3.89, Aranzadi 2138).

El Tribunal Suprem també ha indicat que la moció ha de tenir una causa justa, atès que els poders públics tenen prohibida l'arbitrarietat (art. 9.3 de la Constitució). Si la causa justa és exigida per la Constitució, no cal doncs modificar l'ordenament en aquest punt.

Què s'ha d'entendre per causa justa en relació amb una moció de censura? Considerem que la causa justa és la pèrdua de confiança dels regidors en el seu alcalde.

En el cas que ens ocupa, els promotors de la queixa 455/89 entenen que aquesta pèrdua de confiança (estat psicològic) d'un regidor en l'alcalde obeeix a un motiu il·legítim, vot de càstig per incoar-li un expedient de disciplina urbanística, en comptes de fer-ho per valorar la gestió de govern en relació amb l'interès general: s'està fent, doncs, una valoració d'intencions.

Considerem que l'únic legitimat per fer una valoració sobre la intencionalitat del vot d'un regidor que pugui tenir efectes en el seu estatut és el mateix elector d'aquest regidor, i és força difícil articular un sistema d'exigència de responsabilitat singularitzada a una part del consistori i no a tot, sobretot si és fora de la següent convocatòria electoral.

La lògica del sistema representatiu imposa pensar que tant el regidor que fa mal ús de la confiança que li han fet els electors, com els grups polítics que s'aprofiten d'aquesta suposada deslleialtat, seran «castigats» en la següent convocatòria electoral.

Insistim que sols el cos electoral està legitimitat per ser jutge en aquest afer i ser-ho mitjançant els mecanismes previstos a l'ordenament.

Altres ordenaments jurídics preveuen la revocació d'un nomenament: un determinat percentatge d'electors pot proposar i, si s'escau, aconseguir, per un vot popular majoritari, el cessament legal dels regidors municipals i provocar la convocatòria de noves eleccions.

En el nostre sistema jurídic això no és previst. Que possibilita la solució de casos com el que ens ocupa, és una raó que advoca per considerar la inclusió d'aquesta possibilitat; però també és cert que implica un risc d'instabilitat, i el fet que es prevegi o no en un ordenament és fruit de la ponderació de les raons a favor i en contra que es poden argüir.

Pensem que el nostre sistema de convivència de clara vocació democràtica i participativa permet modificar les institucions per fer més efectius aquests principis en l'àmbit de la repre-

sentació política, però entenem que no ens correspon en aquest moment històric articular una proposta concreta de modificació del règim de la moció de censura als alcaldes.

Sí que ens pertoca, en canvi, informar el Parlament que ens ha comissionat de la inquietud de la ciutadania per la proliferació de mocions de censura amb el suport de regidors elegits en les mateixes candidatures que els alcaldes censurats, per canvis d'adscripció política els motius dels quals no sempre són clars.

Queixes 268/89 i 455/89

L'Alcalde no permet a un regidor del seu grup municipal votar la moció de censura presentada contra ell

Dos grups de regidors de l'Ajuntament de la Fuliola van comparèixer davant el Síndic de Greuges per presentar sengles queixes.

La legitimació dels reclamants per presentar la queixa se seguia d'allò que disposa l'article 12.2 de la Llei de Catalunya 14/1984, de 20 de març, del Síndic de Greuges.

Totes dues queixes estaven relacionades i tenien origen en la presentació d'una moció de censura contra l'alcalde, per part dels promotors de la queixa 268/89, un dels quals havia estat elegit en la mateixa candidatura que l'alcalde i fins aleshores havia abonat la seva acció de govern.

La queixa 268/89 s'originà per la negativa de l'alcalde a permetre la votació d'un regidor en la sessió plenària celebrada el 15.2.1988, en la qual es debatia la moció de censura presentada contra la primera autoritat del municipi.

La queixa 455/89 incorpora la petició que es reformi l'ordenament jurídic vigent perquè s'hi prevegi la causa justa com a requisit per a presentar una moció de censura.

La primera de les qüestions plantejades va ser objecte de consideració pels òrgans jurisdiccionals arran de la impugnació per part de l'Administració de l'Estat, en mèrit de la legitimació que li atorga l'article 65.3 de la Llei 7/1985 de 2 d'abril de Bases del Règim Local, de l'acord del ple extraordinari abans esmentat, on es va rebutjar la moció de censura a l'impedir l'exercici del vot a un regidor.

L'argumentació per impedir el vot va consistir a invocar que aquest regidor s'havia d'abstenir de votar per aplicació de l'article 20.2.a) de la Llei de Procediment Administratiu. Es va aduir que el regidor tenia un interès personal en l'assumpte a debatre, derivat d'haver-li estat incoat per l'ajuntament un expedient d'infracció urbanística per l'execució d'unes obres presumptament no ajustades a llicència, i que utilitzava el seu vot per «castigar» aquesta acció del govern municipal.

La sala segona del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, en data 13 de juliol de 1989 —sentència núm. 262— va estimar el recurs. L'execució d'aquesta sentència exigia tornar a convocar un ple extraordinari per debatre i votar la moció de censura sense impedir el vot del regidor esmentat.

La sentència citada va ser apel·lada davant el Tribunal Suprem mitjançant el recurs 2052/89.

Aquest assumpte també fou objecte de diverses actuacions parlamentàries, entre les quals dues preguntes al Consell Executiu, la resposta a les quals es va publicar en el *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya* (BOPC) núm. 66 de 3 de maig de

1989, pàg. 4158, i en el BOPC núm. 145, de 20 de març de 1990, pàg. 9329.

Fetes unes primeres indagacions prop del govern municipal de la Fuliola i atès que l'assumpte estava sotmès a consideració judicial, mitjançant el recurs presentat davant l'Audiència Territorial de Barcelona i que com hem dit, va resoldre el Tribunal Superior de Justícia, el Síndic va decidir exercir la facultat que li confereix l'article 16.2 de la seva Llei reguladora de suspendre la seva actuació en relació amb les queixes l'objecte de les quals està pendent d'una resolució judicial.

Contra la sentència del Tribunal Superior es va interposar un recurs d'apel·lació i atès que és a tots dos efectes, devolutiu i suspensiu (art. 96.1 de la Llei de la Jurisdicció Contenciosa), el Síndic considerà que l'assumpte restava encara pendent d'una resolució judicial.

La posició del Síndic en relació amb la petició que li va adreçar bona part del cens electoral de la Fuliola ja ha estat comentada.

El Tribunal Suprem va estimar el recurs d'apel·lació interposat per l'ajuntament i va revocar la sentència del Tribunal Superior per mitjà d'un raonament d'índole exclusivament processal, però no va defugir de considerar les qüestions de fons, cosa que va fer en el fonament jurídic 5è, que pel seu interès reproduïm:

«Y examinando ya, finalmente, la cuestión de fondo, cual si el Decreto de la Alcaldía hubiese sido adecuadamente impugnado, particular que, como se ha visto, no ha sucedido, llegamos a la conclusión de la pertinencia de la medida adoptada en razón a las circunstancias concurrentes en el caso, pues no nos hallamos ante un desinteresado cambio de postura de un concejal respecto de la mayoría a la que pertenece, con las consecuencias éticas de una incorporación a un grupo distinto para defender un planteamiento en que ahora verdaderamente se cree, lo cual es admisible, aunque el cambio de postura sea erróneo, sino de una actuación que viene determinada por intereses particulares, seguramente defendibles, por irrazonables que sean, desde la postura de mero administrado, pero que no son aceptables cuando ellos se postulan, no desde la legalidad, sino desde el desconocimiento de ésta y del abuso de prerrogativas por la situación que se ocupa dentro de la Corporación Municipal; cierto, como señala el Abogado del Estado, que en todos los componentes de la Corporación existe interés en una moción de censura, cuando las distintas posturas ante ella son las derivadas del pluralismo político y de la distinta forma de entender la cosa pública, pero en el caso de autos y por lo que se refiere al concejal recusado, los antecedentes obrantes en el expediente ponen de manifiesto una prevalencia de los intereses privados sobre los públicos que resultaba de todo punto inadmisibles y, al justificar la medida adoptada, hacen sea pertinente la desestimación del recurso jurisdiccional, aun en el caso de que tal desestimación no hubiere procedido por las razones formales anteriormente expuestas».

No qüestionem que en el cas que ens ocupa els interessos privats predominessin sobre els públics, però des d'un pregon respecte a la resolució judicial com a tal i a l'òrgan que la ha dictada, tenim dubtes que aquesta solució sigui la més congruent amb el nostre sistema institucional de convivència.

Ens sembla del tot desaconsellable, per incongruent, que en un sistema de democràcia representativa es defereixi als tribunals de justícia la valoració del mòbil pel qual un regidor exerceix el seu vot en una forma o una altra, fora dels casos en què es pot incórrer en un tipus delictiu (suborn, p.e.).

Entenem que tampoc no és conforme amb un sistema democràtic que aquest judici de valor sobre l'actuació d'un regidor sigui fet —com s'ha fet aquí— pel govern la continuïtat del qual depèn d'aquest vot, atès que el controlat (govern) passa a ser controlador.

Com hem dit en l'exposició inicial del tema on situem aquesta queixa, creiem que l'únic legitimat per fer una valoració sobre la intencionalitat del vot d'un regidor que tingui efectes en la seva condició és l'elector d'aquest regidor. Si cal replantejar el procediment per tal que això sigui possible, encara que el Síndic no gosi proposar una tècnica concreta en aquest moment, s'haurà de fer; però no ajudarà a consolidar el sistema de democràcia representativa el simple fet que els jutges substituïxin l'electorat.

Queixa 1298/89

Negativa a inscriure una associació de veïns en el registre municipal

Una associació de propietaris i veïns d'un barri de Llinars del Vallès es va queixar al Síndic per l'acord municipal de desestimar la petició que aquesta mateixa entitat havia formulat demanant de ser inscrita en el Registre Municipal d'Associacions.

El Síndic es va adreçar a l'ajuntament en els termes següents:

«(...) La Constitució (art. 23.1) estableix que els ciutadans tenen el dret a participar en els afers públics, directament o per mitjà de representants lliurement elegits en eleccions periòdiques per sufragi universal.

»Aquest precepte, immediatament aplicable des de l'entrada en vigor de la Constitució, s'ha desenvolupat en l'àmbit local, entre altres, mitjançant les normes següents: art. 72 de la Llei 7/1985 de 2 d'abril de Bases del Règim Local, art. 143 de la Llei de Catalunya 8/1987, de 15 d'abril, Municipal i de Règim Local de Catalunya, i arts. 227 a 236 del Reglament d'Organització, Funcionament i Règim Jurídic de les Entitats Locals, aprovat pel Reial Decret 2568/1986, de 28 de novembre.

»D'aquests preceptes se'n dedueix l'existència d'uns drets d'informació i participació de les associacions constituïdes per a la defensa dels interessos generals o sectorials dels veïns i, també que per fer efectiva la seguretat jurídica en aquest àmbit, és una condició del seu exercici la prèvia inscripció de l'associació en un registre a càrrec de l'entitat local respectiva.

»Atès tot això, entenem que no és admissible impedir el gaudi dels esmentats drets invocant la manca d'inscripció en el registre, com a conseqüència de la seva no creació per l'entitat. Si això es fes, estariem davant una vulneració del dret establert a l'article 23.1 de la Constitució.

»L'acord de 19.09.1090, denega la inscripció per no haver-se dotat del precitat registre; aquesta denegació és illegal en la mesura que es basa en l'incompliment per l'ajuntament d'un precepte legal i de produir la conseqüència d'impedir la partici-

pació d'uns ciutadans associats en els afers públics, vulnera l'article 23.1 de la Constitució.

»Res no hem d'objectar en canvi al fet que es denegui la inscripció per incompliment dels requisits exigits en la normativa aplicable, incompliment que s'invoca en el paràgraf segon del punt 1r. de l'acord de la comissió de govern citat.

»Si l'associació incompleix els requisits exigits per practicar la inscripció, cal requerir que s'esmenin aplicant les disposicions reguladores del procediment administratiu escaients al cas (art. 54 de la Llei de Procediment Administratiu)(...)».

Per tot això, per les funcions que ens encomana l'article 35 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya i en exercici de l'habilitació conferida per l'article 27 de la llei que regula la nostra Institució, vam recomanar a l'ajuntament que es revisés, tenint presents les consideracions precedents, el determini pres en relació amb la petició de l'Associació de Propietaris i Veïns del Barri ..., relativa a la inscripció en el Registre Municipal d'Associacions.

Un quant temps després, l'ajuntament va respondre a la recomanació del Síndic per mitjà d'un escrit en el qual indicava que el motiu de fons de no inscriure l'associació consistia en els defectes de forma i de contingut que presentaven els estatuts que es pretenia inscriure, tal com havia assenyalat el recurs presentat per l'ajuntament davant del Departament de Justícia de la Generalitat.

L'informe municipal afirmava que es crearia el Registre d'Associacions quan n'hi hagués alguna per inscriure, ja que l'única inscripció que s'havia sol·licitat era la que motivava la queixa.

El Síndic, després de demanar al Departament de Justícia unes dades sobre la inscripció en el registre al seu càrrec de l'associació reclamant i del seu contingut, es va adreçar a l'alcalde de Llinars del Vallés en els termes següents:

«(...) Els preceptes de la llei reguladora del dret d'associació (Llei 191/1964, de 24 de desembre) que s'oposaven a allò que disposa la Constitució han estat derogats per la disposició derogatòria 3a. d'aquesta.

»La Constitució de 1978 (article 22.3) estableix l'obligació d'inscriure les associacions als sols efectes de publicitat; en conseqüència la inscripció ja no és un requisit constitutiu en els termes que preveia la llei de 1.964. Ens hem permès recordar-ho per significar que l'Associació ... existiria encara que no s'hagués inscrit al Registre d'Associacions del Departament de Justícia.

»Naturalment això no obsta que, per gaudir de certs beneficis, es pugui establir, com ho fa l'article 236.2 del Reglament d'Organització, Funcionament i Règim Jurídic de les Entitats Locals de 28-11-1986 -ROF-, l'obligació d'inscripció en l'esmentat Registre, talment com l'article 313 de la Llei Hipotecària de 8-02-1946 fomenta la inscripció en el Registre de la Propietat dels documents relatius a drets reals inscrivibles, sense que per això deixin de tenir vida i produir efectes els drets reals no inscrits, excepció feta del d'hipoteca.

»De tota manera cal recordar que l'exigència de l'article 236.2 del ROF, l'acompleix l'Associació ..., perquè està inscrita al Registre d'Associacions del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya amb el número ..., secció En data

... es va procedir a anotar en l'esmentat registre una modificació dels seus Estatuts i en data ..., es va esmenar un error material que s'hi havia produït en la redacció.

»Aquesta inscripció, desplega tota la seva virtualitat encara que hi hàgiu interposat un recurs en contra, perquè aquesta impugnació no té efectes suspensius.

»En conseqüència, podem avançar com a primera conclusió que l'existència d'un recurs contra la inscripció dels Estatuts no és causa suficient per no crear el Registre Municipal d'Associacions i denegar la inscripció de l'Associació

»El sistema de fonts reguladores de la participació ciutadana, àmbit de l'acció pública on s'ha d'encabir l'assumpte que analitzem, està estructurat jeràrquicament de la següent forma:

»a) Llei 7/1985, de 2 d'abril reguladora de les bases del règim local -LRBRL.

»b) Llei de Catalunya 8/1984, de 15 d'abril, municipal i de règim local de Catalunya -LMC.

»c) Reglament Orgànic Municipal o/i normes dictades en exercici de la potestat reglamentària dels ens locals -ROM.

»d) Normes que despleguin la legislació sobre règim local de Catalunya.

»e) Reial Decret Legislatiu 781/1986, de 18 d'abril, que conté el text refós de les disposicions legals vigents en matèria de règim local.

»La Llei de Catalunya 8/1987 (article 143.4) introdueix l'obligació dels municipis de constituir un registre propi com a requisit necessari, concretat pel ROF, per instrumentar les associacions constituïdes per a la defensa dels interessos generals o sectorials dels veïns com a entitats de participació ciutadana.

»El ROF (article 236.4) estableix les dades que hauran d'aportar les associacions als efectes de la seva inscripció. Ja ens vam pronunciar el maig passat en relació amb els efectes del no compliment d'aquests requisits i en relació amb el requeriment d'esmena: en conseqüència és ocios que ho repetim altre cop.

»Els efectes que quant a la relació amb l'ajuntament comporta la consideració d'una associació com a entitat de participació ciutadana dependran, principalment, de la regulació que dicti aquell en ús de la seva potestat d'autoorganització, on es tindrà en compte tant l'especialització social com la seva representativitat -com dieu en el vostre recurs davant el Departament de Justícia.

»Mancant de regulació municipal, aquest dret a participar té un contingut mínim, ja que en cas contrari es vulneraria el precepte imperatiu contingut a l'article 72 de la LRBRL.

»Entenem que aquest contingut mínim consisteix en el dret a ser informats sobre les convocatòries dels òrgans col·legiats municipals que celebrin sessions públiques, quan a l'ordre del dia figurin qüestions relacionades amb l'entitat associativa i a rebre les publicacions que editi l'ens local.

»Considerem que l'ús de mitjans públics municipals de comunicació també és exercible immediatament, llevat de regulació en sentit contrari per reglament local.

»Altrament, cal afegir que la regulació local pot establir menys requisits dels demanats pel ROF, que té caràcter supletori, per procedir a la inscripció al registre local».

Per tot això, reiterarem la primera recomanació tot concretant-la en els punts següents:

«I. L'Ajuntament de Llinars del Vallès està obligat a crear el Registre Municipal d'Associacions Veïnals.

»II. L'Ajuntament de Llinars del Vallès ha de requerir l'Associació de Propietaris i Veïns ... que aporti les dades estipulades a l'article 236.4 del Reglament d'Organització, Funcionament i Règim Jurídic de les entitats locals o al Reglament Municipal d'aplicació preferent i, un cop comprovat el compli-

ment d'aquest requisit, procedir a la seva inscripció, notificant-li el seu número d'inscripció. Aquesta inscripció produirà els efectes que determini la normativa vigent a què ens hem referit a bastament».

A hores d'ara no s'ha rebut la resposta municipal a l'esmentada recomanació.

SECCIÓ 2: ORDENACIÓ DEL TERRITORI

I. INTRODUCCIÓ

S'inclouen en aquesta secció les queixes relatives a la relació dels individus amb el medi, rural o urbà.

Pel que fa a l'habitatge, cal destacar un increment de les queixes rebudes. Enguany, el tema més reiterat ha estat la manca d'habitatges de protecció oficial.

Dins del sector de l'urbanisme, ocupen un lloc preferent les ordres d'execució, en relació amb les quals s'han seleccionat diverses queixes. D'altra banda, les queixes reiteren temes ja tractats l'any anterior.

En matèria de medi i qualitat de vida, el conflicte originat per l'oposició al Pla d'Abocadors i la problemàtica que planteja l'eliminació de residus industrials, són les qüestions més destacables.

La importància de les qüestions ambientals, per les seves importants i creixents repercussions econòmiques i el seu caràcter multisectorial, fa necessària una acció pública global. El fet que aquestes qüestions estiguin repartides entre diferents departaments de la Generalitat (Agricultura, Política Territorial i Obres Públiques, Indústria i Energia) i l'atribució d'una competència de desplegament legislatiu a la Generalitat (art. 10.1.6 Estatut d'Autonomia) en el marc de la legislació bàsica estatal, sense oblidar les competències municipals, posa en relleu la necessitat d'una adequada planificació i coordinació.

Endemés, la protecció del medi ha estat recentment objecte d'atenció per part de la Fiscalia de Barcelona, que ha elaborat un document en què s'inclouen penes més dures per a l'anomenat delictes ecològic en el nou Codi Penal. En l'expressat document es persegueix el tràfic il·legal d'espècies protegides, els atemptats contra la flora i la fauna, i contra els espais naturals, i es considera delictes la utilització d'abocadors clandestins i la incineració de residus tòxics.

Entre les mesures a adoptar, es preveu un pla tècnic de descontaminació de la zona afectada.

Una acció pública global i una major sanció per al delictes ecològic són dues mesures que poden ajudar a millorar el medi ambient a Catalunya i a evitar-ne la degradació.

Hem de tenir en compte que l'Estat espanyol ocupa un lloc intermedi en el rànking de la qualitat ambiental en els països integrats a la OCDE i que, per tant, cal un esforç considerable.

II. TIPOLOGIA DE LES QUEIXES

HABITATGE

INTERVENCIÓ DE
L'ADMINISTRACIÓ

- Promoció d'habitatges públics
- Construcció
- Gestió

- Promoció d'habitatges privats
- Dificultat per obtenir subvencions
- Retard en l'abonament d'ajuts

TUTELA
ADMINISTRATIVA

- Lentituds en la tramitació d'expedients sancionadors
- L'habitatge i els drets del consumidor

URBANISME

PLANEJAMENT

- Classificació del sòl
- Qualificació del sòl
- Ordenació de volums i aliniacions

GESTIÓ

- Creació de sòl
- Projectes d'obres públiques i d'instal·lació de serveis
- Finançament d'obres d'urbanització i conservació
- Denegació de llicències
- Entitats urbanístiques col·laboradores amb l'Administració

DISCIPLINA

- Llicències urbanístiques contra ordenament
- Us del sòl sense llicència

MEDI AMBIENT I
QUALITAT DE VIDA

MEDI AMBIENT

- Força major amb impacte ambiental
- Activitats classificades (Decret 2414/1961, de 30.11)
- Infraestructures i serveis amb impacte ambiental regulat (carreteres, embassaments, etc.)
- Transport de mercaderies perilloses per carretera

QUALITAT DE VIDA

- Subministrament de serveis a l'habitatge
- Serveis públics de comunicacions i transport
- Activitats privades regulades per ordenances municipals

III. TEMES SELECCIONATS I QUEIXES IL·LUSTRATIVES

1. Accés a un habitatge digne

En relació amb el problema suscitat respecte a l'habitatge, el Síndic de Greuges ha pogut constatar que durant l'any 1990 els ciutadans han continuat plantejant queixes motivades principalment per deficiències constructives en els habitatges de protecció oficial, considerables retards en la concessió de subvencions, irregularitat en els procediments d'adjudicació d'habitatges i tot un seguit d'actuacions que han merescut el nostre interès per poder donar suport als ciutadans agreujats per aquests problemes.

A part de les queixes esmentades, que d'altra banda se solen reproduir un any darrere l'altre, d'un quant temps ençà han augmentat considerablement les que palesen únicament la necessitat urgent d'habitatge i la consideració dels compareixents de la inexistència de vivendes assequibles en funció dels ingressos econòmics dels afectats.

Cada cop es més vistent la dicotomia entre el contingut de l'article 47 de la Constitució espanyola, que estableix el dret de tot ciutadà a gaudir d'un habitatge digne, i la realitat quotidiana.

El gran augment que els preus de l'habitatge han experimentat durant el període comprès entre els anys 1986 i 1989, juntament amb les restriccions creditícies imposades pel Banc d'Espanya, com d'altra banda la disminució de pisos de lloguer, ha comportat que cada cop sigui més difícil per a grans sectors socials de poder accedir a una casa digna.

Fins fa relativament poc temps, quan genèricament alludíem a sectors de població necessitats de casa, en general ens referíem a la gent jove que es volia independitzar o crear nous nuclis familiars.

Es tractava de joves que s'introduïen en el mercat de treball i que, malgrat les dificultats inicials i ateses les bones expectatives, gosaven endeutar-se a llarg termini amb l'esperança quasi general de sortir-ne airoso.

Les circumstàncies actuals ens demostren que augmenta cada cop més el sector de ciutadans als quals les expectatives econòmiques són totalment desfavorables. Ens referim tant als joves sense feina com a un nombrós grup de gent que van adquirir pisos durant la dècada dels cinquanta i que avui es troben amb uns immobles greument deteriorats pel transcurs del temps.

En aquest sentit, cal tenir present el tràgic esdeveniment ocorregut en un barri barceloní, on es va ensorrar un bloc d'habitatges.

Aquest fet, amplament divulgat en els mitjans de comunicació, va posar de manifest la necessitat d'efectuar reparacions urgents en centenars d'habitatges de Barcelona i el seu entorn metropolità, circumstància que en la nostra Institució es traduí en nombroses visites i consultes en el sentit de sol·licitar informació sobre l'existència d'ajuts de l'administració, orientats a resoldre o paliar la manca de recursos econòmics de ciutadans que necessiten efectuar reparacions en les seves llars.

En aquests casos, s'informava els compareixents del Decret 66/90, de 2 de febrer, sobre ajuts per a la rehabilitació d'habi-

tatges, mitjançant el qual s'atorguen subvencions per afavorir l'execució d'obres destinades a la rehabilitació integral d'edificis. La quantia de les esmentades subvencions consisteix en el 20% del pressupost de les obres fins a un màxim de 250.000 pessetes per habitatge, quan es facin en elements privatis i sempre que tinguin per finalitat l'adequació de l'habitabilitat o bé es tracti d'obres de millora que permetin aconseguir un estalvi energètic o l'adaptació de les instal·lacions a la normativa vigent.

La subvenció pot consistir en un 30% del pressupost de les obres, fins a un màxim de 500.000 pessetes per habitatge, quan es facin en elements comuns o comuns i privatis i tinguin per objecte qualsevol de les següents finalitats:

- Consolidació de l'estructura
- Estantqueïtat a la pluja i a la humitat
- Reparació, renovació i dotació d'instal·lacions
- Instal·lació, millora i renovació de la xarxa de sanejament.
- Aïllament tèrmic o acústic
- Adequació als nivells d'habitabilitat
- Supressió de les barreres arquitectòniques

Finalment hem de fer constar la disconformitat que mostren molts ciutadans mancats d'habitatge davant les llargues llistes d'espera existents a les diferents dependències administratives on acudeixen per formalitzar la corresponent sol·licitud d'habitatge, en consideració a l'existència de moltes vivendes buides.

Queixa 879/90

Porters jubilats necessiten habitatge

Un col·lectiu constituït per porters d'un grup de cases de Protecció Oficial construïdes a Barcelona durant els anys cinquanta per l'antiga Obra Sindical del Hogar van comparèixer a la Institució per presentar una queixa contra el fet que l'any 1987 l'Institut Català del Sòl, en formalitzar les corresponents escriptures d'obra nova i divisió dels edificis en propietat horitzontal, va incloure els habitatges dels compareixents, destinats a porteria, com a elements comuns, atorgant, des del punt de vista dels afectats, una donació extra a tots aquells propietaris als quals l'Estat ja havia beneficiat en concedir-los un habitatge en unes condicions molt favorables.

A hores d'ara i com a conseqüència de la qualificació de les respectives porteries com a element comú, els ocupants d'aquests habitatges es troben amb el perill de veure's desallotjats dels respectius domicilis, atès que algunes comunitats de propietaris ja s'han adreçat als afectats instant-los que abandonin la casa o bé s'avinguin a comprar-la o llogar-la a uns preus que els compareixents no poden satisfer, donat que la majoria són gent gran i sense recursos econòmics.

Davant d'aquesta situació vam sol·licitar el preceptiu informe a Adigsa, per tal com aquesta empresa pública és l'administradora del patrimoni de l'Institut Català del Sòl. Adigsa ens comunicà puntualment que els 1.467 habitatges que formen la promoció esmentada van ser adjudicats per l'Institut Nacional de la Vivienda, en règim d'accés diferit a la propietat, és a dir, cedint-ne la possessió a l'adquirent i reservant-se'n la propietat el domini fins a la liquidació de la totalitat de les quotes

d'amortització, però amb l'expectativa de dret d'adquirir en ple domini, un cop amortitzades les quotes.

A la majoria de blocs que integren la promoció de referència, l'Obra Sindical del Hogar va establir un servei de porteria, regentat en cada cas per un empleat de finca urbana, assalariat per l'esmentat organisme i amb dret a ocupar l'habitatge destinat a porteria, mentre exercís aquesta funció.

Com que es tracta d'un servei, les despeses de porteria es feien repercutir sobre els veïns de l'immoble.

Atès que l'habitatge de porteria tenia el caràcter d'element comú, el seu cost repercutia en les respectives quotes d'amortització de cadascun dels restants habitatges del bloc, i per tant, un cop amortitzades aquestes, eren els respectius titulars, amb el coeficient que pertocqués, els propietaris de l'habitatge destinat a porteria.

D'altra banda, els empleats de les finques no havien satisfet en cap moment cap quota o quantitat en concepte d'amortització de l'habitatge, sinó que solament tenien dret a l'ocupació de la vivenda mentre fessin la tasca de porters. Així doncs, atès que de l'actuació de l'administració no es desprenia cap irregularitat, vam notificar als afectats que la seva posició jurídica no els permetia accedir als respectius habitatges per la via que ells sollicitaven.

Això no obstant, i en funció del greu problema que es podia presentar a les nombroses famílies afectades, considerarem convenient suggerir a Adigsa que, en prevenció d'aquests problemes i dels que en un futur s'anessin presentant, s'arbitressin mesures per no deixar desemparats els ciutadans que, com els compareixents, es trobaven a la jubilació amb el greu problema d'aconseguir casa i més tenint en compte que es tracta de gent de pocs mitjans econòmics.

2. La política d'habitatge

Actualment Espanya és el país de la Comunitat Econòmica Europea en què la despesa pública en habitatge —en relació amb el PIB— és més baixa, mentre que, d'altra banda, és un dels països amb més necessitats en aquest respecte.

Aquesta dada és per si sola exponent clar que la política seguida en matèria d'habitatge no funciona. No funciona al conjunt de l'Estat ni funciona a Catalunya.

Entre les causes que expliquen (no pas que justifiquen) la situació actual, volem referir-nos als greus desajustos produïts a partir de 1985: fins aquell any la crisi de la demanda havia estat un element predominant, i s'acumulava un important dèficit, que, entre altres factors, provocà a partir de la data indicada un canvi dràstic d'orientació.

En la nova tessitura (gran volum de demanda) es procedeix (a partir de 1987) a un canvi qualitatiu en la política seguida fins aleshores: es cancel·len els programes plurianuals anteriors, es redueixen els recursos econòmics, es posa fi, en la pràctica, a l'habitatge de protecció oficial i es produeix un desplaçament de la subvenció directa a l'habitatge en favor dels beneficis fiscals.

Aquests canvis es van traduir en una oferta d'habitatges molt inelàstica, la qual cosa, juntament amb el desajust generat pel «boom» de la demanda a partir de 1985, va donar lloc a un en-

cariment automàtic dels preus de la vivenda i, com a derivació, dels preus del sòl, que van esdevenir, així mateix, clarament inflacionistes.

Com a resultat de tot això, avui assistim a un enorme distanciament entre els preus dels habitatges i les persones que necessiten accedir-hi. Traslladant aquest plantejament a la pràctica observem que una parella o persona sola que cerqui casa té davant seu (en principi) tres possibles opcions: comprar un habitatge nou (cosa només possible per a economies molt fortes, donats els preus de mercat); comprar un habitatge de segona mà (però aquest habitatge, per la mateixa inelasticitat de l'oferta, ha assimilat els preus de l'habitatge nou, de forma que ja no és una solució alternativa), i per últim, anar a lloguer; però aquesta opció (si no s'hi posen mesures), aviat tampoc no serà factible, perquè hi ha una clara tendència a l'extinció. (Estudis recents del MOPU xifren el parc de lloguer en un 11'75%).

Les consideracions exposades fins aquí ens ratifiquen en la necessitat, imperiosa i urgent, de comptar amb una política social d'habitatge eficient.

Les dificultats per a la formulació de tal política són moltes i complexes en tant que ha de comprendre mesures de tipus fiscal, financer i pressupostari, moltes de les quals no estan a l'abast dels governs autònoms.

Per això hem dit en altres ocasions, i tornem a reiterar-ho aquí, que una política eficaç en matèria d'habitatge requereix la formulació d'unes bases d'actuació a concertar de forma consensuada entre les diverses administracions espanyoles. Només a partir d'aquí es podran atendre els objectius elementals de tal política: l'estructuració d'una oferta d'habitatges acordada amb una capacitat adquisitiva acceptable socialment i el creixement de l'esmentada oferta segons les necessitats.

Queixa 272/90

Ocupació d'habitatges precintats

El senyor M.C. es dirigí al Síndic de Greuges queixant-se per l'ocupació illegal de què va ser objecte un immoble de propietat seva per part de diverses famílies d'ètnia gitana i manifestant, d'altra banda, la seva total impotència per solucionar el conflicte.

L'esmentat propietari va heretar l'any 1985 un bloc de cases a la Zona Franca de Barcelona. A partir de l'any 1987 i atesa l'antiguitat i el deficient estat de manteniment dels pisos, en foren precintats uns quants, perquè no disposaven de les corresponents cèdules d'habitabilitat.

Aquesta situació va ser aprofitada per algunes famílies gitanes, que s'hi van instal·lar illegalment. Com és habitual en aquests casos, els intrusos van connectar illegalment amb les instal·lacions comunes de l'immoble per beneficiar-se dels serveis d'aigua i llum, la qual cosa motivà els primers conflictes amb la resta de llogaters.

El propietari, que també viu al mateix immoble, va requerir les famílies ocupants a abandonar els pisos; això provocà els primers enfrontaments. Així mateix, fou infructuosament denunciat davant les respectives companyies l'ús indegut que es feia de llum i l'aigua; les companyies, malgrat la compareixença dels seus operaris, no van poder ni entrar a l'immoble davant l'actitud agressiva dels ocupants.

La referida situació es va posar en coneixement del regidor de districte, el qual ho va traslladar al Patronat Municipal de l'Habitatge per tal d'intentar trobar-hi una solució, en la línia – en principi – d'adquirir l'esmentat immoble. Malgrat, però, les bones intencions mostrades per totes dues parts, encara no s'ha obtingut resposta oficial del Patronat Municipal de l'Habitatge.

D'altra banda, la propietat ha estat reticent a formalitzar denúncia davant el Jutjat de Guàrdia arran de les contínues amenaces de què és objecte per part dels ocupants.

Davant d'aquesta situació, el Síndic de Greuges procedí a sol·licitar el corresponent informe a l'Ajuntament de Barcelona, el qual ens indicà que la propietat havia presentat la sol·licitud de ruïna econòmica de l'immoble. D'altra banda la Regidoria del Districte es comprometé a promoure la reinstal·lació d'una part dels llogaters legals si el Patronat adquiria la propietat del bloc de pisos, situació que sembla continuar pendent de decidir.

Respecte a la situació creada per les ocupacions il·legals, el districte ha actuat semblantment en casos anàlegs, informant l'interessat respecte a la necessitat que la propietat interposi denúncia civil, a fi d'obtenir una sentència judicial de desnonament.

Aquestes circumstàncies foren traslladades a l'interessat, al qual manifestarem igualment la conveniència de presentar la corresponent denúncia, i ens consta que ja ha iniciat el procediment judicial oportú. Mentrestant, es continua cercant una solució que permeti a la propietat, els llogaters i ocupants resoldre la complexa situació en què es veuen arran de la necessitat peremptòria de disposar pacíficament d'un habitatge.

Queixa 1678/90

Circumstàncies que m'han portat a ocupar un pis

La senyora S.V. va comparèixer davant el Síndic de Greuges per exposar-nos la seva situació.

Es tracta d'una persona jove, casada de fa poc i que espera el primer fill. Conviu amb els seus pares, avis i germans, en un pis de reduïdes dimensions, de Ciutat Badia.

El fet imminent del naixement del seu fill la va empènyer a ocupar un habitatge buit a Mollet del Vallès, per poder disposar d'un sostre per a la nova família. Un cop ocupat l'esmentat habitatge va procedir a notificar la seva situació a la gerència d'Adigsa, mitjançant carta tramesa per conducte notarial a fi de regularitzar la seva situació. La interessada va demanar al Síndic de Greuges que s'interessés per la tramitació de la seva petició davant l'administració.

Efectuades gestions davant d'Adigsa se'ns informà que, d'acord amb el que estableix l'article 18 de l'Ordre de 25 de juliol de 1989, l'Ajuntament de Mollet del Vallès va obrir un termini de presentació de sol·licituds per obtenció d'habitatge durant els mesos de febrer i març de 1990, al llarg del qual es van formalitzar 177 peticions. Totes aquestes peticions, entre les quals no hi figurava la de la interessada, van ser avaluades i puntuades d'acord amb el barem aprovat per annex de l'Ordre de 25 de juliol de 1989, i configuraven la llista d'espera vigent per a l'adjudicació d'un habitatge de Promoció Pública al municipi de Mollet del Vallès.

També se'ns comunicà que la compareixent tampoc va formalitzar la preceptiva sol·licitud per accedir a un dels habitatges de Ciutat Badia.

Davant d'aquesta informació i atès que la compareixent no va seguir cap dels procediments establerts per poder ser adjudicatària d'un habitatge de promoció pública, vam aconsellar que, com a pas previ, formalitzés la pertinent sol·licitud, ja que amb la seva ocupació s'estava produint una vulneració dels drets d'aquells ciutadans que havien seguit els tràmits legals pertinents.

3. L'urbanisme: algunes qüestions d'actualitat

La Llei sobre Règim del Sòl i Ordenació Urbana de 1976 i les seves posteriors modificacions per al territori de Catalunya (Llei 9/1981, de 18 de novembre, sobre Protecció de la Legalitat Urbanística, i Llei 3/1984, de 9 de gener, de Mesures d'Adequació de l'Ordenament Urbanístic de Catalunya), avui refoses pel Decret Legislatiu 1/1990 de 12 de juliol, pel qual s'aprova la refosa dels textos legals vigents a Catalunya en matèria urbanística, és un sistema d'eixample, hereu de la legislació del mateix nom i creat bàsicament per permetre l'expansió de les ciutats.

Sovint s'ha posat de manifest que gairebé tot el que trobem en aquesta legislació són previsions relatives a la manera com creix la ciutat i gairebé no s'hi preveu res en relació a la manera com es renova i es manté. No obstant això, la previsió de l'urbanisme de final de segle no és la previsió d'eixample de les ciutats, sinó precisament la de reforma interior, consolidació i reutilització dels espais urbans.

La manca de resposta de la normativa a aquesta demanda social ha determinat que els plans, element per mitjà del qual es desplega l'acció urbanística, hagin previst tècniques sense prou habilitació jurídica, la qual cosa ha comportat que després hagin estat anul·lats pels tribunals (Mieres, Madrid, etc.). Per aquesta raó hem de saludar amb satisfacció que la Llei 8/1990, de 25 de juliol, sobre Règim Urbanístic i Valoracions del Sòl, hagi incorporat unes previsions, fonamentalment recollides sota la denominació «actuaciones asistemáticas en suelo urbano» (capítol VIII del títol I, arts. 44 a 56).

Ja que parlem de la Llei 8/1990, s'escau recordar que la seva finalitat és, segons proclama la corresponent exposició de motius, lluitar contra l'especulació i aconseguir una disminució del preu final d'habitatges i locals. Que els mecanismes dissenyats per la llei serveixin per assolir el resultat pretés, això de moment encara no és gens clar. Hi ha una general coincidència, tret, és clar, dels mateixos autors d'aquest text jurídic, sobre el fet que la complexitat de la gestió que preveu i la insuficiència financera de la hisenda local impediran abastar els lloables objectius pretesos.

Aquests mals averanys tenen com a fonament el fracàs de les tècniques que la llei preveu, en la seva parcial experimentació a la Comunitat Autònoma de Madrid; manca d'èxit deguda precisament, a més de pels problemes legals esmentats, que la llei resol, a la complexitat de la gestió i la insuficiència financera municipal i, com diuen els que ho han posat de manifest, no sembla probable que la major part dels municipis de l'Estat que

han d'aplicar la llei estiguin en millor disposició tècnica o financera que el de Madrid. No cal dir que desitgem que aquests pronòstics no s'acompleixin i sí, en canvi, la finalitat explícita de la llei.

No volem entrar en la polèmica de si l'Estat tenia competència per aprovar un text legal, de caràcter bàsic, amb el contingut de la Llei 8/1990: ja ho decidirà en el seu moment el Tribunal Constitucional. Sí que hem de manifestar que aquesta qüestió de l'aparent vigència simultània en el temps de dos textos jurídics sovint contradictoris, la Llei 8/1990 i el Decret Legislatiu 1/1990 que hem citat al començament, no ajuda gens els ajuntaments, veritables motors de l'acció pública urbanística, a complir la missió que l'ordenament els confia, sinó que, ben al contrari, sembla contribuir a fer a miques el principi de seguretat jurídica, i els col·loca a ells i a tots els operadors jurídics en una situació de perplexitat.

L'urbanisme condiona l'activitat econòmica —sobre això sí que hi ha acord. Ens permetem descriure la queixa 168/90, per il·lustrar que si la transcendència econòmica de la gestió urbanística mena sovint a l'urbanisme concertat, la inseguretat normativa amb què ens hem de moure afavorirà encara més aquesta via convencional, amb els seus avantatges i, també inconvenients, particularment la dificultat de determinar si es fa prevaler l'interès general o bé l'interès particular.

Queixa 168/90

Mediació entre particulars i administració, socis en una empresa privada, per assegurar-ne la viabilitat

El conseller delegat d'una companyia mercantil que gestionava una estació d'esquí a la Vall d'Aran va demanar la intervenció del Síndic davant la negativa de l'Ajuntament de Vielha e Mijaran —soci minoritari de la companyia— a concedir llicència per construir habitatges en un terreny propietat de l'estació que es destinava a pàrking, classificat de «sòl urbà susceptible d'aprofitament residencial» segons les Normes Subsidiàries de la Vall d'Aran.

En el curs de les investigacions dutes a terme pel Síndic, es va palesar que l'administració municipal considerava que era molt important per a l'economia de la comarca un bon funcionament de l'estació d'esquí i que el terreny edificable en qüestió era un dels millors actius de l'empresa, la realització del valor del qual havia de servir per assegurar-ne la seva viabilitat, i que la garantia que s'utilitzaria d'aquesta manera passava per una ampliació de capital de la societat.

El soci majoritari argüïa que la concessió de llicències urbanístiques era una potestat reglada —efectivament ho és—, i que l'ampliació de capital no era possible sense altres compensacions urbanístiques.

La consideració dels interessos públics comarcals en presència va moure al Síndic a proposar una mediació, que va ser acceptada per les dues parts i que va conduir als pactes que tot seguit es resumeixen:

L'ajuntament autoritzaria sobre el terreny en qüestió la construcció d'habitatges d'acord amb les normes urbanístiques vigents.

La societat gestora aplicaria el producte de la venda de l'edificabilitat esmentada al paràgraf precedent a pagar tots els seus

deutes, i la quantitat romanent la invertiria en la millora de les instal·lacions de l'estació d'esquí.

S'acordaria una ampliació de capital de la societat, que es quantificava, abans del 01.01.91.

Per facilitar l'ampliació de capital, l'Ajuntament de Vielha-Mijaran atorgaria a la societat gestora unes determinades compensacions urbanístiques a concretar dins d'un ventall d'edificabilitat mínima i màxima que es determinava.

4. Les ordres d'execució o suspensió d'obres o altres usos: alguns problemes

El text refós de la legislació vigent a Catalunya en matèria urbanística (articles 251 a 260) regula les ordres d'execució o suspensió d'obres o altres usos.

Aquesta tècnica d'intervenció administrativa en l'ús del sòl i en l'edificació té nombrosos problemes d'aplicació pràctica, segons es desprèn de les queixes que hem rebut. Esperem que les tres queixes seleccionades, 787/89, 322/90 i 1118/90, serveixin per il·lustrar aquestes dificultats.

Hem de destacar el freqüent incompliment de les ordres que es dicten i les extraordinàries dificultats a fer-les executar. La norma és l'incompliment, l'excepció, l'execució després de diverses reiteracions.

Aquesta situació evidencia la feblesa real d'una organització, l'administració titular de les potestats de disciplina urbanística, que formalment està investida d'àmplies facultats per fer complir les seves decisions en defensa de la legalitat urbanística. En alguns casos aquesta debilitat rau en la insuficiència de mitjans personals amb què afrontar l'exercici de les competències, com posa de manifest la queixa núm. 787/89. Confiem que els consells comarcals, en exercici de la seva tasca de suport als municipis, palliin aquestes mancances.

Volem recordar aquí, també, les dificultats econòmiques, sovint insuperables, a què ja ens vam referir en l'Informe de 1989 (pàgs. 9586 i 9587 del *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya*), amb què es troben els propietaris d'immobles amb rendes congelades, per fer les obres més elementals de conservació dels seus edificis.

Finalment, amb la queixa núm. 1118/90 posem de manifest la poca efectivitat que tenen les decisions de l'administració de la Generalitat en matèria de protecció de la legalitat urbanística, si no troben el recolzament de l'administració municipal.

Queixa 787/89

Les dificultats d'un petit ajuntament per dur a terme un expedient de ruïna

Un veí de Barcelona, propietari d'una casa a Ossó de Sió (Urgell), municipi de 272 habitants, va denunciar al Síndic la manca d'actuació de l'ajuntament davant l'estat ruïnós de la casa veïna a la seva.

L'ajuntament va informar el Síndic que quan es va rebre la denúncia de l'estat ruïnós de l'edifici en qüestió (agost de 1988), com que no tenia serveis tècnics propis, va fer practicar una inspecció ocular sobre el terreny a un arquitecte tècnic con-

tractat per a aquest assumpte, que va dictaminar verbalment en el sentit que la finca no ofería un perill immediat, però que era convenient fer-hi alguna actuació de reforçament.

A l'informe municipal també s'assenyalava que, com que no s'havia pogut localitzar el propietari de la casa, el 23.08.89 s'havia sol·licitat dels serveis tècnics del Consell Comarcal de l'Urgell el dictamen preceptiu per a l'inici de l'expedient de ruïna.

El Síndic va manifestar a l'ajuntament que entenia que la solució adequada d'aquest afer era la tramitació del corresponent expedient de ruïna i va recomanar que n'agilités al màxim els tràmits.

Un temps després es va procedir a l'enderrocament de la casa ruïnosa.

Queixa 322/90

Finalment, es va complir l'ordre d'execució d'obres

El propietari d'una plaça de garatge en un edifici de Lloret de Mar es va queixar al Síndic el 23.03.90 de l'incompliment d'un decret de 14 d'octubre de 1988 de l'alcaldia d'aquell ajuntament, que ordenava a la comunitat de propietaris del garatge l'execució d'unes obres per garantir la seguretat i salubritat de l'edifici.

El Síndic va demanar un informe a l'ajuntament. En aquest informe es va fer palès que no s'havia acomplert l'ordre d'execució de les obres i, en conseqüència, el Síndic va recomanar a l'alcaldia que dictés les instruccions oportunes per fer-lo complir.

Uns dies després, l'ajuntament va informar que els serveis tècnics municipals, havien assenyalat que les obres descrites en l'ordre d'execució no s'havien dut a terme per la seva gran dificultat i que era possible realitzar, alternativament, unes altres obres amb les quals s'aconseguiria el mateix objectiu final i que en conseqüència i en mèrit dels principis de proporcionalitat, congruència i menor restricció possible de l'activitat intervinuda, que regeixen en la matèria de la protecció de la legalitat urbanística, s'havia dictat un altre decret que va atorgar un termini de 15 dies per realitzar unes altres obres.

Atès que la comunitat de propietaris no va donar compliment a l'ordre d'execució d'obres, l'ajuntament va disposar l'execució subsidiària amb càrrec al patrimoni dels propietaris.

A la vista d'aquesta nova resolució, la mateixa comunitat de propietaris va efectuar les obres i no va ser necessària l'execució subsidiària.

Queixa 1118/90

Nexe entre l'advertiment a un ajuntament en el sentit que una llicència constitueix una infracció urbanística i la impugnació davant el Tribunal Contenciós

Un veí de Torroella de Montgrí (Baix Empordà) es va queixar al Síndic per la presumpta inactivitat de l'administració de la Generalitat i de l'ajuntament d'aquell municipi, per fer complir una resolució del conseller de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de 18.01.89.

Aquell veí havia denunciat que un edifici que es construïa davant de casa seva vulnerava l'alçària reguladora prevista al Pla General en aquella zona.

La resolució del conseller de Política Territorial advertia a l'alcalde que el contingut de la llicència municipal d'obres que autoritzava aquella construcció constituïa una infracció urbanística greu i manifesta, el requeria a suspendre'n els efectes i a lliurar trasllat directe de l'acord de suspensió a la sala contenciosa administrativa, i interposava recurs de reposició contra la citada llicència.

Atès el contingut dels informes del Departament de Política Territorial i de l'Ajuntament de Torroella de Montgrí, el 4 de febrer d'enguany el Síndic es va adreçar al conseller de Política Territorial en els termes següents:

« (...) En la vostra resposta es posa en evidència la qüestió del nexe existent entre l'advertiment als ajuntaments del fet que determinat acte administratiu dictat per ells constitueix manifestament una infracció urbanística greu, i la impugnació davant el Tribunal Contenciós, cas que, rebut l'advertiment, no es suspenguin els efectes de l'acte.

»Sobre aquesta qüestió ja ens hem comunicat en altres ocasions amb el Departament que dirigeu, per totes ens remetem a la nostra actuació 354/86 de què vam fer esment a bastament en l'Informe anual al Parlament de 1986, (publicat al *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya* número 197, de 16 d'abril de 1987, pàgines 10226 i 10227).

»Com en aquella ocasió, hem de fer palès ara el nostre desacord amb la tesi de la Direcció General d'Urbanisme que, un cop advertit l'ajuntament que atorga la llicència de la illegalitat del seu contingut, acaba la intervenció de la Generalitat. A més dels arguments recollits en les nostres comunicacions de l'expedient 354/86 abans esmentat, s'escau recordar el contingut de l'article 257, 2 i 3 de la refosa dels textos legals vigents a Catalunya en matèria urbanística aprovada pel Decret Legislatiu 1/1990, de 12 de juliol, del qual se segueix que davant la inactivitat del president de la corporació municipal, és el conseller de Política Territorial i Obres Públiques qui ha d'actuar d'ofici.

»En data 22.1.91 hem rebut l'informe demanat al Sr. alcalde de Torroella de Montgrí sobre aquest mateix assumpte, en el qual entre altres coses ens diu:

»"1r.-Atorgada llicència per a la realització d'una vivenda múltiple al (...) de l'Estartit, i en data 4/11/88, el Sr. Arquitecte Municipal, després d'una visita d'inspecció a l'obra, va emetre l'informe que s'acompanya com a Document núm. 1, on es posa de manifest una sèrie d'irregularitats a l'edifici esmentat, i que va donar origen a l'inici dels expedients de reposició de la legalitat urbanística i disciplinari.

»"2n.-En data 8/2/89, va tenir entrada en aquest ajuntament el requeriment del Sr. conseller de Política Territorial i Obres Públiques, a la qual feu referència en la vostra petició d'informe.

»"3r.-El dia 3/3/89 l'Ajuntament de Torroella de Montgrí feia sortir el recurs de reposició que s'interposa contra l'anterior resolució del Conseller..., una còpia del qual s'acompanya com a document núm. 2, al mateix temps que tramitava els expedients de disciplina i reposició de la legalitat urbanística.

»"Fins ara, la Direcció General d'Urbanisme de la Generalitat no ha resolt expressament l'esmentat recurs.

»"4t.-La Comissió de Govern d'aquest ajuntament va resoldre en sessió del dia 26/10/89 l'expedient de reposició de la legalitat urbanística, acordant-se l'enderrocament de les obres que no s'ajusten a la llicència.

»"Aquest acord s'acompanya com a Dt. núm.3.

»"5è.-La Comissió de Govern en la mateixa sessió, va resoldre l'expedient sancionador, proposant a la Direcció General d'Urbanisme la imposició d'una sanció a tots els responsables per valor de: 745.722.-ptes.

»"Fins ara, la Direcció General d'Urbanisme no ha resolt definitivament.

»"Aquest acord s'acompanya com a Document 4.

»"6è.-Contra la resolució de l'expedient de reposició de la legalitat urbanística, el Sr., promotor de les obres, va interposar recurs de reposició, que es va desestimar en sessió de 20 de febrer de 1990, una fotocòpia d'aquest acord s'acompanya com a document 5.

»"7è.-Contra l'acord anterior el Sr... va interposar recurs contenciós-administratiu, el qual encara no s'ha resolt."(...)».

Atès tot això i en mèrit de l'habilitació que li confereix l'article 27 de la seva llei reguladora, el Síndic va recomanar al conseller de Política Territorial que donés instruccions per tal que es comprovés allò que s'indicava a l'apartat 5è. de l'informe municipal i, en cas que fos exacte, es dictés la resolució procedent en dret.

Estem pendents de rebre resposta a aquesta recomanació.

5. Eliminació de residus

La gestió dels residus és un problema comú a totes les societats desenvolupades, produït per la densificació i l'augment de la població, amb la consegüent formació i desenvolupament de grans nuclis urbans, i per l'expansió i la progressiva complexitat de la indústria, dos factors que generen una gran quantitat de residus de difícil integració biològica, atès que cada vegada s'utilitzen més substàncies noves, moltes d'elles altament resistents, amb conseqüències degradants per al medi ambient, ja que s'ultrapassa la capacitat d'autodepuració i aquestes substàncies artificials es van acumulant en els cicles naturals.

Segons dades de l'OCDE, l'Estat espanyol genera 322 kg d'escombraries urbanes per càpita, enfront dels 864 d'Estats Units, i la mitjana de l'OCDE és de 513 kg. Pel que fa a Catalunya, segons dades del Consell Comarcal del Maresme, durant l'any 1990, els ciutadans d'aquesta comarca han generat per dia i persona 1,300 kg de residus urbans (uns 474,5 kg anuals).

No obstant això, les xifres varien molt segons es miri l'estiu o l'hivern, la situació del municipi, les activitats de la població, etc.

Pel que fa als sistemes d'eliminació de residus sòlids urbans existents, el més utilitzat actualment és l'abocador; en segon lloc, hi ha la incineració i, en tercer lloc, el reciclatge o recuperació de materials.

Els abocadors, però, cal que siguin controlats. Un abocador controlat consisteix en una zona, generalment un sot, on es di-

positen deixalles en capes d'uns 2,5 m., les quals es compacten i cobreixen d'una capa de terra d'uns 25 cm. D'aquesta manera, es van formant successives capes fins que s'esgota la capacitat del sot. Els abocadors però, a la llarga, per la descomposició dels residus, produeixen gas metà, per la qual cosa cal construir, dins l'abocador, xemeneies permeables al gas.

Un altre problema que plantegen és la producció de líquids contaminants que poden afectar les aigües subterrànies.

Quant a la incineració, també necessita un control rigorós pel perill d'incendis, contaminació per fums, etc.

El control, per tant, i la localització d'aquestes instal·lacions resultaran sempre problemàtics.

En els darrers temps, l'administració s'ha decantat per les incineradores enfront dels abocadors. Com a exemple, a la comarca del Maresme es construeix una incineradora de caràcter comarcal entre trenta municipis consorciats, i es faran desaparèixer nou abocadors il·legals que hi ha actualment, i que produeixen greus filtracions en els aqüífers i nombrosos incendis forestals durant les èpoques de sequera.

Al costat dels residus, el cicle de l'aigua constitueix un segon problema d'especial gravetat. A Catalunya, l'escassetat dels recursos hidràulics fa que sigui important l'adopció de mesures d'abastament, de sanejament i de reutilització dels recursos hidràulics així com l'adequat tractament de les aigües residuals.

D'altra banda, les implicacions econòmiques creixents, (cost de les infraestructures, etc.), la impossibilitat d'aïllar parcel·les del territori i, per tant la necessitat d'una planificació que tingui en compte el territori en conjunt evitant desequilibris i mancances, i la coordinació entre les diferents administracions públiques implicades (local i autonòmica) i, a l'últim, el mateix caràcter multisectorial de les qüestions relatives al medi ambient ja posat en relleu pel Tribunal Constitucional a la Sentència de 4-11-1982 fan necessària una actuació pública global.

En matèria de residus la Llei 6/83, de 7 d'abril, sobre Residus Industrials, fou un primer esglaó en la normativa sobre eliminació i reciclatge de residus industrials. El seu objectiu era la regulació de les activitats relacionades amb la recollida, el transport, l'eliminació i el reciclatge dels residus industrials, principalment dels especials, amb la finalitat de protegir el medi i d'aprofitar els recursos.

Un segon esglaó és la planificació. Aquesta ha de partir d'un estudi previ de la problemàtica existent, que tingui en compte les necessitats reals presents i futures, l'economicitat, el màxim respecte al medi ambient i la utilització de criteris tècnics i objectius. Ha d'oferir, d'altra banda, la suficient informació pública per permetre la participació ciutadana i l'exercici dels drets legítimament reconeguts (art. 9, 23.1, 24.1, 45 i 103 de la Constitució espanyola), i ha d'evitar, en qualsevol cas, la precipitació i l'arbitrarietat.

La població, per part seva, ha de ser conscient del problema plantejat i, per tant, ha d'estar sensibilitzada a col·laborar en la seva solució, sense adoptar posicions maximalistes: la llei posa uns mecanismes a disposició dels ciutadans perquè puguin exercir els seus drets democràtics i de participació.

En el cas del Pla de Residus presentat enguany pel Govern de la Generalitat al Parlament, la precipitació pública, d'una banda, i la utilització de vies no democràtiques, de l'altra, han pro-

vocat greus enfrontaments entre l'administració autonòmica i la població afectada (en especial, la Conca de Barberà), que ha portat greus conseqüències polítiques a tots els nivells implicats: dimissió de consistoris i retirada del pla inicial.

Actualment, s'ha consensuat un nou Pla de Mesures Urgents per a la Gestió dels Residus Industrials a Catalunya, que es troba en tràmit al Parlament de Catalunya. Aquest pla, tanmateix, no preveu l'emplaçament exacte dels abocadors ni incineradores.

Altres qüestions controvertides han estat el sanejament de l'aigua, com la instal·lació de depuradores en urbanitzacions privades i els abocaments incontrolats, conseqüència de la manca d'un Pla de Residus per a tot el territori. Passem tot seguit a l'exposició de les queixes presentades que considerem més representatives.

Queixa 148/90

Oposició al Pla de Residus

Diversos col·lectius de la comarca de la Conca de Barberà es van adreçar al Síndic de Greuges per queixar-se del procediment de selecció de l'emplaçament dels abocadors de residus, especialment del que es preveia situar al terme municipal de Forès.

Sobre la tramitació de la queixa i l'acció medial del Síndic de Greuges ens remetem al Llibre Segon.

Malgrat això, remarquem aquí la necessitat de regular la gestió dels residus, per tal de preservar el medi natural. Com ja hem apuntat abans, aquesta gestió ha de ser gestionada per les administracions públiques d'una manera planificada i global per al conjunt del territori, amb publicitat i informació pública i prèvia l'elaboració dels informes tècnics necessaris.

El cost polític, econòmic i social provocat pel Pla de Residus inicial ha estat elevat. I no obstant això, el problema subsisteix: ningú no nega la necessitat dels abocadors.

La sensibilització de la població és, d'altra banda, imprescindible per a possibilitar l'actuació pública. El rebuig social que genera l'eliminació de residus només es pot combatre amb la informació i la participació.

El projecte de llei sobre mesures urgents de gestió dels residus industrials a Catalunya, es troba actualment en tràmit al Parlament de Catalunya, si bé no preveu la ubicació concreta dels abocadors, que és el tema que ha plantejat el conflicte a què es refereix la queixa 148/90. Per tant, el tema encara és obert.

Queixa 962/90

Abocador incontrolat

La senyora N.H.H. es va adreçar al Síndic de Greuges per fer-li patent el seu desacord amb la instal·lació d'un abocador industrial a Castellbisbal. La reclamant s'expressava en els termes següents:

«Apel·lant a la vostra gran sensibilitat perquè es faci justícia, tot i saber que aquest escrit tindrà tota l'atenció que cal esperar de vos, m'he decidit a posar en el vostre coneixement la situa-

ció tan desesperada que des de fa alguns anys estem patint els veïns de Castellbisbal.

»Som un poble democràtic que cada vegada que ens criden, any darrere any, anem a les urnes a complir el nostre deure, però ara estem una mica desesperats. Tenim uns índexs de contaminació molt elevats. Estem immersos en fums i pudors de tota mena. Els nostres fills, els nostres avis i tots nosaltres, estem patint en el nostre cos una sèrie de malalties respiratòries i de tipus al·lèrgic. Les destrosses ecològiques i de l'entorn són coses que estan a l'ordre de cada dia, sense que cap administració (local o autonòmica) faci res per posar-hi remei. De què ens serveix, la democràcia? El meu poble viu sota la dictadura de l'ajuntament i la Generalitat, que ens imposen les coses atenent només a interessos del capital.

»Hem format un grup ecologista que té el suport d'una gran part de la població, amb l'objecte de poder lluitar per la defensa del medi ambient i demanar a l'ajuntament que obligui les fàbriques a posar les mesures correctores apropiades, però l'ajuntament no n'està gaire convençut ni té prou interès que les indústries respectin la normativa vigent. Tenim indústries com Celsa que en estudis fets per la Diputació de Barcelona i per l'empresa IMPOLUSA, supera cinc vegades els límits d'emissions que permet la llei, o altres de químiques que fan que a les nits, els veïns hagin de tancar finestres per evitar en la mesura possible les pudors d'asfalt i productes sulfurats que envaeixin el poble.

»També tenim al poble coses positives i maques. Tenim un torrent de grans dimensions, ple de pins i tota mena de vegetació, amb diverses fonts d'aigua potable que anys enrera s'envasava i es venia al mercat. Tota la part baixa del torrent està plena d'horts, i en un estudi inicial s'han comptabilitzat 39 pous d'aigua potable, els quals van torrent avall fins al riu Llobregat. Doncs qual seria la nostra sorpresa en assabentar-nos que la Generalitat vol posar en aquest torrent un abocador industrial.

»És per tot això que li he exposat que ens manifestem, tallem carreteres i ens manifestem com podem, això sí, sempre de manera pacífica. I és per això pel que els mossos d'esquadra i la guàrdia civil ens piquen i alguna vegada ens han ferit.

»Fins quan els interessos econòmics estaran per sobre de la gent del poble?»

Estudiat l'escrit i l'abundant documentació annexa, vam respondre a la nostra comunicant en el sentit següent:

«Com sabeu el Pla de Residus que es va aprovar per decret, el seu dia, ha estat retirat i, actualment, s'està tramitant com a projecte de llei al Parlament de Catalunya. Aquesta llei, però, no establirà la situació dels abocadors, que haurà de fer-se amb posterioritat a l'aprovació de la llei esmentada.

»Atès, que des d'aquesta Institució efectuem consultes i hem obert una via de diàleg pel problema que ha suscitat l'emplaçament de l'abocador de la Conca de Barberà, demanem informació sobre la qüestió que plantegeu al proper contacte amb la Conselleria de Política Territorial i Obres Públiques.

»Tan bon punt obtinguem la informació sol·licitada us ho comunicarem.»

Fins ara no s'ha obtingut encara l'esmentat informe.

Queixa 1289/90

Molèsties causades per una depuradora

La senyora R.G.P. es va adreçar al Síndic de Greuges per denunciar el funcionament irregular d'una depuradora d'aigües situada a 20 metres del seu habitatge, pel soroll que produïa nit i dia.

L'alcaldia havia dictat una ordre per aturar el funcionament d'aquesta instal·lació, atès que no complia les ordenances municipals. No obstant això, la depuradora continuava funcionant. La queixa adjuntava abundant documentació.

El 20-9-90 es va sol·licitar informe a l'Ajuntament de Sant Pere Pescador. Actualment encara no n'hem rebut resposta.

6. Activitats classificades

Un any més reproduïm les queixes en matèria d'activitats classificades, que, també com en exercicis anteriors, són nombroses, però responen a situacions idèntiques: sorolls, fums i molèsties en general, produïts per bars, tallers o petites indústries, afecten els ciutadans i minven la seva qualitat de vida, posant en evidència la regulació insuficient sobre aquesta matèria i la ineficàcia de les autoritats municipals per resoldre-la, tal com posen en relleu les queixes seleccionades.

Queixa 193/90

Incivisme i sorolls

La senyora C.C.G. sol·licita la intervenció del Síndic de Greuges pel comportament incívic dels conductors dels vehicles que s'ocupen del repartiment del diari La Vanguardia en produir sorolls a altes hores de la matinada (frenades seques, cops de porta, clàxons) i pel soroll de les màquines d'empaquetar dels tallers cada vegada que s'obren les portes.

L'Ajuntament de Barcelona informa sobre el particular en els termes següents:

«1.- Que segons informe del districte, els esmentats tallers gaudeixen de llicència d'activitat concedida pel districte, ja que es va comprovar que el seu funcionament intrínsec, és a dir, rotatives, etc., no ocasionen cap molèstia destacable.

»2.- Evidentment el que produeix sorolls, i per tant molèsties, és el trànsit dels vehicles que recullen les edicions del diari a primera hora de la matinada.

»En aquest sentit s'han donat instruccions a la guàrdia urbana del districte per tal que efectui un acurat seguiment del tema i denunciï els infractors de l'Ordenança de Contaminació per Agents Físics.

»També s'ha parlat directament amb els responsables del diari per tal que procurin evitar aquestes molèsties».

Cal considerar que el tema està en via de solució amb la intervenció de la guàrdia urbana.

Queixa 413/90

Mesures correctores

La senyora M.A. va sol·licitar la nostra intervenció per les molèsties que li ocasionava el funcionament de les cambres frigorífiques del Mercat de Sant Cugat del Vallès.

Com a resultat de l'actuació del Síndic de Greuges, l'ajuntament va adoptar les mesures correctores necessàries per evitar els sorolls denunciats.

Un cop aplicades aquestes, es van efectuar mesuraments de soroll i es va observar que el nivell de soroll estava dins dels límits establerts a la norma 289.5 del PGM. Els resultats assolits van tenir la conformitat de la senyora M.A.

Queixa 1275/90

Tancament per manca de llicència

El senyor J.G.C. presenta queixa per les males olors i sorolls que provenen d'un taller de motocicletes situat als baixos de l'edifici on viu, al terme municipal de Palau de Plegamans. Adjunta un *cassette* en la qual són gravats els sorolls que pateix.

Atès que el senyor J.G.C. havia impugnat en via contenciosa administrativa la negativa de l'Ajuntament a la seva petició d'adopció de mesures en relació amb l'activitat que es desenvolupava sense llicència municipal i a la denegació d'aquesta si era sol·licitada, es va dirigir per escrit a l'Ajuntament per tal que adoptés les mesures cautelars pertinents a l'espera de la resolució judicial. La sentència que es va dictar fou favorable al promotor de la queixa i va ordenar a l'ajuntament que procedís al tancament immediat i a la clausura de l'activitat desenvolupada sense llicència.

En aquest sentit, i com a resposta al nostre escrit, l'ajuntament va respondre que el taller estava tancat i no s'hi apreciava cap activitat, estant els locals en venda o traspàs.

Tanmateix, en data recent, s'ha rebut un nou escrit de l'ajuntament pel qual es comunica que el taller torna a estar en funcionament i que s'estan portant a terme les actuacions necessàries per a resoldre el problema.

Queixa 1298/90

Més mesures correctores

El senyor J.F.F. presenta queixa en relació amb la situació en què es troba a causa de la imposició de determinades mesures correctores per a l'obtenció de llicència d'obertura del seu local destinat a granja-bar al terme municipal de Castellar del Vallès.

La llicència es condiona a la instal·lació d'un tub d'evacuació de fums diferent de l'existent. Aquest nou dispositiu de ventilació ha de ser instal·lat passant per un element comú de la propietat horitzontal i la comunitat en denega l'autorització.

L'adopció d'aquesta mesura correctora addicional porta causa de la queixa dels mateixos veïns per la molèstia que els ocasiona la sortida d'olors pel conducte existent.

Sol·licitat informe tècnic a l'ajuntament, i un cop rebut i estudiat aquest, i atesa la persistència de la comunitat de propietaris a no autoritzar les obres que solucionarien el problema de males olors del qual ells mateixos es queixen, es va recomanar a

l'ajuntament l'autorització del funcionament de l'activitat sol·licitada amb la ventilació existent.

Fins a la data, tot i haver-ho reiterat dues vegades, no s'ha rebut resposta de l'ajuntament indicant l'acceptació de la recomanació efectuada.

Queixa 450/90

Línia d'alta tensió

El senyor L.M.S. en nom d'una comunitat de propietaris, es va adreçar a la Institució indicant:

«1r. Que a finals de 1988, vam denunciar l'existència d'una línia d'alta tensió que travessava les urbanitzacions El Mirador i Can Rovira en el terme municipal de Vallirana, la propietària de la qual era la companyia elèctrica FECSA, a conseqüència d'un accident sofert per un veí.

»2n. Que inspeccionada per diferents organismes, s'observà que l'esmentada línia estava antiquada, sense observar els requisits legals que una línia d'alta tensió deu reunir, com així va ser reconegut per la mateixa companyia FECSA, per l'Ajuntament de Vallirana i pel Servei d'Indústria de la Generalitat de Catalunya.

»3r. Que l'esmentat Servei d'Indústria va exigir el dia 10 d'octubre de 1989 a la companyia elèctrica FECSA que en el terme de sis mesos procedís a la modificació de la dita línia, a l'hora que sol·licitava als propietaris, que tenien les seves cases i terrenys per on travessava la línia, que no s'hi acostessin en una distància inferior a cinc metres.

»4t. Que després del compromís de la companyia elèctrica de procedir a la modificació, l'adopció de l'acord per part del Ple de l'Ajuntament de Vallirana i la resolució del Servei d'Indústria exigint-la, sota advertència de sanció, la línia continua en la seva primitiva situació, persistint per als propietaris el mateix

risc que va fer que es produís un gravíssim accident a un dels veïns.

»5è. Que, davant la demostrada falta de responsabilitat de la companyia elèctrica FECSA i l'Ajuntament de Vallirana per mantenir la línia en l'actual situació, els que subscriuen es troben en una total impotència sense saber on deuen recórrer davant el cas omís que la companyia elèctrica i l'ajuntament fan al propi Servei d'Indústria de la Generalitat de Catalunya, i ens preguntem si han de succeir més desgràcies per donar solució al que ha demostrat la seva perillositat i il·legalitat, i fins quan els veïns tindran limitat l'ús de les seves propietats.»

Sol·licitat informe tècnic a l'Ajuntament de Vallirana, aquest va respondre que la línia havia estat soterrada per FECSA, per la qual cosa es van donar per finalitzades les nostres actuacions.

Queixa 1094/90

Bandes de patinadors

Els veïns d'un edifici situat a la Diagonal de Barcelona es van dirigir al Síndic de Greuges per denunciar les molèsties que els ocasiona la presència de bandes de patinadors i ciclistes de trial per damunt les voreres del seu barri.

Segons manifesten, aquests grups s'enfronten amb els porters dels edificis i en cas que s'avisí la policia, reapareixen al cap de poca estona i amb més agressivitat.

Sol·licitat informe a l'ajuntament, aquest ens ha contestat indicant que els serveis de la guàrdia urbana han efectuat diverses accions, amb la intervenció de monopatinats i avisant els pares dels joves per informarlos sobre les molèsties causades al veïnat per l'actuació de llurs fills. Igualment es va citar els pares dels joves al districte i es van comprometre a solucionar la qüestió. Es fa constar a l'últim, la detenció d'una persona que incitava els joves a no lliurar llurs monopatinats.

SECCIÓ 3: TRIBUTÀRIA

I. INTRODUCCIÓ

En aquesta secció reben tractament les queixes presentades i tramitades l'any 1990, el contingut de les quals és de caire tributari.

Els ciutadans, mitjançant els seus escrits, ens han fet palesa la vigència de problemes als que ja havíem alludit en exercicis anteriors; s'han reiterat les manifestacions de desacord amb les revaloritzacions cadastrals i amb la imposició de contribucions especials i les seves repercussions en les economies dels propietaris usuaris de les vivendes afectades.

Tanmateix, s'han rebut queixes motivades per la lentitud del Centre de Gestió Cadastral i Cooperació Tributària a l'hora de resoldre els recursos i de rectificar els errors existents en els padrons; per la no aplicació de bonificacions i de la prescripció en les liquidacions tributàries; per la dilatada tramitació dels expedients de devolució d'ingressos indeguts i de les reclamacions econòmico-administratives. Així mateix continuen essent objecte de denúncia les notificacions defectuoses en el procediment recaudatori.

Un altre motiu de queixa, han estat les resolucions denegatòries per presentació extemporània de recursos impugnant autoliquidacions; principalment, les referents a l'Impost sobre Transmissions Patrimonials i Actes Jurídics Documentats.

També s'ha rebut un considerable nombre de queixes per l'augment de les tarifes per consum de l'aigua, adreçades majorment per propietaris de segones vivendes ubicades a les comarques del Baix Penedès i del Tarragonès.

II. TIPOLOGIA DE LES QUEIXES

TRIBUTÀRIA

TRIBUTS ESTATALS	– Impost sobre la renda de les persones físiques
TRIBUTS AUTONÒMICS	– Tributs cedits: Impost sobre la transmissió patrimonial – Impost general de successions – Taxes
TRIBUTS LOCALS	– Impostos – Taxes – Contribucions especials
GESTIÓ TRIBUTÀRIA	– Organització: Descoordinació entre administracions

Duplicitats en padrons

Error

– Liquidació

Devolució d'ingressos

Inaplicació de bonificacions

Inobservança de prescripció

Manca de notificació

– Recaptació

Costes de procediment

– Inspecció

– Lentituds en el tràmits

d'expedients.

– Utilització de criteris distints en

la valoració dels béns immobles

III. TEMES SELECCIONATS I QUEIXES ILLUSTRATIVES

1. El principi de seguretat jurídica i les notificacions tributàries

A través de les queixes que ens remeten els ciutadans, hem tomat a constatar enguany la manca d'informació que pateix el contribuent quant als drets i obligacions que, en general, configuren el contingut i la forma de les relacions que ha de mantenir amb l'administració tributària. Aquesta manca d'informació es reflecteix en un aïllament del ciutadà davant l'administració, i això accentua, des del punt de vista del contribuent, la prepotència dels òrgans tributaris.

Concretament, respecte al deure de l'administració de comunicar a l'interessat els actes administratius que afectin l'esfera dels seus drets i interessos, són diverses les queixes que ens han adreçat els contribuents denunciant des de la manca absoluta de notificacions dins el procediment recaptatori, fins a la pràctica de notificacions defectuoses. Mitjançant la notificació de les liquidacions tributàries, l'administració que gestiona el tribut posa en coneixement del subjecte passiu, no tan sols el contingut de l'obligació tributària, sinó també els aspectes que afecten directament el seu compliment, com és ara el lloc, termini i forma en què cal satisfer el deute tributari. Si bé aquest tràmit del procediment administratiu no està configurat com un dret de l'administrat, constitueix una garantia jurídica en el sentit que cap acte no notificat no arribarà a produir efecte contra seu. Així doncs, l'eficàcia d'una liquidació tributària rau en el coneixement que en tingui el contribuent, perquè pugui complir allò que la liquidació en qüestió disposa.

També hem comprovat que les denominades notificacions col·lectives per edictes, dels tributs de cobrament periòdic, previstes a l'article 124.3 de la Llei General Tributària, constitueixen l'origen d'un nombre considerable de problemes: en efecte,

diversos contribuents ens han denunciat l'aplicació incorrecta d'aquest text legal per part d'alguns ajuntaments.

Aquest tipus de comunicació té la finalitat d'impedir que la generalització d'aquests tributs de cobrament periòdic i el conseqüent increment del volum de notificacions que hauria de trametre l'administració produeixi un efecte col·lapsador de l'activitat administrativa o un augment dels costos en concepte de material i de personal, que difícilment podrien atendre algunes de les administracions amb autonomia per gestionar llurs tributs.

Aquest alleugeriment de la tasca administrativa no ha de significar en cap moment un perjudici per al ciutadà, ja que, per aplicar l'article 124.3 de la Llei General Tributària, han de donar-se prèviament dues premisses:

1a. Que s'hagi efectuat la notificació d'una primera liquidació corresponent a l'alta en el respectiu padró, d'acord amb allò que disposa el mateix article 124 en el seu paràgraf primer, i

2a. Que amb aquesta primera liquidació, les successives hi tinguin una relació d'identitat.

Aquestes dues condicions són de compliment obligatori per a l'administració, a fi de protegir la seguretat jurídica del contribuent, ja que li garanteixen de saber en tot moment a què atènyer-se per tal d'adequar la seva conducta a l'ordenament jurídic tributari i estalviar-se els perjudicis econòmics que podrien derivar d'una vulneració per mera ignorància de les disposicions administratives. I amb més motiu quan, per raó de la periodicitat dels tributs, els rebuts corresponents es domicilien en una entitat bancària i el pagament es produeix amb caràcter automàtic, ja que moltes vegades l'interessat no pot presentar l'oportuna reclamació perquè li ha vençut el termini.

Tot seguit presentem un recull representatiu de les queixes que il·lustren més clarament aquesta qüestió, i fem referència a les actuacions del Síndic de Greuges en aquest sentit.

Queixa 43/90

La instrumentalització dels deutes tributaris

El senyor R.T. és propietari d'una segona vivenda situada al terme municipal de Creixell i que només utilitza per passar-hi els caps de setmana i les vacances. Per estalviar-se molèsties, va domiciliar en una entitat bancària els rebuts de recaptació municipal: contribució territorial urbana i taxa d'escombraries. Per això va quedar absolutament parat quan a primers de setembre de 1989, l'ajuntament li va trametre una cèdula de notificació de constrenyiment requerint-lo a abonar les taxes d'escombraries corresponents als anys 1986 i 1987, més, naturalment, el 20 % de recàrrec. El senyor R.T. va presentar un recurs a l'ajuntament oposant-se al recàrrec, alegant que no se li havien notificat personalment les liquidacions a què es referia l'esmentada cèdula. La seva petició va ser denegada per l'ajuntament perquè l'interessat l'havia presentada fora de termini, per la qual cosa apel·là al Síndic de Greuges, manifestant la seva queixa.

En aquest cas no hi cap actuació irregular de l'esmentada corporació, vist que, essent les taxes d'escombraries un tribut de cobrament periòdic, cabia l'aplicació de l'article 124.3 de la

Llei General Tributària, i per tant, l'ajuntament podia fer la notificació de forma col·lectiva mitjançant edictes.

Amb tot, per l'escrit de queixa del senyor R.T. i l'informe rebut de l'ajuntament atenent a la nostra sol·licitud, ens hem assabentat que la taxa d'escombraries s'ha instrumentalitzat de tres formes diferents durant aquests últims cinc anys, sense que els contribuents de Creixell hagin estat informats personalment dels canvis: durant els anys 1986 i 1987, la taxa en qüestió es cobrava en rebut a part, perquè el padró era format independentment, després, i només pel que va fer referència als anys 1988 i 1989 es va incloure en el rebut de l'aigua, per passar a cobrar-se un altre cop de forma separada a partir de 1990.

No és gens difícil imaginar la confusió que pot comportar aquesta actuació imprevisible de l'Administració tributària i els seus efectes en el compliment de les obligacions tributàries del contribuent.

Amb una actuació clara i senzilla que faciliti la col·laboració del contribuent en la gestió tributària, no tan sols s'aconsegueix agilitat i eficàcia, sinó que es fomenta la confiança de l'administrat envers l'Administració.

En aquest sentit s'orientà la recomanació que el Síndic de Greuges va adreçar a l'Ajuntament de Creixell.

Queixa 1625/90

Notificacions defectuoses

El senyor J.S. va comparèixer a la nostra Institució per presentar una queixa contra l'oficina recaptadora de l'Ajuntament de Vacarisses, a la qual s'havia adreçat a finals d'octubre per satisfer l'Impost sobre Béns Immobles corresponent a la finca que posseeix en el terme municipal. Molt indignat, ens va explicar que no li havien acceptat el pagament perquè, segons li van dir, era fora de termini, amb l'advertència que n'hauria de pagar el 20% de recàrrec. El senyor J.S. no entenia per quina raó enguany li deien que li havia passat el termini per pagar l'impost, i l'exercici anterior l'havia fet efectiu el 21 d'octubre.

Es va procedir a obrir expedient a partir de l'escrit de queixa presentat, al qual el senyor J.S. adjuntava la documentació de què disposava, principalment una notificació que li havia adreçat l'Ajuntament de Vacarisses en la qual només constava el valor cadastral de la finca, el tipus impositiu i la quota resultant de l'aplicació d'aquest a la renda cadastral.

Si es tractava de notificar una liquidació, aquesta havia de contenir els extrems a què es refereix l'article 124 de la Llei General Tributària i, concretament, havia d'expressar el lloc, termini i forma de ser satisfet el deute tributari. Infringint aquesta norma, l'Ajuntament de Vacarisses vulnerava el principi de seguretat jurídica, vist que creava una falsa certesa en el contribuent sobre el fet que el període previst per fer el pagament voluntari del tribut en qüestió era el mateix que l'establert en exercicis anteriors.

D'altra banda, poc abans de finalitzar l'any, l'Ajuntament de Vacarisses va trametre al senyor J.S. un requeriment de pagament pel qual l'informava de l'inici d'un expedient administratiu de constrenyiment, fixant un termini de deu dies per a fer efectiu el deute més el recàrrec, amb l'advertència que transcorregut aquest termini es procediria sense més a l'embargament.

En aquest escrit mancava també la referència expressa als motius únics pels quals el senyor J.S. podia oposar-s'hi, els recursos mitjançant els quals podia instrumentar la seva oposició i els terminis per interposar-los. Tractant-se d'un contribuent que residia habitualment fora del terme municipal, també faltava l'advertència que podia designar una persona que el representés i rebés les notificacions, tal com preveu l'article 99 del Reglament General de Recaptació.

Mitjançant aquesta notificació defectuosa es causava indefensió a l'interessat, que així es veia privat de la possibilitat d'oposar-se a l'incoació de l'expedient de constreyniment, i de recórrer, arribat el moment, al contenciós administratiu.

Aquestes reflexions es van exposar a l'Ajuntament de Vacarisses mitjançant escrit del Síndic de Greuges tot sol·licitant un informe detallat sobre l'assumpte.

2. Lentitud en el procediment econòmico-administratiu

Un altre problema l'actualitat del qual ens han posat de manifest els ciutadans mitjançant els seus escrits de queixa és la lentitud del Tribunal Econòmico-Administratiu Regional de Catalunya a tramitar i resoldre les reclamacions que s'hi presenten. Són queixes, que, comprometen l'actuació d'un òrgan de l'Administració de l'Estat a Catalunya i sobre els quals, de conformitat amb els articles 1 i 4 de la Llei 14/1984, de 20 de març, del Síndic de Greuges, la nostra Institució no té competències per intervenir, trametem al Defensor del Poble. Amb tot, si considerem el nombre de denúncies que els interessats ens adrecen, obligadament hem de fer un petit comentari a aquests casos.

Aquests òrgans administratius amb poder jurisdiccional per conèixer dels conflictes que poden derivar de la gestió tributària, van ser creats amb l'objecte de descongestionar el Ministeri d'Hisenda de la ingent quantitat de recursos que estaven pendents de tramitació. Es tractava, doncs, de dissenyar un procediment que permetés atendre com cal i amb la major agilitat possible les reclamacions dels ciutadans.

En aquest sentit es manifesta el preàmbul del Reial Decret Legislatiu 2795/1980, de 12 de desembre, pel qual s'articula la Llei 30/1980, de 5 de juliol, de Bases sobre Procediment Econòmico-administratiu, quan diu textualment que el procediment s'acomoda als principis de legalitat, immediació, rapidesa i economia processal. Amb aquest efecte, el Reglament de Procediment en les Reclamacions econòmico-administratives aprovat pel Reial Decret 1999/1981, de 20 d'agost, disposa que no podrà excedir d'un any el temps que transcorri des del dia que s'iniciï una reclamació fins que es dicti la corresponent resolució, i a l'article 65 es puntualitza que els terminis previstos obliguen igualment els òrgans competents per despatxar les reclamacions i els mateixos interessats.

La realitat és ben diferent: en les seves queixes, els ciutadans denuncien retards superiors a un any, no tan sols per resoldre, sinó, el que és més preocupant, per donar trasllat de l'expedient als interessats perquè formulin les alegacions que considerin oportunes i aportin o proposin les proves que avalin la seva pretensió.

A fi d'evitar que la reclamació quedi en suspens per temps indefinit i per aconseguir una resolució ràpida del conflicte plantejat, l'interessat es veu obligat a fer ús del silenci administratiu i acudir al tribunal contenciós administratiu, i ha d'assumir conseqüentment les despeses que això comporta i que la major part de vegades són desproporcionadament superiors a la quantia en litigi.

Aquests retards es deuen principalment a la manca de personal suficient, no tan sols per atendre l'allau de reclamacions, sinó fins i tot per disposar de la plantilla bàsica assignada a cada tribunal.

Les mesures que s'han adoptat per posar-hi remei consisteixen bàsicament en un augment del nombre de funcionaris encarregats de l'estudi i la redacció de les ponències, amb la incorporació de funcionaris ja jubilats amb una considerable experiència, i en l'elaboració d'un pla d'incentius de productivitat.

Però a més, fóra convenient que l'administració tributària col·laborés amb una aplicació més rigorosa del principi d'eficàcia reconegut per l'article 103 de la Constitució espanyola, amb la qual cosa es reduiria el nombre de les reclamacions, o, si més no, se n'agilitaria la tramitació. L'esmentada col·laboració s'hauria de concretar en les següents mesures:

- Una aplicació rigorosa dels terminis establerts per a la resolució dels recursos que els interessats presentin contra els actes administratius de contingut tributari, no fent un ús immoderat del silenci administratiu, que comporti un incompliment sistemàtic del deure de l'administració, de resoldre expressament i de forma motivada, vist que la figura del silenci administratiu no és una potestat o facultat administrativa, sinó tot al contrari, una ficció legal que es va crear com a garantia de l'administrat contra les demores de l'administració per tal que pugui superar la inactivitat d'aquesta i acudir, si escau, a la via judicial.

- Portar a terme de forma àgil, les revisions dels seus propis actes en els quals existeix un error material, aritmètic o de fet, evitant els perjudicis que s'irroguen al ciutadà per una dilatada espera.

- Concretament, pel que fa referència al procediment econòmico-administratiu, l'article 93 del reglament que el regula estableix un termini de deu dies perquè l'oficina o dependència de l'administració tributària que hagi dictat l'acte objecte de reclamació, sota la responsabilitat personal i directa del cap de la dependència, trameti l'expedient al Tribunal, el qual expedient estarà format per tots els antecedents i documents que es varen tenir en compte per dictar la resolució administrativa, a més d'un informe que expressi la motivació de l'acte, si no s'hi havia fet constar. Es tracta, doncs, de complir amb el màxim de rigor possible aquest precepte amb l'objecte de no paralitzar la tramitació del recurs.

Cal recordar l'article 103 de la Constitució espanyola, que diu que l'administració pública serveix amb objectivitat els interessos generals i actua d'acord amb els principis d'eficàcia, jerarquia, descentralització, desconcentració i coordinació, amb submissió plena a la llei i al Dret. Amb una col·laboració diligent de l'administració tributària es pot aconseguir que, si més no, el ciutadà confiï en les institucions.

Queixa 435/90

Un cas exemplar de lentitud

El senyor F.S., en representació d'un grup de veïns, ens informà del problema que els afectava mitjançant un escrit de queixa, al qual s'adjuntaven quaranta signatures.

Es tractava dels llogaters d'unes cases de protecció oficial qualificades definitivament el 26 de maig de 1970. El propietari dels blocs, CAHISPA, des de mitjan 1987 fins a l'abril de 1988 va procedir a vendre aquestes cases als seus ocupants.

L'advocat de la companyia propietària es va ocupar de la tramitació dels contractes i de les escriptures i liquidà l'impost sobre transmissions patrimonials en les primeres vendes fetes. També al·legà l'exempció a partir que s'adonés que aquestes primeres transmissions, fetes dins del període de vint anys des de la qualificació definitiva, gaudien de beneficis fiscals, segons el Reglament de 24 de juliol de 1968, regulador del règim de cases de protecció oficial. L'administració va acceptar les sol·licituds d'exempció que se li van adreçar.

A partir de l'abril de 1988, aquelles persones que havien pagat l'impost van impugnar les autoliquidacions, sol·licitant la corresponent devolució de les quantitats indegudament ingressades al Departament d'Economia i Finances, que va resoldre en el sentit de denegar la devolució, emparant-se en el text refós de la Llei de l'Impost sobre Transmissions Patrimonials i Actes Jurídics Documentats, aprovat mitjançant el Reial Decret Legislatiu 3.050/1980, de 30 de desembre.

L'esmentada normativa redueix a sis anys el període d'exempció fiscal per a les cases de protecció oficial. No obstant, els afectats consideraren que a partir de l'anterior text legal, en vigor quan es va produir la qualificació, havien adquirit un dret que s'havia de respectar en el moment en què es produís la transmissió. Amb aquest objecte, acudiren al Tribunal Econòmic-Administratiu per presentar les pertinents reclamacions contra les resolucions del Departament d'Economia i Finances.

La primera resolució de l'esmentat tribunal té data de 18 de setembre de 1990 i va ser notificada el 18 de novembre del mateix any.

No hem tan sols de remarcar el retard a resoldre, de quasi dos anys, sinó també l'incompliment del termini fixat a l'article 106 del RD. 1999/1981, regulador del procediment, que disposa que la resolució es notificarà als interessats dins dels deu dies següents.

El Tribunal Econòmic-Administratiu ha considerat que no hi havia dret adquirit, la qual denominació es reserva a les situacions beneficioses per a un determinat titular, i que s'han començat a exercir abans de l'entrada en vigor d'una nova normativa que reguli, de cara al futur, idèntics pressupòsits fàctics en un sentit menys favorable.

Els interessats comparegueren a les nostres oficines per comunicar-nos aquesta resolució, que naturalment el Síndic de Greuges no pot modificar ni anul·lar, la qual cosa se'ls va fer saber. Tanmateix, els compareixents remarcaren la diferent consideració dels terminis previstos a les normes procedimentals segons el subjecte al qual s'apliquen. Així, quan es tracta de l'administrat, se n'exigeix un compliment rigorós —els efectes de la seva aplicació consisteixen en la prescripció del seu dret, la imposició d'una sanció o la consolidació d'una situació,

mentre que l'administració en fa un ús absolutament relaxat en detriment del principi de seguretat jurídica.

Caldria doncs, regular un sistema de responsabilitat, ja no tan sols objectiva o patrimonial de l'administració, en atenció als danys injustificats que puguin derivar per al ciutadà, sinó, fent un pas més, exigir responsabilitats als funcionaris que esdevinguin la causa sense justificació d'aquestes situacions.

3. Les autoliquidacions i la devolució d'ingressos indeguts

A partir de 1970, amb la publicació i entrada en vigor del Reglament General de Recaptació, el contribuent s'ha convertit en el protagonista de les relacions tributàries en les quals s'ha acollit al sistema de l'autoliquidació per a la declaració i quantificació del deute tributari, amb què es produeix un acostament al procés americà de gestió tributària.

Aquest desplaçament al ciutadà del que anteriorment havia estat responsabilitat de l'administració respon a una massificació de les relacions tributàries que desborda els mitjans materials i humans de l'administració competent en aquesta matèria (de la qual el subjecte passiu ha passat a ser col·laborador i a assumir les despeses —en temps esmerçat i honoraris a assessors, inherents al procediment de gestió—, a part les responsabilitats per possibles errors).

Tanmateix, l'aplicació del sistema d'autoliquidació o declaració-liquidació a la gestió d'alguns tributs no ha anat acompanyada d'una normativa general que configuri de manera uniforme l'esmentada col·laboració del contribuent, el qual, ben al contrari, es veu immers en un laberint de normes sectorials per cada tribut (i que més a més presenten una tendència declarada al canvi continu, amb la conseqüent inseguretat respecte al vigor que poden tenir en un determinat moment.)

Tampoc no hi ha guanyat el Dret tributari en claredat, simplicitat i coherència, encara que és remarcable l'esforç de l'administració per fer assequible el seu llenguatge jurídic, ja sigui mitjançant l'elaboració d'instruccions, que s'adjunten o s'inclouen en els mateixos impresos de declaració-liquidació, ja sigui difonent informació a través dels mitjans de comunicació.

Mentrestant, el contribuent persisteix en la seva desorientació i ens ho manifesta amb els seus escrits de queixa: ens consulta sobre assumptes respecte als quals el procurem informar.

Cal destacar també que nombrosos contribuents que han concretat el motiu de les seves queixes en l'aplicació del termini que preveu l'article 121 del Reglament Regulador del Procediment econòmic-administratiu per impugnar les autoliquidacions i sol·licitar la corresponent devolució d'ingressos indeguts, termini irrisori de sis mesos comptats dels sis mesos següents a la presentació de l'autoliquidació a l'òrgan que gestiona el tribut, en clara contradicció amb l'article 64 de la Llei General Tributària, que disposa que al cap de cinc anys prescriu el dret a la devolució d'ingressos indeguts, article al qual de fet s'acull l'administració.

Aquest greuge comparatiu tenia origen en l'article 155 de la Llei General Tributària de 28 de desembre de 1963, que, si bé

reconeix el dret dels subjectes passius a la devolució d'ingressos indeguts, remet a un futur reglament la regulació del procediment, l'elaboració del qual s'ha fet esperar 27 anys. Durant aquest interval, l'administració, per omplir aquest buit, ha emprat l'única regulació existent, que era la prevista en l'esmentat article 121 del RD. 1.999/1981, de dubtosa legalitat, tal com va reconèixer el Tribunal Superior de Justícia de Madrid en sentència del 23 de maig de 1990.

Finalment, el Govern, complint el mandat legal mitjançant el Reial Decret 1.163/1990, de 21 de setembre, ha posat punt final a aquesta situació d'inseguretat del contribuent, el qual podrà, abans que l'administració practiqui la liquidació definitiva o prescrigui el seu dret a determinar el deute tributari mitjançant l'oportuna liquidació, sol·licitar la rectificació d'una declaració-liquidació o d'una autoliquidació en el termini de cinc anys des que s'hagi efectuat l'ingrés indegut.

Per últim, quant a les sol·licituds de devolució d'ingressos indeguts en general, els ciutadans també ens han denunciat retards en la tramitació dels expedients; així, ens han manifestat el greuge que els comporta la utilització de la figura del silenci administratiu negatiu, que els condueix a fer unes despeses moltes vegades superiors a les quantitats que reclamen.

Queixa 1149/90

Aplicació de l'article 121 del Reglament Regulador del Procediment Econòmic-Administratiu

Arran de la informació facilitada a bastament pels mitjans de comunicació sobre la Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Madrid, datada el 23 de maig de 1.990, per la qual es reconeixia al contribuent el dret a reclamar la devolució d'ingressos indeguts durant un termini de cinc anys, tal com estableix la Llei General Tributària pel fet que allò que disposa una llei formal no pot ser modificat per una norma reglamentària, en clara referència a l'article 121 del Reglament regulador del Procediment Econòmic-Administratiu, el senyor JJF ens va adreçar un escrit de queixa per informar el Síndic del seu problema i per manifestar el seu desacord amb les resolucions del Tribunal Econòmic-Administratiu referents a les reclamacions que hi va presentar.

Acollint-se a la Sentència del Tribunal Suprem de 23 de desembre de 1986, segons la qual les pensions d'invalidesa no estan subjectes a l'impost sobre la renda de les persones físiques, el senyor J.J. va sol·licitar a les delegacions territorials d'Hisenda de Barcelona i Tarragona la devolució de les quantitats abonades corresponents als exercicis de 1982, 1983, 1984 i 1985. Respecte als tres primers exercicis, li van ser denegades les sol·licituds a causa que no s'havien impugnat les autoliquidacions en el temps establert a l'article 121 del Reglament regulador del Procediment Econòmic-Administratiu.

El senyor J.J. afegeix que fins que es va publicar l'esmentada sentència del Tribunal Suprem no pogué impugnar l'autoliquidació, però que quan ho va fer encara era dins del termini de prescripció del dret a sol·licitar la devolució d'ingressos indeguts previst a l'article 155 de la Llei General Tributària.

Les resolucions del Tribunal Econòmic-Administratiu que confirmen les acordades per les Delegacions d'Hisenda competents l'abocaven, si volia continuar, a les despeses que deriven

de la utilització de la via contenciosa administrativa. Per aquesta raó sol·licitava que el Síndic de Greuges s'interessés pel seu assumpte.

Pel que fa referència a les qüestions sobre les quals s'havia pronunciat el Tribunal Econòmic-Administratiu, les resolucions del qual ja havien adquirit fermesa, el Síndic de Greuges va recordar-li que no podia en cap cas modificar o anul·lar actes o resolucions d'aquest tipus. Però, quant a la devolució corresponent a l'any 1985 que encara estava pendent de resolució, va trametre l'escrit de queixa al Defensor del Poble per a tramitació.

La queixa número 1.220/90 tracta sobre el mateix problema. Atès que el promotor té presentat recurs contenciós administratiu, i per tant es troba pendent de resolució judicial, el Síndic de Greuges va procedir provisionalment a arxivar-la, la qual cosa notificarem motivadament a l'interessat.

Queixa 1505/90

L'article 51 de l'Estatut dels Treballadors i les retencions de l'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques

El senyor J.C. ens va adreçar un escrit de queixa en el qual ens exposava el seu problema.

Es tracta d'un empleat de la casa Seat que es va jubilar anticipadament el febrer de 1986, acollint-se al Pla de Baixes Incentivades acordat per l'Estat i l'empresa Seat. Per aplicació de l'art. 10 del Reglament de l'IRPF va ingressar a Hisenda les retencions corresponents a l'import de les indemnitzacions que superava dotze mensualitats.

El promotor de la queixa, juntament amb d'altres companys que es trobaven en la mateixa situació, va sol·licitar al Ministeri d'Economia i Hisenda la devolució dels ingressos indeguts, ja que considerava que la quantitat exempta de tributar era l'equivalent a quaranta-dues mensualitats. Aquesta tesi va ser confirmada per una sentència de l'Audiència Territorial de Barcelona de data 23 de febrer de 1988 en la qual s'interpretava la remissió que fa l'article 10 del Reglament de l'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques a la legislació en matèria de treball (article 51 de l'Estatut dels Treballadors) en el sentit següent: «El màxim d'exempció de dotze mensualitats només s'aplicarà a falta d'acord empresa-treballador; en cas d'existir avinença, el límit operant és el de quaranta-dues mensualitats».

En aquest mateix sentit, es van pronunciar l'Audiència Territorial de Madrid, en la sentència de 17 de juny de 1988, i el Tribunal Econòmic-Administratiu Central, en la resolució de 30 de maig de 1988.

Arran d'aquests pronunciaments judicials, Hisenda va emprendre el procés de devolució de les quantitats reclamades, que va atendre alguns dels interessats; respecte als altres, es va retardar per motius imputables a la mateixa administració. Això fins al mes de febrer d'enguany en què la Delegació d'Hisenda especial de Catalunya va rebre un informe emès per la Direcció General de Tributs ordenant de paralitzar la tramitació dels expedients de devolució en perjudici del senyor J.C., i dels altres afectats, que fins avui no han rebut cap resolució expressa de l'administració tributària.

Com que el Síndic de Greuges no té competència en assumptes referents a l'actuació de l'Administració de l'Estat a Cata-

lunya, trametrem aquest expedient, juntament amb altres de similars, al Defensor de Poble, per a tramitació.

La manca de claredat de la norma, que ofereix la possibilitat de diverses interpretacions, i el silenci de l'administració, que no es determina per una o l'altra, només pot causar perjudici a l'administrat.

Queixa 1533/90

La prescripció del dret de devolució d'ingressos indeguts

El senyor S.V. es va adreçar a la nostra Institució mitjançant un escrit de queixa en què manifestava el seu desencís.

El senyor V.S. havia presentat al Departament d'Economia i Finances l'autoliquidació de l'impost sobre transmissions patrimonials per la primera adquisició d'un local situat en un edifici de cases de protecció oficial. Poc després la Direcció General Contenciosa de l'Estat, en una circular del 7 de maig de 1981 va interpretar que l'exempció prevista a l'article 48 del Reial Decret Legislatiu 3.050/1980, de 30 de desembre pel qual es va aprovar el text refós de la Llei de l'Impost sobre Transmissions Patrimonials i Actes Jurídics Documentats, havia d'aplicar-se tant a habitatges com a locals de negoci.

Així doncs, el senyor V.S. es va adreçar al Tribunal Econòmic-administratiu sol·licitant la devolució del que havia ingressat indegudament. L'esmentat Tribunal va denegar la petició per presentació extemporània de la sol·licitud.

El promotor de la queixa feia referència en el seu escrit al fet que sense conèixer de lleis era responsable de la seva autoliquidació de l'impost. En cas d'error, si havia de reclamar, el termini que el dret li reconeixia era molt inferior al que es reserva l'administració, formada per professionals en constant contacte amb el textos legals.

4. L'Impost sobre Béns Immobles i les taxes.

Afers plantejats

Volem també, en aquesta secció, dedicar un apartat a les protestes que ens han tramès els contribuents subjectes a tributs que graven la propietat.

Enguany, ha estat centre d'atenció, sobretot aquests últims dos mesos, l'augment dels valors cadastrals, al qual assumpte, d'altra banda, hem anat fent referència en altres informes. Val a dir que les cambres de la propietat, com també els administradors de finques, van donar àmplia difusió d'aquest fet a través dels mitjans de comunicació, generant una notable mobilització dels ciutadans, que ens han fet arribar els seus escrits de queixa manifestant-nos el seu desacord amb els nous valors cadastrals o sol·licitant-nos informació. La resposta que ha donat el Síndic de Greuges ha consistit principalment a indicar els recursos que hi poden oposar, el termini per interposar-ne i on s'han de presentar.

Alguns dels contribuents que se'ns han adreçat ja havien tramès amb anterioritat la corresponent reclamació al Centre de Gestió Cadastral, impugnant els valors assignats a les seves finques o sol·licitant la correcció d'errors existents en els padrons. En aquests casos, l'objecte de les queixes era la manca de res-

posta de l'administració. Atesa la dependència de l'esmentat organisme del Ministeri d'Economia i Hisenda, aquestes queixes es trameteren al Defensor del Poble per a tramitació.

Hem de destacar que el rebuig del ciutadà respecte a la revisió cadastral se centrava particularment en l'aleatorietat dels paràmetres que havien servit de referència per incrementar els valors, vist que els preus actuals dels habitatges són fruit de la conjuntura econòmica del moment i conseqüència de l'especulació, totalment aliena al propietari d'una finca destinada al da-

Altres tributs que generen la disconformitat del ciutadà són les contribucions especials, pel greuge econòmic que comporten per a les petites economies. Els promotors de les queixes contra ajuntaments per la imposició de contribucions especials consideren que els serveis o les obres que les motiven són moltes vegades més beneficioses per als municipis en general i que, conseqüentment, les corporacions s'haurien de fer càrrec de la major part dels costos.

Les taxes també han estat objecte de la queixa dels ciutadans, que s'han referit no tan sols a la quantia, que moltes vegades troben injustificada, sinó també a la legalitat de la imposició. El límit de l'import de la taxa el configura el cost del servei o de l'activitat que constitueix el fet imposable, sempre tenint en compte la capacitat econòmica dels subjectes obligats a satisfer-les. Les queixes dels ciutadans moltes vegades són motivades perquè no hi ha correlació entre els serveis que l'administració presta al ciutadà i la seva col·laboració en el sosteniment de les despeses públiques.

Queixa 1140/89

Una resolució administrativa dilatòria

El senyor R.M., en el seu escrit de queixa, ens va exposar el problema referent a unes contribucions especials imposades com a conseqüència d'unes obres de pavimentació en el terme municipal de Castelldefels.

El promotor de la queixa s'havia adreçat a l'Ajuntament de Castelldefels sol·licitant la revisió de la quota que li corresponia abonar, amb l'objecte que li fossin deduïdes del líquid a pagar les despeses de les voreres que havia executat a càrrec seu per imposició de la pertinent llicència d'edificació, despeses que ascendien a 480.403 pessetes. Això no obstant, el senyor R.M. va pagar 280.403 pessetes corresponents al 50%, que constituïa el primer pagament de les contribucions imposades.

L'ajuntament va donar resposta al recurs de l'interessat posposant, a la finalització de les obres de pavimentació, la resolució sobre la pretensió al·legada.

Davant d'aquest fet i de la situació d'incertesa creada, essent-li notificada la liquidació de la quota restant, el senyor R.M. va haver de reiterar la seva sol·licitud en un nou recurs, al qual encara no ha respost l'ajuntament.

El Síndic de Greuges es va adreçar a l'Ajuntament de Castelldefels, tot recordant l'article 119 de la Llei de Procediment Administratiu, que, plasmant el principi de congruència que ha d'informar tota resolució administrativa, estableix l'obligació de l'autoritat de decidir totes les qüestions que plantegi un expedient, hagin estat al·legades o no per la persona interessada.

En conseqüència, recomanarem que es revisés l'expedient del senyor R.M. i que s'adoptés una resolució en relació amb

els recursos presentats, i, en tot cas, que fos atesa la seva petició, estimant o desestimant la pretensió adduïda i, amb això, posant fi a la indefensió de l'administrat. Sobre aquesta recomanació, l'interessat encara no ha obtingut resposta de l'esmentada corporació.

Queixes 122/89, 1343/89 i 1213/90 Valors cadastrals

En aquest apartat farem esment d'algunes de les queixes rebudes en aquesta Institució contra el Centre de Gestió Cadastral, per retards en la resolució de reclamacions. Com que aquestes queixes es refereixen a l'actuació d'un òrgan de l'Administració Central de l'Estat, han estat traslladades al Defensor del Poble per a tramitació.

Queixa 1.343/89

La senyora A.B. és propietària d'una casa que l'any 1982 va ser declarada d'interès artístic. Al moment de realitzar el Padró de vivendes va fer constar aquest fet perquè es tingués en compte l'afectació a l'hora de liquidar la Contribució Territorial Urbana.

Quan es va adonar que no s'havia rectificat el valor cadastral d'acord amb la catalogació de la finca, va presentar una reclamació al Centre de Gestió Cadastral, la qual reclamació li fou estimada per la gerència territorial d'aquest organisme.

D'acord amb la resolució estimatòria va demanar la devolució dels ingressos realitzats indegudament corresponents als

anys 1985, 1986 i 1987 i sollicità que es tingués en compte el nou valor en les següents liquidacions.

Queixa 122/89

El senyor J.V. ens va manifestar que el Centre de Gestió Cadastral no va notificar-li els nous valors cadastrals assignats a una finca de la seva propietat, per la qual cosa no va poder oposar-se ni assenyalar els errors que, segons el seu parer, conté la valoració.

El promotor de la queixa va sollicitar la correcció d'errors mitjançant compareixença de data 9 de gener de 1989 davant del Centre de Gestió Cadastral (Gerència de Barcelona) aportant els documents que acreditaven la seva pretensió. No havent-ne obtingut resposta, va adreçar-nos escrit de queixa.

El 30 de gener d'enguany, el Defensor del Poble ens va informar que el Centre de Gestió Cadastral havia resolt la reclamació el 29 de novembre de 1989.

Queixa 1213/90

Ens la tramet la senyora A.R. i ens manifesta que el dia 17 d'abril passat davant la Gerència Territorial de Girona del Centre de Gestió Cadastral i Cooperació Tributària, contra les notificacions de valors referents a dues finques de la seva propietat situades en el terme municipal de Palafrugell, havia presentat sengles recursos sollicitant la revisió dels valors assignats en atenció a les característiques físiques de les esmentades finques. Encara no ha obtingut resposta.

SECCIÓ 4: SANITAT I CONSUM

I. INTRODUCCIÓ

En aquesta secció s'inclouen les actuacions que fan referència als expedients iniciats en relació amb el dret reconegut a l'art. 43 de la Constitució, de protecció de la salut.

També s'hi inclouen les actuacions relatives als problemes i disfuncions que deriven del funcionament del sistema públic de la salut i de la defensa dels consumidors i els usuaris, garantida a l'art. 51 de la Constitució.

L'activitat del Síndic s'ha centrat a resoldre les queixes, individuals o col·lectives, presentades pels ciutadans, i ha intentat corregir amb equitat les qüestions d'interès general que se'ns han plantejat.

S'ha denunciat i recomanat, mitjançant infonedores resolucions, el canvi de les actuacions administratives viciades, com també les que podien vulnerar drets fonamentals o perjudicar al ciutadà.

La necessitat que l'administració actuï d'acord amb els principis establerts a la Constitució i a la llei ha estat, un cop més, el cavall de batalla de les queixes que hem tramitat.

El dret a la protecció de la salut ha quedat, en molts casos, mediatitzat per drets fonamentals com el dret a la vida, dret que és el primer entre els fonamentals de la persona i, per tant, preferent respecte a altres drets. En d'altres casos, hem vist conflictes entre el dret a la protecció de la salut i el dret fonamental a la llibertat ideològica i religiosa, i també amb el dret a la llibertat i la seguretat, a l'honor i a la intimitat.

Un cop «universalitzada» l'assistència sanitària, el Síndic ha d'advertir els poders públics perquè potenciïn els serveis sanitaris i les garanties dels seus usuaris. L'augment de la demanda d'assistència és prou evident perquè es reforcin els esmentats serveis i l'eficàcia dels drets dels ciutadans, tant amb mesures tècnico-jurídiques com materials i humanes, per tal de no caure en una inflació de drets i en la iniquitat. Cal, però, informar degudament el ciutadà usuari de la sanitat, a fi de compartir solidàriament amb l'administració sanitària els problemes de salut de la nostra societat.

Les queixes considerades més transcendents reflecteixen els mancaments de l'estructura sanitària pública, la qual cosa incideix en la vulneració del dret a la protecció de la salut.

Així, malgrat les reformes introduïdes i aplicades per l'administració de la Generalitat, ja sia en desenvolupament legislatiu o en l'execució de la Llei General de Sanitat, persisteixen els problemes ja denunciats en informes anteriors. Aquests problemes aguditzen i dificulten la conscienciació i la corresponsabilització del ciutadà i de la mateixa administració, en les seves obligacions d'organitzar i orientar el servei amb vista a l'eficiència de la gestió i l'eficàcia i la celeritat del seu funcionament.

La burocratització en la gestió dificulta l'operativitat del servei, la qual cosa incideix en el greu problema de l'automedicació dels ciutadans en el nostre país. L'escassetat de serveis en els centres sanitaris provoca el col·lapse en les intervencions i el manteniment de les llargues llistes d'espera. Tampoc no es bus-

quen fórmules alternatives d'assistència a l'usuari en altres centres amb menys acumulació d'intervencions.

La reforma, lenta, de l'assistència primària i la poca incidència dels equips d'atenció primària són fets que no poden alleugerir ni contribuir a millorar el tractament correcte dels usuaris.

Malgrat els acords del Departament de Sanitat amb la Diputació de Barcelona per a la subrogació dels concerts en matèria d'atenció psiquiàtrica i la recent Llei d'Ordenació Sanitària de Catalunya, la qual estableix un nou model sanitari amb la creació del Servei Català de Salut, caldrà que siguin els usuaris el mirall de l'èxit de la reforma propugnada.

L'atenció primària integral, l'atenció als grups de població de major risc, l'atenció psiquiàtrica, la planificació familiar, la protecció buco-dental i la protecció de la salut laboral, han estat les activitats més ben rebudes de totes les encomanades al Servei Català de la Salut. Caldrà doncs esperar el descabdellament de la reforma, d'acord amb allò que preveuen les disposicions addicionals i transitòries de l'esmentada Llei d'Ordenació Sanitària de Catalunya, per a la plena efectivitat del dret a la salut de tots els ciutadans, en condicions d'igualtat i dignitat.

Els malalts crònics, sobretot la gent gran, s'hauran d'esperar a ser atesos degudament, com també s'esperarà el personal que forma part del Servei Català de la Salut, en la seva equiparació en les condicions professionals i estatutàries.

Això no obstant, hem de donar un vot de confiança a la nova ordenació sanitària catalana, en l'intent de racionalitzar l'organització i conjugar-la amb una concepció integral de la salut i amb els principis de descentralització i participació comunitària.

II. TIPOLOGIA DE LES QUEIXES

SANITAT I CONSUM

SALUT PÚBLICA

- Gestió de l'administració
- Inspecció
- Actuació mèdico-professional
- Negligències mèdico-professionals
- Responsabilitat professional

DEFICIÈNCIES SANITÀRIES

- Assistència primària
- Prestacions
- Obligacions del beneficiari
- Hospitals
- Prestacions extra-hospitalàries

PERSONAL SANITARI

- Relacions de treball
- Condicions
- Règim jurídic

	– Personal
	– Metges
CONSUM	– Informació al ciutadà
	– Drets del ciutadà
	– Condicions dels productes
	– Garanties
	– Organitzacions de consumidors

III. TEMES SELECCIONATS I QUEIXES IL·LUSTRATIVES

1. La Sanitat Pública i l'Assistència Sanitària

Una de les controvèrsies mantingudes darrerament entre els diversos sectors polítics ha estat la denominada sanitat mixta. La mateixa Llei d'Ordenació Sanitària de Catalunya ha consolidat un sistema sanitari mixt, el qual, mitjançant la Xarxa Hospitalària d'Utilització Pública, aprofitarà els recursos públics i privats, a fi d'introduir una millora en les prestacions i serveis assistencials. Això no obstant, el fi mai no podrà justificar els mitjans i, per tant, les mesures emprades pels poders públics hauran de ser legítimes i principalment equitatives.

El concepte de sanitat comporta la intervenció de l'Administració en qüestions generals de prevenció, control de mesures higièniques i del medi, les quals només poden realitzar-se des dels poders públics.

En canvi, l'assistència sanitària pot ser prestada, mitjançant determinats serveis mèdico-sanitaris, per entitats o persones privades.

D'aquí que ve l'assumpció, organització i planificació de la sanitat s'hagi de fer des dels poders públics, els quals sempre podran i hauran de ser més equitatius; alhora, tenen capacitat per imposar un sistema solidari i d'atenció integral dels problemes de salut dels ciutadans.

L'art. 41 de la Constitució Espanyola estableix que els poders públics mantindran un règim públic de seguretat social per a tots els ciutadans que garanteixi la seva assistència, i els art. 43 i 49 reconeixen el dret a la protecció de la salut, encomanant als poders públics organitzar i tutelar la salut pública amb mesures preventives i les prestacions i dels serveis necessaris a tots els ciutadans.

Per fer efectiu aquest dret, la Llei General de Sanitat estableix el Sistema Nacional de Salut, el qual integra els respectius serveis de salut de les comunitats autònomes i fixa l'ordenació del sistema sanitari públic, basat en les principis d'universalització, d'integració de serveis i en una concepció integral de la salut.

L'equitat, al nostre entendre, és un dels objectius fonamentals de tot sistema de salut. Sabem que les diferències socioeconòmiques, les malalties congènites i els grups marginals, són problemes amb què topa tot sistema sanitari que, com el nostre, pretengui donar una assistència sanitària universalitzada a tots els ciutadans.

Respondre als esmentats problemes sense que augmenti la discriminació significa adoptar les mesures per aconseguir l'assistència sanitària adequada, de qualitat i de franc per a tots els ciutadans, basada en la solidaritat contributiva de tothom, per assegurar l'assistència dels que en tenen més necessitat.

Això és improbable des del punt de vista del sector privat, el qual, legítimament, ha de buscar el benefici i el rendiment de la inversió.

La realitat del nostre país, però, ja exposada en informes anteriors, manté un bon nivell pel que fa a l'assistència especialitzada, però en canvi hi perdura la deplorable situació del primer grau assistencial, malgrat la implantació del nou i lent model d'atenció primària.

Les queixes rebudes per la nostra Institució, tant del sector privat com del públic, avaluen el funcionament de tots dos sectors. Així, és palesa l'elecció que fan els usuaris ciutadans dels centres públics quan sorgeix un problema o intervenció greu o d'urgència, i de l'atenció ambulatoria del sector privat, quan volen ser atesos amb un millor tracte i menys gregari, encara que a vegades sigui difícil l'avaluació de la qualitat d'aquesta assistència.

S'ha evidenciat també, en queixes sobre rescabament de despeses de serveis externs a la Seguretat Social, la utilització, de vegades fraudulenta i per tant no avalada per la nostra Institució, del sector públic pel privat. Tots sabem que hi ha facultatius que treballen en tots dos sistemes, públic i privat, i que deriven als malalts del sector privat cap al públic a fi de practicar-los les proves o exploracions més cares, entre altres transferències sospitoses, de difícil demostració, de diners de la sanitat pública a la privada.

No fa gaire, unes declaracions del director del Servei Català de la Salut han evidenciat l'aprofitament de tots els recursos, públics o privats, intentant, però, que els professionals de la sanitat pública tinguin una dedicació exclusiva. Ara bé: si no es delimiten clarament aquests dos sectors, tant respecte als professionals, amb la implantació de dedicació exclusiva, com respecte als serveis, establint l'índex de qualitat general, tota comparació continuarà essent utòpica.

Es van assolint els objectius d'ordenació sectorial i territorial, als quals s'atribueixen, en centres concrets, determinades especialitats i serveis. Tot i que l'assistència s'acosta a l'usuari, és difícil de fer-ho en harmonia amb el manteniment de tots els serveis, públics o privats, a fi de no crear duplicitats. El darrer any exposarem en el nostre Informe al Parlament un cas paradigmàtic entre l'Hospital Comarcal d'Igualada i la Fundació Assistencial de l'Anoia, en l'intent de racionalitzar l'oferta sanitària per part de l'administració, a fi d'evitar duplicitats i millorar la qualitat assistencial.

Les llargues llistes d'espera, la infrautilització de tecnologia punta, la mala gestió i la manca de criteris, burocratitzant les activitats més necessàries, revela un cop més la inadequació entre la demanda de serveis sanitaris, d'una societat que cada dia crea més necessitats, i una oferta, sempre limitada, per la capacitat dels mitjans econòmics i les prioritats polítiques i pressupostàries.

Per tant, si s'ha optat pel sistema igualitari d'accés a l'assistència, s'han d'arbitrar els mecanismes perquè sigui eficaç, eficient i de qualitat, ateses les necessitats de tots els ciutadans.

Això no obstant, pel que fa a l'assistència primària, la Generalitat ha seguit les directrius imposades per l'administració central amb la Llei General de Sanitat, les quals directrius molts facultatius es resisteixen a abonar argüint que l'actual sistema sanitari públic —obligatori i basat en equips multidisciplinaris tancats i d'estructura rígida i jerarquizada— no s'adequa a les necessitats actuals i tendències europees, que potencien el metge de capçalera i fomenten de poder-ne elegir lliurement, incloent-hi fórmules de remuneració més liberals per acte mèdic, el qual fet incentiva el treball i la dedicació dels facultatius.

Aquesta darrera pretensió és la que proposa d'assimilar amb més contundència la Conselleria de Sanitat gallega en el seu nou model d'assistència primària, en el qual es defensa la instauració d'un sistema mixt obert a tothom, que, en el cas de prosperar, esdevindria una alternativa al model establert pel Govern central, ja que s'instauraria la llibertat d'elecció de sistemes sanitaris, metge i centre sanitari, la introducció de mecanismes de competència i la descentralització administrativa en col·laboració amb els col·legis de metges.

Siguin quines siguin les directrius polítiques per a la protecció de la salut dels ciutadans, s'ha de recomanar als poders públics la immediata preocupació pels problemes que afecten directament la relació dels ciutadans amb els facultatius, base de tot acte mèdic, per resoldre els problemes dels uns i els altres.

Posar en pràctica programes pilot per alleugerir les llistes d'espera quirúrgiques, com ha fet l'Hospital Sant Llorenç, de Viladecans, en el pla de «cirurgia sense ingrés», pot allerrar l'administració sanitària a ampliar-ho a tots els hospitals, ja que permet intervenir els pacients, sobretot en traumatologia, i el mateix dia fer-los tornar a casa amb servei d'atenció domiciliària.

Reconèixer el treball dels professionals que es dediquen a l'assistència sanitària —metges, infermeres o auxiliars—; regular la situació del personal interí i l'equiparació amb el personal del Servei Català de la Salut; evitar els conflictes sanitaris, els quals incideixen directament en l'assistència als pacients, són aspectes candents que impedeixen l'efectivitat del dret a la protecció de la salut.

Les vagues en el sector sanitari del darrer any han tornat a evidenciar la crisi que pateix la sanitat del nostre país. Convocatòries de places amb la corresponent repercussió pel personal interí, els drets laborals i remuneratius, les condicions de treball i les limitacions tècniques han causat també la indefensió dels malalts, els quals han vist vulnerats els seus drets, malmesa l'assistència i ajornada la intervenció promesa.

L'exercici del dret de vaga, es vulgui o no, afecta irreparablement el dret dels usuaris a la protecció de la salut i la vida. És evident que, en molts casos, les mesures adoptades per l'administració per garantir el servei durant les vagues no han estat executades pels vaguistes, amb la qual cosa s'han incomplert els serveis mínims imposats i s'han vulnerat les garanties dels usuaris. Per això, caldria obrir tots els mecanismes de diàleg i consens entre les parts, a fi d'evitar la vaga i, en darrer terme, exemplaritzar els expedients disciplinaris i sancionadors incoats als possibles infractors.

En l'informe de l'any 1989, insistíem en l'escassa i poc operativa actuació de la inspecció de l'administració sanitària davant les irregularitats mèdico-professionals. Enguany també les

negligències mèdiques, retard o inassistència dels facultatius al lloc de treball i la desviació de malalts des de la Seguretat Social a consultes privades han estat objecte de reflexió en diverses queixes.

Resoldre qüestions específiques sense investigar-ne les causes seria desconèixer la realitat. La penosa situació dels metges rurals, la precarietat de les seves condicions de treball i l'escassetat del seu sou fan que es els metges i ATS de poblacions rurals hagin de mantenir les irregulars i avui ja considerades anacròniques conductes. Reconèixer il·legal la percepció de les esmentades conductes no resol el problema de fons.

La prohibició de percebre ingressos derivats de les prestacions sanitàries gratuïtes és prevista en la nova Llei d'Ordenació Sanitària; per tant, l'administració, sens perjudici d'iniciar els expedients disciplinaris corresponents i de sancionar els infractors, quan en tingui proves, ha d'adoptar les mesures oportunes per revisar i dignificar els mitjans de la medicina rural, a fi d'acabar aquesta pràctica il·legal i permetre la reforma de l'assistència primària en l'àmbit rural.

Les queixes que a continuació relatarem amplien el marc de referència a d'altres problemes ja denunciats, sovint en relació amb diversos àmbits de la sanitat, com el tractament de certes malalties, la problemàtica de les farmàcies, els medicaments i les prestacions extrahospitalàries, reflex subjectiu de la desatenció que pateix, en alguns casos, el ciutadà.

Queixes 231/90 i 217/89

El tractament de les malalties

L'actuació i els mitjans del sistema sanitari s'han d'orientar preferentment a la promoció de la salut i a la prevenció de malalties. L'assistència sanitària s'ha estès a tots els ciutadans, que hi han de poder accedir en condicions d'igualtat efectiva. Aquests principis generals de l'actual sistema de salut han de ser fets efectius per l'Estat i les comunitats autònomes dins una concepció integral del sistema sanitari.

Les queixes que tot seguit exposem són expressives de les diverses vicissituds que caracteritzen el tractament de les malalties.

Queixa 231/90

L'interessat, senyor J.E., com a president de l'Associació Catalana de Fibrosi Quística, s'adreçà al Síndic exposant la problemàtica d'un grup de pares de fills afectats de la malaltia anomenada fibrosi quística o mucoviscidosi.

Denuncià el greuge comparatiu, respecte a d'altres comunitats autònomes, pel fet de no disposar de la medicació necessària al tractament d'aquests malalts, amb caràcter gratuït a través dels hospitals, com succeeix en altres comunitats autònomes de l'Estat espanyol.

Certament, els serveis de farmàcia dels hospitals gestionats per l'INSALUD dispensen els medicaments necessaris per al tractament complet dels malalts afectats de fibrosi quística no ingressats.

De la documentació que l'interessat adjuntava a la seva queixa se'n desprenia l'intent de diverses comunicacions amb la Conselleria de Sanitat; però, tot i que les persones amb les

quals s'havia entrevistat semblaven sensibles al problema, havia passat un any i mig i els malalts continuaven sense cap solució positiva.

Vista la problemàtica exposada, s'admeté a tràmit la queixa i ens adreçarem a la Conselleria de Sanitat recomanant que s'adoptessin les mesures necessàries perquè es dispensés de franc i a càrrec de l'ICS la medicació esmentada, a través de les farmàcies de cada hospital on es controla clínicament els malalts afectats.

Amb data 16 de novembre de 1990 vam rebre un informe de la conselleria, del qual es desprenia l'acceptació de la nostra recomanació i en el qual se'ns comunicà l'aprovació d'una circular que resolva el problema.

De l'esmentat informe es pot concloure, en síntesi, que:

«L'Institut Català de la Salut va posar en marxa tots els mecanismes al seu abast, amb la finalitat de fer efectiva la dispensació gratuïta de la medicació esmentada.»

»En aquest context, l'ICS va publicar la Circular 2/89, de 31 de gener, sobre la dispensació de medicaments estrangers, l'entrada en vigor de la qual va millorar notablement les condicions en què es dispensaven determinats medicaments als malalts de fibrosi quística, d'una banda fent més àgil la seva obtenció, i de l'altra banda dispensant-los de manera gratuïta.

»Així mateix, amb data 27 de febrer de 1990, el subdirector General de Serveis Sanitaris de l'ICS va adreçar una carta al senyor president de l'Associació Catalana de Malalts de Fibrosi Quística, en la qual se l'informava de les actuacions fetes fins a aquell moment i de les previsions en aquest respecte.

»Actualment ja ha estat aprovada la circular 11/1990, de 26 de juny, vigent des de la data de la seva divulgació, que estableix el sistema de dispensació i facturació de medicaments a pacients afectats de fibrosi quística amb càrrec a l'ICS. Segons la circular esmentada, tots els pacients amb aquesta afecció obtindran els medicaments necessaris per al seu tractament en els centres propis de l'ICS o en centres concertats que disposin de servei de farmàcia en els quals s'efectuï el seguiment especial i el control.

»Aquesta dispensació actualment, està concertada a l'Hospital de la Vall d'Hebron, a l'Hospital del Nen Jesús de Sabadell i a l'Hospital de Sant Joan de Déu d'Esplugues de Llobregat, atès que són els que reuneixen els requisits exigits.

»Els malalts afectats continuen obtenint els medicaments estrangers gratuïtament, d'acord amb el que està establert en la Circular 2/1989 de l'ICS.

»Per últim vull comunicar-vos que la Subdirecció General de Serveis Sanitaris de l'ICS va trametre al president de l'Associació de Malalts de Fibrosi Quística un exemplar de la Circular 11/1990, de 26 de juny, a fi que tinguéis coneixement que, des de finals del passat mes de juny, la medicació que els especialistes prescriuen a aquests malalts no té perquè suposar-los cap càrrec».

Ateses les instruccions establertes per l'esmentada circular, la qual reconeixia la dispensació i facturació de la medicació als afectats de fibrosi quística amb càrrec a l'ICS, vam celebrar l'adopció de la mesura que resolva el problema i donarem per finalitzades les nostres actuacions, bo i comunicant-ho a l'interessat.

Queixa 217/89

L'interessat, senyor P.B. exposà estar afectat d'una malaltia denominada Corea d'Huntington, i manifestà la manca de serveis d'assistència i la desprotecció en la qual es trobava.

La malaltia que pateix, neurològica i «heredogenerativa», evoluciona lentament i progressiva cap a la incapacitat. Indicava que no tenia tractament per detenir el procés de la malaltia pel problema de manca de centres especialitzats, suport i orientació psicològica, com a conseqüència de les cures exclusivament domèstiques.

Un cop admesa a tràmit la queixa vam sol·licitar informe a la Conselleria de Sanitat, per conèixer la posició del dit Departament sobre les mesures per promoure el tractament i atenció de l'interessat.

De l'informe rebut se'n desprenia que:

«La malaltia coneguda com a Corea d'Huntington té una prevalença (casos acumulats) de 4 a 5 casos per 100.000 habitants. El nombre de casos diagnosticats a Catalunya es pot situar al voltant de 240 a 300 malalts.

»Aquest nombre reduït de casos fa que tot i tractar-se d'una malaltia crònica, d'evolució progressiva i invalidant, no es pugui considerar prioritària la creació de centres específics per a l'atenció d'aquests malalts.

»De la mateixa forma, considerem que les complicacions que poden presentar-se en l'evolució de la malaltia d'Huntington han de ser tractades en un hospital general, on es disposa dels mitjans necessaris per fer-ho. Fora d'aquests episodis, no sembla procedent l'ingrés dels malalts en un centre sanitari d'aquests, i creiem que el control de la seva evolució s'ha de dur a terme de forma fonamentalment ambulatoria com succeeix amb altres malalties cròniques.

»L'accés d'aquests malalts a una atenció mèdica especialitzada i a una orientació psicològica s'ha de produir en consulta externa, i serà l'especialista qui haurà de decidir l'ingrés dels malalts quan sigui procedent».

Vist l'esmentat informe i sens perjudici de comunicar-ne el contingut a l'interessat perquè hi fes les oportunes objeccions, no vam apreciar-hi cap actuació il·legítima de l'administració sanitària, ja que el possible desacord amb els criteris d'organització i funcionament dels serveis públics sanitaris manifestat per l'interessat no pot, per si sol, motivar la nostra intervenció.

Per això, no havent rebut cap comunicació de l'interessat, vam donar per closes les nostres actuacions.

Queixes 678/89, 847/89 i 1690/90.

Medicaments

El dret a obtenir els medicaments i productes sanitaris que es considerin necessaris per promoure, conservar o restablir la salut s'ha de desplegar i materialitzar d'acord amb les normes d'idoneïtat dels medicaments que estableixi l'Administració de l'Estat.

No fa gaire ha estat publicada la Llei 25/90, de 20 de desembre, del Medicament, amb l'objectiu sanitari de contribuir a l'existència de medicaments segurs, eficaços i de qualitat. Tam-

bé s'hi entreveu però, l'objectiu econòmic, ja que els preus raonables dels medicaments i la despesa pública ajustada són possibles mitjançant el finançament públic selectiu i no indiscriminat i amb una selectiva contribució dels malalts.

La nova llei vol promoure les noves tecnologies, però s'ha de completar amb una legislació del medicament que contribueixi a orientar la investigació cap als objectius socials i terapèutics necessaris i a organitzar l'admissió de productes, de manera que els malalts se'n puguin beneficiar com més aviat millor.

Així, a la queixa 678/89, presentada a la nostra Institució per la senyora A.P., s'expressa en els termes següents:

«Em dic A.P. i des de fa poc més d'un any estic en programa d'hemodiàlisi. Com vostè ja deu saber, un dels problemes més greus de les persones que estem en aquesta situació és que tenim una anèmia important, cosa que moltes vegades ens impedeix de fer una vida normal. Això fa que la majoria de pacients necessitin transfusions freqüents, però fins i tot en les situacions en què no se'n necessiten, l'hematòcrit és tan baix, que dificulta de fer una activitat normal. Només cal comprovar la quantitat de persones en programes d'hemodiàlisi que estan en situació de llarga malaltia.

»Fa un temps que va sortir un medicament, l'eritropoietina, que, segons sembla, és una hormona animal que supleix les funcions que fa el ronyó pel que fa a l'elaboració de nous glòbuls vermells. Aquesta descoberta va obrir una gran esperança a tots els malalts d'insuficiència renal crònica. Els resultats d'aquest tractament sembla que són espectaculars a curt termini. A partir de la primera quinzena es comença a notar una gran millora. La qualitat de vida dels malalts canvia substancialment.

»La realitat, però, és tota una altra. Aquest medicament no ens arriba. Malgrat els esforços de molts metges, les perspectives són més que fosques. Li explicaré el que jo sé d'aquest tema.

»El principal problema és que és un medicament molt car i que s'ha d'administrar durant un període molt llarg i tres cops la setmana. Aquest medicament no està registrat encara aquí a Espanya, tot i que diuen que fa molt de temps que està en tràmit. A la resta d'Espanya sembla que ja hi ha algunes ciutats i comunitats que han començat a administrar-lo. Per exemple jo sé que ho fan a Galícia, Saragossa, a Madrid. Aquí a Barcelona només n'administren en alguns centres i, en general, són dosis que els laboratoris que fabriquen el medicament els donen gratuïtament i com a promoció.

»Sembla que des de la Generalitat es treballa en aquest tema. Hi ha comissions i subcomissions, però el resultat fins aquest moment és negatiu. Un dels temes que han estudiat és d'establir una prioritat en l'administració d'aquest medicament: només hi tindrien dret, de moment, els malalts que necessiten transfusions mensuals o bé aquells que tenen un hematòcrit de 20 i que fan una vida professional activa.

»També el Ministeri de Sanitat ha fet gestions diverses: ha tingut contactes amb laboratoris europeus per aconseguir un preu més raonable i els ha promès en diverses ocasions que el medicament es registraria a Espanya. Aquests terminis que donava el ministre s'han exhaurit ja diverses vegades i el problema no es resol. El problema de fons sembla que és de pressupost.

»Tots aquests problemes, aliens als malalts, impedeixen que nosaltres puguem obtenir un medicament molt important per millorar la nostra qualitat de vida. Segons la informació que jo tinc, quan una persona necessita un medicament que hi ha al mercat, té dret a obtenir-lo. La veritat, però, és que no sé quin procediment cal seguir per forçar l'Administració a resoldre els seus problemes i a distribuir normalment l'eritropoietina. És per això que recorro a vostè per si em pot donar alguna orientació respecte a aquest problema.»

El Síndic s'adreça al conseller de Sanitat, perquè, sens perjudici de la prèvia autorització i registre sanitari de l'esmentat medicament, ens informés sobre les possibilitats i alternatives perquè els afiliats a la Seguretat Social se'n puguin servir.

De l'Informe que rebérem de la conselleria se'n despenia que:

«L'eritropoietina és un medicament que no està encara reconegut a l'Estat espanyol, ja que no compta amb l'autorització i registre preceptius del Ministeri de Sanitat i Consum, estant en aquest moment en fase d'assaig clínic. En conseqüència, només és possible la seva obtenció a través de la importació com a medicament estranger, importació que també compta amb l'autorització de l'esmentat Ministeri.

»Aquest Departament és conscient de la importància que aquest medicament pot tenir en el tractament de les anèmies que pateixen les persones sotmeses a diàlisi i per això ha format un Comitè d'Experts, que properament es constituirà formalment per Ordre d'aquest Departament, el qual serà l'encarregat d'assessorar sobre la utilització correcta d'aquest fàrmac.»

Vist l'esmentat informe, vam comunicar a la interessada el contingut de la resposta del conseller de Sanitat i traslladarem la queixa al Defensor del Poble, bo i recomanant-li d'adreçar-se al Ministeri de Sanitat i Consum, a fi d'agilitar l'autorització i registre de l'esmentat medicament.

La síntesi i producció mitjançant tècniques d'enginyeria genètica de l'eritropoietina, hormona encarregada d'estimular la producció d'hematies, ha permès la introducció d'aquest medicament en el tractament de les anèmies renals. L'esmentat medicament fou registrat a la Direcció General de Farmacia y Productos Sanitarios amb la qualificació d'«ús hospitalari».

El 6 de juliol de 1990 fou publicada la Resolució de 28 de juny del mateix any, de la Subsecretaria del Ministeri de Sanitat i Consum, per la qual es creà el Comitè Assessor de l'INSA-LUD per a la utilització de l'eritropoietina.

Per això, atès que es procedí a l'autorització i registre de l'esmentat medicament, ho vam comunicar a la interessada i entenguérem per part nostra resolt el problema.

Queixa 847/89

L'interessat exposa el cas del seu germà, afectat des dels 16 anys, d'esquizofrènia paranoide.

Dintre la medicació del malalt esmentat hi figuraven, des de fa molts anys, dos comprimits diaris de Leponex, medicament

que van preparar uns laboratoris de Barcelona fins l'any 1989, data en la qual van deixar d'elaborar-lo.

Estudiada la queixa, el Síndic s'adreçà al conseller de Sanitat per exposar-li les necessitats indicades per l'interessat sobre l'esmentat medicament, així com també la imprescindible informació sobre la substitució del de l'específic deixat d'elaborar pel laboratori que el comercialitzava, sobretot tenint en compte que aquesta informació havia estat negada fins ara a l'interessat.

El Departament de Sanitat ens féu avinent que el Leponex (principi actiu clozapina) és un medicament antidepressiu que va ser retirat del mercat espanyol l'any 1988.

«Actualment pot aconseguir-se de forma gratuïta com a medicament estranger en la Direcció Comissionada del Ministeri de Sanitat i Consum (Avinguda Sant Antoni Maria Claret, 21-23), però complimentant una sèrie de tràmits com és el compromís del metge prescriptor a realitzar un control hemàtic del pacient mentre estigui en tractament amb aquest medicament per tal d'evitar l'aparició d'efectes indesitjables.

»Aquest medicament està indicat en els estats psicòtics com són esquizofrènia aguda i crònica i psicosi paranoide.

»La substitució del medicament Leponex per un altre que cobreixi les mateixes indicacions l'ha de realitzar el metge a càrrec del qual estigui el pacient, ja que si bé existeixen altres medicaments amb mecanismes d'acció similars o iguals, la clínica canvia per a cada pacient.»

Atès que no es despenia cap irregularitat de la Conselleria de Sanitat que pogués motivar la continuació de la nostra intervenció, donàrem per finalitzades les nostres actuacions i procedírem a arxivar el present expedient, el que comunicarem a l'interessat.

Queixa 1690/90

El coordinador del Servei d'Anestesiologia i Reanimació de l'Hospital Germans Trias i Pujol s'adreçà a la nostra Institució per exposar-nos entre altres coses el problema de l'atenció a l'usuari afectat d'una malaltia terminal amb dolor (càncer, sida i patologia terminal geriàtrica).

Manifestava que la Conselleria de Sanitat, mitjançant l'excel·lent esforç i decisió del seu conseller, porta a terme el programa «Vida als anys», exemplar en la mesura que s'ocupa preferentment de l'atenció domiciliària del malalt, facilitant la comoditat de l'usuari i la descongestió dels centres.

També ens indicava:

«En el nostre Centre es realitzen les tècniques més simples (control simptomàtic i suport emocional del malalt i la seva família) així com les més sofisticades, encaminades a tractar el dolor oncològic i el degut a la SIDA.

»Vull donar-li a conèixer també les nostres iniciatives personals en aquest terreny: la col·laboració del gerent de l'àrea 6 i de l'inspector farmacèutic, els quals estan afavorint una major comoditat per a l'usuari afectat per un procés oncològic terminal. (Dispensació de xeringues, volants per a ambulància, contactes i xerrades donades per nosaltres a tots els metges de capçalera

de l'àrea, visites dels equips d'ATS i metges interessats en els sistemes simples (morfina oral o subcutània) i sofisticats (opiacis espinals) de control del dolor oncològic, etc.)

»En aquest sentit gosaria fer-li arribar la meua queixa per la manca de facilitació administrativa-legal de la prescripció d'opiacis. L'agilitació en aquest punt seria altament operativa i recomanable, per tal de impedir que un grup nombrós d'usuaris visquin la desesperació del dolor no evitat.

»També li voldria fer patent el corrent d'opinió a la clínica del dolor, sobre el dret inalienable que té l'usuari que el seu dolor sigui abolit, i que actualment, per problemes econòmics en la partida "Pròtesi" de l'ICS, es troba sovint vulnerat.

»Malgrat la bona voluntat, col·laboració absoluta i encert en la gestió dels recursos econòmics per part dels nostres directors, els recursos econòmics destinats a pròtesi, en el nostre Centre són actualment insuficients pel que respecta a la clínica del dolor. Els nostres malalts oncològics provenen de tot el Barcelonès nord i del Maresme, amb una bona expectativa de vida, i amb dolor no controlable per mètodes simples d'administració de dosis repetides i fraccionades de morfínics pels sistemes implantables espinals. Això provoca molta més incidència de meningitis (sistema no tancat), obstrucció d'aquests sistemes (partícules de goma del vial de morfina) reintervencions quirúrgiques (incomoditat) per a ésser substituïts per altres de nous, que funcionaran fins que es tornin a obstruir, essent substituïts, tancant així un cercle viciós. Aquests problemes no succeïrien si un flux d'opiaci en solució irrigués contínuament el sistema tancat, essent la missió que compleixen les bombes de perfusió contínua-PCA.

»Una bomba PCA té un cost aproximat de 400.000 pessetes, és reutilitzable per altres malalts a diferència d'altres pròtesis, i assegura una llibertat i comoditat als pacients, actualment inqüestionables.

»Substituir unes quantes vegades un sistema "porta" en un mateix pacient té un cost econòmic, social i HUMANITARI molt més alt.

»El Servei Valencià de Salut, així com la RASSSA (Servei Andalus de Salut) disposen totes les facilitats per subministrar les esmentades Bombes d'infusió als usuaris que en necessiten.

»No vulnera el Dret Constitucional, aquest fet?

»Essent Catalunya una comunitat autònoma capdavantera dins l'Estat espanyol, per què els seus ciutadans no tenen les mateixes facilitats administratives sanitàries en aquest sentit?

»Espero que realitzi les mesures que vostè cregui oportunes per tal d'aconseguir facilitats a l'hora de prescriure una Bomba infusora-PCA d'opiacis a la nostra Comunitat Autònoma.»

La present queixa es comunicà al Departament de Sanitat i al Defensor del Poble.

Vist el que se'ns exposava, fou admesa a tràmit i es recomanà al conseller que prengués les mesures convenients a fi d'apaivagar i eliminar tant com fos possible la necessitat dels usuaris afectats i satisfer així el dret a l'assistència sanitària digna dels malalts. També es sol·licità un informe sobre el captament del Departament en aquest sentit i pel que fa a l'exhaurida partida per a les pròtesis. Actualment estem pendents de rebre la resposta corresponent.

Queixes 1081/90 i 1098/89

Els tornos de guàrdia de les farmàcies

Els alcaldes de diverses poblacions del Baix Llobregat i del Maresme s'adreçaren al Síndic manifestant el seu rebuig davant la decisió del Col·legi de Farmacèutics de Barcelona sobre la reestructuració dels tornos de guàrdia de les farmàcies.

Alguns ajuntaments afectats recorregueren contra l'acord del Col·legi de Farmacèutics, i considerem paradigma de la problemàtica esmentada la queixa de l'alcalde de Molins de Rei.

L'esmentat ajuntament acordà interposar recurs contra l'acord del Col·legi de Farmacèutics pel que fa a la constitució de subzona farmacèutica única de les poblacions de Molins de Rei, Sant Vicenç dels Horts i Pallejà i en relació amb els tornos de guàrdia nocturns.

A priori indicarem la legitimitat dels col·legis de farmacèutics en l'ordenació dels tornos de guàrdia, com també les motivacions que adduïren per imposar-los.

Així, d'acord amb allò que disposa l'article 7 de l'Ordre ministerial de 17 de gener de 1980, els col·legis de farmacèutics poden ordenar els tornos de guàrdia:

«Art. 7. Los Colegios Oficiales de Farmacéuticos ordenarán con carácter general y/o especial, los horarios de servicio público de las Oficinas de Farmacia, los turnos de guardia y servicios de urgencia y los de vacaciones.

»Tal ordenación se establecerá de conformidad con las necesidades asistenciales y sanitarias de la población, así como en función de las características urbanas y geográficas, en orden a obtener la mayor eficacia en la asistencia.

»Asimismo, los Colegios Oficiales de Farmacéuticos velarán por el cumplimiento de lo dispuesto en el artículo 1 del Real Decreto 909/1978, de 14 de abril, adoptando las medidas corporativas oportunas para evitar o corregir situaciones que perjudiquen la función farmacéutica o la tarea asistencial de la Oficina de Farmacia. Todo ello sin perjuicio de las obligaciones que los Farmacéuticos titulares tienen atribuidas en el ámbito de su competencia en materia de sanidad y salud pública».

Com es desprèn de la queixa que tot seguit exposarem, la Conselleria de Sanitat acceptà del Síndic el compromís d'assumir aquestes competències en cas de no trobar-se una solució satisfactòria entre el Col·legi de Farmacèutics de Barcelona i els ajuntaments esmentats.

Atès l'estudi de la queixa i la competència exclusiva de la Generalitat en matèria d'ordenació farmacèutica, es feren les recomanacions que a continuació detallem, les quals tenien causa en la reducció de farmàcies de guàrdia nocturna, justificada pel Col·legi en la reducció de la demanda de medicaments amb recepta durant la nit. Reproduïm a continuació l'escrit que ens féu arribar el Col·legi de Farmacèutics a mitjan 1990, justificant els tornos:

«El perquè de l'atenció comarcal de les farmàcies en el servei d'urgències

»La dinàmica dels serveis d'urgència sanitaris ha canviat profundament en els darrers anys. La tasca que abans feia el metge i el farmacèutic, ara sigui per la bona xarxa d'hospitals i

de centres sanitaris d'urgències existents, sigui per pròpia decisió del malalt, s'ha desplaçat majoritàriament de les farmàcies.

»No obstant això, es continuen prestant els serveis d'urgències per atendre altres necessitats no tan estrictament vitals.

»Per raó d'aquest canvi de costums, el nombre d'atesos ha disminuït vertiginosament. Les estadístiques, de les quals acompanyem dues mostres, demostren que en una població de 20.000 habitants es dispensen un nombre de dues a tres receptes d'urgència per nit, és a dir, unes deu receptes urgents en una població de 100.000 habitants.

»Criteris seguits per estructurar aquestes guàrdies comarcals

»a) Que fossin poblacions molt pròximes, amb una separació de molts pocs quilòmetres entre l'una i l'altra. El diàmetre màxim del cercle en el qual quedessin incloses les farmàcies mai fos superior a 10 quilòmetres.

»b) Que formessin part de la mateixa comarca.

»c) Que hi hagués bones vies de comunicació entre les poblacions.

»Horaris

»Horaris nocturns des de les 10 de la nit fins a les 9 del matí següent. Cal remarcar que en alguna població, per tradició, durant els dies festius tenen menys hores de servei.

»Valoració humana de la necessitat de descans

»En les poblacions d'una sola farmàcia l'atenció del farmacèutic és constant, sense cap hora de lleure, i en les de poques farmàcies també tenen una dedicació gairebé constant.

»D'aquesta manera s'ha volgut adequar les necessitats vitals que la nova estructura de la societat demana per a tothom.

»Remarquem que tots els professionals farmacèutics, com bons sanitaris, sempre estan disposats a fer el servei urgent i necessari que un cas d'urgència extrema requereix. Per això, en totes les propostes dels serveis comarcals hi ha l'oferta de possibilitar que en aquests serveis d'atenció immediata es pugui comptar amb el farmacèutic de la població, sempre que no sigui més fàcil rebre atenció de les farmàcies d'urgència de la zona.

»En l'actualitat aquest servei és dóna en les següents comarques:

»1) GUARDIOLA DE BERGA I BAGÀ (Berguedà)

»2) CASTELLBELL - MONISTROL - SANT VICENÇ (Bages)

»3) SANT JOAN DESPÍ - SANT JUST DESVERN (Baix Llobregat)

»4) SANT VICENÇ DELS HORTS - MOLINS DE REI - PALLEJÀ (Baix Llobregat)

»5) MARESME NORD:

»A) MALGRAT - PALAFOLLS - TORDERA

»B) CALELLA - PINEDA - SANTA SUSANNA

»C) SANT POL - SANT CEBRIÀ - SANT ISCLE - CANET DE MAR

»D) ARENYS DE MAR - ARENYS DE MUNT - SANT VICENÇ - CALDETES I LLAVANERES.»

L'acord adoptat pel Col·legi, segons exposà l'alcalde en la queixa, «significà que en els tornos s'integraven les 16 farmàcies de les tres poblacions, i això implicava que aquells dies en què es trobessin de torn farmàcies de fora el municipi, els veïns de Molins de Rei s'haurien de desplaçar a Sant Vicenç dels Horts i a Pallejà, amb l'agreujant que la guàrdia urbana municipal es

veu obligada, quan els convilatans no disposin dels mitjans de locomoció, a acompanyar-los, ja que a la nostra vila, no hi funciona cap servei nocturn de transports.

Per això, a proposta de la regidora de Sanitat i Serveis Socials de l'ajuntament, la Comissió de Govern acordà per unanimitat:

«Primer: Interposar recurs administratiu contra l'acord adoptat pel Col·legi de Farmacèutics de la Província de Barcelona relatiu als torns de servei d'urgències de la subzona farmacèutica única de les poblacions de Molins de Rei, Sant Vicenç dels Horts i Pallejà, i contra la constitució d'aquesta subzona, si hagués estat acordada per aquell Col·legi.

»Segon: Traslladar còpia del recurs interposat a la Conselleria de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat de Catalunya i a la Sindicatura de Greuges de Catalunya.

»Tercer: Traslladar aquest acord a l'Associació Catalana de Municipis i a la Federació de Municipis de Catalunya.

»Quart: Posar de manifest aquest desacord, amb el Col·legi de Farmacèutics de la Província de Barcelona, pel fet que no s'hagi consultat prèviament els ajuntaments afectats, i ponderar els danys que comporta la decisió de constitució en subzona farmacèutica única de les poblacions de Molins de Rei, Sant Vicenç dels Horts i Pallejà.»

Sens perjudici del procediment administratiu iniciat per l'ajuntament, el Síndic sol·licità el corresponent informe de la conselleria, advertint de la possible desprotecció dels drets del ciutadà en benefici dels interessos dels farmacèutics, i s'instà al diàleg entre els ajuntaments i el col·legi, mitjançant la Direcció General d'Ordenació i Planificació Sanitària, a fi d'aconseguir uns torns de guàrdia consensuats amb les poblacions afectades i que fossin satisfactoris per als ciutadans.

La conselleria ens informà que s'havia tornat als antics torns de guàrdia mentre es tenien converses entre el col·legi i la DGOPS. Així es comunicà a l'alcalde de Molins de Rei, el qual contradigué el contingut de l'informe de la conselleria.

Per això, ens tornarem a adreçar a la conselleria en els termes següents:

«Fem referència a l'expedient de queixa indicat a l'encapçalament presentat per l'alcalde de Molins de Rei, senyor Casimir Boy i Nuñez, pel que fa a l'acord adoptat per l'Iltre Col·legi de Farmacèutics de la Província de Barcelona que estableix el torn de serveis d'urgències de la subzona farmacèutica única de les poblacions de Molins de Rei, Sant Vicenç dels Horts i Pallejà.

»L'esmentat col·legi establí un únic règim de torns entre les farmàcies de les tres esmentades poblacions, quedant municipis sense farmàcies d'urgència els dies que es troben de guàrdia les farmàcies de fora de la població, la qual cosa obliga els veïns a desplaçar-se fora del seu municipi.

»L'interessat, l'alcalde de l'Ajuntament de Molins de Rei, posà en dubte el compliment dels serveis i necessitats sanitàries i assistencials d'aquests municipis, entenent que en lloc de millorar l'eficàcia de l'assistència farmacèutica, es desprotegia els veïns d'aquestes poblacions en demèrit dels seus drets i dels mateixos serveis sanitaris.

»En el vostre Informe del proppassat dia 6 de febrer (reg. sort. n A3-148 de 13.2.90), ens indicàveu que, per iniciativa

dels farmacèutics afectats, s'havia tornat als antics torns de guàrdia.

»També ens informàveu que s'estaven mantenint converses entre la Direcció General d'Ordenació i Planificació Sanitària i el Col·legi de Farmacèutics per establir uns torns de guàrdia satisfactoris.

»En el nostre escrit de 9 de març de 1990 (reg. sortida núm 438 de 16.3.90), us recomanàvem que calia continuar les converses entre el Col·legi de Farmacèutics i la conselleria a fi d'aconseguir uns torns de guàrdia satisfactoris per als ciutadans i que no perjudiquessin el dret a la protecció de la salut.

»També se us indicava que trobàvem positiu el propòsit del vostre Departament pel que fa a les mesures preventives, comeren de reglamentar l'assumpció de les competències que l'Ordre Ministerial de 17 de gener de 1980 atorgava als col·legis de farmacèutics sobre l'establiment del règim dels torns de guàrdia.

»Amb data 18 d'abril (reg. entrada núm. 450 de 26.4.90), s'ha rebut un nou escrit de l'alcalde de Molins de Rei, objectant el vostre Informe i comunicant-nos que: "En cap moment, en el municipi de Molins de Rei, s'ha tornat als antics torns de guàrdia" (...) "ni s'ha aconseguit un acord entre aquesta alcaldia i els farmacèutics afectats perquè així sigui".

»Per tot això i donat el greu perjudici que representa la situació actual per als habitants de l'esmentada vila, us reiterem el nostre suggeriment de 9 de març d'enguany, a fi que doneu les ordres oportunes perquè es puguin restablir els torns de guàrdia antics; continuïn les converses entre el Col·legi de Farmacèutics i la Direcció General d'Ordenació i Planificació Sanitària, intentant aconseguir uns torns de guàrdia satisfactoris per als ciutadans i que no perjudiquin en cap cas el dret a la protecció de la salut; i, finalment, que s'adoptin les mesures preventives adients perquè, tal com ens vàreu indicar, en el cas que les converses no arribin a bona fi, es reglementi l'assumpció de les competències que l'Ordre Ministerial de 17 de gener de 1980 atorga als col·legis de farmacèutics.»

Amb data 18 d'octubre de 1990, la conselleria ens indicava que:

«Tal com recomanàveu en el vostre escrit, el Departament de Sanitat i Seguretat Social, a través de la Direcció General d'Ordenació i Planificació Sanitària, ha seguit mantenint converses amb les parts implicades per tal d'aconseguir l'aproximació de llurs posicions en una línia d'agent mitjancer que s'ha mantingut des de l'inici d'aquesta problemàtica.

»Malgrat que encara no s'ha arribat a un acord definitiu, existeix un compromís verbal subscrit entre l'Ajuntament de Molins de Rei i el Col·legi de Farmacèutics de Barcelona en el sentit d'adoptar, encara que provisionalment, la mateixa solució que es va donar al municipi de Sant Vicenç dels Horts i que consisteix en la possibilitat de localitzar permanentment el farmacèutic de guàrdia a través d'un número que està a disposició de la policia municipal.

»Pel que fa a l'eventual recuperació de les competències que l'Ordre Ministerial de 17 de gener de 1980 atorga als col·legis de farmacèutics, el Departament de Sanitat i Seguretat Social està estudiant en l'actualitat la viabilitat d'aquesta opció».

Per això, vist el contingut de l'esmentada informació i ateses les consideracions que s'hi fan, vam creure convenient reiterar

que s'adoptessin les mesures adients per tal que no quedessin desatesos els drets a la protecció de la salut dels ciutadans d'aquestes poblacions, bo i recomanant a la conselleria l'assumpció de les competències que l'Ordre Ministerial atorga als col·legis, en cas de continuar-se vulnerant aquells drets.

A començament de l'any 1991 hem de continuar insistint prop de la conselleria perquè s'assumeixin les competències que la legislació i els reglaments estatals atorguen als col·legis i es promulgui una llei d'ordenació farmacèutica catalana.

2. El dret a la salut i els drets dels usuaris

Com sia que l'objecte de la present reflexió és l'anàlisi dels aspectes legals de l'atenció a l'usuari, haurem de basar-nos en els drets que el protegeixen com a usuari de la sanitat i la salut, i en la incidència que tenen sobre la realitat assistencial.

El dret de tothom a un nivell de vida que asseguri la seva salut, previst en la Declaració Universal dels Drets de l'Home, s'ha fet efectiu en el nostre ordenament jurídic, concretament a la Llei General de Sanitat.

No ens interessa de destacar aquí els precedents de la Declaració dels Drets Humans, sinó la seva continuïtat i implantació en el nostre país.

Textos com el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics i el de Drets Econòmics, Socials i Culturals han ampliat els principis definits en la Declaració. També aquí a Europa, el Conveni Europeu per a la protecció dels drets humans i de les llibertats fonamentals, que inclou els drets civils i polítics i que configurà el Tribunal dels Drets Humans, juntament amb la Carta Social Europea, la qual garantí el dret a la protecció de la salut, entre altres drets econòmics i socials, han ajudat que fossin reconeguts finalment en la nostra Constitució i altra legislació.

Per comprovar l'efectivitat i el control dels drets atorgats als ciutadans, ens cal advertir la diferència que hi ha entre drets civils i polítics, reconeguts en el Conveni Europeu, respecte als econòmics i socials de la Carta Social, perquè la naturalesa i garanties dels uns i dels altres són diferents; mentre que els civils i polítics són tutelats i judicialment controlats pel Tribunal d'Estrasburg, no és així amb els econòmics i socials. Això no vol dir que no gaudeixin d'eficàcia; ben al contrari, és prou evident l'elevació efectiva de la protecció social a tot Europa per palesar-ho.

En el camp de la salut, en el sentit ampli de benestar de la persona, quan la salut es perd es produeix una situació de necessitat en el ciutadà, que la CE, en els arts. 41 i 43, protegeix i que les lleis ordinàries regulen.

Pel que fa al nostre dret positiu, on trobem el compendi de drets sobre protecció de la salut i defensa dels usuaris, la CE també preveu a l'art. 15 el dret a la vida, i la integritat física i moral, i protegeix de forma genèrica la salut. A l'art. 41 del capítol III, continua referint-se a la seguretat social, i en l'art. 43 es reconeix el principi general del dret a la protecció de la salut. Aquest principi és abonat per una llarga particularitat d'aspectes que afecten la salut del ciutadà, com són la seguretat i la higiene en el treball (art. 40), la qualitat de vida i medi ambient

(art 45), el tractament i rehabilitació de disminuïts (art. 49), la protecció de la tercera edat (art. 50), la protecció de la defensa dels consumidors i usuaris de la salut (art. 51), en relació amb d'altres drets del mateix text fonamental.

L'art. 51 de la dita norma de la CE consagra el principi de defensa dels consumidors i usuaris i declara la salut i la seguretat béns susceptibles de protecció jurídica.

Tant el dret a la protecció de la salut com la protecció de la defensa dels usuaris de la sanitat, encara que sembli paradoxal, no són directament regulats per la Constitució Espanyola, sinó determinant qui regularà aquests drets que la CE no ha regulat.

La salut, però, essent un valor absolut, es protegeix sense cap tipus de restriccions ni limitacions, mentre que, al contrari, els interessos econòmics dels consumidors solament es protegeixen quan son legítims.

Per molt que l'art. 9 de CE estengui la vinculació dels poders públics a tots els preceptes de la Constitució, és impossible l'aplicació immediata d'aquests drets constitucionals, ja que no són autèntics drets subjectius i només es podran al·legar davant la jurisdicció ordinària, d'acord amb allò que disposin les respectives lleis generals de Sanitat i de Defensa dels consumidors i usuaris o els reglaments que les despleguin.

Abans de parlar del desplegament d'aquests drets cal indicar que tant el dret a la protecció de la salut previst a la CE com els drets dels consumidors i usuaris són materialment incorporats dins el Capítol III de la CE, com a principis rector de la política social i econòmica, i per tant són directrius generals que vinculen el legislador perquè els desenvolupi amb lleis ordinàries, però no són d'aplicació immediata, vist que per al ciutadà no hi ha un vertader dret subjectiu. Això no obstant, d'acord amb les disposicions de l'art. 53 de la Constitució Espanyola, aquests drets hauran d'informar la legislació i la pràctica judicial, com també l'actuació els poders públics.

Així, l'art. 43 CE no es pronuncia sobre l'extensió dels serveis sanitaris públics, ni imposa tampoc la gratuïtat de l'assistència sanitària, malgrat la seva deslaborització i universalització. Aquest dret, però, està vinculat amb el dret sanitari general i alhora integrat, i reforçat amb la protecció i defensa dels consumidors i usuaris previst a l'art. 51, el qual, de forma àmplia, s'entén com un dret a no patir malaltia, com a conseqüència d'un producte en mal estat o perquè no resulti malmesa la salut de l'usuari a conseqüència d'un acte d'ús o consum.

Naturalesa i efectivitat

Hem dit i la doctrina ha acceptat que el ciutadà no té un dret subjectiu públic a la protecció de la salut, en termes concrets: no es pot al·legar davant dels tribunals. Per tant, d'acord amb l'art. 53.3, com que és del Capítol III, només podran ser al·legats davant la jurisdicció ordinària, d'acord amb allò que disposin les lleis que els despleguin.

Això no obstant, s'ha d'acceptar que els principis rector de la política econòmica i social han d'informar, com s'ha dit, la pràctica judicial, de manera que són més que normes programàtiques. Per tant, l'art. 53.3 no es pot interpretar com una prohibició d'al·legació, menys d'aplicació dels dits principis, ja que aquesta interpretació seria contradictòria amb el paràgraf anterior del propi article. D'altra banda, en cas de no aplicar-se, podria ser objecte de recurs en cassació, com a infracció de

normes de l'ordenament jurídic, davant del Tribunal Suprem.

Fins que es publicà la Llei 26/84, de Defensa dels Consumidors i Usuaris, sempre era l'administració pública la que protegia i defensava els consumidors i usuaris. Després de la promulgació de la Llei seran també les associacions de consumidors i usuaris les que defensaran el seu interès general, amb un paper de participació i consulta transcendents.

D'altra banda, pel que fa a la salut i als drets del ciutadà usuari de la sanitat, la Llei General de Sanitat, a part d'enumerar a l'art. 10 tots els drets dels usuaris dels serveis del sistema sanitari públic, no preveu la regulació de les accions i drets per fer efectiu el dret de protecció a la salut, ja que deixa al Govern la regulació d'uns punts que, a parer nostre, són clau i de desplegament immediat, com és ara la normativa per evitar la mala pràctica professional o la refosa de la dispersa legislació, encara no regulats.

Així, les elogiabils previsions dels drets previstos a l'art. 10 de la LGS contrasten amb la inconsistència de la seva protecció i amb les dificultats de fiscalitzar judicialment les accions que els poders públics ofereixen, amb la qual cosa s'accentua la inseguretat jurídica.

Malgrat el mandat que fa l'art. 13 de l'esmentada llei a l'executiu, continuen sense aprovar les normes que calen per evitar l'intrusisme professional i la mala pràctica. Tampoc no s'ha procedit, i això es desprèn de les queixes que rebem, a l'aplicació de la facultat d'elecció de metge en l'atenció primària, previst a l'art. 14 de la ja esmentada llei.

Com hem dit, el dret a la salut i els drets del malalt han seguit també un llarg camí, abans no s'han positivitzat en el nostre ordenament jurídic, concretament a la Llei General de Sanitat, de 25 d'abril de 1986.

A Catalunya, l'Ordre de 25 d'abril de 1983, d'acreditació de centres i serveis assistencials, ja preveia els drets dels malalts.

Tanmateix, les primeres garanties genèriques dels usuaris, igual com la gestió participativa, les incorporà en el nostre Dret positiu el Reial Decret 2082/78, de 25 d'agost, declarat nul per una sentència del Tribunal Suprem, que preveu els drets del malalt assistit.

També hi havia altres reglaments que preveïen drets assistencials especials del ciutadà.

Posteriorment sorgiren noves normes que regularen diferents aspectes per evitar la inseguretat jurídica, les quals imposaven determinades obligacions als centres i serveis sanitaris.

Hem de fer referència, a títol d'exemple, a la Declaració dels Drets de l'Usuari de l'Hospital de Sant Pau de Barcelona, elaborat pel Consell d'Usuaris del dit hospital i aprovada per la Junta de Govern l'any 1979, i també el Decàleg del nen malalt de l'Hospital de Sant Joan de Déu, el qual, seguint els passos de la UNICEF, creà un autèntic codi de drets de l'infant com a pacient. També es disposava i es continua disposant de codis deontològics, dins l'exclusiu àmbit mèdic, amb les normes que imposen els respectius col·legis professionals als seus membres.

Actualment tenim els drets i una creixent consciència social que tendeix a situar l'atenció al malalt en un nivell de servei a l'usuari amb tots els drets que per a aquest en deriven. Això no obstant, no deixem de rebre queixes relatives a la manca d'informació al malalt, la burocratització dels centres sanitaris orientada al seu propi interès, les males relacions entre el centre

d'assistència, el metge i el malalt, el deficitari funcionament de la inspecció mèdica, etc., que són una petita part dels problemes que necessiten revisió perquè el malalt pugui gaudir dels seus drets.

Amb la fixació dels drets per a tots els ciutadans usuaris de la sanitat pública, es pretén aconseguir una millor qualitat de vida. Això, però, s'ha de traduir en un veritable diàleg entre usuari i administració sanitària.

Tanmateix, la LGS encara exigeix l'obligatorietat de seguir determinats tractaments, la qual cosa lesiona drets fonamentals del subjecte protegit.

Difícilment es pot sostenir en el marc constitucional de protecció de les llibertats individuals —entre les quals hi ha la de disposar del propi cos— l'obligatorietat legal de sotmetre's a un determinat tractament mèdic. Aquesta tesi és igualment avalada per motius de llibertat ideològica i religiosa, però, quan hi hagi en joc altres interessos d'igual valor i protecció jurídica, seria pensable la legitimitat d'un tractament coactiu. Pensem en els casos dels Testimonis de Jehovà o malats de la SIDA, o d'altres malalties transmissibles o perilloses per a la salut pública.

La realitat, però, demostra la difícil adaptació dels drets dels usuaris de la salut pública, establerts a l'art. 10 LGS, a les necessitats de la nostra societat.

Quan un usuari reclama contra un servei públic es dona la circumstància que l'administració és jutge i part en el conflicte, amb el consegüent desencís i recel de l'usuari a l'hora de denunciar determinades irregularitats.

Malgrat el que s'ha dit, s'ha avançat i s'ha de continuar acostant el servei al ciutadà-malalt. No es tracta de mantenir una relació aparent entre els professionals sanitaris i el pacient, perquè de vegades la resposta sintònica que vol sentir l'usuari, encara que no corrobore la seva opinió, el satisfarà.

Per tant, el pacient usuari que sol·licita consell moltes vegades formula una altra demanda: conèixer o reconèixer les seves pròpies emocions o valors ètics. Ajudar-lo a aclarir aquests valors o a reconèixer aquestes emocions vol dir disminuir la seva ansietat. Coneixent la realitat del context socio-sanitari, en el qual l'usuari se sent més objecte que subjecte, s'han d'arbitrar fórmules que atenguin l'usuari com a subjecte de l'atenció que dona el sistema sanitari a la seva demanda.

Tant els facultatius com els usuaris s'han de relacionar partint d'una atenció integral i integrada, amb l'objectiu de millorar l'atenció que es presta a les necessitats de salut individuals i col·lectives.

La millora qualitativa de l'assistència s'ha iniciat, almenys teòricament, i la Llei d'Ordenació Sanitària de Catalunya n'és un exemple. Les finalitats del Servei Català de la Salut ens permetran avançar cap a l'acostament i la participació dels usuaris en la presa de decisions en l'àmbit sanitari i la seva organització haurà de permetre a l'usuari, entre d'altres serveis, la informació pertinent sobre els drets i els deures que l'assisteixen, entre els quals la lliure elecció de metge i el que, per nosaltres és un pas important, el control dels seus drets per les unitats d'admissions i atenció a l'usuari.

Així, abans de la Llei d'Ordenació Sanitària, l'usuari disposava de normes com l'esmentada Ordre reguladora de l'acreditament de centres i serveis assistencials de l'any 1983 i de l'Ordre de 18 de novembre de 1985, la qual disposa la creació de les unitats d'atenció a l'usuari, en l'àmbit hospitalari, defi-

nint-les com les entitats responsables de l'atenció, acolliment i informació.

Amb la publicació del Decret 78/90, de 20 de març, d'Orde-nació i Estructuració Orgànica i Funcional del Sector Sanitari, es crea una estructura organitzativa basada en àrees funcionals.

D'aquesta divisió en surten les Unitats d'Admissions i Atenció a l'Usuari amb les funcions d'organitzar, coordinar i avaluar les activitats pròpies dels sector que permetin la correcta utilització dels centres i serveis, la gestió de fluxos d'usuaris i, entre d'altres, la més important i innovadora, al nostre entendre, de vetllar per la correcta aplicació dels drets i deures dels usuaris del sistema sanitari públic i atendre i tramitar les reclamacions que formulin. Aquesta descripció fa palesa la seva peculiar importància en l'atenció primària i la configura com una unitat pluridisciplinària, que atorga un nou contingut en la relació de l'usuari amb l'administració sanitària, fins ara ancorada en la burocratització i controlada per les inspeccions mèdiques.

Per assolir les finalitats de les UAAU cal una conscienciació i que siguin acceptades pels professionals sanitaris i els usuaris i també cal aconseguir els recursos tècnics i humans adequats perquè realment funcionin.

És evident que si s'assoleixen les seves finalitats s'aconseguirà la millora en la relació i atenció integrada, tant individualment com col·lectiva.

Així, les UAAU, establint mesures per a la correcta informació i orientació sobre els serveis sanitaris del sector, a fi de millorar el servei i la seva qualitat, donaran acolliment als usuaris en les seves demandes. També regularan i programaran, entre altres actuacions, l'accés als serveis de tot el sector, i coordinaran i executaran les trameses a l'àrea de gestió dels rescabaments de despeses, així com les seves relacions amb les unitats hospitalàries i de l'àrea de gestió en l'intent, esperem, d'actuar sempre amb l'únic punt de referència i raó de la seva existència, que ha de ser el ciutadà usuari.

La pendent millora de la qualitat assistencial és un dels objectius primers de tot servei públic sanitari, però també una aspiració secular de tot ciutadà, la qual li permetrà accedir al dret a la protecció de la salut d'una forma efectiva i real.

Aquesta Institució sempre ha sostingut que els professionals i els usuaris, l'administració i el ciutadà han de crear una consciència social solidària si es vol obtenir l'efectiu benestar de la societat, i el camí ha de ser l'exercici dels drets del ciutadà que les Unitats d'Admissió i Atenció a l'Usuari ara creades esperem que facilitaran. La manca de racionalitat, estructuració i coordinació de les administracions impedeix, però, de vegades, el creixement i la creació d'aquestes noves funcions i unitats, igual com els mitjans i les actuacions d'aquelles no van sempre orientades a la humanització del servei i la promoció de la salut, ni en interès de ningú; al contrari, han impedit fins no fa gaire el diàleg entre l'usuari i el centre assistencial.

El considerable nombre de queixes que rebem dels ciutadans afectats pel funcionament del sistema sanitari demostra una parcial referència a la deficient gestió de l'administració pel que fa a la salut. Les deficiències de la reformada estructuració mèdica en l'atenció primària en són una constant.

No és el cas, però, de les UAAU, fruit d'un sistema sanitari obert, que permet donar resposta a un diàleg entre professionals i usuaris per dignificar el nivell i la qualitat assistencial.

Pensem que les Unitats d'Admissions i Atenció a l'Usuari en el sector sanitari seran realment un model (o sia, allò que ha de servir d'objecte d'imitació), perquè de les mateixes funcions en deriva una de les tasques fonamentals de tota societat de progrés, com és afirmar i garantir el dret a la protecció de la salut i la defensa de l'usuari mitjançant la correcta aplicació dels seus drets i deures.

Compaginar tècnica amb humanisme per aconseguir que el destinatari de la sanitat sigui atès com a subjecte de drets, és tasca que les UAAU hauran de preservar.

Cal, doncs, compatibilitzar els interessos dels professionals i de les administracions sanitàries amb la informació i educació de l'usuari, però satisfent alhora les seves necessitats de salut i sòcio-culturals immediates.

Per això cal que les UAAU compleixin en els seus propis termes allò que disposa l'art. 11 apartats d) i e) del Decret 78/90, de 20 de març, com l'obligació de vetllar per la correcta aplicació dels drets i deures dels usuaris del sistema sanitari públic i atendre i tramitar les reclamacions que es formulin.

La formació i el reciclatge continuat, que suposem que es farà dels professionals i personal de les UAAU, serà una garantia més del bon compliment del que s'ha dit i no dubtem que una programació educativa en els centres d'ensenyament sobre els drets cívics, en general, amb inclusió dels drets del malalt o usuaris, entre d'altres, ajudaria també a aconseguir la conscienciació ja esmentada.

La generalització d'associacions d'usuaris de la sanitat i la seva potenciació evidenciarien també la construcció d'aquesta consciència social, la qual paliaria els atemptats contra els drets dels usuaris, que han de corregir-se amb accions disciplinàries i judicials i, naturalment, amb objectius com els que la recent creació de les UAAU comporta.

Són moltes encara les denúncies que el Síndic rep sobre el funcionament de la sanitat del nostre país i sobre la vulneració dels drets dels usuaris. Ja n'hem apuntades algunes, i el no desplegament dels arts 13 i 14 de la Llei General de Sanitat, sobre la flexibilització d'elecció de metge i la no regulació de normes per evitar la mala pràctica, continuen perjudicant l'usuari; d'altres sobre medicaments i receptes, corregides darrerament per l'administració amb la regulació d'aquestes mitjançant el corresponent reglament o la recent llei del medicament, han ajudat a paliar-les.

Comprovarem que l'efectivitat dels drets depèn sempre de la voluntat interpretativa que en facin els poders públics. Així, certes queixes sobre els drets dels ciutadans respecte a les administracions públiques sanitàries n'han evidenciat l'incompliment o la vulneració.

L'expedició de certificats mèdics des de l'administració sanitària, quan s'obliga el ciutadà a cursar-lo mitjançant l'imprès reglamentari, monopolitzat pels col·legis de metges; les possibles discriminacions per raons ideològiques o religioses; la desinformació; la no confidencialitat de la història clínica; la possible utilització de persones en projectes d'investigació; l'obtenció de medicaments necessaris per restablir la salut i les possibles irresponsabilitats mèdico-sanitàries, heus aquí unes quantes qüestions que han estat objecte de consideració.

És difícil de resoldre problemes concrets i específics, però des de la nostra Institució es continuen detectant molts casos de suposades indefensions del ciutadà. Mitjançant l'anàlisi, hem de

suggerir i proposar al Govern i Parlament la contínua revisió i desplegament de l'actual legislació, a fi de corregir les disfuncions i indefensions detectades.

En diverses declaracions, el conseller de Sanitat ha dit que la sanitat pública espanyola és la menys burocratitzada i la més accessible d'Europa, malgrat el servei lent (l·listes d'espera, col·lapse d'urgències). També reconegué el conseller que la reforma de l'assistència primària no significà una disminució de les urgències ni de les l·listes d'espera als hospitals, però sí que ha dut més racionalització dels recursos. D'això es tracta, però també cal que aquestes reformes afectin més directament el ciutadà i que sigui ell mateix que les avalui.

El cas és que hi ha d'haver voluntat política per millorar el sistema i adequar-lo a les necessitats assistencials. També tenim molts buits legals en matèries com l'objecció de consciència, l'avortament, l'eutanàsia, la reproducció, etc., i mentre els poders públics legislin i reglamentin sobre aquestes situacions, caldrà salvar aquesta situació, d'acord amb el codi ètic dels nostres facultatius, però sense oblidar que pot persistir la inseguretada jurídica.

D'aquí ve, doncs, que s'hagi de regular i en definitiva humanitzar l'assistència sanitària, compatibilitzant eficaça i eficiència amb la satisfacció dels drets del pacient. I això s'ha de fer amb la participació directa dels usuaris en el servei, adequant l'estructura sanitària a noves pràctiques d'atenció sanitària, d'acord amb el nivell cultural assolit per la societat.

S'ha de continuar potenciant la creació de nous equips d'atenció primària, consolidant els ja creats com a alternativa a l'actual pràctica sanitària d'ambulatoris. En particular, considerem necessari desenvolupar les noves funcions d'infermeria d'atenció primària de salut i el suport de programes de salut mental, planificació familiar, geriatria i atenció domiciliària a pacients crònics.

També cal desplegar l'educació sanitària i les activitats de promoció de la salut d'acord amb programes específics que impliquin el mateix dispositiu sanitari, mitjans de comunicació i altres institucions amb la participació activa dels ciutadans.

Cal elaborar programes d'inversions específiques per al remodelatge dels centres, millorant la seva imatge i confort d'acord amb les noves exigències culturals, i d'adequació a noves prestacions sanitàries.

Cal aplicar les noves mesures sobre simplificació dels procediments burocràtico-administratius i els circuits d'accés a les diferents prestacions, implantant aplicacions informàtiques per individualitzar els serveis amb els usuaris i pacients.

Cal més responsabilització i descentralització en la gestió dels serveis sanitaris, adoptant objectius quant a millorar el tracte als usuaris, amb la participació de les organitzacions de consumidors.

Calen, finalment, més recursos i pressupostos específics per a la sanitat, per tal de fer possible l'optimització del tracte dels usuaris.

Tot això permetrà també fer efectiu allò que disposa l'art. 10.1 de la CE, el qual proclama els fonaments de l'ordre polític i de la pau social, que són: la dignitat de la persona, els drets inviolables que li són inherents, el lliure desenvolupament de la personalitat i el respecte a la llei i als drets dels altres; aquestes màximes han de presidir l'actuació sanitària i han de ser presents en la prestació de l'assistència. Junt amb això, l'art. 1.1 de la CE, com a valor superior del nostre ordenament jurídic, posa

la llibertat, principi que incideix tant respecte a l'usuari-pacient-malalt com al professional.

De les queixes rebudes i que exposem se'n desprèn la dificultat de trobar interpretacions fàcils i objectives d'aquests drets, dels quals comentem els possibles problemes d'ordre pràctic, derivats de l'aplicació. El que pretenem, però, és que aquest Informe constitueixi una eina de reflexió i estudi, tant per als usuaris com per als poders públics, ja que estem convençuts, i per això ho reiterem, que la via de la mútua comprensió i solidaritat amb l'usuari malalt, són la millor garantia d'efectivitat dels seus drets i de la convivència social.

Queixa 371/90

Certificat mèdic oficial

L'art. 10.8 de la Llei 14/86, de 25 d'abril, General de Sanitat, estableix el dret de tot ciutadà, respecte a les distintes administracions públiques sanitàries:

«8. A que se le extienda certificado acreditativo de su estado de salud, cuando su exigencia se establezca por una disposición legal o reglamentaria.»

La senyora C.C., de Santa Coloma de Gramenet, va compareixer a la nostra Institució manifestant la seva disconformitat amb la negativa de l'Institut Català de la Salut a lliurar-li un certificat mèdic oficial acreditatiu del seu estat de salut, a fi de poder-se renovar el Document Nacional d'Identitat.

En igual situació es troben un gran nombre de persones que, a l'hora d'acreditar el seu estat de salut, són requerides a pagar el dit certificat, el qual ha d'expedir el respectiu Col·legi Oficial de Metges.

El dret de tots els ciutadans a obtenir les prestacions del sistema sanitari amb caràcter gratuït i en condicions d'igualtat s'ha vist interferit per la inèrcia de la col·laboració tradicional, en aquest cas, dels col·legis oficials de metges, que sembla que s'han reservat el monopoli en l'expedició d'aquests certificats, editats pel Consell General de Col·legis Oficials de Metges d'Espanya.

Estudiada aquesta problemàtica i atès el dret esmentat a l'encapçalament, com també el dret a obtenir de franc les prestacions del sistema sanitari, vam sol·licitar un informe a la Conselleria, que en síntesi demanàrem en els termes següents:

«... en desprendre's de l'esmentada disposició l'obligació de l'administració sanitària de lliurar l'esmentat certificat mèdic, us preguem que doneu les ordres oportunes a fi que se'ns informi del capteniment del vostre Departament en aquest respecte i, si escau, de les mesures tendents a fer possible l'esmentada obligació legal.

»Així mateix, excedint el fet objecte de queixa l'àmbit d'aquesta comunitat autònoma, seria convenient que ens indiquéssiu si s'ha estudiat conjuntament el problema amb l'Iltre. Col·legi Oficial de Metges de la Província de Barcelona, o amb el Consejo General de Colegios Oficiales de Médicos de España, per tal de donar-ne compte al Defensor del Poble, de Madrid, ja que, sens perjudici de les raons competencials, les mesures a prendre podrien incidir en les competències del Consell de Col·legis de Metges així com en d'altres administracions públiques no sanitàries.»

En el moment de redactar aquesta nota, la present queixa resta pendent d'estudi al Departament de Sanitat.

Queixes 72/89, 240/90, 256/90

Desatenció mèdica i manca de mesures de seguretat

Amb motiu de diverses queixes presentades davant la nostra Institució, ha sorgit de nou la problemàtica sobre la transcendència de determinades actuacions o omissions mèdiques respecte als drets dels ciutadans.

El darrer any exposarem el conflicte de drets existent en relació amb el malalt i determinades intervencions quirúrgiques, les quals contrastaven amb diferents concepcions del sentit de la vida, pròpies de la consciència de l'ésser humà. Posàvem l'exemple dels testimonis de Jehovà i de l'equilibri a trobar per l'administració entre els diversos béns objecte de protecció. El Tribunal Suprem ha resolt categòricament el problema a favor del dret a la vida, considerada centre i principi de tot.

També el Tribunal Constitucional s'ha pronunciat en la controvèrsia sobre la imposició o no d'un determinat tractament mèdic, per salvar la vida d'uns empresonats. Davant la divisió d'opinions de la Magistratura, aquell alt tribunal resolgué acceptar l'assistència mèdica forçosa quan els malalts estaven en una situació límit. D'aquí es desprèn que el dret a la vida, emparat per l'art. 15 de la Constitució Espanyola, comporta una protecció positiva que impedeix configurar-lo com un dret de llibertat en què tingui cabuda el dret a la pròpia mort.

Per tant, s'ha de concloure que la llibertat individual del ciutadà no és absoluta, sinó que té límits. Tot i admetre que l'assistència mèdica forçosa als empresonats limita la seva llibertat i integritat, aquestes restriccions són justificades i proporcionades a la necessitat de preservar el bé de la vida humana.

Això no obstant, en la protecció de la vida incideixen molts factors, els quals, com que són quotidians, però no per això menys agressius, poden passar sovint desapercebuts però són de vital importància per a la seguretat i la integritat dels ciutadans.

Tota actuació sanitària comporta un entramat de relacions jurídiques entre el centre i el malalt, on no tan sols trobem el dret a la salut, sinó el dret a la integritat i la seguretat. Amb la publicació dels drets del malalt, s'ha pretès afavorir la relació de l'usuari amb el centre, però de vegades els drets resulten vulnerats o se'n fan interpretacions no idònies per motius estranys a la mateixa assistència.

Així, la queixa 256/90 mostra la peculiar situació dels centres sanitaris, pel que fa als criteris que s'han de seguir per assegurar uns mínims bàsics de qualitat, mitjançant l'anàlisi de la seva estructura física, orgànica i funcional.

L'Ordre de 25 d'abril de 1983, per la qual es regula l'acreditació de centres i serveis assistencials a Catalunya, ja fixava els criteris d'acreditació en relació mb la seguretat, l'estructura física, les instal·lacions i el manteniment.

Així, els articles 8 i 9 assenyalen:

«8. Seguretat

»8.1. Els hospitals han de complir les normes tècniques i de seguretat d'acord amb la legislació vigent.

»8.2. Han d'estar perfectament delimitades les tasques que es

duran a terme a l'hospital pel que fa a la seguretat. Concretament:

»a) Portar el registre d'accidents laborals produïts en el centre, investigant-ne les causes i organitzant les activitats de prevenció de cara al futur.

»b) Elaboració d'una normativa sobre la seguretat dels pacients dins de l'hospital, pel que fa a possibles accidents i situacions d'emergència.

»c) Elaboració d'una normativa per a l'atenció d'emergències internes.

»d) Elaboració d'una normativa que ordeni l'establiment de les àrees on estigui prohibit fumar, divulgació dels símbols que ho indiquin.

»8.3. Per tal de vetllar pel compliment d'aquestes tasques, i d'altres que l'hospital decideixi en matèria de seguretat, hi haurà una persona o un comitè responsable.

»9. Estructura física, instal·lacions i manteniment.

»Tots els centres hospitalaris han de complir les especificacions següents, pel que fa a la seva estructura física i instal·lacions:

»9.1. Totes les habitacions i àrees on hi hagi presència continuada de persones hauran d'estar equipades amb calefacció, central o bé per habitació, i degudament ventilades.

»9.2. En cas d'avaria o alteració del subministrament, ha d'estar previst el subministrament alternatiu d'electricitat i aigua.

»9.3. Les àrees següents han de rebre aire filtrat:

»a) bloc quirúrgic

»b) sales de parts, i

»c) unitats de cures intensives.

»9.4. Els accessos seran fàcils per a qualsevol persona en situació de minusvàlua.

»9.5. En els hospitals de més d'una planta hi ha d'haver, per a cada 200 llits, un mínim de dos muntalliteres i dos ascensors. Els muntalliteres han de tenir les mides suficients per tal que hi càpiga un llit i un acompanyant. Els hospitals de menys de 100 llits, hauran de tenir com a mínim dos aparells de comunicació vertical. Ambdós tindran les mides necessàries per poder éser usats com muntalliteres.

»9.6. Tots els ascensors han de tenir un sistema d'alarma connectat a un lloc de presència permanent i han d'estar dotats, a més a més d'un sistema manual capaç de portar-los al pis immediatament més pròxim, en cas d'avaria.

»9.7. Els centres han de tenir un sistema de comunicació interior i exterior. Les comunicacions interiors han d'incloure un sistema ràpid de connexió amb el metge de guàrdia, el servei de manteniment i la persona responsable d'infermeria i la persona responsable del pla d'emergència (Seguretat). Les comunicacions exteriors han de garantir un servei telefònic permanent amb un mínim de quatre línies exteriors per a cada cent llits.

»9.8. Els hospitals tindran assegurada l'assistència de manteniment durant les vint-i-quatre hores del dia, i cada dia de l'any.»

Malgrat els criteris esmentats solen arribar-nos queixes com l'esmentada, de núm. 256/90 o aparèixer notícies en els mitjans de comunicació que palesen la difícil adequació dels centres hospitalaris als criteris enunciats i una desmesurada i mínima aproximació durant el servei dels caps de setmana.

El senyor E.V. es presentà a la nostra Institució manifestant la desaparició del seu pare d'un hospital de Barcelona. Ens ho exposà així:

«El dia 15 de febrer ingressen el meu pare per ser operat de pròstata, després d'esperar el temps prudencial i sotmetre's a tot tipus d'anàlisis i proves mèdiques. El pacient havia de ser intervingut el dia 21.

»El dia 12, quan la família va al centre hospitalari i després de comprovar que el seu pare no hi era, la família és informada que ha estat ingressat a la UVI, on resta ingressat fins al dia 23.

»El dia 23 és canviat d'unitat intensiva, on torna a ser intubat i sondat.

»El divendres dia 2, al vespre, el traslladen a l'habitació.

»El dissabte dia 3 al matí sembla que al malalt s'agreuja. Quan la família va a veure'l, el malalt està amb una màscara d'oxigen, amb un "gota a gota", connectat a dues "màquines" i sondat.

»Cap a dos quarts de quatre del migdia, el metge responsable obliga que la família marxi, sense donar-los cap explicació i sense dir-los què li faran. Solament diu: "Aquest malalt no hi fa res, aquí, hauria d'estar a la UVI i jo no vull que se'm morin malalts a la sala...". La família se'n va cap a casa i al cap d'una hora rep una trucada del centre demanant-los si el malalt està amb ells (amb la família). Davant la negativa (diuen: "Però si estava gravíssim, i connectat a les màquines!!"). Es dirigeixen a l'hospital i els informen que no hi és.

»Ningú no els diu res més, els recomanen que vagin pels voltants a veure si hi és, però ningú no els en sap dir res ni els ajuda amb res.

»És dissabte i el metges han sortit pel cap de setmana. Passen dies i tota la informació que tenen és oficiosa, premsa, secretàries, el gerent i tot, però sempre per telèfon. Cap informació explicativa, cap explicació per escrit.

»Els familiars presenten denúncia a la policia, que la passa al Jutjat de Guàrdia, i aquest a "repartiment". El Jutjat encara no els ha citat. Davant la manca d'informació directa compareixen davant el Síndic.»

Atesa l'urgència del cas, ens posarem en comunicació amb el conseller de Sanitat, al qual vam exposar la situació descrita pels interessats i li manifestarem la importància i entitat del problema a fi que es prenguessin les mesures necessàries per resoldre la desinformació dels interessats i la investigació del cas.

La conselleria ens informà que havia tingut comunicacions permanents amb la direcció del centre hospitalari per estar informada en tot moment de les descobertes que es poguessin produir en relació amb la desaparició del malalt.

També se'ns indicà que s'havien posat en comunicació amb la família, amb la qual es va concertar una entrevista, que finalment no es produí, perquè el mateix dia es descobrí el cadàver del desaparegut.

Malgrat el descobriment del cadàver del malalt, el Servei d'Inspecció Sanitària va iniciar el corresponent expedient per valorar els aspectes relatius a l'assistència rebuda pel pacient.

Atesa la informació rebuda a la conselleria per part de la direcció del centre hospitalari pel que fa a la presentació d'una denúncia, i el consegüent coneixement dels fets per part de

l'administració de Justícia, se'ns comunicà el següent: «El Departament de Sanitat ha d'ésser absolutament respectuós amb les actuacions dels òrgans jurisdiccionals competents i està a l'espera de les resolucions que aquests dictin.»

Sens perjudici d'informar l'interessat d'allò que disposen els articles 32 i 33 de la Llei 14/86, de 25 d'abril, General de Sanitat, que recull el principi general del dret administratiu sancionatori *non vis in idem* (Ningú no pot ser sancionat dos cops pel mateix fet), vam suspendre la nostra actuació i ens posarem a esperar les oportunes resolucions judicials, per tal que la Inspecció pogués procedir de conformitat amb el dret administratiu i prosseguir l'expedient iniciat.

També es recomanà a la conselleria que, un cop dictada l'oportuna resolució judicial que permetés aixecar la suspensió de l'expedient, es prosseguís fins a obtenir les propostes disciplinàries pertinents i, si esqueia, determinar les responsabilitats per tot allò que havia comportat un risc per a la salut del malalt, ara difunt, o s'hagués ressentit de l'escassetat de mesures en els serveis.

En aquest moment desconeixem els resultats de les investigacions administratives i judicials, ja que l'interessat no ens ha comunicat el seguiment de les oportunes accions.

Queixa 240/90 i 798/89

Consentiment i experimentació

Abans de començar qualsevol tractament mèdic que no sigui d'extrema urgència, el malalt ha de donar el seu consentiment per escrit per cada prova o tractament que impliqui absència de consciència, dolor o possibilitat de risc per a la salut.

El consentiment pot ser revocat en tot moment a instància de l'usuari. D'aquí ve que els poders públics, mitjançant normes imperatives, dictades amb la finalitat de protegir el subjecte d'assaig o experimentació, hi hagin hagut d'intervenir.

Les declaracions internacionals, des del denominat Codi de Nuremberg de 1947, s'han pronunciat sobre els principis que han de regir en les experimentacions. L'art. 7 del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de l'any 1966, quan proclama la interdicció de tortura i maltractaments, afegeix que ningú serà sotmès sense consentiment a experiments mèdics o científics. El criteri és, per tant, permissiu, però amb els límits que imposen els principis ètics i de respecte absolut als drets de la persona.

En el nostre Dret positiu l'assaig clínic és regulat pel Reial Decret 944/78, de 14 d'abril, desenvolupat per l'Ordre de 3 d'agost de 1982. Darrerament, la Llei 25/90, de 20 de desembre, del Medicament, que té per objectiu contribuir a l'assentament de medicaments segurs, eficaços i de qualitat, regula i dedica tot el títol III als assaigs clínics, compatibilitzant la necessitat de la seva existència amb l'obligat respecte als drets fonamentals i exigeix l'intervenció administrativa i l'expressa autorització del subjecte.

Una qüestió tot diferent és la del subjecte que, sense adonar-se'n, és tractat sense cap mena d'informació o autorització de l'administració sanitària (la qual ha de vetllar pel compliment de les normes de la bona pràctica clínica) amb medicaments no idonis a la seva malaltia.

Així la senyora P.N. denuncià a la nostra Institució haver estat tractada amb un medicament contraindicat, i sospita d'haver

estat objecte d'un assaig clínic, amb efectes no desitjables, sense haver-ne estat prèviament informada.

La nostra Institució s'adreça a la Conselleria de Sanitat recomanant una investigació del cas. Amb posterioritat, se'ns féu avinent l'inici de l'esmentada investigació, de la qual s'havia d'informar la interessada.

Un cop enviat l'Informe a la interessada sobre la seva reclamació, donàrem per tancada la investigació de la conselleria, i satisfeta la petició de la senyora P.N.

El Síndic s'adreça a la interessada indicant-li que, sens perjudici de les objeccions que podia formular contra l'esmentat informe i de les accions judicials que s'havia reservat, donàvem per provisionalment enllestides les nostres actuacions.

El juliol passat la conselleria ens indicà que, tot i ser plenament vàlid el contingut de la informació que havíem rebut, s'havia reobert la investigació sobre els fets exposats a la queixa de la senyora P.N. i tan aviat com s'establissin les conclusions de la investigació, en seríem informats. Actualment restem pendents de les esmentades conclusions.

Queixes 205/89 i 1155/90

L'aigua i la salut

El Departament de Sanitat i Seguretat Social inicià l'any 1983 un programa de glopeigs periòdics de solucions d'aigua fluorada, com a mesura preventiva encaminada a reduir la prevalença de la càries dental dels infants.

Segons la conselleria i per l'avaluació dels programes de salut buco-dental a Catalunya practicats a més de mig milió d'infants que han seguit aquest programa a les escoles, s'ha obtingut un índex del 30% de reducció de la càries.

Sens perjudici d'haver-se proveït la figura de l'odontòleg d'atenció primària, com a responsable de la salut buco-dental dels ciutadans adscrits a l'Àrea Bàsica de la Salut, el Departament de Sanitat proposà un programa pilot per fluorar les aigües de consum de la xarxa pública que abasta els municipis de Girona, Salt, Sarrià de Ter, Bescanó i Sant Julià de Ramis, a fi de prevenir la incidència de la càries dental.

Davant d'aquest fet, el senyor J.P., en representació del Collectiu Ecologista de Girona, ens presentà una queixa en què manifestava el desacord amb el projecte de fluoració i sollicitava que el desaconselléssim.

Així, del contingut de la queixa i dels annexos, molt ben documentats, amb què la il·lustrava, se'n desprenia en síntesi que:

«L'any 1983 el Departament de Sanitat ofereix un pressupost de set milions de pessetes per dur a terme un programa pilot de fluoració de les xarxes d'aigua d'abastament públic, i considera que les ciutats de Girona i Vic reuneixen les condicions idònies.

»A primers de 1984, l'alcalde de Girona ofereix la xarxa pública de la ciutat per dur a terme l'experiència pilot, sense haver consultat els altres municipis que en són copropietaris i usuaris.

»Diverses entitats ciutadanes, com el Col·legi Oficial de Farmacèutics, l'associació naturista Delta Verda i el Collectiu Ecologista de Girona, així com diversos metges, expressen a la

premsa la seva preocupació, tant des de l'òptica social com purament científica.

»L'any 1985 el ple de l'Ajuntament de Girona aprova el projecte de fluoració, així com també ho fan l'Ajuntament de Sarrià de Ter i el de Salt.

»La decisió que rebutgem, malgrat lesionar el dret d'escollir i mirar per la pròpia salut, és un simple acord de tres plens municipals. Pensem que desaconsellar el projecte abans de la seva aplicació pot evitar no tan sols els fets consumats, sinó també una despesa pública important.

»La fluoració de la xarxa pública d'aigua implica deixar sense alternativa els ciutadans que simplement volen gaudir del seu dret a obtenir de la xarxa pública l'aigua sense additius.

»La nostra oposició al projecte es basa en argumentacions jurídiques, socials, tècniques i científiques.

»En la primera part s'argumenta les raons ètiques, socials i constitucionals que ens mouen a denunciar la il·legalitat que suposa la imposició d'un programa en franca regressió en la majoria d'Estats on s'inicià fa anys per la via de les xarxes d'abastament públic d'aigua potable.

»La segona part, complement de la primera i moltes vegades íntimament interrelacionades, exposa els problemes derivats de l'aplicació indiscriminada dels compostos fluorats que ignoren tant les possibles contraindicacions en casos concrets com la impossibilitat de mesurar sigui els efectes en la salut dels ciutadans, sigui en les aigües superficials i subterrànies posteriors en no ser-ne eliminats aquells compostos en la fase de depuració d'aigües residuals.

»La tercera part posa en relleu l'actuació confusa i a voltes manipuladora dels responsables sanitaris que han pretès imposar a Girona l'experiència pilot, utilitzant dades i donant informacions deformades que han desorientat els ciutadans. Aquests solament han pogut la ser espectadors de la picabaralla entre partidaris i detractors de la mesura a través de la premsa. És de destacar que en cap moment els defensors de la fluoració no han pogut rebatre les argumentacions dels detractors, i sovint aquests han pogut basar les seves raons i escrits en les pròpies contradiccions dels promotors: no hi ha tanta càries com diuen; la uniformitat de la dosi no pressuposa el mateix consum individual; la mitjana de la connexió a la xarxa pública no passa del 60% de la població global afectada; els escolars (els únics que hipotèticament en sortirien beneficiats) són els que menys aigua de l'aixeta consumeixen; no és la mesura més econòmica per càpita, etc.

»En la quarta part volem deixar clar que hi ha alternatives clares a l'increment de la càries dental (CD). Els postulats d'aquesta part de ben segur que serien subscrits al 99% pels partidaris de la fluoració, però la seva pròpia impotència a aplicar-los correctament els fa decidir per la via fàcil passant per damunt del dret de la població a decidir per ella mateixa, a acceptar tàcitament que l'Estat mai no assumirà l'extensió de la cobertura de la Seguretat Social a l'atenció i prevenció odontològiques, i a fer els ulls grossos davant els possibles efectes tòxics en una part de la població.

»Volem deixar clar que no neguem en cap moment els efectes positius del fluor per prevenir la CD. Allò que denunciem és l'aplicació de la mesura a la totalitat de la població i la provocació en aquesta d'una total indefensió (si algú es nega a ingerir aigua amb fluor, que se'n compri d'embotellada a la botiga).

L'aplicació del fluor ha de ser una mesura individualitzada i sota control d'un expert i, en cap cas, atesos els seus efectes secundaris fins i tot a baixes dosis, no es pot generalitzar indiscriminadament.»

El Síndic estudià la queixa i procedí a sol·licitar un informe al Departament de Sanitat, davant la realitat de l'experiència pilot d'aquests municipis del Gironès, els quals poden obligar a totalitat de la població a ingerir aigua amb fluor. També vam sol·licitar que se'ns informés de l'efectivitat de la mesura i de la seva compatibilitat amb la Llei 14/86, de 25 d'abril, General de Sanitat i l'art. 43, de la Constitució Espanyola.

Rebut l'Informe del Departament de Sanitat, s'investigà sobre l'expedient i es resolgué en el sentit que indiquem a continuació, bo i comunicant a l'interessat i a l'administració la resolució corresponent.

Abans de la sol·licitud d'informe, la nostra Institució analitzà la normativa vigent aplicable, en la qual no poguérem observar cap irregularitat de l'administració pel que fa a l'esmentada decisió.

De la normativa vigent, se'n desprèn l'obligatorietat dels municipis d'assegurar l'abastament d'aigua potable amb garanties sanitàries als habitants del terme municipal respectiu. Així ho indicava el Reial Decret 1423/82, de 18 de juny (Reglamentación Técnico-Sanitaria para el abastecimiento y control de calidad de las aguas potables de consumo público), derogat no fa gaire pel Reial Decret 1138/90, de 14 setembre, amb motiu de l'harmonització de la normativa de l'Estat espanyol a la Directriu 80/778/CEE de 15 de juliol, relativa a la qualitat de les aigües destinades al consum humà, dictada d'acord amb la Llei 14/86, de 25 d'abril, General de Sanitat.

El Reial Decret esmentat defineix el que s'entén per aigües potables de consum públic (art. 2n.) i, indicant l'obligació de les administracions de garantir-les com a tals, fixa, amb caràcter obligatori, les normes tècnico-sanitàries per al tractament i control de qualitat.

Si el caràcter de les aigües potables compleix les prescripcions fixades en els annexos de l'esmentat Reial Decret (art. 3), malgrat que el fluor estigui conceptuat com a caràcter relatiu a substància no desitjable, no per això s'ha d'eliminar.

Com prescrivia l'anterior i avui derogada reglamentació de l'any 1982, la tolerància del fluor es fixava fins a 1.500 micrograms per litre d'aigua; d'aquí ve que sotmetre l'aigua a un procés de tractament adequat de fluor, en més o menys, per fer-la potable, no es pugui considerar irregular, més que més en aquest cas, en què la mesura, d'altra banda, comporta una funció preventiva de la càries.

La resolució de 23 d'abril de 1984 sobre additius i coadjuvants tecnològics autoritzats per al tractament de les aigües potables de consum públic inclou en la llista positiva d'additius la fluoració, considerant que: «Las dosis máximas de uso serán tales que la concentración de Fluor en el agua en el grifo del consumidor esté comprendida entre 0,7 y 1,2 mg/l.».

També la Llei 7/85, de 2 d'abril, Reguladora de les Bases de Règim Local, la Llei Catalana 8/87 Municipal i de Règim Local de Catalunya, en relació amb la Llei 14/86, General de Sanitat, defineixen les competències de les administracions municipals i la coordinació amb les competències exclusives de la Generalitat sobre el control i la vigilància de la qualitat de l'aigua i de salut pública.

Per això, entenem que, un cop garantida la potabilitat de l'aigua i l'abastament que se'n fa als ciutadans, és a la Generalitat de Catalunya que pertoca d'adoptar la política de salut i definir-ne els objectius i les estratègies. En aquest marc, les accions iniciades pel Departament de Sanitat en coordinació amb els esmentats municipis, sobre la sensibilització i execució, respectivament, de l'experiència pilot per al tractament de l'aigua amb fluorurs, fent-la apta per al consum humà i com a mesura preventiva de la càries dental, no han de considerar-se irregulars, sens perjudici de complir totes les garanties sanitàries de control i seguiment dels farmacèutics titulars, els quals revisen i controlen els indicadors de la qualitat sanitària susceptibles d'influir negativament en la salut.

Tampoc no es pot considerar una mesura arbitrària i discriminatòria, com a privació de drets individuals per raó dels afectats i no afectats, perquè va destinada a tots els ciutadans, determinada especialment per prevenir la càries i és proporcionalment necessària en relació amb el fi perseguit i els mitjans emprats per aconseguir-ho.

Per tant, si la qualitat de l'aigua d'abastament públic tractada amb fluorurs es considera una mesura sanitàriament permisible i adequada a la protecció de la salut i que no hi influeix negativament, la nostra Institució hi pot estar d'acord o no estar-hi, però tan sols pot estudiar si és compatible amb la legalitat vigent.

Pel que fa a l'acceptació d'aquest programa pilot per part de la població, manifestarem al nostre comunicant que van ser els representants municipals, en l'exercici de llurs competències, els qui consideraren convenient aprovar els projectes de fluoració, sens perjudici d'impugnació administrativa i judicial, i que, per tant, són responsables de l'esmentada mesura les indicades administracions, tant les municipals com les altres autoritats autòniques.

La nostra Institució, com s'ha indicat, no pot prendre posició com a defensora o detractora de la mesura, sinó tan sols supervisar les actuacions de l'administració de les quals es desprengui la vulneració de drets fonamentals o llibertats públiques.

Pot ser que l'actitud intervencionista de l'administració la faci creditora d'una actuació paternalista i política, però el que és cert és que ha estat proposada en atenció a la recomanació de la primera autoritat sanitària mundial, l'OMS, la qual recomanà i veié favorablement la fluoració de les aigües, com a mesura preventiva i de protecció de la salut, tot i que la legislació defineix el fluor com a substància no desitjable (annex C del Reial Decret 1138/90, de 14 de setembre, que aprova la Reglamentación Técnico-Sanitaria para el abastecimiento y control de calidad de las aguas potables de consumo público).

Pel que fa a la compatibilitat de la mesura amb el dret a la salut previst a l'art. 43 de la Constitució Espanyola i a la Llei 14/86, General de Sanitat, entenem, com també ho entenen el Departament de Sanitat i els municipis afectats, que la fluoració de les aigües per prevenir la incidència de la càries dental s'ha de considerar una mesura de protecció de la salut promoguda per les administracions i dirigida a la col·lectivitat que forma la població.

Aquesta situació és plenament compatible amb la Llei 14/1986 de 25 d'abril, General de Sanitat, i amb la Constitució Espanyola. Els articles 3 i 6 de la Llei General de Sanitat esta-

bleixen que els mitjans i actuacions de les administracions públiques i de tot el sistema sanitari s'orientaran prioritàriament a la promoció de la salut i a la prevenció de les malalties. La Constitució Espanyola disposa en el segon paràgraf de l'article 43 que correspon als poders públics organitzar i tutelar la salut pública mitjançant l'aplicació de mesures preventives i a través de les prestacions i els serveis sanitaris. Així doncs, si bé el dret a la salut té un caràcter individual, també és un dret col·lectiu amb l'obligació de les administracions públiques de vetllar per la salut pública.

El Departament de Sanitat i Seguretat Social considera que: «La fluoració de les aigües no implica una contradicció amb el sanejament de l'abastament d'aigües, donat que és una mesura segura i que no comporta cap mena de perill. L'article 18.6 de la Llei General de Sanitat estableix que les administracions públiques desenvoluparan les actuacions de promoció i millora dels sistemes de sanejament i abastament d'aigua, la qual cosa porta implícita l'acceptació de la intervenció humana sobre les aigües. D'altra banda, les peculiaritats geofísiques del nostre entorn dificulten la realitat de la manifestació de "gaudir de l'aigua potable sense additius"».

Diversos informes de diferents serveis de l'Administració de la Generalitat de Catalunya demostren que la fluoració de aigües és una mesura utilitzada en molts països des de l'any 1945, i que en tot moment ha estat provada la seva eficàcia i seguretat.

En darrer terme, la fluoració de les aigües és compatible amb el programa de glopeig periòdic de solucions d'aigua fluorada a les escoles, atès que, malgrat que l'objecte és el mateix, les actuacions tenen subjectes destinataris diferents. No pot considerar-se, doncs, sinó que la relació entre elles ha de perseguir una aconsellable complementació.

Tant l'actitud de l'administració municipal com el parer de l'administració autonòmica consideren que l'esmentada mesura és necessària per a la prevenció de la càries i la protecció de la salut destinada de tots els ciutadans, perquè és la més eficaç i innòcua; per tant, no la podem considerar una intervenció capritxosa i arbitrària de l'administració.

En conclusió, sens perjudici d'ésser acceptada o no aquesta mesura, la nostra Institució entén que, atesa la legalitat vigent, la innocuïtat de la fluoració i la proporcionalitat amb què es dosifica en relació amb el seu fi no són elements que vulnerin cap dret fonamental ni llibertat pública que puguin motivar la nostra intervenció.

Per això, no observant un comportament o actuació irregular de l'administració ni vulneració de drets fonamentals, ho comunicarem en aquest sentit al nostre reclamant, d'acord amb allò que disposa l'art. 29 de la Llei del Síndic de Greuges, i procedirem a tancar provisionalment l'expedient.

Això no obstant, també indicarem que si del seguiment d'aquest programa de fluoració s'advertís qualsevol efecte contrari a la finalitat que persegueix i s'hi apreciés una irregularitat de qualsevol administracions, o l'autoritat sanitària competent modifiqués les relacions d'additius tecnològics, amb motiu de posteriors coneixements científics o tècnics o conveniències de la salut pública, no dubtaríem de recomanar la retirada de l'esmentada mesura.

Tot plegat, ho vam comunicar a l'interessat l'octubre passat, i no n'hem rebut cap objecció.

3. SIDA, droga i prostitució

Una de les activitats del Síndic és prevenir que es continuïn repetint els abusos o negligències dels poders públics. L'epidèmia de la síndrome de la immunodeficiència adquirida ha afectat de ple tot el sistema de salut. L'impacte de la SIDA en tots els nivells d'atenció sanitària és considerable, ateses les característiques de la malaltia i el cost del tractament amb medicaments adequats. La resposta del dispositiu sanitari davant la SIDA ha estat variable i, com s'ha dit en altres informes, adequat pel que fa a la no restricció de les llibertats individuals.

El tractament mèdic, però, ha estat i ha de ser distint, en funció de la prevalença de la malaltia, de les diferents pràctiques de riscs, de les facilitats diagnòstiques existents i d'una àmplia sèrie de factors demogràfics.

La propagació de la malaltia i el nombre elevat i progressiu de portadors del VIH fa pensar que, malgrat la preocupació dels poders públics, encara són poques les mesures de prevenció per combatre el problema.

També les dràstiques experiències amb motiu de l'escàs control de la malaltia abans del Decret de l'11 de novembre de 1986, amb contagis de ciutadans per transfusions sanguínies i d'hemofílics portadors d'anticossos de la SIDA, com també el nombre no menys elevat de presos afectats, continuen agreujant el problema.

Les compareixences del president de l'Associació SIDA-STUDI davant la Comissió parlamentària d'Estudi sobre la Problemàtica de la SIDA, entre d'altres compareixences informatives, demostren la preocupació del Parlament en el continuat control de l'executiu, perquè es doni una resposta adequada a la problemàtica de la SIDA.

La labor d'entitats ciutadanes, com l'associació abans esmentada, han estat reconegudes molt positivament, tant pel Departament de Sanitat com pel mateix Parlament, en els treballs sobre la sensibilització i estudi de la SIDA. Les resolucions del Parlament instant el Consell Executiu a incloure, amb criteris d'eficàcia, agilitat i representativitat adients, representants de les organitzacions no governamentals que es dediquen a l'estudi de la SIDA, en la comissió assessora del Programa per a la prevenció i el Control de la SIDA a Catalunya, avalen el seu treball i justifiquen la seva necessària existència.

Es van complir les iniciatives recomanades per l'OMS i reiterades pel Síndic en informes anteriors, en el sentit de no discriminar als afectats, en relació amb aspectes d'ordre sanitari, social, d'hàbits i actituds ni pel que fa al respecte de la seva intimitat, anonimat i de la confidencialitat, si escau, de les proves.

El fet, però, que les proves serològiques per al diagnòstic de la SIDA no s'hagin de practicar sistemàticament i indiscriminada fa que en part es desconeixi l'abast del problema.

Una altra de les constatacions sòcio-sanitàries és la gran repercussió del VIH i la SIDA en persones addictes a la droga, igual com la incidència que té en els camps de la prostitució i el penitenciari.

Així, desconeixem la relació del nombre d'interns a les presons afectats pels anticossos de la SIDA, i això és degut, segons una resposta del conseller de Justícia a una pregunta de la Cambra, al fet que el Programa de Prevenció i Control de la Infecció per VIH en els centres penitenciaris de Catalunya recull la prohibició expressa de fer, de forma sistemàtica i indiscriminada,

determinacions d'anticossos davant el VIH, i és en tot cas imprescindible la petició de l'interessat i la sospita clínica raonada. Això no obstant, els presos malalts de SIDA que l'1 d'octubre de 1990 estaven ingressats a les infermeries dels centres penitenciaris eren 35, els que es trobaven en un centre hospitalari eren 8, i els que es trobaven en règim normal de reclusió eren 30; tanmateix es desconeixia la relació de portadors d'anticossos de tota la població reclusa.

Segons informà el Conseller de Sanitat, els objectius de prevenció de la SIDA giren entorn de la disminució de la incidència de la malaltia. Així, comunicà que:

«Un dels factors que contribueix a l'assoliment de l'elevat nivell de la taxa de malalts de SIDA a Catalunya és el procediment de vigilància activa utilitzat pel Registre Poblacional de casos de SIDA de Catalunya que el converteix en un dels millors de l'Estat espanyol i molt probablement d'Europa. La qualitat de la cobertura d'aquest registre es deu tant a la professionalitat dels seus responsables i dels equips dels centres hospitalaris, com a la col·laboració entre les administracions sanitàries implicades. En aquest sentit cal remarcar que els casos de SIDA diagnosticats i confirmats en l'actualitat corresponen a persones que han pogut infectar-se, tenint en compte el període d'incubació d'aquesta malaltia, fa sis o més anys, just en el moment en que es tenien els primers indicis positius de la naturalesa infecciosa de la SIDA.

»D'altra banda, un greu handicap en la lluita contra la propagació de la infecció pel VIH es troba en el fet que determinats col·lectius drogodependents per via endovenosa mantenen l'hàbit de compartir el material d'injecció malgrat la intensitat de les recomanacions de les quals són objecte.

»Pel que fa a les mesures de prevenció portades a terme pel Govern de la Generalitat de Catalunya, el Departament de Sanitat i Seguretat Social ha desenvolupat des de la creació l'any 1987 del Programa de Prevenció i Control de la SIDA diverses iniciatives d'informació i divulgació sanitària adreçades tant a la població en general com a diversos col·lectius exposats al contagi de forma continuada.

»En aquesta línia s'han editat i distribuït 1.850.000 exemplars del tríptic "Ves contra la SIDA i no contra la VIDA", 500.000 de la Guia "La SIDA, un desafiament assumible", publicat en un diari de gran difusió, 1.350.000 exemplars de l'opuscle "Per a un futur sense SIDA, no te'n desentenguis", i 40.000 d'una edició especial conjunta amb el Departament de Justícia del tríptic "Enfront de la SIDA, el teu comportament és important".

»Quant a les actuacions d'educació sanitària portades a terme, cal assenyalar que en l'àmbit de l'ensenyament, s'ha editat i s'ha tramès a totes les escoles de Catalunya l'opuscle "SIDA i Escola". Així mateix, el Departament de Sanitat i Seguretat Social i el Departament d'Ensenyament desenvolupen un projecte d'educació sanitària a les escoles adreçat als darrers cursos d'EGB, Formació Professional de segon grau, i als estudiants de BUP i d'ensenyament superior de tota Catalunya.

»Paral·lelament es prossegueix amb la seva tasca preventiva des dels centres de la xarxa hospitalària i d'atenció primària general, així com la realització d'activitats informatives divulgadores i d'educació sanitària des de la Xarxa d'Atenció als Drogodependents, els centres de planificació familiar, els dis-

pensaris de malalties de transmissió sexual, i els col·legis i corporacions professionals. Una altra mesura preventiva és la que té per objecte el control de les donacions de sang, plasma, òrgans i teixits, essent Catalunya una de les primeres comunitats autònomes que varen decretar l'obligatorietat del "cribatge" serològic d'anti-VIH a l'Estat espanyol.

»En darrer terme, el Programa de Prevenció i Control de la SIDA del Departament de Sanitat i Seguretat Social porta a terme una tasca continuada de sensibilització per evitar el rebuig als afectats, per intensificar les accions preventives que requereixen una actitud decidida de tota la comunitat, i evitar així les interferències que, basades en criteris de moralitat subjectiva, impedeixen la utilització adequada de les mesures preventives comprovadament eficaces, com són l'ús del preservatiu en les relacions sexuals de risc i la utilització de material d'injecció estèril no compartit.»

Malgrat la informació del conseller caldrà continuar potenciant les accions de tots els poders públics i organitzacions no governamentals, per fer cara als problemes del virus, de la malaltia i del rebuig social que generen.

Esperem també, que les resolucions adoptades pel Parlament en aquesta matèria, les quals coincideixen amb les apel·lacions fetes pel Síndic, siguin tingudes en compte pel Govern de la Generalitat, sobretot pel que fa als problemes socials i de seguretat que generen la SIDA, la droga i la prostitució.

Així, ens congratulem de la Resolució 103/III, sobre la garantia de la intimitat personal i la confidencialitat en les proves diagnòstiques de la SIDA, en la qual es recullen la majoria dels nostres suggeriments d'informes anteriors i s'insta al Govern a:

«1. Dictar, en el marc de les seves competències, les normes necessàries per a garantir que:

»a) Les proves serològiques per a diagnosticar la síndrome d'immunodeficiència adquirida (SIDA) no es practiquin d'una manera sistemàtica i indiscriminada.

»b) Qualsevol activitat de garbellament, i particularment els exàmens de salut laboral, exclogui les proves de detecció de la SIDA i del virus d'immunodeficiència humana (VIH), atès que no són un mètode apropiat de lluita contra la SIDA, si no es respecten tots els requisits internacionalment acceptats:

»Primer. Demanar prèviament l'autorització personal escrita de l'interessat.

»Segon. Servar el compromís estricte de garantir la intimitat personal de l'afectat i la confidencialitat dels resultats obtinguts.

»Tercer. No limitar-se a una tramesa passiva dels resultats: és moralment obligat i exigible de comunicar-los d'una manera adequada, oferint consell, orientació i suport mèdic i psicològic, si escau.

»c) La detecció de la SIDA i del VIH no es pugui fer tampoc amb vista a la subscripció de pòlisses d'assegurança, a un estudi epidemiològic o a proves serològiques a demanda de tercers si no és igualment garantit el compliment dels requisits fixats pels apartats primer, segon i tercer de la lletra b).

»2. Evitar els perjudicis d'una prescripció innecessària de les proves serològiques i incorporar als programes de salut laboral els apartats d'educació sanitària i per a la salut referits a la prevenció i el control de la SIDA.

»3. Garantir que:

»a) Cap afectat per la SIDA o infectat pel VIH no pugui ésser rebutjat o marginat, per causa de la seva condició, en l'accés al treball, en l'exercici d'aquest o en la promoció i la selecció interna dins l'empresa. Per tant, i mentre el seu estat de salut els ho permeti, els portadors de la SIDA o infectats pel VIH siguin considerats i tractats com a treballadors normals i aptes per al treball.

»b) Els portadors del VIH que no manifesten símptomes patològics relacionats amb la SIDA siguin considerats i tractats com a treballadors normals i aptes per al treball.

»c) No s'obligui cap treballador infectat pel VIH a informar-ne l'empresa.

»4. Fer arribar adequadament la normativa dictada en relació amb els punts 1, 2 i 3 i exigir el seu compliment a les organitzacions sindicals i patronals, les mútues d'accidents, les empreses, els serveis mèdics, els comitès d'higiene i seguretat, els laboratoris d'anàlisis clíniques i les companyies d'assegurances amb àmbit d'actuació a Catalunya.»

Pel que fa al problema de les drogodependències i de l'actuació per a la rehabilitació dels drogaaddictes hem de continuar insistint prop dels poders públics perquè s'incrementin les mesures tendents a la reducció i el control de les causes que generen l'addicció, com també la millora de l'assistència socio-sanitària als afectats, oferint-los un marc integral d'acolliment, rehabilitació i reinserció adequats. La coordinació entre els diferents Departaments es fa cada cop més necessària i imprescindible per dur a terme els plans promoguts per la Generalitat.

La informació de què disposem sobre l'actuació en matèria de drogodependències coincideix amb les respostes donades pel conseller de Sanitat a preguntes i interpel·lacions formulades des del Parlament, com són les actuacions derivades de la Llei catalana 20/85, de 25 de juliol, de Prevenció i Assistència en Matèria de Substàncies que poden generar dependència, d'acord amb el Consell Director per al seu desenvolupament.

Aquest Consell Director el constitueixen diversos directors generals dels Departaments de Sanitat i Seguretat Social, Benestar Social, Justícia, Governació, Ensenyament, i Comerç, Consum i Turisme.

La planificació de les activitats a realitzar és a càrrec de l'Òrgan Tècnic de Drogodependències en col·laboració amb els responsables dels diversos departaments, i és especialment intensa la coordinació que s'estableix amb el responsable de drogodependències del Departament de Benestar Social. També l'Òrgan Tècnic coordina les activitats amb la resta d'administracions públiques.

L'Òrgan Tècnic de Drogodependències va elaborar l'any 1987 el Pla d'Actuació en Drogodependències a Catalunya, que, aprovat pel Consell Executiu estableix els objectius següents:

«-- Reduir els riscos de generació de dependència, sobretot en els col·lectius més exposats, tot intentant que els joves arribin a l'adolescència havent rebut la formació adient per a evitar el consum de drogues.

»-- Disminuir l'oferta de drogues legals i la seva promoció, sobretot en llocs i àmbits especialment sensibles.

»-- Oferir un marc sectoritzat d'acolliment, atenció i reinserció al drogodependent i a la seva família.

»-- Coordinar tots els recursos de la xarxa especialitzada d'atenció als drogaaddictes a fi d'aconseguir la seva optimització.

»-- Disposar de tota la informació possible i degudament tractada, de la problemàtica de les drogues, de la seva atenció, del seu seguiment i de la seva avaluació.»

Actualment la Xarxa d'Atenció a les Drogodependències està integrada per 55 Centres d'Atenció i Seguiment, 9 Unitats Hospitalàries de Desintoxicació amb 43 llits, 9 Comunitats Terapèutiques amb 200 places amb conveni i 1 Centre de Dispensació de Metadona. A fi i efecte de coordinar adequadament aquests recursos es disposa de 5 comissions d'àmbit territorial, 1 comissió de comunitats terapèutiques, 2 comissions de coordinació d'Unitats Hospitalàries de Desintoxicació i 1 comissió de tractament amb Metadona.

En l'àmbit de la prevenció i la reinserció social de les drogodependències, així com de les associacions sense finalitat de lucre implicades en la problemàtica, hi ha 28 programes municipals de Prevenció de les Drogodependències, 28 programes o centres de Reinserció Social per a Drogodependents, 5 pisos terapèutics i 29 associacions d'alcohòlics rehabilitats, de famílies de drogodependents i de professionals.

Igualment, per coordinar adequadament aquests programes o centres, es disposa d'una comissió de Programes Municipals de Prevenció de les Drogodependències, una comissió de Centres o Programes Municipals de Reinserció Social per a Drogodependents i una comissió d'associacions sense finalitat de lucre.

El suport tècnic i la gestió en les àrees de prevenció i reinserció es fa al Departament de Benestar Social, mitjançant el Programa Social de Drogodependències.

Existeix un Servei de Reinserció Social per a Drogodependents, cogestionat amb una associació sense finalitat de lucre, per facilitar als professionals suport i informació sobre les activitats on podrien reinserir els drogodependents.

Paral·lelament a aquestes activitats i amb l'objectiu de coordinar la resposta de tots els departaments del Govern de la Generalitat, l'Òrgan Tècnic de Drogodependències, a part de l'esmentada coordinació amb el Departament de Benestar Social, col·labora amb els Departaments de Justícia (Institucions Penitenciàries, Menors i Relació amb l'Administració de Justícia), d'Ensenyament, de Presidència (Joventut i Esport), Governació (Seguretat Ciutadana i Gerència de Seguretat Viària).

Per conèixer i avaluar l'activitat assistencial, hi ha un sistema d'informació sobre la incidència de les drogodependències. L'anàlisi de les dades de 1989 indica que unes set mil persones van sol·licitar tractament, el 50% de les quals eren addictes a l'heroïna. Pel que fa a la utilització d'altres recursos, cal esmentar que s'han tractat unes mil persones en les Unitats Hospitalàries de Desintoxicació.

L'estreta coordinació portada a terme pel Programa Social de Drogodependències i l'Òrgan Tècnic de Drogodependències és imprescindible per poder oferir una resposta integral a la problemàtica en qüestió.

El pressupost de 1989 destinat al Pla d'Acció en Drogodependències fou de 1.016.000.000 de pessetes, de les quals la meitat es van distribuir entre els convenis i les subvencions a

altres administracions i entitats per a finançar programes de prevenció, assistència, reinserció social, investigació i docència. El nombre total de convenis o subvencions ha estat de 93, amb un import total de 456.745.000 pessetes, de les quals 247.750.000 s'han destinat a ajuntaments i 208.995.000 a entitats.

Darrerament, el Departament de Sanitat creà el programa sanitari d'atenció a la dona, amb l'objectiu de promoure, impulsar, coordinar i dur a terme les activitats d'atenció integral de la dona en els aspectes relatius a orientació i planificació familiar, educació maternal, embaràs, part i altres estats fisiològics relacionats amb el seu sexe.

Això no obstant, la nostra Institució denuncià la problemàtica i les deficiències socials de determinats sectors marginats i amb pràctiques de risc no controlables, com ara les persones que es dediquen a la prostitució.

La SIDA i les drogodependències van fer que el Síndic es pronunciés sobre la problemàtica d'aquest sector desprotegit pel que fa al dret a la salut de tots els ciutadans.

La veu del Síndic tingué l'eco desitjat davant el Parlament encara que això no s'hagi vist reflectit en el Govern de la Generalitat.

Així, les oportunes proposicions no de llei presentades per diferents grups parlamentaris sobre mesures de control sanitari de les persones que es dediquen a la prostitució, motivaren el Parlament a l'adopció de resolucions en les quals s'instava al Consell Executiu de la Generalitat a adoptar les mesures necessàries perquè, des d'una perspectiva global, es garanteixin els adequats serveis i controls sanitaris de les persones que es dediquen a la prostitució a Catalunya i a posar en marxa programes de reinserció socio-laboral que fomentin la formació professional i la posterior incorporació al món del treball d'aquest sector de la població.

Esperem que el Consell Executiu adopti les mesures oportunes per mitigar les implicacions sanitàries de l'esmentat sector bo i combatent la greu problemàtica enunciada.

Queixa 1222/90

SIDA i centres penitenciaris

L'interessat, senyor R.A., en nom i representació de l'Associació Ciutadana Anti-SIDA de Catalunya, s'adreçà al Síndic, com també a d'altres organismes públics, denunciant la problemàtica relacionada amb les condicions sanitàries de la presó «Model» de Barcelona, arran de la protesta que cinc reclusos hi van iniciar l'estiu passat.

Sens perjudici de tractar la problemàtica de forma parcial en aquesta àrea, l'interessat manifestà els punts següents:

«1. La necessitat urgent de millorar la precària situació en que són atesos els malalts de SIDA que han de ser tractats a les presons ja havia estat manifestada per la nostra Associació i altres comitès i comissions Anti-SIDA de l'Estat espanyol i les Jornades sobre SIDA/Presons, els dies 11, 12 i 13 de desembre de 1989 a Sant Sebastià, en el treball sobre la SIDA a les presons realitzat per estudiants de 5è. curs de pedagogia social de la Universitat de Barcelona amb la col·laboració de l'Associació Ciutadana Anti-SIDA de Catalunya, i en l'Informe que la nostra Associació va realitzar i enviar, el mes de gener de 1990, a

tots els membres de la Comissió Parlamentària sobre la problemàtica de la SIDA del Parlament català.

»2. Pensem que és obligació de qualsevol centre penitenciarí suministrar al ciutadà en situació preventiva o condemnat, les condicions òptimes que garanteixin la integritat física i psíquica del pres i un nivell de vida digne.

»3. La persona privada de llibertat ha de tenir el mateix dret que tot ciutadà a gaudir dels recursos existents en l'àmbit sanitari i per tant se li han d'oferir les mateixes possibilitats de tractament, diagnòstic i control de malalties físiques i psíquiques.

»4. En el cas de les persones afectades per la SIDA, per les característiques d'aquesta malaltia (disminució del sistema immunològic, entre d'altres) és molt necessari que les mesures d'higiene, alimentació, qualitat de vida, controls mèdics periòdics i tractaments es portin a terme amb el major rigor.

»5. Qualsevol pres, sigui preventiu o condemnat, té dret a estat informat sobre el seu estat de salut general i específicament sobre la SIDA, les seves vies de contagi i mesures de prevenció, així com a tenir a l'abast els mitjans necessaris per evitar el contagi o la contínua reinfecció.

»6. Qualsevol persona ingressada en un centre penitenciarí té dret a rebre la medicació necessària per millorar el seu estat de salut i, en el cas de la SIDA, per retardar o evitar l'aparició de la malaltia.

»7. L'Associació Ciutadana Anti-SIDA de Catalunya i altres comitès i comissions Anti-SIDA de l'Estat espanyol hem rebut denúncies degudes al retard en la concessió de l'aplicació de l'Article 60. Exigim que s'agilitzin al màxim els tràmits necessaris per a la bona aplicació d'aquest dret.

»8. En relació amb el punt anterior exigim que Institucions Penitenciàries o l'organisme a qui correspongui creï centres especialitzats i preparats per acollir dignament els presos amb malalties cròniques o terminals que per motius específics (tòxics en actiu, reincidents, resistència familiar a acollir-los, manca de recursos econòmics, etc.) no puguin acollir-se a l'Article 60 per evitar, d'aquesta manera, sofriments innecessaris a la persona afectada.

»9. Amb el fet protagonitzat pels reclusos de la presó «Model», aquests dies s'ha demostrat sobradament que els hospitals generals no són els llocs idonis per tractar malalts terminals o crònics.

»10. Cal recordar que la confidencialitat, voluntarietat i anonimament de les proves i diagnòstics en relació amb els malalts s'ha de respectar estrictament, tant fora com dins de la presó.

»11. Finalment, volem manifestar que és molt preocupant que s'hagin de produir fets com el que han protagonitzat aquests cinc reclusos per proporcionar solucions a problemes que són coneguts i denunciats des de fa temps per diversos sectors tant de l'administració com d'iniciatives ciutadanes.»

El Síndic estudià la problemàtica i es dirigí al conseller de Sanitat, a fi que informés del captament del Departament i de les relacions amb el Departament de Justícia, per tal d'investigar i resoldre la situació sanitària denunciada dels centres penitenciaris, amb l'adopció de les mesures corresponents per tal de garantir el dret a la salut dels empresonats. També ens adreçarem al conseller de Justícia en el mateix sentit, i restem a l'espera del corresponent informe.

El Departament de Sanitat ens informà sobre la prevenció, el control i l'assistència previstos en els programes específics en els termes següents:

«El Departament de Justícia ha posat en marxa una Comissió, en què participen el Programa Vida als Anys i el Programa per a la Prevenció i el Control de la SIDA, per tal de donar solució als problemes d'acollida dels penats afectats per la SIDA, als quals els és d'aplicació l'article 60 del Reglament Penitenciari.

»Pel que fa al programa de la SIDA, a finals de l'any 1985 es va posar en marxa a les presons catalanes un pla de prevenció, control i assistència per afrontar la infecció per VIH, que es fonamentava en les recomanacions de l'Organització Mundial de la Salut i, més concretament, de la Direcció del Programa per a la Prevenció i el Control de la SIDA, del Departament de Sanitat i Seguretat Social.

»Les línies fonamentals d'aquest programa són la prevenció, fonamentada en la facilitació d'informació específica i generalitzada en relació amb la naturalesa de la infecció (es facilita un fullet informatiu a tota la població que ingressa), així mateix, s'ofereix informació individualitzada als interns que ho solliciten, o dels que hi ha sospites diagnòstiques de la infecció; es donen uns lots d'higiene, i s'informa de la possibilitat d'utilitzar lleixiu com a material desinfectant.

»En relació al control i tractament, es reconeix l'intern en el moment de l'ingrés. Es poden realitzar anàlisis de presència d'anticossos a petició voluntària o bé per necessitats diagnòstiques, i els resultats es comuniquen confidencialment a l'intern, amb les recomanacions corresponents. El seguiment i el tractament es realitza en els hospitals de referència —en el cas de Barcelona, l'Hospital Clínic—, i es determina la necessitat o no d'internament hospitalari. Si l'evolució de la malaltia pot arribar a ser molt greu, es posa en coneixement del jutge de vigilància, per tal que, si ho considera convenient, apliqui l'article 60 del Reglament Penitenciari vigent, que estableix la llibertat condicional.

»L'atenció mèdica preventiva es veu complementada per l'actuació psico-social prioritària per part dels equips d'observació i tractament i de les comissions territorials d'assistència social penitenciària.

»En relació a les altres temàtiques que són motiu de queixa, el Departament de Sanitat i Seguretat Social, i particularment el Programa de Prevenció i Control de la SIDA, està treballant coordinadament amb el Departament de Justícia sobre els aspectes sanitaris de l'atenció als afectats de la SIDA que estan empresonats.»

A fi de prosseguir l'estudi del present expedient i sens perjudici del tractament que se'n fa a la secció de Justícia, restem a l'espera de la informació sol·licitada al Departament de Justícia per tal de poder resoldre de conformitat amb allò que disposen els arts. 27 i següents de la llei que regula la nostra Institució.

4. La salut mental

Sembla que les administracions competents intenten anar resolent les situacions de malaltia mental esdevingudes cròniques.

La Generalitat i la Diputació de Barcelona van encarrilant el

diàleg cap a un altre model assistencial i una nova estructura emparada fins fa poc per la beneficiència i la responsabilitat de les diputacions. També s'han anat diluint les divergències polítiques en el traspàs de competències, malgrat les dificultats de totes dues institucions a assumir les corresponents responsabilitats econòmiques.

La Llei General de Sanitat, de 25 d'abril de 1986, establí la igualtat de les prestacions de l'assistència psiquiàtrica respecte a la resta de la sanitat i reconeix la integració de la psiquiatria a la sanitat.

Així, l'art. 20 de l'esmentada llei indica «sobre la base de la plena integració de las actuaciones relativas a la salud mental en el sistema sanitario general y de la total equiparación del enfermo mental a las demás personas que requieran servicios sanitarios y sociales, las administraciones sanitarias competentes adecuarán su actuación a los siguientes principios:

»1. La atención a los problemas de salud mental de la población se realizará en el ámbito comunitario, potenciando los recursos asistenciales a nivel ambulatorio y los sistemas de hospitalización parcial y atención a domicilio, que reduzcan al máximo posible la necesidad de hospitalización.

»Se considerarán de modo especial aquellos problemas referentes a la psiquiatria infantil y psicogeriatría.

»2. La hospitalización de los pacientes por procesos que así lo requieran se realizará en las unidades psiquiátricas de los hospitales generales.

»3. Se desarrollarán los servicios de rehabilitación y reinserción social necesarios para una adecuada atención integral de los problemas del enfermo mental, buscando la necesaria coordinación de los servicios sociales.

»4. Los servicios de salud mental y de atención psiquiátrica del sistema sanitario general cubrirán, asimismo, en coordinación con los servicios sociales, los aspectos de prevención primaria y la atención a los problemas psicosociales que acompañan a la pérdida de salud en general.»

Les disposicions addicionals i transitòries de la mateixa llei obliguen les respectives administracions a establir de mutu acord un procés de transferències, en aquest cas a la Generalitat, dels serveis i establiments, fins ara en mans de les diputacions, malgrat els convenis d'assistència psiquiàtrica concertada en els diversos sectors d'atenció primària, hospitalària i psicosocial.

Durant el mes de març de 1990, el Ple de la Diputació de Barcelona aprovà per unanimitat sol·licitar la subrogació de la Generalitat, en els concerts per a la prestació dels serveis d'assistència psiquiàtrica a partir de l'1 de juliol de 1990. El total de llits afectats és de 3.402 i el volum anual de persones que reben assistència, de més de 60.000.

La Comissió Assessora del Servei de Psiquiatria de la Diputació de Barcelona féu una anàlisi de la situació, amb propostes d'actuació per al desplegament de l'atenció a la salut mental a Barcelona.

Aquestes propostes i recomanacions, part de les quals foren denunciades pel Síndic en anteriors informes i que tot seguit relatem, han començat a executar-se per tal d'adequar-les al marc legislatiu vigent.

1. La necessària integració de l'assistència psiquiàtrica que actualment gestiona la Diputació de Barcelona en el si de les estructures sanitàries del Govern de la Generalitat.

2. La coordinació funcional immediata dels serveis actualment destinats a l'assistència psiquiàtrica, amb independència de la seva adscripció a l'ICS o Diputació de Barcelona, en una única xarxa de prestació de serveis.

3. La reformulació i reconversió del Pla d'Assistència Psiquiàtrica de la Diputació de Barcelona, iniciat el 1981, en un Pla d'Atenció a la Salut Mental.

4. La formulació de polítiques, determinació de prioritats i assignació de recursos econòmics, personals i estructurals per posar en marxa en els propers quatre anys de desplegament del Pla d'Atenció a la Salut Mental a Barcelona.

5. La clarificació, identificació i acord de les estratègies generals que han d'aplicar-se en actuacions concretes de la comissió de desplegament Generalitat-Diputació de Barcelona.

6. La participació activa de l'administració municipal, tant a nivell de gestió com d'aplicació i coordinació dels recursos comunitaris.

7. El redisseny de l'actual xarxa de Centres d'Atenció Primària de Salut Mental (CAPSM).

8. L'ampliació i redefinició de la xarxa de recursos per a l'atenció psicosocial, amb especial prioritat als centres de dia i els pisos assistits.

9. La incorporació de serveis de salut mental en els hospitals generals.

10. La redistribució de llits de curta estada en funció de criteris operatius que respectin la proximitat geogràfica i la participació dels hospitals generals i els hospitals psiquiàtrics en aquesta tasca.

11. El redisseny de les funcions de l'hospital psiquiàtric, que tendeixi a reduir llits i a augmentar les activitats rehabilitadores i de reinserció en una articulació eficaç amb els serveis comunitaris.

12. L'ampliació de les places d'hospital de dia disponibles i la reordenació dels circuits de la xarxa.

13. La inclusió d'un programa actiu i sistemàtic de formació continuada i docència, per sostenir i millorar la capacitació teòrico-tècnica dels professionals de la xarxa.

14. Proposta d'informatització del conjunt de serveis que asseguri el control i seguiment de la quantitat i qualitat assistencial.

Sens perjudici de les esmentades propostes i de la reunió que aquesta Institució té pendent amb el nomenat no fa gaire, gerent d'Ordenació i Assistència Psiquiàtrica, trobaríem encertat es procedís a l'elaboració d'un catàleg complet dels centres, personal i entitats que reunís la globalitat de l'assistència psiquiàtrica de Catalunya.

El Decret de la Generalitat 149/90, de 28 de maig, crea el Programa de Salut Mental per dotar els Departaments de Sanitat i Benestar Social d'una estructura suficient per planificar, ordenar i coordinar totes les actuacions que es portin a terme en l'àmbit de l'assistència psiquiàtrica i la salut mental.

La Llei catalana 15/90, de 9 de juliol, d'Ordenació Sanitària de Catalunya, crea el Servei Català de la Salut, el qual ha d'integrar l'atenció psiquiàtrica i la promoció, la protecció i la millora de la salut mental. La disposició addicional sisena de l'esmentada Llei indica que la integració s'haurà de realitzar d'acord amb els principis d'ordenació i planificació continguts en el Pla d'Ordenació de la Xarxa d'Assistència Psiquiàtrica i Salut Mental a Catalunya, elaborat per l'Oficina Tècnica de la Comissió Mixta de Planificació de l'Assistència Psiquiàtrica

Generalitat-Diputació, i amb especial atenció a la psiquiatria infantil i la psicogeriatría.

El 29 de juny de 1990, els representants de la Generalitat i la Diputació de Barcelona signen l'acord pel qual la Generalitat assumeix per delegació de la Diputació l'atorgament i la gestió econòmica dels concerts de la xarxa d'assistència psiquiàtrica de Barcelona i es subroga en els convenis que mantenia la Diputació, els quals eren 42 entre ajuntaments i institucions privades, fins el traspàs definitiu de tots els serveis a la Generalitat.

Aquest conveni permetrà una millor qualitat en l'assistència, ja que s'optimitza la utilització dels recursos de què disposen ambdues institucions.

Darrerament, el Decret de la Generalitat 250/90, de 23 d'octubre, aprofundeix el procés d'integració de recursos, el qual haurà de culminar amb el traspàs dels serveis de les Diputacions catalanes a la Generalitat, i crea el càrrec de gerent d'Ordenació i Assistència Psiquiàtrica, el qual haurà d'elaborar les propostes de planificació i ordenació així com la gestió de les competències atribuïdes al Departament de Sanitat.

Esperem, doncs, que els propòsits es facin realitat i siguin corregides les assistències primària i l'hospitalària del sector psiquiàtric, i d'una vegada per sempre es desterrí la marginació del malalt mental, i s'integri definitivament la psiquiatria a la resta de serveis sanitaris, pel bé dels malalts i en definitiva de la salut de l'usuari en general.

5. El ciutadà i el consum

En matèria de consum —un afer cada vegada més important i que la nostra Institució coneix per les consultes i queixes que ens plantejen els ciutadans—, observem sovint que la població no és prou coneixedora dels seus drets i no sap com fer-se'ls valer. És freqüent la consulta de persones que ignoren com reclamar i el lloc on fer-ho.

Les queixes relatives al consum es poden agrupar en dos apartats. En el primer trobem les que fan referència a establiments, botigues i comerços en general, entre les quals les més nombroses són les relatives al sector de la reparació o venda de vehicles, tintoreries i electrodomèstics.

L'altre grup és el constituït per les queixes adreçades contra les grans companyies prestadores de serveis, com ara la Telefònica, companyies elèctriques, de subministrament d'aigua, Correus, etc. Apreciem en aquestes queixes un sentiment del ciutadà que creu que el servei que paga no s'adiu amb la contraprestació que se li dona ni amb l'atenció que rep.

És important el desenvolupament legislatiu que afecta aquesta matèria, com és la Llei 1/90, de 8 de gener, sobre Disciplina de Mercat i Defensa dels Consumidors i Usuaris, i el Decret 174/90, de 3 juliol. A la llei indicada es tipifiquen les infraccions i s'estableixen les sancions en la comercialització de béns, productes i prestacions de serveis, procurant una major eficàcia del procediment administratiu per tutelar els interessos generals tant dels consumidors com dels agents econòmics.

Igualment s'augmenta la capacitat sancionadora de les corporacions locals en l'àmbit de les seves competències i s'estableix la col·laboració i coordinació de la Generalitat amb altres administracions públiques.

D'altra banda, destaquem els recents projectes de creació de la Junta Arbitral de Consum de Catalunya amb el fi d'administrar el sistema arbitral en matèria de consum, i la proposta de Reglament de la Junta Arbitral de Consum de Barcelona, les quals iniciatives permetran resoldre amb caràcter vinculant i executiu les reclamacions dels consumidors i usuaris que s'hi sotmetin voluntàriament, i, amb això, agilitar aquestes reclamacions.

Per acabar, volem insistir que l'Administració ha de continuar i potenciar la tasca d'informació al ciutadà perquè sàpiga quins drets té, quines responsabilitats pot exigir, en quins establiments pot demanar el llibre o els fulls de reclamació, etc.

En definitiva, com diuen algunes persones de les que s'han adreçat a la nostra Institució: «Que la falta d'informació no m'impedeixi de fer valer la meva protesta.»

Queixa 147/90

Pobra consumidora!

La promotora d'aquesta queixa va presentar escrit davant la nostra Institució, en el qual exposava que, havent adquirit un tresillo en un establiment barceloní, l'objecte de la compra havia resultat defectuós. Com que d'altra banda la seva reclamació no havia estat degudament atesa i ja havia transcorregut molt de temps, s'havia adreçat al Departament de Consum de la Generalitat, per tal que es resolgués la seva reclamació i s'obligués la casa de comerç denunciada a reparar l'esmentat tresillo o a retornar-li'n l'import.

La reclamant acabava el seu escrit manifestant que, iniciades les corresponents diligències per l'administració, encara no s'havia resolt la seva denúncia.

Un cop examinada la queixa, va ser admesa a tràmit i en conseqüència ens adreçarem a la Conselleria sollicitant que ens informessin d'aquest cas.

Posteriorment vam poder comprovar a l'informe demanat tot el conjunt d'actuacions que l'administració havia portat a terme, les incidències que s'havien donat amb l'empresa denunciada i finalment la incoació d'un expedient sancionador per les irregularitats comeses en la venda d'un bé.

Atenent aquestes consideracions, a més de l'intent de l'administració de resoldre el cas per via amistosa, donada la predisposició de les parts, cosa que finalment no va ser possible, i vista també la incoació del referit expedient, vam procedir a notificar-ho a la interessada i a arxivar provisionalment la queixa, al considerar que no es donava cap motiu que justificués de continuar la nostra intervenció.

Queixa 324/90

«Quina aigua tan cara»

E.M.A. va comparèixer a la nostra Institució mitjançant escrit de queixa en què exposava que, davant del rebut que li havia presentat la Societat General d'Aigües, amb el qual no estava conforme, a causa de l'elevat import que s'hi reclamava, s'havia adreçat a l'administració de la dita companyia perquè efectués una verificació de l'aparell comptador. Com que la comprovació administrativa no detectava cap funcionament

irregular, compareixia davant el Síndic sollicitant la nostra intervenció.

Analitzada la documentació presentada per l'interessat, hi vam detectar en primer lloc una discordança entre el número de comptador de l'aparell que l'afectat demanava que vos verificat i el que la companyia proveïdora feia constar que havia revisat. Això va motivar que ens poséssim en contacte amb la Direcció General de Seguretat Industrial per tal d'aclarir aquest punt. Fruit d'aquestes gestions i per mitjà de l'administració, la companyia ens va informar que la numeració del comptador que figura en el rebut havia estat consignada per un error de transcripció a la base de dades informàtiques.

Aclarida i rectificada aquesta qüestió i verificat l'aparell per la companyia i després per l'administració, la companyia mantenia la tesi d'un fort consum de l'usuari d'aquell comptador.

Per aquesta raó vam sol·licitar directament a la companyia que ens informés sobre unes aparents anomalies que crèiem detectar en la facturació del consum d'aigua i que la seva resposta anterior no aclaria prou, ni a l'usuari ni a nosaltres. Al mateix temps, la mateixa companyia sostenia que, segons el resultat dels càrrecs imputats, caldria aplicar la fórmula establerta en el Reglament del servei metropolità d'abastament domiciliari d'aigua de 1987.

A la resposta que vam rebre a la nostra petició d'informe, s'indicava que el consum facturat era correcte, com ho demostraven la comprovació i verificació oficial del comptador, si bé probablement el rebut qüestionat no corresponia a un trimestre, sinó a un període superior, per la qual cosa l'informe de la companyia conclouia acceptant la nostra proposta de càlcul del consum enregistrat durant el temps que hagués durat l'anomalia.

Amb aquest estat de coses, i un cop notificada i admesa per l'interessat la modificació de la facturació, donarem per enllestida la nostra actuació.

Queixa 31/90

Un poble incomunicat

Aquesta queixa va ser tramesa per l'Alcalde d'una població de la província de Barcelona, que, amb el seu escrit, adjuntava les reclamacions que li havien fet arribar un col·lectiu de ciutadans i diverses entitats financeres i comercials.

L'objecte d'aquesta queixa eren les deficiències del servei telefònic que havia patit tota la població i que, havent-la deixada incomunicada durant cinc dies, havien afectat tant un gran col·lectiu de ciutadans com el mateix Ajuntament.

Per aquest motiu ens vam adreçar al cap de l'Oficina d'Usuaris de Barcelona perquè ens informés sobre aquesta qüestió.

La Companyia Telefònica ens donà compte de les actuacions que s'havien practicat a conseqüència de l'avaría produïda a la central telefònica que afectava aquella població, ocasionada per fortes descàrregues atmosfèriques. Així mateix, l'informe de la companyia esmentada destacava que, un cop reparada parcialment la línia, uns xàfecs torrencials la van tornar a inutilitzar, motiu que ocasionà el retard a efectuar la reparació del servei telefònic.

Una vegada poguérem constatar que els mateixos ja tenien constància de totes aquelles actuacions i que la queixa es referia a una situació extraordinària i de difícil previsió, vam tancar la tramitació de la queixa i n'informarem els promotors.

SECCIÓ 5: PENSIONS I TREBALL

I. INTRODUCCIÓ

En aquesta secció s'analitzen els expedients de queixa derivats de l'aplicació que fan els poders públics de la normativa en matèria de Seguretat Social i Treball.

S'hi inclouen tant els expedients referents a drets i llibertats fonamentals que hagin pogut ser vulnerats per l'administració autonòmica com els vulnerats pel funcionament de les entitats i els òrgans de l'administració central.

Així, hi incloem les queixes derivades dels drets al treball, sindicació, vaga i negociació col·lectiva, previstos en la Constitució, i les referents al funcionament de les entitats gestores de Treball i Seguretat Social, quan els treballadors o pensionistes denuncien la vulneració de drets o el deficitari funcionament de l'administració en relació amb el seu treball o amb les pensions derivades del sistema protector de la Seguretat Social.

També hi fem referència a les pensions especials i beneficis derivats de la legislació d'amnistia, pendent encara d'un veritable tracte igualitari, de resultes de la nostra guerra civil.

II. TIPOLOGIA DE LES QUEIXES

PENSIONS I BENEFICIS
DERIVATS DE LA SEGONA

- REPÚBLICA ESPANYOLA – Beneficis de la Llei 37/1984, de 22 d'octubre.
Aplicació
Procediment
– Beneficis d'amnistia per al personal considerat en la Llei 18/1984, de 20 de març, aprovada pel Parlament de Catalunya
Limitacions
– Aplicació de la Llei 46/1977, de 15 d'octubre, sobre Amnistia en relació amb la Llei 18/1984, de 20 de març, d'Assimilació de períodes de presó a períodes cotitzats a la Seguretat Social
Acreditació de drets
– Pensions de mutilats (Decret 670/1976, Llei 35/1980, R.D. 43/1978 i Llei 6/1982
Reclamacions
Prescripció de terminis

SEGURETAT SOCIAL

- Règims especials
Afiliació

Prestacions

Protecció

- Règim general i SOVI.

Acció protectora:

- Prestacions. Denegació de pensions. Incidències convenis internacionals
– Tresoreria
Cotitzacions
– Conveni especial

TREBALL

- Conflictes individuals i col·lectius derivats de la relació de treball:
Reclamacions
Inspecció de treball
Jurisdicció
– Atur
Política d'ocupació
Gestió de l'INEM
Prestacions
Subsidis
FOGASA
– Llibertat sindical
Drets
Discriminació
– Legislació
Modificació
Mesures

III. TEMES SELECCIONATS I QUEIXES
ILLUSTRATIVES

1. Amnistia i pensions. Presó i indemnització

Les limitacions i suspensions de drets actius i passius imposats a un gran nombre de ciutadans de l'Estat espanyol com a conseqüència de la guerra civil es van deixar sense efecte amb la Llei d'Amnistia de l'any 1977.

Malgrat el consegüent desplegament legislatiu que s'ha fet darrerament d'aquesta llei, encara persisteixen llacunes legislatives, per tal que determinats ciutadans puguin quedar protegits en els seus drets.

El llegat discriminatori de l'època franquista continua enervant els drets dels afectats, almenys pel que fa al contingut econòmic de reparació, degut sobretot a la ineficàcia de l'administració en l'aplicació equitativa de la legislació.

Tots coneixem els entrebancs que han patit els beneficiaris de la Llei 37/84, del 22 d'octubre, per poder-se acollir a les pensions que aquesta norma atorga. Són prou evidents les reiterades referències del Síndic en anteriors informes.

Cal indicar que la problemàtica persisteix, malgrat haver-se donat més oportunitats de prova als sol·licitants, però es continuen produint altres problemes per a les vídues, atesa l'avançada edat dels beneficiaris i de les possibles beneficiàries.

Ja indicàvem l'any passat la resolució positiva dels afectats per la Llei 18/84, de 20 de març, sobre el personal eventual, contractat i interí al servei de la Generalitat en el període anterior al 1939, la qual cosa motivà el Síndic a adreçar-se a tots els interessats que havien presentat queixa davant la nostra Institució, comunicant-los l'acceptació del conseller de Governació respecte a les nostres recomanacions i indicant-los que l'aplicació de la Llei 18/84, de 20 de març, abans esmentada, fou un gran desencís per als ciutadans que havien prestat serveis a la Generalitat i que no podien reunir els requisits que se'ls imposaven per obtenir-ne els beneficis, o n'havien quedat exclosos, expressament.

Aquest és el cas dels ciutadans que van perdre la feina per causes polítiques l'any 1939, i per les mateixes causes, van perdre més tard la nacionalitat espanyola, o tot i conservar-la o haver-la recuperada, no tenien residència habitual a Espanya.

També va ser una gran decepció per als ciutadans que havien obtingut els beneficis i no en podien percebre la prestació econòmica, incompatible amb qualsevol altres de derivades d'una relació de treball, ja sia com a titulars o com a dret-havents.

El Síndic entengué que aquests ciutadans tenien dret al reconeixement material d'uns serveis prestats a la Generalitat, que la dita normativa sobre amnistia havia previst, però que no en podien gaudir, per molt que s'apliquessin flexiblement i extensiva els preceptes de l'esmentada llei i reglament que la desplega.

Això no obstant, malgrat la bona disposició del Departament de Governació en l'aplicació de la llei, subjecte però al principi de legalitat, insistirem que calia estudiar la possibilitat de modificar-la, bo i suprimint-ne els requisits de la nacionalitat i de la residència habitual en territori espanyol, com també la declaració d'incompatibilitat de la pensió; això la configuraria com allò que d'antuvi es va pretendre, seguint així els criteris sobre amnistia que recull el preàmbul, i que la seva part dispositiva limita.

Ateses les constants i persistents queixes anuals dels ciutadans, el Síndic es continuà preocupant per suprimir els requisits imposats legalment als possibles beneficiaris, i es tornà a adreçar al conseller de Governació, al qual recomanà la necessària modificació de l'esmentada llei, advertint-lo del seu caire restrictiu en relació amb el seu objecte i els objectius del seu preàmbul.

Molts afectats tampoc no han pogut percebre encara la prestació econòmica de la corresponent pensió, per tal com és incompatible amb alguna pensió pública que percebien o perceben, o bé perquè els ho impedeix el fet de tenir el domicili a l'estranger.

Finalment, les nostres recomanacions al conseller de Governació, les quals esmentem en els darrers informes al Parlament, sobre la necessitat de modificar la Llei 18/84, de 20 de març, per suprimir-ne les exigències legals que s'hi fan, han estat acceptades pel mateix conseller.

Aquesta acceptació fou materialitzada legalment en la Llei catalana 9/90, de 16 de maig, de Pressupostos de la Generalitat de Catalunya, la qual regula en les disposicions addicionals set-

zena i dissetena la modificació dels articles 4 i 5.1.a) de la Llei 18/84, de 20 de març, que queden redactats de la manera següent:

«Article 4

»-1 Per a poder-se acollir als beneficis d'aquesta Llei és indispensable en qualsevol cas acreditar fefaentment la prestació de serveis professionals i retribuïts en l'anterior Generalitat de Catalunya, almenys per la durada d'un any, abans del 1939, bé com a funcionaris -interins o eventuais-, bé com a contractats en règim administratiu o laboral. En el cas que aquesta prestació de serveis hagués tingut una durada de sis mesos abans de l'1 de febrer de 1939, els beneficis de la Llei es poden aplicar en determinats casos proporcionalment al temps esmerçat en la prestació dels dits serveis, en la forma que s'ha de determinar per reglament. La comissió interdepartamental a la qual es refereix l'article 9 ha de considerar totes aquelles situacions en què, sobre la base dels documents presentats o d'altres elements de judici, es pugui deduir una presumpció fonamentada del compliment de les condicions exigides.

»-2 En el cas que, d'acord amb l'article 5.1.a) i 10 d'aquesta Llei, es reconegués el dret a la reincorporació a un lloc de treball, a més de l'acreditació prevista en el punt 1 d'aquest article, és un requisit imprescindible tenir la condició de nacionalitat que estableixen les lleis vigents.

»Article 5.1.a)

»La reincorporació al lloc de treball d'acord amb el que disposa l'article 10, llevat dels casos en què per imperatiu legal, edat o incapacitat sigui procedent el reconeixement de la pensió.

»Dissetena

»A partir de l'entrada en vigor d'aquesta Llei, la percepció de les pensions prevista a la Llei 18/1984, de 20 de març, sobre el Personal Eventual, Contractat i Interí al Servei de la Generalitat en el període anterior al 1939, és incompatible amb altres pensions públiques si la suma d'aquestes és superior a l'import màxim establert, per a cada exercici pressupostari, per la legislació estatal sobre limitació de l'import de pensions, i solament es pot percebre la quantitat que no superi aquest límit. El límit fixat per l'any 1990 fou de 203.280 pessetes el mes, i de 2.845.920 pessetes l'any, modificat posteriorment en 207.152 pessetes el mes per 14 pagues i 2.900.128 pessetes anuals.»

Així doncs, als ciutadans afectats per l'esmentada modificació se'ls reconeixen definitivament i materialment els serveis que prestaren a la Generalitat durant l'època republicana, sens perjudici de la normativa general sobre concurrència de pensions que fixa el govern estatal.

Per això, un cop publicada la Llei 9/90, de 16 de maig, de Pressupostos de la Generalitat de Catalunya, vam creure convenient assabentar els interessats de l'acceptació de la nostra recomanació, i de la modificació legal esmentada, fruit de l'interès i preocupació de tots.

Enguany, sens perjudici d'haver continuat rebent queixes relatives a les pensions de mutilats com a conseqüència de la guerra civil, les quals per raó de competència, han estat trameses al Defensor del Poble, de Madrid, s'ha rebut un gran nombre de queixes, presentades per partits polítics, sindicats, associacions i persones físiques, les quals feien referència a la problemàtica

disposició addicional divuitena de la Llei 4/90, de 29 de juliol, de Pressupostos Generals de l'Estat per a 1990.

L'esmentada disposició addicional atorga indemnitzacions a favor de les persones que patiren presó a conseqüència dels supòsits previstos a la Llei 46/77, de 15 d'octubre, d'Amnistia.

En síntesi, l'esmentada disposició addicional preveu una indemnització per als qui van sofrir més de tres anys de captiveri «en presó», com a conseqüència dels supòsits previstos a la Llei 46/77, de 15 d'octubre, d'Amnistia.

La indemnització només podrà ser percebuda pels ex-presos que tinguin complerts 65 anys el 31 de desembre del 1990 o el cònjuge que sobrevisqui, en cas d'haver complert el causant l'esmentat requisit.

Caldrà acompanyar a la sol·licitud la resolució judicial o administrativa que aprovin l'aplicació de l'amnistia, i també la certificació acreditativa dels períodes de presó.

La Direcció General de Costos de Personal i Pensions Públiques podrà no requerir l'aportació de tots els documents esmentats si, al seu judici, queden prou acreditats els fets que donin lloc a la indemnització. Al nostre entendre, això podia esdevenir una porta oberta a la discrecionalitat, la qual ha quedat apaiçada per la resolució de 14 de desembre de 1990, de la Secretaria d'Estat d'Hisenda, la qual aclareix que en cas que l'esmentada Direcció General no requereixi la documentació citada, ho haurà de motivar.

El termini de presentació de les sol·licituds s'acabà el propi dia 31 de desembre de 1990, no havent-se dictat cap instrucció per l'execució d'aquestes normes.

Les reaccions dels ciutadans, davant l'esmentada disposició, no es feren esperar i el Síndic hagué d'orientar els interessats que s'adreçaren a la nostra Institució per intentar obtenir l'esmentada indemnització. Els afectats foren informats del procediment a seguir i de les limitacions legals imposades.

Sens perjudici del que s'ha dit, s'inicià un expedient d'ofici per tal d'acumular la diversa problemàtica denunciada, la qual fa referència a l'exigència mínima de tres anys de presó, als barems establerts en la quantia addicional per any, el requisit d'haver complert 65 anys d'edat, l'exclusió dels represaliats en camps de concentració, treball, batallons disciplinaris i deserts, la redempció de les condemnes, etc.

A fi de conèixer el capteniment de la Direcció General de Costos de Personal i Pensions Públiques del Ministeri d'Economia i Hisenda, ens adreçarem al Defensor del Poble en dues ocasions, requerint-lo sobre la possibilitat que el Govern reglamentés l'esmentada disposició de les futures instruccions o circulars del ministeri encaminades a l'execució, aplicació i possible interpretació extensiva del seu contingut. També li demanàvem que ens informés de les mesures que, en el seu cas, pensava adoptar l'esmentada Direcció General per a l'eficient compliment del reconeixement i l'abonament de la citada indemnització.

Finalment se suggerí al Defensor del Poble la possibilitat de fer ús de la legitimació que li confereix l'art. 162 de la Constitució Espanyola en relació amb els articles 32 de la Llei Orgànica del Tribunal Constitucional i 29 de la Llei Orgànica del Defensor del Poble, perquè interposés recurs d'inconstitucionalitat amb motiu de la possible discriminació de les persones no incloses en l'esmentada disposició addicional divuitena, en relació amb el principi d'igualtat previst en l'art. 14 de la Constitució.

El Defensor del Poble atengué els nostres requeriments en els termes que exposem a continuació i resolgué no exercir la legitimació per interposar l'esmentat recurs d'inconstitucionalitat, basant-se en els fonaments que reproduïm:

«En relación con sus escritos de fechas 5 de julio de 1990 y 5 de octubre de 1990 referentes a la Disposición Adicional decimoctava de la Ley 4/1990, de 29 de junio, sobre "Indemnizaciones a favor de quienes sufrieron prisión como consecuencia de los supuestos contemplados en la Ley 46/1977, de 15 de octubre, de amnistía", cabe decir:

»I) La Disposición Adicional citada no requiere para su cumplimiento de desarrollo reglamentario alguno, sin perjuicio del ejercicio que pudiera hacer la Dirección General de Costes de Personal de la autorización conferida por el punto cinco de la disposición, para dictar las instrucciones que pudieran resultar necesarias en ejecución de los dispuestos en la norma.

»II) Efectivamente, en esta norma, se establece, en favor de quienes sufrieron prisión como consecuencia de los supuestos contemplados en la Ley 46/1977, cuando se trate de personas que en 31 de diciembre de 1990 tengan cumplidos los sesenta y cinco años de edad, el derecho a percibir por una sola vez una indemnización, cuando hubieran sufrido privación de libertad en establecimientos penitenciarios durante tres o más años.

»III) El reconocimiento de esta indemnización debe solicitarse de la Dirección General de Costes de Personal y Pensiones Públicas del Ministerio de Economía y Hacienda, órgano al que corresponde asimismo, en su caso, el abono, debiendo acompañarse a la solicitud la decisión judicial o resolución administrativa que apruebe la aplicación de la amnistía.

»La norma, aprobada por las Cortes Generales, con rango de Ley, será de aplicación en los términos que la misma preve, sin perjuicio de las acciones que para su impugnación hubieran podido llevarse a cabo por quienes a estos efectos gozan de legitimación, en el supuesto de apreciarse motivos para ello.

»IV) Tanto la Asociación de Ex-presos y represaliados políticos, como representantes del grupo parlamentario Izquierda Unida solicitaron del Defensor del Pueblo la interposición de recurso de inconstitucionalidad, contra la citada disposición adicional decimoctava de la Ley 4/1990, habiéndose acordado el pasado 27 de septiembre no ejercer la legitimación prevista en el art. 162.1 de la Constitución y 32.1 de la Ley del Defensor del Pueblo, por los siguientes fundamentos:

»PRIMERO.- La doctrina muy elaborada por el Tribunal Constitucional en numerosas sentencias sobre el alcance del principio de igualdad ante la Ley, se condensa en torno a los siguientes rasgos esenciales:

»1) No toda desigualdad de trato en la ley supone una infracción del art. 14 de la Constitución. Sólo cuando aquella desigualdad introduce una diferencia entre situaciones que pueden considerarse iguales y carece de una justificación objetiva y razonable.

»2) El principio de igualdad exige que a iguales supuestos de hecho se apliquen iguales consecuencias jurídicas, debiendo considerarse iguales dos supuestos de hecho cuando la utilización o introducción de elementos diferenciadores sea arbitraria o carezca de fundamento racional.

»3) El principio de igualdad no prohíbe al legislador cualquier desigualdad de trato sino sólo aquellas desigualdades que

resulten artificiosas o injustificadas por no venir fundadas en criterios objetivos y suficientemente razonables de acuerdo con criterios o juicios de valor generalmente aceptados.

»4) Es constitucionalmente lícita la diferenciación cuando, además de serlo el fin que con ella se persigue, las consecuencias jurídicas que resultan de la distinción son adecuadas y proporcionadas a dicho fin, de modo que la relación entre la medida adoptada y el fin perseguido "supere un juicio de proporcionalidad en sede constitucional, evitando resultados especialmente gravosos o desmedidos".

»SEGUNDO.- La Disposición Adicional decimoctava figura en la Ley 4/1990, de 29 de junio de 1990, bajo el título "Indemnizaciones a favor de quienes sufrieron prisión como consecuencia de los supuestos contemplados en la Ley 46/1977, de 15 de octubre, de amnistía" delimitándose en su texto el alcance de la disposición, que no tiene por objeto establecer una indemnización, con carácter general, para cualquiera de los efectos de todo supuesto amnistiado de acuerdo con la Ley 46/77, de 15 de octubre, sino limitado expresamente a quienes sufrieron prisión como consecuencia de aquellos.

»Por otra parte, efectivamente, se restringe el ámbito de aplicación a quienes hayan sufrido privación de libertad en establecimientos penitenciarios durante tres o más años ... y "tengan cumplida la edad de sesenta y cinco años en 31 de diciembre de 1990".

»Sin embargo, negar, como punto de partida, el ajuste constitucional de la posibilidad para el legislador de establecer supuestos tasados para determinar el ámbito de aplicación de las leyes, resulta difícil de sostener, como excesivo resulta afirmar que el establecimiento de cualquier límite precisando el alcance de una norma constituya en todo caso una arbitrariedad de los poderes públicos y sea, así, inconstitucional por vulnerar el artículo 9.3 de la Constitución.

»A este respecto, el Tribunal Constitucional se ha pronunciado (Sentencias de 27/81 de 20 de julio de 1981, 66/85 de 23 de mayo y de 29 de julio de 1986) acerca de la necesaria cautela a la hora de calificar de "arbitraria" una ley, en cuanto la ley es expresión de la voluntad popular, como dice el preámbulo de la Constitución como es dogma básico de cualquier sistema democrático.

»Con esta orientación, el fundamento decimoctavo de la Sentencia de 29 de julio de 1986 declara:

»"Ciertamente en un régimen constitucional también el poder legislativo está sujeto a la Constitución, y es misión de este Tribunal velar porque se mantenga esa sujeción, que no es más que otra forma de sumisión a la voluntad popular, expresada esta vez como poder constituyente. Ese control de la constitucionalidad de las leyes debe ejercerse, sin embargo, de forma que no imponga constricciones indebidas al poder legislativo y respete sus opciones políticas."

»Enfatiza el Alto Tribunal la necesidad de extremar esta cautela por mantenerse dentro de los límites de ese control cuando se trata de valorar la aplicación de preceptos generales e indeterminados, como es el de la interdicción de arbitrariedad de los poderes públicos.

»Por ello, al examinar un precepto legal impugnado desde ese punto de vista, como ha manifestado el intérprete supremo de la Constitución, el análisis se ha de centrar en verificar si tal precepto establece una discriminación, en cuanto la discrimina-

ción entraña siempre una cierta arbitrariedad, o si aún no estableciéndola carece de toda explicación racional lo que implicaría también una arbitrariedad.

»No puede hablarse con propiedad de discriminación, como privación de derechos individuales por razón de cualquier condición o circunstancia personal o social, cuando —como en este caso— lo que tiene lugar es una limitación, delimitación o regulación, general, del contenido de un derecho, configurado *ex novo*, y la disposición se limita a establecer para el futuro la consecuencia jurídica (la indemnización) de unos supuestos genéricos establecidos por el legislador en el ámbito de su potestad y donde no cabe beneficiario de derecho individual alguno si no es, precisamente, como resultado de esta regulación legal.

»De otro modo, cabría apreciar una privación de derechos de los no afectados que si no puede reprocharse a esta disposición es, precisamente, porque con anterioridad a ella estos derechos no existían para nadie.

»De no ser así, tampoco habría sido constitucionalmente permisible reconocer la potestad del legislador para alterar la edad de jubilación de los funcionarios, y sin embargo ha sido objeto de pronunciamiento por el Tribunal Constitucional, entre otras, en las Sentencias 108/1986 de 29 de junio y 99/1987 de 11 de junio, admitiendo la constitucionalidad de la norma reguladora de la edad de jubilación.

»No cabe apreciar arbitrariedad en la disposición impugnada, cuando representa la opción del poder legislativo para configurar una determinada materia, que no puede tener alcance ilimitado e indefinido y, precisamente, porque son esos límites los que otorgan la necesaria proporcionalidad a la relación entre los fines perseguidos y los medios empleados para su consecución y que de no existir harían inviable cualquier medida de esta naturaleza, como reiteradamente ha proclamado el Tribunal Constitucional.

»TERCERO.- Acerca de la inexistencia de explicación racional que alegan los comparecientes y que sustentan en distintos razonamientos, hay que hacer algunas precisiones previas.

»La mayor parte de los análisis se basa sobre hipótesis concurrentes en su origen: la denominación de "indemnizaciones" dada en el título y en el texto de la disposición, a estas cantidades. Efectivamente, el término "indemnización" significa la acción o efecto de resarcir de un daño o perjuicio, por lo que se reconduce la reflexión a la ponderación de los elementos de juicio considerados para la determinación del "precio" o "valor" en correspondencia con el daño causado por el internamiento en centros penitenciarios por supuestos que han sido amnistiados.

»Sobre esta idea básica se construyen todos los argumentos y se apuntan diversos matices que, a juicio de los firmantes, deberían ser tenidos en cuenta para la adecuada apreciación de la intensidad del sufrimiento padecido. Sin embargo, no puede entenderse que haya sido este el punto de vista del legislador.

»Hay que partir de la imposibilidad, moral y material, de compensar a persona alguna que haya sufrido cualquiera de las consecuencias laborales, personales, penitenciarias, patrimoniales u otras posibles, por los actos amnistiados por la Ley 46/77.

»Las pérdidas de todo orden, los agravios infligidos, los sufrimientos padecidos, por naturaleza e intensidad, ni tienen precio, ni admiten fijar cantidad alguna en concepto de valor compensatorio.

»Por ello hay que entender que, en la Disposición impugnada, la condición personal —la edad— es un elemento determinante de los derechos a que da lugar esta norma, por lo que no puede apreciarse que de ello resulte un trato desigual entre los afectados por aquella, como consecuencia de introducirse entre ellos diferencias resultantes de su condición personal. La cuestión está en la diferencia entre afectados y no afectados por la disposición, puesto que la condición personal de la edad, entre los requisitos exigidos, determinante del derecho, es, como ya se ha dicho, manifestación de una potestad del legislador, en la regulación de aquél.

»CUARTO.- El Tribunal Constitucional ha declarado que no es inconstitucional el establecimiento de un tope de edad. Partiendo de esta declaración, se puede estar o no de acuerdo con el criterio del legislador, pero ello entraña un análisis y valoración cuya naturaleza es ajena a la determinación de la constitucionalidad o inconstitucionalidad de la norma.»

Atesa la resolució adoptada pel Defensor del Poble ens vàrem posar en comunicació amb tots els afectats adreçats a la nostra Institució, als quals se'ls notificà el seu contingut i se'ls orientà per tal que les persones amb dret al reconeixement de l'esmentada indemnització la poguessin sol·licitar, en temps i forma, davant la Direcció General de Costes de Personal y Pensiones Públiques, o bé mitjançant les Delegacions Provincials d'Hisenda.

A fi de complimentar les sol·licituds hem de manifestar la valuosa ajuda i informació de les Delegacions Provincials del Ministeri d'Economia i Hisenda, les quals, malgrat les limitacions legals, han facilitat als sol·licitants tot tipus de fullets informatius.

També, i malgrat la competència de l'Administració Central, hem de considerar la no menys valuosa ajuda de les Conselleries de Governació i Justícia en la informació i expedició de la documentació, en molts casos necessària, per tal d'acreditar determinades situacions dels interessats.

Queixa 1338/90

L'edat, un obstacle per ésser indemnitzat

El senyor A.V. fou condemnat a quinze anys de reclusió com a autor responsable d'un delictes equiparat al de rebel·lió militar, i ha estat empresonat cinc anys, un mes i cinc dies.

El dia 8 de febrer de 1959 li fou concedida la llibertat condicional i el 6 de març de 1960 la llibertat definitiva, segons consta en el certificat emès pel Jutjat Militar eventual de Barcelona.

L'agost de 1990 s'adreçà a la nostra Institució, com així ho feren d'altres ex-presos polítics, qüestionant-se el perquè no li pertoca el «regal simbòlic» del milió de pessetes d'indemnització pel temps de presó que ha sofert. La queixa s'expressava en els següents termes:

«Fa molt de temps —anys— que sento a dir que als presos polítics del franquisme se'ns donarà una indemnització, però aquesta no arriba mai. I ara que sembla que ja la donaran, s'han fet categories. Se'n donaran a uns i se'n trauran a d'altres. En nom de quina Democràcia i Estat de Dret es pot fer una tal injustícia? A mi personalment no em donaran pas res. M'escatimaran

un míser milió de pessetes, per no tenir 65 anys i també per no cobrar cap pensió. Ho torno a repetir: és Democràcia, això? Vaig pertànyer a les Joventuts Unificades de Catalunya Socialistes i vaig ser condemnat a 15 anys, dels quals vaig complir a la presó cinc anys, un mes i cinc dies.

»Així és que segons la Llei del Govern em tocaria més d'un milió de pessetes per haver estat més de tres anys a la garjola. Però s'ha anat fent punta al llapis i fins i tot m'escatimen aquest milió. Som molts que restem fora de la llei. Mentre que els policies, guàrdies, militars, que van lluitar a la Guerra Civil a tots dos bàndols els donen una pensió i també la donen als feixistes alemanys i italians que van lluitar al costat de Franco. Però els que hem lluitat per la democràcia i la llibertat i hem patit també fam, aquest Estat no ho vol reconèixer i ens discrimina. Per què ens odia tant?

»És per tot el que s'ha exposat aquí que li prego que faci quelcom davant les autoritats competents i perquè es faci justícia i no es discrimini ningú.»

Com ja s'ha comentat en la introducció que precedeix aquesta queixa, aquest ciutadà no podrà accedir a la indemnització prevista en la disposició addicional divuitena de la Llei 4/90, del 29 de juliol, de Presupostos Generals de l'Estat per a 1990, ja que no havia complert l'edat de 65 anys el 31 de desembre de 1990.

2. Les pensions de la Seguretat Social

L'adaptació del sistema de la Seguretat Social a les noves situacions socio-polítiques i al marc constitucional ha esdevingut una necessitat subjectiva, motivada per la mateixa incapacitat del sistema per fer cara a les demandes socials.

Altrament, les necessitats de canvi de la normativa, per tal d'adequar-la als mandats constitucionals, s'han vist afectades per la conjuntura del mercat de treball, amb la constant pèrdua de treballadors en actiu i, per tant, de contribucions, i per l'augment de la base passiva de l'Estat, de quasi sis milions de pensionistes.

L'ambiciosa universalització de la Seguretat Social, amb la corresponent tendència a la protecció i homogeneïtzació de tots els règims ha de ser el marc d'un sistema públic racional i heterogeni com el nostre.

Però, per tenir credibilitat, la planificació del sistema actual no es pot basar a curt termini ni en l'expansió econòmica ni en la plena ocupació, perquè, per fer-ho impossible, són prou evidents les taxes de desocupació i els canvis econòmics i socials, amb els consegüents drets adquirits dels ciutadans a la Seguretat Social.

El nostre sistema contributiu cada cop ha de ser més exigent en la contribució i en les cotitzacions, i així podrà donar més respostes, a un major nombre de protegits, encara que menys generoses.

Les mesures adoptades per racionalitzar l'estructura de la Seguretat Social van reforçar, mitjançant la Llei 26/85, de 31 de juliol, el caràcter professional, contributiu i proporcional de les pensions de jubilació i d'invalidesa, exigint, però, més període de cotització per poder satisfer la millora de la protecció contributiva i refer la no contributiva, com ho demostra la polèmica i

flamant Llei de Prestacions no contributives de la Seguretat Social.

Les queixes que rebem continuen essent dels sectors més desvalguts de la nostra societat.

Aquells que van ajudar a mantenir l'estructura econòmica del sistema de Seguretat Social abans de la reforma de 1985 són ara els que pateixen les conseqüències del nou sistema protector, més just i eficaç, sobretot en les prestacions econòmiques de les seves pensions.

Es continua, al nostre entendre, discriminant els pensionistes acollits a la legislació anterior pel que fa al tractament de la revaloració de les pensions. Es continua discriminant els règims especials, malgrat la predicada homogeneïtzació amb el règim general. És constant, en tots els nostres informes, la denúncia del tracte discriminatori donat al règim especial de treballadors per compte propi o autònoms, malgrat haver-se variat els tipus de cotització.

Així, enguany s'ha intentat mitigar la discriminació denunciada i s'ha reduït la quota a ingressar, mitjançant l'aplicació d'un coeficient reductor, amb motiu de no poder percebre la pensió per invalidesa provisional. També s'ha modificat, després de reiterades denúncies fetes per la nostra Institució, en coordinació amb el Defensor del Poble, l'exigència del requisit que el beneficiari tingui quaranta-cinc anys, per causar pensió d'invalidesa permanent en el grau d'incapacitat total.

Això no obstant, malgrat predicar-se legalment l'homogeneïtzació amb el règim general, continuen pendents de modificació en el RETA certes qüestions com no voler reconèixer validesa a les cotitzacions corresponents a períodes anteriors a l'alta, o la denegació que fa l'INSS de l'increment del 20% de la base reguladora als pensionistes d'incapacitat permanent total quan tenen més de quaranta-cinc anys, així com la manca d'una paga extraordinària als pensionistes no acollits a la reforma de l'any 1985.

Malgrat els percentatges superiors de revaloració per a les pensions fins ara menys afavorides, com les no concurrents de viduïtat i de l'extingida assegurança obligatòria de vellesa i invalidesa, continuen essent indignants les revalorades pensions SOVI, fixades enguany en 30.475 pessetes la de vellesa i invalidesa, i en 29.145 pessetes la de viduïtat.

La revaloració de les pensions continua afectant desfavorablement els pensionistes amb pensions mínimes i que perceben complements per mínims, com també les vídues o els jubilats amb pensions concurrents. En aquests casos el Síndic, si no adverteix cap irregularitat de l'entitat gestora, ha d'orientar els pensionistes explicant-los la problemàtica i rigidesa del nostre sistema contributiu i intentant obviar a l'efecte negatiu que causen la concurrència de pensions i, d'altra banda, el caràcter no consolidable dels complements per mínims. Aquests complements, afegits amb anterioritat per l'administració, perquè la pensió que rebés el pensionista s'igualés a la quantia mínima fixada anualment pel Govern Central, no formen part de la pensió i per tant són absorbits amb qualsevol increment futur que experimentin les percepcions de l'interessat, ja sigui en concepte de revaloracions o pel reconeixement de noves prestacions que donin lloc a la concurrència de pensions.

Continuem rebent queixes sobre llacunes legislatives del sistema de Seguretat Social, ja denunciades i objectades en diverses recomanacions fetes, mitjançant el Defensor del Poble, al

Ministeri de Treball i Seguretat Social, les quals encara no s'han resolt. Així, encara manca la regulació d'un vertader còmput recíproc de cotitzacions entre el règim de Seguretat Social dels funcionaris i els diversos règims que integren el sistema de la Seguretat Social, ja que no s'han regulat expressament les cotitzacions fetes a classes passives, perquè siguin computables a efectes dels règims del sistema de Seguretat Social, i per tant no hi ha una vertadera reciprocitat.

Tampoc no s'ha aconseguit, malgrat els veredictes d'alguns jutjats socials, l'exclusió de la cotització per la contingència de l'assistència sanitària en el cas que el treballador cotitzi en més d'un règim del sistema de Seguretat Social, i es manté la corresponent penalització d'haver de cotitzar dos cops per una única prestació. Paradoxalment, els ciutadans que poden accedir a subscriure el conveni especial amb la Seguretat Social no disposen d'assistència sanitària, ja que no se n'hi preveu.

La disconformitat de molts invàlids amb la qualificació que declara l'INSS de la seva invalidesa continua causant molts contenciosos i col·lapsant jutjats i tribunals, segons es desprèn de les queixes que anem rebent.

Una altra constant objecte de les queixes rebudes és la denegació de les prestacions d'invalidesa i de jubilació per manca de la carència necessària que exigeix la legislació vigent.

En el cas d'invalidesa, en moltes ocasions l'INSS i el Jutjat Social declaren la invalidesa i el corresponent grau d'incapacitat, sense dret a prestació econòmica, perquè el sol·licitant no acredita el temps de cotització necessari.

Això comporta que l'invàlid així classificat no pugui tornar a treballar.

En el cas d'invalidesa total per a la professió habitual, l'invàlid no pot accedir a la mateixa feina que feia fins a la data del fet causant de la invalidesa, i en el cas d'invalidesa absoluta, no pot treballar enlloc ni en cap mena de col·locació. El resultat, tant en un cas com en l'altre, impossibilita l'invàlid de percebre cap pensió i de treballar.

La jurisprudència s'ha pronunciat reiteradament en aquests casos resolent i aclarint que l'INSS s'ha de limitar a denegar la invalidesa sense qualificar les lesions, per tal d'evitar les greus i esmentades conseqüències per a l'invàlid.

Pel que fa a les resolucions de l'INSS sobre la denegació de jubilació, la majoria són motivades també, com hem dit, per la manca del període mínim de cotització exigint per causar dret a pensió.

La manca de carència, molt difícil de resoldre, si tenim en compte l'edat i les oportunitats d'ocupació dels possibles pensionistes, obliga el Síndic a orientar-los, actualment, cap a la tan esperada modalitat de pensions no contributives d'invalidesa i jubilació, fruit del lent desplegament de l'art. 41 de la Constitució.

Després de molts anys d'espera, el Govern s'ha decidit a desplegar l'esmentat art. 41. Així, la recent Llei 26/90, de 20 de desembre, de Prestacions no contributives de la Seguretat Social, va entrar en vigor el gener passat i causà més preocupació institucional que ressò social.

Mentre encara persisteixen les denegacions d'ajudes assistencials a favor de la tercera edat, previstes en el Reial Decret 2620/81, de 24 de juliol, amb motiu i d'acord amb el dret a aliments dels parents, i no havent-se resolt encara el difícil accés a la prestació econòmica del subsidi de garantia d'ingressos mí-

nims, del R.D. 383/84, d'1 de febrer, en haver d'acreditar el versemblant grau d'invalidesa suficient, es promulga la nova llei que, per nosaltres, no fa més que substituir els subsidis esmentats, però canviant els conceptes i els impediments.

Això no obstant, les persones que, trobant-se en situació de necessitat protegible, no disposin de recursos econòmics propis suficients per a la subsistència es podran acollir al nou sistema de pensions no contributives.

L'esmentada llei estableix prestacions econòmiques per a les pensions d'invalidesa i de jubilació contributives, o sia per als invàlids i els majors de 65 anys que no hagin cotitzat mai o que no hagin cotitzat prou per acreditar una pensió contributiva del sistema de Seguretat Social. S'aprofita la llei per modificar les prestacions familiars per fill a càrrec, les quals s'estenen al règim especial d'autònoms; s'hi insereixen i modifiquen articles del text refós de la Llei General de la Seguretat Social, com a expressió de la plena integració d'aquestes prestacions dins l'acció protectora de la Seguretat Social i, finalment, s'autoritza el Govern a regular i harmonitzar la complexa, diversa i nombrosa normativa sobre Seguretat Social, a fi d'aconseguir un vertader Codi de Seguretat Social.

Sens perjudici d'haver-se atorgat la gestió d'aquestes pensions a l'Institut Català d'Assistència i Serveis Socials (ICASS), i per tant el bon funcionament d'aquest organisme, al capdavant en dependrà l'agilitat de la percepció de les pensions per als interessats, cal assenyalar que encara s'ha de desplegar aquesta llei pel Govern Central, establir-ne els barems pels invàlids i comprovar-ne l'eficiència de la seva aplicació.

Sens dubte, persisteixen les limitacions previstes en el projecte de llei, i la mateixa Conselleria de Benestar Social té en estudi la possibilitat de compensar als pensionistes que en quedin exclosos. De la gestió i aplicació que se'n farà, en donarem compte a la corresponent secció del nostre pròxim Informe, un cop se n'hauran produït els primers efectes.

Enguany també hem continuat rebent queixes sobre la possible discriminació entre parelles casades i de fet, ja que les darreres no poden gaudir dels beneficis legals de viduïtat.

El Tribunal Constitucional, malgrat haver consolidat la doctrina a favor de l'equiparació de sexes pel que fa a la pensió de viduïtat pels vidus, ja sia de l'extingit SOVI o del règim del sistema de la Seguretat Social, ha ratificat, però, la necessitat del vincle matrimonial com a requisit imprescindible per tenir dret a la pensió de viduïtat. Lamentem aquesta decisió, ja debatuda pel Síndic en informes anteriors i que, malgrat l'oposició de dos magistrats de l'Alt Tribunal, els quals hi formularen dos vots particulars, hem de reiterar la recomanació feta a betzef, a fi que es produeixi un canvi normatiu que empari les unions lliures o parelles de fet, realitat social que ni el legislador ni els poders públics no poden ignorar.

De l'estudi de les queixes es desprèn un cop més que el ciutadà no es queixa tant de les cotitzacions que està obligat a fer com de la manca de correspondència entre aquestes i les prestacions que ha de rebre. També la deficient gestió d'algunes prestacions és causa de denúncies, degudes a la dispersa legislació, entre la qual n'hi ha molta de pre-constitucional, la qual cosa fa que els mateixos tècnics desconeixin la normativa que s'ha d'aplicar.

La gestió del règim econòmic de la Seguretat Social, però, continua en mans de l'Administració de l'Estat, competència

motivada en el caràcter unitari del sistema i del seu règim econòmic, d'acord amb una darrera sentència del Tribunal Constitucional, la qual, amb el necessari vot de qualitat del seu president, obtingué la majoria de vots per negar-ne la gestió a la Generalitat de Catalunya.

Aquest fet, tanmateix, no impedeix al Síndic conèixer de les queixes i la problemàtica social denunciada pels ciutadans de Catalunya a la nostra Institució. Les queixes són estudiades i en nombroses ocasions ens mouen a suggerir al Ministeri de Treball i Seguretat Social, mitjançant el Defensor del Poble, el canvi de criteris emprats, la correcció del mal funcionament de les entitats gestores i l'adequació de la legislació als criteris jurisprudencials i constitucionals.

En moltes ocasions el nostre criteri és compartit sense reserves pel Defensor del Poble, fruit de la llibertat d'actuació, sempre equitativa, i del crèdit que ens concedeixen els ciutadans. Altres vegades, això no és possible, malgrat que totes dues institucions són guiades pels mateixos estímuls, ja que l'administració no és sempre tan receptiva com voldríem.

Queixa 1/90

Les revisions mèdiques dels treballadors declarats invàlids

L'alcalde-president de l'Ajuntament de Ripoll s'adreçà al Síndic per tal d'exposar-li uns fets que provocaren malestar entre nombrosos veïns del municipi, els quals estaven relacionats amb les revisions mèdiques que efectuaren les Unitats de Valoració i Avaluació Mèdica i d'Incapacitat.

Així, ens indicà l'alcalde: «Com a conseqüència d'aquestes revisions, s'han produït denegacions o reduccions de les pensions que els invàlids rebien per invalidesa, alegant una presumpta millora física o un error en la diagnòsi anterior.

»Sense entrar en discussions d'àmbit legal sobre si l'aplicació de l'article 145 de la Llei General de la Seguretat Social, de 30 de maig de 1974, que determina la possibilitat de realitzar aquestes revisions en tot temps, s'ha ajustat als criteris reglamentaris que desenvolupaven aquest precepte genèric, el cert és que n'ha derivat un greu problema social.

»En aquest sentit, ens trobem amb persones que, des de fa bastant temps, percebien una pensió per incapacitat, que era la seva única font d'ingressos i a les quals, actualment, pels motius alegats, els ha estat retirada o disminuïda.

»Si pot resultar cert que, físicament, han aconseguit una millora o hi hagué un error de diagnòstic, no és, per això, menys cert que, a causa del temps transcorregut des de la seva declaració d'invalidesa, psicològicament aquestes persones mantenen aquella situació.

»No s'ha tingut en consideració el factor psicològic d'invalidesa o incapacitat que s'ha anat inculcant a través dels anys en la persona que un dia va ser declarada incapacitada per treballar.

»¿Com poden aquestes persones, amb una edat que gira al voltant dels cinquanta anys, posar-se a cercar feina, amb les dificultats actualment existents i amb la mentalitat d'ésser una persona invàlida?

»Ens trobem, per tant, davant un problema social provocat per les revisions mèdiques. El principi de seguretat jurídica que ha d'informar cada norma —així s'ha d'entendre quan un dia

van ser declarades d'invalidesa permanent o incapacitades— ha estat transgredit, més que més quan el mateix organisme públic no estableix situacions alternatives per evitar el grau d'indigència a què es veuen abocades moltes famílies per la supressió o disminució de la pensió que percebien. Qui se'n farà càrrec?

»Per tot això sol·licito d'aquesta Institució que adopti les mesures oportunes per tal de comprovar si l'actuació de la Unitat de Valoració Mèdica d'Incapacitats ha estat legalment establerta, si s'ha tingut en consideració els aspectes psicològics a l'hora d'efectuar les revisions mèdiques i si s'ha vulnerat el principi de seguretat jurídica que ha d'imperar en cada norma».

El Síndic estudià el problema relatiu a les revisions mèdiques dels treballadors declarats invàlids, ja denunciat per la nostra Institució en anteriors Informes, i, vist també el contingut de l'expedient registrat amb el número 413/88, el qual fou arxivat a la vista dels informes rebuts del conseller de Sanitat i Seguretat Social, va iniciar d'ofici el present expedient, a fi de donar trasllat d'aquesta problemàtica al Defensor del Poble per raó de la seva competència.

La nostra Institució comunicà a l'esmentat alcalde que, sens perjudici d'analitzar les conseqüències i problemes derivats d'aquelles revisions i corresponents resolucions administratives, havíem sol·licitat un informe previ al conseller de Sanitat i Seguretat Social, en relació amb l'actuació de les UVAMI, per tal de comprovar si els informes o dictàmens mèdics que emeten amb la deguda independència tècnica s'ajusten als criteris reglamentaris establerts.

Tanmateix la queixa fou admesa a tràmit, sense que l'admissió suposés l'existència d'actuacions irregulars de les UVAMI o de l'INSS.

Pel que fa al fons de la qüestió, vam avançar a l'alcalde que, d'acord amb el nostre dret positiu, el concepte d'invalidesa permanent, com és el cas objecte de queixa, a l'igual que la incapacitat laboral transitòria i la invalidesa provisional, que impossibiliten temporalment la persona per treballar, són impediments subjectius i patològics que afecten tan sols les persones, a diferència de quan existeix la impossibilitat objectiva, econòmica o social de treballar, com seria el cas de la desocupació o atur.

Quan aquesta causa subjectiva desapareix, l'invàlid deixa de ser-ho, ja no tan sols perquè no manca de capacitat per al treball, sinó perquè mèdicament s'ha curat. Això no obstant, la Llei General de Seguretat Social té en compte, de forma més genèrica, l'aspecte laboral i professional de la invalidesa, en contra de la protecció que fa l'Ordre d'Invalidesa quant a l'invàlid, perquè ho és no solament perquè manca de capacitat per treballar.

Quant a les revisions, encara que les invalideses siguin permanents, no exclouen la possibilitat de recuperació o agravació.

Si això es produeix, es canvia el grau o desapareix la invalidesa i consegüentment desapareixen els drets a les prestacions concedides, o augmenten per agreujament. També pot ser que en un inici la qualificació de la invalidesa fos errònia: en aquest cas també s'inicia un expedient de revisió amb la corresponent i posterior resolució administrativa i les conseqüències que en deriven en els camps substantiu, processal i econòmic.

De l'informe sol·licitat a la Conselleria de Sanitat amb motiu d'analitzar l'actuació de les UVAMI en relació amb l'INSS,

se'n desprèn la nostra resolució de 27 de novembre de 1989, la qual comunicarem a l'alcalde en els termes següents:

«Hem rebut de l'Honorable Conseller de Sanitat i Seguretat Social l'informe reiterat en diverses ocasions, relatiu a l'actuació de les UVAMI i a les consegüents resolucions de l'Institut Nacional de la Seguretat Social, pel que fa a les revisions mèdiques dels treballadors declarats invàlids.

»De l'esmentat informe se'n desprèn, en síntesi, el següent:

»«En qualsevol moment, l'Institut Nacional de la Seguretat Social a través de les seves Direccions Provincials a Catalunya, està facultada per a revisar les situacions d'invalidesa declarada (art. 1r. 2 R.D. 2609/1982 de 24-9).

»«És competència i funció específica de les UVAMI, el lliurament d'aquells dictàmens i informes mèdics sol·licitats per les Entitats Gestores de la Seguretat Social (art. 7è. R.D. 2609/1982, en relació a l'Art. 3r. de la mateixa norma i Art. 16 Ordre de 23-11-82 del Ministeri de Treball i Seguretat Social).

»«La declaració, en el seu cas, del nou grau o de la inexistència d'invalidesa, inexistència, a la vista de les revisions per agreujament, millora o error diagnòstic, és competència del director provincial de l'Institut Nacional de la Seguretat Social (art. 2n. R.D. 2609/1982).

»«La Comissió d'Avaluació d'Incapacitats creades en el si de l'INSS té atribuïda la competència d'elevat al director provincial d'aquella entitat gestora les propostes relatives a les revisions efectuades (ART. 16 Ordre de M.T. i S.S. de 23-11-82), a la vista de l'informe emès per la UVAMI, preceptiu per a l'expedient incoat, però que només està limitat a la presumpció de les situacions avaluades.

»«Consegüentment, tant la iniciativa de les revisions a què a referència l'escrit del Síndic de Greuges com la resolució dels expedients incoats correspon a les Direccions Provincials de l'Institut Nacional de la Seguretat Social.

»«Al respecte cal esmentar però, que d'acord amb el procediment administratiu establert, l'afectat al tenir notícia d'una actuació de les UVAMI a la vista de la citació per revisió mèdica que se li tramet (quan ens és demanada l'actuació per l'INSS) ens atribueix una responsabilitat que no tenim».

»De l'esmentat informe també se'n desprèn, en definitiva: «que és l'INSS qui sol·licita, i de vegades amb certa massivitat, revisions que porten a terme les UVAMIS. Aquestes han d'assumir en la seva integritat totes les revisions que els són requerides per l'INSS, la qual cosa origina, i no ho neguem pas, un volum notable de revisions en un breu termini de temps».

»Ara bé, la valoració que fan els professionals mèdics de les UVAMIS és integral, i per tant contempla les components físiques i psicològiques de l'invàlid potencial.

»Finalment es reitera que «la declaració, en el seu cas, del nou grau d'invalidesa o la inexistència de la mateixa, a la vista de l'informe emès per les UVAMI després de les revisions per agreujament, millora o error de diagnòstic, és competència del Director Provincial de l'INSS (art. 2n. 2609/82)».

»Es conclou reiterant que l'actuació de les UVAMI ha estat legalment correcta, així com també ho ha estat l'actuació mèdica i ètica dels professionals que efectuen aquestes revisions.

»A la vista dels presents informes, el Síndic entén que d'acord amb la legislació vigent, no es pot considerar ni s'observa cap actuació per part de les UVAMI que impliqui infrac-

ció de l'ordenament jurídic o una actuació il·legítima que impedeixi l'exercici d'algun dret dels interessats o legítimi la nostra intervenció.

»Com ja s'indicà amb anterioritat, la determinació de l'existència o inexistència de la situació d'invalidesa permanent, igual com la corresponent revisió, la fan les Comissions d'Avaluació d'Incapacitats (CEI) de l'INSS, les quals elaboren les preceptives propostes, basant-se, fonamentalment, en els informes i dictàmens mèdics emesos per les UVAMI.

»L'actuació d'aquests òrgans s'efectua, si no es demostra el contrari, amb la deguda independència tècnica, la qual cosa i atès aquest caràcter, fuig de l'àmbit de les atribucions de la nostra Institució.

»Això no obstant, ateses les competències de l'INSS i admeses com foren les revisions massives i les mesures que es prengueren, en el sentit de generalitzar indiscriminament i massiva les revisions, entenem, com entenem fa dos anys quan això es produí, que poden generar situacions de greuge als ciutadans més desvalguts.

»Per això, essent més que dubtosa l'oportunitat de fer aquestes revisions massives, s'haurien de considerar realment les circumstàncies, factors psicològics, socials i econòmics que esmenteu, atenent el llarg temps en el qual aquelles persones restaren gaudint de la condició d'invàlids.

»Per tot això, hem d'indicar-vos que al no observar cap irregularitat, per part de les UVAMI i així ho comunicarem al Conseller de Sanitat, donem per closes les nostres actuacions davant l'administració autonòmica i traslladarem al Defensor del Poble de Madrid la vostra preocupació, feta nostra, suggerint-li es dirigeixi si ho creu convenient, al Ministre de Treball i Seguretat Social i li faci les recomanacions que cregui més adients».

Com sia que el Síndic hagué de traslladar la queixa al Defensor del Poble, amb motiu de la intervenció de l'INSS, ens adreçarem a l'esmentada Institució en els següents termes:

«Durante el curso del año 1.988 se recibió en nuestra Institución un escrito de queja presentado por el alcalde del Ayuntamiento de Ripoll, en la cual se exponía el malestar de numerosos vecinos del citado municipio, afectados por las revisiones médicas masivas llevadas a cabo por las UVAMIS.

»Superada la problemática situación advertida por nuestras Instituciones en el año 1986, cuando centenares de ciudadanos propuestos para su calificación de invalidez permanente y subsidiados por Incapacidad Laboral Transitoria o Invalidez provisional, fueron dados de alta por las UVAMI, por supuesta curación, tuvieron que recurrir ante la vía judicial para obtener la calificación de su invalidez, puesto que no se había resuelto en vía administrativa.

»Actualmente el alcalde de Ripoll plantea la problemática que afecta a muchos inválidos permanentes, los cuales, después de muchos años de permanecer en dicha situación, han visto disminuida la calificación de su invalidez y por tanto la prestación económica que por ella percibían. Problemática ya suscitada en toda España y especialmente en Catalunya donde existía gran cantidad de inválidos. Una de las finalidades de la Ley 26/85, de 30 de junio, fué precisamente disminuir el número de estas pensiones.

»Sin perjuicio de la revisión de los grados de invalidez permanente, llevadas a cabo por las C.E.I. con resolución del INSS y de los informes técnicos de las UVAMIS, realizados previamente, el interesado sostiene que la situación de estos inválidos, que percibían una pensión de invalidez desde hacía mucho tiempo, como única fuente de ingresos, continúan siendo inválidos y en una situación de invalidez psicológica.

»Se ha generado, por tanto, según indica el interesado, un problema social, provocado por las revisiones masivas, transgrediendo el principio de seguridad jurídica que ha de informar toda norma, al no existir alternativas para evitar que muchas familias queden sumisas en la indigencia.

»Estudiada la problemática expuesta por el interesado, el Síndic procedió a analizar la actuación de las UVAMIS, por si hubiera actuación ilegítima que impidiera el ejercicio de algún derecho de los inválidos.

»A la vista de los informes recibidos de la administración autonómica, no se apreció actuación ilegítima de las UVAMIS.

»De acuerdo con lo establecido en el R.D. 2609/82, de 24 de septiembre y en la Orden de 23 de noviembre de 1982, el INSS está facultado para revisar las situaciones de invalidez y requerir a las UVAMIS los dictámenes e informes médicos necesarios. Por tanto, tanto la iniciativa de las revisiones como la resolución de los expedientes incoados, corresponde a las Direcciones Provinciales del INSS.

»De aquí que las UVAMIS hayan de asumir, y en estos casos con cierta masividad, todas las revisiones requeridas por el INSS, lo que origina un volumen notable de revisiones, en un breve plazo de tiempo. Eso no significa que las valoraciones técnico-médicas que hacen los profesionales de las UVAMIS no sean integrales, al contrario, contemplan las componentes físicas y psicológicas del inválido, actuando con la debida independencia técnica.

»Aunque nuestra Institución no apreciara ninguna irregularidad de las UVAMIS en estos últimos años, 1988 y 1989, atendidas las competencias del INSS y admitidas las revisiones masivas, en el sentido de haberse generalizado sistemáticamente e indiscriminadamente las mismas, entendemos pueden seguir generando situaciones de agravio para los ciudadanos inválidos más desvalidos.

»Por esto, siendo más que dudosa la oportunidad de realizarse estas revisiones masivas, sería obvio considerar como corolario todas las circunstancias y factores que concurren en las revisiones de estas invalideces, atendiendo el largo período de tiempo que estas personas han permanecido en el estatus de inválidos».

El Defensor del Poble ens comunicà la resolució adoptada en aquest tema, la qual fou notificada també a l'alcalde.

Reproduïm a continuació la mateixa com a corol·lari i arxiu d'aquest expedient.

«Remitida por el Excmo. Sr. Síndic de Greuges, hemos recibido su queja relativa a las revisiones de las declaraciones de invalidez permanente, que ha quedado registrada en esta Institución con el número arriba expresado.

»En relación a lo interesado en la misma, hemos de comunicarle que en su momento, esta Institución se ocupó del proble-

ma relativo a las revisiones de oficio de las declaraciones de invalidez. Sobre este asunto, el Instituto Nacional de la Seguridad Social informó lo siguiente:

»Mientras en el programa de revisión de oficio para el año 1987 previsto en el Presupuesto de este Instituto, el objetivo que tenía fijado esta Entidad Gestora era la revisión de 180.000 expedientes de invalidez, en el anteproyecto de Presupuesto para 1988 se prevé reducir esta cifra a 60.000 expedientes, lo que propiciará, sin duda, una mayor agilidad en la tramitación de las revisiones a instancia de parte, el criterio de actuación no establece programas específicos de revisión de oficio».

»Efectuadas nuevas gestiones ante el Instituto Nacional de la Seguridad Social, se nos informa que en el Presupuesto de dicha Entidad Gestora, correspondiente al año 1989, no figuraba entre los objetivos, la revisión de oficio de las declaraciones de invalidez, por lo que éstas se producen ya únicamente en los casos en que las Entidades Gestoras consideran oportuno ejercitar las atribuciones que legalmente les vienen conferidas para proceder a las revisiones correspondientes.

»De otra parte, como usted conoce, aquellas personas que hayan sido declaradas plenamente capaces o con una incapacidad permanente parcial com consecuencia de un expediente de revisión por mejoría de una situación de gran invalidez, invalidez permanente absoluta o total, pueden acceder, de conformidad con lo previsto por el artículo 13 de la Ley 13/1984, de 2 de agosto, al subsidio asistencial por desempleo, ya por un tiempo determinado, ya hasta el cumplimiento de la edad de jubilación, si su edad es superior a los 52 años.

»Sin perjuicio de lo anterior, y aunque la intervención en materia de revisiones del grado de invalidez resulta muy problemática, dada la evidente dificultad de supervisar criterios de índole técnico-médica, le recordamos que a los interesados siempre les asiste el derecho de dirigirse directamente a esta Institución, formulando la correspondiente queja, al objeto de que su problema pueda ser evaluado con vistas a la posible actuación ante el órgano administrativo competente.»

Queixa 769/89

Els tres primers dies d'incapacitat laboral transitòria

L'interessat, senyor J.C., s'adreçà a la nostra Institució i exposà la seva preocupació de no poder percebre els tres primers dies d'incapacitat laboral transitòria, com de fet disposa la normativa vigent.

El Síndic s'adreçà a l'interessat recordant-li les funcions pròpies d'aquesta Institució i indicant-li el següent:

«Hem llegit el vostre escrit de queixa, relatiu al problema del naixement i duració del dret a percebre la prestació per incapacitat laboral transitòria (ILT).

»D'acord amb la conversa que vam tenir el proppassat dia 15 de febrer, en la qual ens ratifiquem, procedim a contestar la vostra carta i a elaborar el corresponent informe, el qual trametem al Defensor del Poble, perquè proposi, si ho creu convenient i d'acord amb les seves competències, l'oportuna modificació de la normativa vigent.

»Com sabeu i així es desprèn de l'actual normativa, el dret a percebre la prestació d'ILT neix el mateix dia en el qual s'estén

la baixa, en els casos d'accident de treball, malaltia professional i descans per maternitat.

»Ara bé, en els casos d'accident no laboral i malaltia comuna, el dret no neix el mateix dia de la baixa, sinó "a partir del quart dia a contar desde la fecha de la baja para el trabajo" (art. 8 de l'Ordre del 13 d'octubre de 1967, redactat d'acord amb el nou reglament de prestacions D.1646/71, de 23 de juny).

»Aquesta norma pretenia desincentivar les malalties curtes, presumptament fraudulentos. Avui dia, però, entenem que no té cap justificació des de la perspectiva del dret a la seguretat social, constitucionalment reconegut als ciutadans.

»Si la norma es féu perquè no es produís l'absentisme laboral, continua essent paradoxal que treballadors i empreses, mitjançant la negociació col·lectiva, puguin pactar en convenis col·lectius l'obligació de les empreses de pagar el salari d'aquests tres dies, fins i tot en la seva totalitat, i no tan sols en el corresponent 60 o 75%.

»La normativa vigent, doncs, no cobreix aquests tres dies, i pel que fa a la quantia dels primers 20 dies de la ILT, que inicialment consistia en el 75% de la base de cotització, es reduí pel R.D. 53/80, de l'11 de gener, fixant-la en el 60%, ben segur que per reduir despeses de la tresoreria de la Seguretat Social.

»Per això i sens perjudici del dret a la negociació col·lectiva, on es pot pactar la modificació d'aquesta norma, en donarem trasllat, per raó de competència, al Defensor del Poble, el qual podrà admetre o no la vostra queixa a tràmit.»

A continuació, el Síndic s'adreçà al Defensor del Poble traslladant-li l'expedient de queixa i comunicant-li, en síntesi:

«El interesado plantea el problema generado por el nacimiento y duración de la prestación, el mismo día en que se extiende la baja por accidente laboral, enfermedad profesional y maternidad.

»La normativa actual sobre la ILT prevé el nacimiento del derecho a percibir la prestación, el mismo día en que se extienda la baja por accidente laboral, enfermedad profesional y maternidad.

»No ocurre lo mismo en los casos de accidente no laboral y enfermedad común, donde el derecho a la prestación de ILT nace a partir del cuarto día a contar desde la fecha de la baja para el trabajo (art. 8 de la Orden de 13 de octubre de 1967, modificado por el D. 1646/72, de 23 de junio).

»Aunque la norma pretendiera desincentivar las enfermedades de corta duración y el absentismo laboral, entendemos que esta norma vulnera el derecho de todo trabajador a la Seguridad Social.

»Presuntas razones de absentismo y fraude por enfermedades cortas no pueden justificar el impago de los tres primeros días de enfermedad.

»Por ello y sin perjuicio de que los propios trabajadores puedan subsanar esta falta de protección, mediante los pactos convenientes en los respectivos convenios colectivos, hemos considerado conveniente enviaros la presente queja para su estudio y, en su caso, tramitación.

»Tratándose de una petición referente a las actuaciones de un ente u órgano de la Administración Pública del Estado en Cata-

luña y que, de conformidad con los artículos 1 y 4 de la Ley autonómica 14/1984, de 20 de Marzo, que regula la Institución del Síndic de Greuges, ésta no tiene competencia para intervenir en tales supuestos, le remito aquella petición a fin de que sea la Institución del Defensor del Pueblo la que estudie si la misma reúne los requisitos que la Ley Orgánica 3/1981, de 6 de Abril, establece para ser admitida a trámite como queja.

»Agradeceremos nos informen sobre la admisión o inadmisión de la queja y, en su caso, del resultado de su tramitación. Asimismo, en esta fecha comunicamos al interesado el traslado de su petición a la Institución del Defensor del Pueblo.»

El Defensor del Poble contestà al Síndic i a l'interessat en els termes següents:

«En relación al asunto expuesto, hemos de significarle que no se observa la vulneración de ningún precepto del texto constitucional que pueda dar lugar a la intervención de esta Institución.

»Por el contrario, hemos de informarle que el citado período de espera de tres días se acomoda a lo previsto por el artículo 17 del Convenio n° 102 de la Organización Internacional del Trabajo, ratificado por el Estado Español por Instrumento de 17 de mayo de 1988 (B.O.E. de 6 de octubre de 1988), a cuyo tenor "la prestación mencionada en el artículo 16 deberá garantizarse, en la contingencia cubierta, por lo menos, a las personas protegidas que hayan cumplido el período de calificación que se considere necesario para evitar abusos".

»Cabe señalar asimismo que el artículo 26 del Convenio n° 130 de la Organización Internacional de Trabajo señala que "si la legislación del Miembro prescribe que la prestación monetaria de enfermedad no sea pagada sino al expirar un período de espera, este período no deberá exceder de los tres primeros días de suspensión de ganancias".

»Por último, le significamos que el período de espera de tres días establecido por la legislación española de Seguridad Social es similar al previsto en otros ordenamientos de Seguridad Social de Estados miembros de las Comunidades Europeas (Grecia, Francia, Irlanda, Italia y el Reino Unido), existiendo asimismo períodos de espera de uno o dos días en otros Estados (Bélgica, República Federal de Alemania y Países Bajos).»

El Síndic comunicà a l'interessat que malgrat no compartir el criteri exposat pel Defensor del Poble, el qual es basa en els convenis de l'Organització Internacional del Treball i en el dret comparat, havíem de respectar la resolució adoptada, ja que les seves decisions, com les de la nostra Institució, no són objecte de recurs de cap mena.

Sens perjudici d'això, ja s'havia indicat a l'interessat el camí per esmenar la situació que denunciava.

Queixa 1396/90

Invalidesa i treball

La senyora C.P. s'adreçà al Síndic i exposà la seva situació d'invalidesa en els termes següents: «El 5-3-85, se'm reconeix, després de seguir els tràmits legals corresponents, una invalidesa permanent en el grau de total, però resulta que no puc rebre

cap pensió perquè no puc acreditar dies de cotització a la Seguretat Social. La realitat és que jo, aquests dies de cotització els tinc, però resulta que una part d'aquests dies els tinc en el règim de SOVI, i segons l'antiga legislació vigent, en el moment de reconèixer-me la invalidesa no es podia sumar el SOVI amb el règim general, per la qual cosa em trobo en una situació injusta i incomprensible per a una persona com jo, que no entén de lleis. Vaig anar a la Magistratura de Treball i al Tribunal Central, però va quedar tot igual.

»Amb tot això, torno a treballar, en contra del consell dels metges, però pel meu estat de salut m'és molt difícil i dolorós, i ho torno a provar el 1989, perquè hi ha hagut un empitjorament greu de les malalties anteriors, a més apareix un glaucoma bilateral, per obtenir el mateix resultat que el 1985, diuen que les malalties noves són procedents de les anteriors i les noves malalties no les reconeixen.

»El 30-11-1988 cauro baixa per ILT, abans de presentar la petició d'invalidesa mencionada en el paràgraf anterior, però la Seguretat Social es nega a continuar pagant la baixa d'ILT, i aleguen que ja tenia una invalidesa total reconeguda per aquelles malalties, i per tant no tenia dret a percebre la baixa. Altra vegada un judici a la Magistratura, però en aquest cas em van donar la raó, i em van reconèixer el dret per sentència a percebre la ILT, però la Seguretat Social va interposar recurs i està tot al Tribunal Central.

»Veient tot això, em torno a apuntar a l'atur i m'ofereixen la feina de treballar com a repartidor d'un diari. Veient que era una feina de poques hores i que no requeria gran esforç físic, la vaig acceptar i vaig anar immediatament al metge perquè em donés l'alta (tot aquest temps estava amb ILT). El metge em va donar hora, com sol passar en aquests casos, al cap de 15 dies, però tampoc no em va voler fer l'alta perquè, com ja li he dit, els metges no creuen que pugui treballar a causa de tots els meus mals. Immediatament, com que no em va donar l'alta, deixar la feina i vaig buscar una substituta. De resultes d'això la Seguretat Social es va negar a seguir-me pagant la invalidesa provisional, i contra això vaig presentar recurs, el qual m'ha vingut favorable.

»Li agrairia que si conegués alguna solució o algun camí per sortir d'aquest cercle m'ho digués, ja que la situació comença a ser desesperada: com ja li he dit, el sou del meu marit és molt baix, però la meua situació personal i psíquica cada vegada es ressent més d'aquest embolic, en el qual se'm reconeix una invalidesa i no me la paguen, i al mateix temps no em permeten treballar, perquè estic malalta.»

L'esmentada problemàtica fou resolta favorablement pel Jutge Social que, pel que fa al fons de la qüestió, es pronuncià sobre l'anul·lació de la baixa per incapacitat laboral transitòria indicant el següent: «La anul·lació de la baja por ILT, motivada por la circunstancia de que las dolencias que la justificaron son, según se invoca por el Instituto Nacional de la Seguridad Social e Institut Català de la Salut, las mismas que dieron lugar al reconocimiento de la invalidez y, habiendo sido declaradas las lesiones permanentes e invalidantes, es evidente —según la línea argumental de los demandados— que no pueden ser consideradas simultáneamente como transitorias y no definitivamente incapacitantes en aras a justificar una ILT, tesis ésta que sin duda habría que reputar cierta de haberse otorgado las oportunas

prestaciones por la invalidez reconocida, pero siendo así que ello no procedió, como consecuencia de un defecto de carencia, es evidente que el Instituto Nacional de la Seguridad Social debió limitarse a denegar la pretensión sin calificar las dolencias, pues tal y como tiene sentado una reiteradísima jurisprudencia (Sentencia del Tribunal Supremo de 17 de Enero de 1989, 6 de Octubre de 1987, y del Tribunal Central de Trabajo de 13 de Octubre de 1987, 10 de Enero de 1989, 20 de Julio de 1987, 15 de Octubre de 1987, y Sala del Tribunal Superior de Justicia de Navarra de 12 de Junio de 1989) de lo que es claro exponente la sentencia del Tribunal Central de Trabajo de 13 de Octubre de 1987, no cabe realizar una calificación de incapacidad sin prestaciones, puesto que la invalidez exige la concurrencia de elementos materiales y temporales, y la ausencia de cualquiera de ellos determina la de su concepto. En consecuencia el Institut Català de la Salut —la Inspección Médica— no debió apoyar su resolución anulando la baja en lo resuelto por el Instituto Nacional de la Seguridad Social, respecto de la invalidez, pues esta última resolución es evidente que está viciada de nulidad y por consiguiente carece de eficacia, excepto de lo que a la estricta denegación de prestaciones respecta. Por lo demás nótese que una solución contraria abocaría a la actora a una situación extremadamente grave, en la medida en que, de una parte, no puede obtener prestaciones por la invalidez declarada y, de otra, las dolencias que sufre tampoco pueden darle opción a prestaciones por ILT, pues han sido indebidamente calificadas.»

Això no obstant, malgrat la reiterada doctrina dels tribunals, l'INSS continua declarant i qualificant les invalideses sense dret a prestació econòmica. L'esmentada sentència fou impugnada per l'INSS en suplicació davant el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, i resta pendent de sentència. Per això, un cop estudiada la queixa, vam comunicar a la interessada que, sens perjudici de no poder entrar en la qüestió de fons, objecte en aquests moments de l'exercici de la potestat jurisdiccional, pendent com està el cas d'una resolució del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, entenem que les resolucions judicials que l'han reposada a la situació d'incapacitat laboral transitòria són positives i s'adiuen amb el deure de treballar i el dret al treball reconegut en l'art. 35 de la Constitució espanyola.

Tanmateix, excedint aquest problema les nostres competències, delimitades per l'art. 1 de la Llei que regula la nostra Institució, el Síndic no pot substituir l'exercici de la potestat jurisdiccional, atribuïda als jutjats i tribunals, els quals protegeixen els drets i interessos legítims, individuals i col·lectius, sense que en cap cas pugui produir-s'hi indefensió.

Si observàvem cap indefensió o altra irregularitat que vulnerés qualsevol garantia de procediment o dret fonamental, n'hauríem de donar trasllat, mitjançant l'òrgan competent, al fiscal general de l'Estat, perquè investigués la possible manca de tutela efectiva dels Tribunals.

Per tot això, sens perjudici d'entrar en valoracions conceptuals, malgrat que la nostra Institució pot estar d'acord amb la interessada, però sense entrar-hi, essent com és aquest cas objecte d'apreciació només dels jutges i tribunals, vam suspendre les nostres actuacions i procedirem a arxivar provisionalment el present expedient, havent fet amb anterioritat i en d'altres informes els suggeriments pertinents.

Queixa 274/90 A/0

El càlcul de la pensió de viduïtat

Amb motiu d'una consulta formulada a la nostra Institució per la senyora M.T., sobre el càlcul de la seva pensió de viduïtat, vam iniciar una actuació d'ofici, per tal d'estudiar la normativa aplicada per l'entitat gestora, en la resolució dictada sobre la pensió de viduïtat i orfenesa de la interessada.

La sol·licitant mostrà la seva disconformitat amb la resolució de l'INSS, ja que no estava d'acord amb la quantia de la pensió, i considerava que l'entitat gestora no havia calculat bé la base reguladora ni el percentatge aplicat a la pensió.

Sens perjudici d'orientar la interessada en els seus legítims drets i possibles accions, vam analitzar la normativa aplicable al cas i no observàrem cap irregularitat de l'entitat gestora en el càlcul de la quantia de la pensió, ja que això s'havia fet d'acord amb la vigent legislació.

Això no obstant, vam considerar que el criteri utilitzat per l'administració conduïa a un resultat injust i poc equitatiu per a la interessada i els orfes.

Atès que el Síndic, d'acord amb allò que preveu l'art. 28 de la Llei que regula la nostra Institució, pot exercir una funció de promoció de modificacions dels criteris seguits per l'administració, i suggerir a l'organisme competent les modificacions dels textos normatius, vam decidir traslladar al Defensor del Poble la nostra preocupació, a fi que pogués estudiar les nostres consideracions i si ho trobés convenient hi procedís de conformitat.

D'acord amb la normativa vigent i sens perjudici de la potestat jurisdiccional de no aplicar els reglaments i disposicions normatives contràries a la Constitució, a la Llei o al principi de jerarquia normativa, analitzàrem el supòsit de fet exposat per la interessada.

L'objecte de l'expedient està relacionat amb la quantia de la pensió de viduïtat, la qual consisteix en una pensió vitalícia equivalent al quaranta-cinc per cent de la base reguladora que correspongui al causant, o sia, en aquest cas al difunt cònjuge.

En el moment de l'òbit, el causant es trobava en alta a la Seguretat Social, ja que havia suspès la seva pensió de jubilació per poder treballar. Per tant, el causant ja s'havia jubilat, però decidí tornar a treballar i fou tornat a donar d'alta a la Seguretat Social.

Essent la pensió de jubilació incompatible amb el treball del pensionista i no essent obligatori jubilar-se, el pensionista pot sol·licitar tornar a treballar, sempre que ho notifiqui a l'entitat gestora. El nou treball produeix al pensionista, entre d'altres efectes, els següents: a) queda en suspens el dret a la pensió de jubilació, b) l'empresari que l'ocupa està obligat a sol·licitar l'alta a la Seguretat Social i a ingressar la totalitat de cotitzacions d'empresa i treballador, c) les noves cotitzacions, d'acord amb allò que preveu l'art. 16.2.d) de l'Ordre de 18 de gener de 1967, només tindran efecte per millorar la pensió en el seu dia reconeguda, si sumats els nous períodes de cotització amb els computats per determinar aquella pensió donen lloc a l'aplicació de percentatges més elevats. En tot cas, indica l'esmentat article [16.2.d)], els nous percentatges s'aplicaran sobre la mateixa base reguladora de la pensió inicial.

La base reguladora, per tant, és la mateixa que serví per calcular la pensió de jubilació i per tant serà la que haurà de servir per calcular la de viduïtat.

Per tal d'obtenir la quantia de la pensió, a l'esmentada base s'hi ha d'aplicar el percentatge del 45%, corresponent a la pensió de viduïtat i la quantia resultant es podrà incrementar amb l'import de les millores o revaloracions que s'hagin pogut produir des de la data del fet causant (art. 7 del Decret 1646/72, de 23 de juny).

Vista l'esmentada normativa pre-constitucional, i sens perjudici que l'acció protectora sigui, avui dia, molt diversificada i s'hagin anat mitigant les diferències com a resultat que aquesta prestació és més assistencial que contributiva, s'hauria d'acomodar als principis constitucionals de protecció social i econòmica a la família i de prestacions suficients.

Això no obstant, aquesta és la normativa aplicable i la darre-ra paraula la ténen els poders públics en la possibilitat de fer les corresponents modificacions.

Per tot això, el Síndic considerarà convenient adreçar-se al Defensor del Poble, per tal que estudiés l'esmentada normativa pre-constitucional aplicada per l'INSS, la qual, en el cas exposat, afebleix la protecció dels beneficiaris de les pensions de viduïtat i orfenesa.

Transcrivim a continuació la resolució tramesa pel Síndic al Defensor del Poble el novembre passat:

«Excmo. Sr. y amigo,

»Con motivo de una consulta realizada en nuestra Institución por una viuda con huérfanos, beneficiarios de las correspondientes pensiones de viudedad y orfandad, se inició la oportuna actuación de oficio que dió lugar al presente expediente n.º 274/90 A/O.

»El supuesto de hecho relatado por la interesada y objeto del presente expediente es el relacionado con la cuantía de la pensión de viudedad, cuando ésta proceda de la base reguladora de un causante, en alta a la Seguridad Social, al cual se le había suspendido su pensión de jubilación, al habersele autorizado, por la Entidad gestora, realizar los trabajos inherentes a su persona o cargo. Por tanto, el causante fue dado de nuevo de alta a la Seguridad social, y se ingresaron las correspondientes cotizaciones.

»La interesada solicitó la pensión de viudedad y orfandad como consecuencia del fallecimiento de su marido, el causante, que se hallaba en alta en la Seguridad Social.

»Seis años antes del fallecimiento del causante, se le había reconocido al mismo la pensión de jubilación, la cual fué suspendida a petición propia, atendida su nueva actividad y alta en la Seguridad Social.

»Sin perjuicio de orientar a la interesada en sus legítimos derechos y posibles acciones, el INSS resolvió reconocer a la interesada la prestación de viudedad, calculada de acuerdo con la vigente legislación, sin que pudiéramos apreciar irregularidad alguna de la Entidad gestora, ni indefensión de la viuda.

»Sin embargo, la reclamante interpuso reclamación previa a la vía jurisdiccional, mostrando su disconformidad con la base reguladora y con el porcentaje aplicado, por entender que el causante, en el momento de su fallecimiento, se hallaba en alta en la Seguridad Social y por tanto se deberían tener en cuenta las últimas cotizaciones realizadas por el causante, durante más de seis años, en el cálculo de una nueva base reguladora.

»De la legislación aplicable en el presente supuesto:

»— Arts. 158 y otros del Capítulo IX, sobre muerte y supervivencia, del Decreto 2065/74, de 30 de mayo, por el que se aprueba el Texto Refundido de la Ley General de la Seguridad Social.

»— Art. 156 del mismo texto legal, sobre incompatibilidad de la pensión de jubilación con el trabajo del pensionista, en relación con el art. 16 de la Orden de 18 de enero de 1967, sobre normas de aplicación y desarrollo de la prestación de jubilación.

»— Art. 7 del Reglamento General de prestaciones, articulado por el Decreto 1646/72, de 23 de junio, en aplicación de la Ley 24/72, de 21 de junio.

»Análisis de la normativa aplicable:

»Del concepto de pensión de viudedad se desprende que consiste en una pensión vitalicia, equivalente al cuarenta y cinco por ciento de la base reguladora que corresponda al causante.

»El problema objeto de debate es saber, en este caso, cuál es la base reguladora del causante. De acuerdo con el artículo 158 de la LGSS, pueden causar derecho a la pensión de viudedad los trabajadores que cumpliesen la condición de estar en alta, así como los inválidos provisionales y los pensionistas, por invalidez permanente y jubilación.

»En este caso, el interesado cumple con los requisitos establecidos en el artículo 31 del Reglamento General de Prestaciones (D.3158/66 de 23 de diciembre), reproducido por el artículo 8.1. de la Orden de Muerte y Supervivencia de 18 de enero de 1967 y a su vez modificado por el Decreto 1646/72, de 23 de junio.

»Al ser el causante trabajador en activo en el momento de su fallecimiento (art. 49 del Reglamento General de Prestaciones) debería calcularse su base como tal y no remitir caprichosamente, como hace el legislador, a la jubilación, como si al tiempo de su fallecimiento fuese pensionista de jubilación, pues no lo era. Aunque lo había sido, había renunciado a su pensión, a pesar de que la Orden de 18.1.67 (art. 16 del Capítulo IV sobre incompatibilidad y extinción de las pensiones) hable de suspensión del derecho y limite los efectos de las nuevas cotizaciones tan sólo a mejorar la pensión, en su día reconocida, aumentando, si fuera el caso, los porcentajes sobre la misma base reguladora de la pensión inicial.

»En este caso la Entidad gestora aplica inflexiblemente el art. 7.2 del nuevo Reglamento General de Prestaciones, al considerar al causante, al tiempo de su fallecimiento, pensionista de jubilación, padeciendo éste una diferencia de trato desproporcionada y carente de justificación respecto de los trabajadores que no hubieran solicitado la misma.

»De esta manera se perjudica gravemente a los beneficiarios (viuda y huérfanos), al no calcularse una nueva base, ni tener en cuenta las cotizaciones hechas por el causante durante los últimos años de su vida.

»Así, esas nuevas cotizaciones del causante, que carecen de toda eficacia y que sólo sirven, si cupiera la posibilidad (menos de 35 años de cotizaciones), para calcular el nuevo porcentaje de la pensión, se aplican a la misma base reguladora que en su día sirvió para calcular la pensión originaria de jubilación, (art. 16.2.d), minimizando así el concepto contributivo de las pensiones y distorsionando la prestación de viudedad.

»A pesar de que la pensión de viudedad obtenida se incrementa con las mejoras y revalorizaciones, que para la pensión

de viudedad se hayan producido desde la fecha del hecho cuasante, (pensión de jubilación de la cual se ha tomado la base), con ello el legislador no puede justificar ni compensar la aplicación y asunción del injustificado criterio establecido en el reiterado art. 16.2.d.

»Por todo ello, entendemos cabría la posibilidad de revisar esas normas preconstitucionales, severas y desproporcionadas, (art. 16.2.d, de la O.M. de 18.1.67 y el art. 7 del Decreto 1646/72, de 23 de junio) aplicadas inflexiblemente por la Entidad gestora, sustituyéndolas por otras más acordes al principio del derecho constitucional al trabajo (art. 35 CE) y a los principios rectores de protección social y económica de la familia (art. 39 CE), en relación con el régimen público de Seguridad Social, que ha de garantizar la asistencia y las prestaciones sociales suficientes en situaciones de necesidad y desocupación, así como durante la tercera edad (art. 41 y 50 CE).

»Atendida, no obstante, la normativa vigente y sin perjuicio de la potestad jurisdiccional de no aplicar los reglamentos o disposiciones normativas contrarias a la Constitución, a la ley o al principio de jerarquía normativa, el INSS resolvió la solicitud de viudedad con sujeción al principio de legalidad, y reconoció, como se ha dicho, la pensión de viudedad y orfandad a los beneficiarios, de acuerdo con la objetada normativa.

»No por ello, y a pesar de que la acción protectora de la pensión de viudedad sea muy diversificada y la normativa preconstitucional, se han ido mitigando por el legislador las diferencias habidas en esta prestación, como resultado de que la misma, hoy en día, es más asistencial que contributiva, y de aquí también debería colegirse su adaptación a los principios constitucionales citados y criterios del Tribunal Constitucional.

»Así las cosas, pensamos cabría la posibilidad de que se estudiara la revisió de la citada normativa, en el sentido de efectuar las modificaciones necesarias, para que no quedasen tan desprotegidos los beneficiarios de las pensiones de viudedad y orfandad, ya de por sí con prestaciones econòmiques insuficientes.

»Tratándose de un asunto referente a las actuaciones de un ente u órgano de la Administración Pública del Estado y que, de conformidad con los artículos 1 y 4 de la Ley autonómica 14/1984, de 20 de Marzo, que regula la Institución del Síndic de Greuges, ésta no tiene competencia para intervenir en tales supuestos, le comunico nuestra preocupación, a fin de que sea la Institución del Defensor del Pueblo la que estudie la posibilidad de admitir tal pretensión, de acuerdo con los requisitos que la Ley Orgánica 3/1981, de 6 de Abril, establece.

»Agradeceremos nos informen sobre las actuaciones que vuestra Institución formalice y, en su caso, del resultado de su tramitació.»

Com sia que l'esmentada resolució la rebé el Defensor del Poble el desembre passat, malgrat haver-nos sollicitat més dades, no ha pogut encara estudiar-la i decidir de conformitat.

3. Treball i desocupació

Des de l'any 1986 s'ha anat fent efectiva la integració d'Espanya a les Comunitats Europees, amb totes les conseqüències sobre la nostra capacitat econòmica, laboral i social. Sembla lí-

cit afirmar que els factors d'optimisme econòmic i d'expansió s'han vist frenats darrerament per la incertesa del mercat del petroli i la guerra amb l'Irak, la liberalització de l'economia dels països de l'Est i la immigració de treballadors, la qual cosa pot fer variar el context de l'adhesió espanyola al Mercat Comú.

Deixant de banda els factors externs ens hem de fixar en els conjunturals i més importants del procés d'adequació interna viscuts darrerament.

Ja dèiem l'any passat que les mesures que havia d'adoptar el Govern, a fi de fomentar la creació de treball estable, especialment per a joves, no han tingut efectes positius en el mercat de treball. L'atur, després d'una escassa recessió, continua mantenint-se, si no és que augmenta, fruit de la imposició conjuntural de la contractació temporal, la qual fa que les possibles reformes es converteixin en miratges i quedin difuminades tan ràpidament com s'han creat.

El consens i concertació social, de molt bons resultats a Catalunya, gràcies a la bona intel·ligència de la Conselleria de Treball i a la disposició dels sindicats a Catalunya, en saber conduir amb sagacitat la defensa dels seus interessos, han fet possible el descens de la conflictivitat laboral, malgrat compaginar el difícil criteri de la moderació salarial amb l'augment de la inflació.

Les queixes rebudes sobre prestacions per desocupació i l'actual nivell d'atur demostren, un cop més, l'escassa eficàcia de les mesures contra la desocupació desplegades fins ara. Això és així, encara que s'interpreti amb intel·ligència crítica, a causa de la preocupació de l'administració en reduir els efectes socials de la desocupació i no emprendre la lluita seriosa contra les seves causes.

Així, en contra de les nostres recomanacions, adreçades al Defensor del Poble perquè les dirigís al Ministeri, el Govern amplià la protecció del subsidi per desocupació als majors de 52 anys, que abans anava destinada als treballadors de més de 55 anys, en lloc de proporcionar aquest subsidi als majors de 60 anys, per tal que no s'haguessin de jubilar amb els penosos coeficients reductors.

Molts d'aquests treballadors continuen adreçant-se al Síndic denunciant que l'Institut Nacional d'Ocupació (INEM), en aplicació de la Llei 31/84, del 2 d'agost, de Protecció per Desocupació i del Reglament que la desplega, deixa d'abonar el subsidi per desocupació quan el subsidiat pot accedir a qualsevol tipus de pensió de jubilació de la Seguretat Social. Atès que les persones que van cotitzar al Mutualisme Laboral abans de l'any 1967 i que reuneixen els requisits que imposa l'Ordre de 18 de gener del mateix any poden jubilar-se anticipadament, l'INEM deixa d'abonar-los el subsidi, abocant-los a sol·licitar la pensió de jubilació. El cas és però, que, si no opten per la minsa jubilació, reduïda en un quaranta per cent, aquests treballadors es queden sense cap mena d'ajuda, mentre que els altres treballadors perceptors del subsidi i que no tenen dret a jubilar-se anticipadament poden gaudir-ne fins l'edat de 65 anys.

Ja hem dit que la nostra proposta d'allargar aquest subsidi, des dels 60 als 65 anys, per tal d'equiparar a aquests malaurats treballadors amb els altres no fou estimada pel ministre, el qual preferí afavorir els col·lectius de treballadors més joves, de 52, 53 i 54 anys.

Així doncs, amb poc criteri equitatiu, al nostre entendre, s'ha incrementat el nombre de perceptors de subsidis, la qual cosa es

vol continuar fent; se n'ha allargat el temps de percepció (recordem el Reial Decret-Llei 3/89, de 31 de març) i s'ha continuat fent política de creació de passius, la qual cosa, a part d'expulsar els treballadors del mercat de treball, impulsa la ja prou gran despesa de la Seguretat Social.

Tanmateix, s'ha fet molt poc per remoure les arrels econòmiques de l'elevat atur estructural, i les queixes que rebem no ens impedeixen tampoc de manifestar la desconfiança en la gestió de recursos ni el fet que aquesta hagi estat la més eficaç, almenys per a tots els treballadors desencisats.

La lliure circulació de persones, pilar bàsic de la Comunitat Europea, és la manifestació més clara del principi de la no discriminació entre ciutadans dels Estats membres, per raó de la seva nacionalitat. La conseqüència immediata en serà la possibilitat que els treballadors dels Estats comunitaris puguin accedir als llocs de treball disponibles en l'àmbit de la comunitat i ser contractats en qualsevol Estat membre. Tant les empreses com els treballadors s'hauran d'adaptar als nous canvis i a les homologacions europees. Els poders públics no poden deixar de reorientar la política educativa de formació i de reciclatge dels treballadors. També els canvis tecnològics i l'evolució de les demandes han de ser tinguts en compte a l'hora d'elaborar autèntics programes de formació professional.

El progressiu accés de la dona al treball féu posar en dubte el principi d'igualtat entre treballador i treballadora. L'art. 119 del Tractat de la CEE obliga que cada Estat membre garanteixi l'aplicació del principi d'igualtat de retribució entre els treballadors masculins i femenins per a un mateix treball. Això no obstant, l'esmentat principi s'ha fet extensiu a totes les condicions de treball, ja sia en l'accés, a la formació o promoció professional, etc. Les directrius 75/117 CEE i la 76/207 CEE imposen als Estats membres la supressió de les disposicions jurídiques, reglamentàries i contractuals discriminatòries, com també la nul·litat de les clàusules contractuals que puguin contravenir el principi d'igualtat. Actualment, però, sabem que la nostra legislació fins la mateixa Constitució prohibeixen la discriminació. Tot i així, encara en resten seqüeles en algunes empreses, amb la qual cosa es demostra la difícil igualtat real, i es justifica, doncs, la intervenció dels poders públics i de la jurisdicció per dirimir i resoldre aquesta problemàtica.

Hem rebut moltes queixes sobre conflictes individuals entre empreses i treballadors: en aquest terreny, la nostra Institució no hi pot intervenir, i la controvèrsia s'ha de traslladar als Jutjats Socials.

Així, queixes sobre problemes d'excedències, prestacions, llacunes legals, discriminacions entre treballadors temporals quan l'empresa no els aplica els mateixos beneficis reconeguts en convenis col·lectius als treballadors fixos, retribucions i salaris, són objecte d'interpretació pels Jutjats Socials i de revisió a la Sala Social del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya.

Sobre aquests conflictes hem de mencionar i celebrar la creació d'un instrument, al nostre entendre cabdal per a la continuïtat del consens i de la pau en el camp de les relacions laborals, com és el Tribunal Laboral de Conciliació, Mediació i Arbitratge. La creació d'aquest Tribunal per a les parts en possible conflicte demostra un cop més el consens que viu Catalunya per a la resolució de la conflictivitat laboral.

Així, l'acord subscrit per la patronal catalana i els sindicats CCOO i UGT de Catalunya permetrà la solució, per via volun-

tària, i no pas jurisdiccional, dels conflictes entre empreses i treballadors.

Esperem que aquest intent serà mereixedor de la confiança de les parts implicades, les quals, fins ara amb tendència a col·lapsar els Jutjats Socials, no obviaran a la tasca, per inèrcia i a priori, de la presumible imparcialitat i equitat del Tribunal.

Caldrà esperar el seu funcionament per determinar si són realment eficaços, vist que, abans de la via judicial ja es disposa del CMAC, competència del Departament de Treball, amb una llarga i acurada línia de solució de conflictes.

Aquest darrer any també ha estat objecte d'acords pel que fa a la lluita per la plena ocupació i el desenvolupament econòmic.

Així, un pre-acord subscrit entre els departaments de Treball, Benestar Social i els sindicats més representatius, coincidint amb la necessitat d'establir mesures que garanteixin una renda mínima d'inserció laboral i social per a tots els ciutadans, motivà el Decret 144/90, de 28 de maig, regulador del programa interdepartamental de la renda mínima d'inserció, al qual es fa referència en la corresponent secció de l'Informe.

Així també, del recull de queixes més representatives, es desprenen d'altres problemes que s'han plantejat a la nostra Institució en l'Àrea de Treball, ja sia en el tractament, des de l'òptica laboral, dels estrangers, de la inserció social d'ex-presos per accedir a un lloc de treball, o de la problemàtica recuperació de patrimonis confiscats durant la darrera guerra espanyola.

Malgrat les recents picabaralles entre patronal i treballadors sobre el control de la contractació temporal, no creiem que quedi mediatitzat el necessari consens entre les parts, ni l'obligada i dinàmica intervenció dels poders públics en la conflictivitat laboral.

També les interpretacions literals de l'INEM, pel que fa a la legislació sobre protecció per desocupació, denunciades pel Síndic en informes anteriors com poc equitatives i excessivament penalitzadores, han tingut la validació i suport dels nostres tribunals, en afectar sobretot i directament el principi d'igualtat.

Així, una sentència del Tribunal Constitucional ratifica la discriminació que produeix l'aplicació de l'art. 8.3 del Reial Decret 625/85, de 2 d'abril, establint una diferència de tracte contrària a la llei, en el cas dels treballadors fixos-discontinus, respecte als treballadors fixos, per establir a favor dels primers unes condicions d'accés al subsidi de desocupació més restrictives d'allò que estableix la Llei de protecció per desocupació per al conjunt de treballadors en el nivell assistencial.

El Tribunal Constitucional també ha corregit la restricció afegida per l'art. 7.3 del Reial Decret 625/85, del 2 d'abril, per accedir a percebre el subsidi de majors de 52 anys, en imposar el requisit de «treballador per compte d'altri». L'INEM denegava el subsidi als treballadors que no havien cotitzat en un règim de la Seguretat Social que concedís protecció a la contingència de desocupació al·legant no reunir els requisits imposats pel reglament esmentat. L'alt tribunal considerà que l'esmentat article no desplegava l'art. 13.2 de la Llei 31/84, sinó que el modificava, lesionant així el principi de jerarquia normativa, ja que la llei no distingia entre col·lectius o règims de la Seguretat Social, sinó que incloïa expressament tots els treballadors. Per tant, el Govern no pot crear drets ni imposar obligacions que no tinguin origen en la llei.

Una altra sentència, en aquest cas del Tribunal Suprem, anul·lava altres articles del reglament esmentat pel que fa a la restricció prevista en l'art. 8, sobre la quantia del subsidi per desocupació, respecte al qual no es preveia l'abonament de la part proporcional de les pagues extraordinàries, entre d'altres modificacions objecte de restricció i manca d'igualtat d'aquest subsidi assistencial, ja denunciades pel Síndic en informes anteriors.

Queixa 942/90

Eleccions sindicals i resultats electorals

El secretari general de la Federació de CCOO de l'Administració Pública de la Generalitat s'adreçà al Síndic exposant que, amb motiu de la tramitació de la denúncia de l'acord marc del personal laboral de la Generalitat i a fi de promoure la negociació entre els representants de l'administració i dels sindicats, aquests darrers es trobaven en la dificultat de compondre la seva representació per constituir la comissió negociadora.

Certament, la representació de la part social no es posà d'acord per nomenar el seu quinzenès membre —només se n'havien nomenat catorze, vuit de CCOO i sis de la UGT.

La disputa entre tots dos sindicats pel quinzenès membre, en funció dels resultats electorals i dels delegats obtinguts, fou resolta per l'autoritat laboral competent a favor del membre d'UGT, de la qual decisió es lliurà la certificació corresponent.

Atès el desacord de CCOO amb el còmput que certificà el secretari general del Departament de Treball, aquest sindicat va sol·licitar del Departament que fossin esmenats els errors detectats en el certificat i, en tot cas, que se'n lliurés un de nou.

Malgrat haver-se reiterat aquesta petició, l'interessat indicà no haver rebut cap mena de resposta.

El Síndic admeté la queixa a tràmit i s'adreçà a la Conselleria de Treball, atesa la negociació del conveni col·lectiu i la urgència a resoldre la qüestió, perquè es donessin les ordres oportunes a fi que l'òrgan competent es pronunciés sobre el fons de l'assumpte plantejat per CCOO i se'n informés oportunament.

Un cop rebut i estudiat l'informe no hi vam observar cap irregularitat que motivés la nostra intervenció i ens adreçarem, doncs, a l'interessat en els termes següents:

«Un cop estudiat el vostre escrit de queixa i la documentació adjuntada varem adreçar-nos a l'Hble. Conseller de Treball, al qual férem esment de la vostra queixa i li sol·licitàrem un informe relatiu al certificat emès pel Departament de Treball, en relació amb els resultats sindicals del personal laboral al servei de l'Administració de la Generalitat.

»De l'esmentat informe i sens perjudici de les reunions que ha tingut el Departament amb representants del vostre Sindicat, se'n desprèn que:

»1. L'atribució i certificació dels resultats electorals de les organitzacions sindicals correspon, per imperatiu de l'article 75.7 de la Llei 8/1980, de 10 de març, de l'Estatut dels Treballadors, a l'Institut de Mediación, Arbitraje y Conciliación (IMAC), les funcions del qual van ser transferides a la Generalitat de Catalunya mitjançant el Reial Decret 2342/1980, de 3 d'octubre, i assignades al Departament de Treball pel Decret 273/1980, de 28 de novembre.

»2. La participació institucional a nivell territorial, als efectes de la determinació de la representativitat sindical, és exercida per aquells òrgans establerts pels mateixos reglaments interns d'organització de les comunitats autònomes amb competències d'execució de la legislació laboral, segons disposa l'article 15, paràgraf tercer, del Reial Decret, 1256/1986, de 13 de juny, de creació de la Comissió Nacional d'Eleccions Sindicals, modificat pel Reial Decret 953/1990, de 20 de juliol.

»El Decret 223/1986, de 21 de juliol, sobre els òrgans de participació institucional en el seguiment de les actuacions dels centres de Seguretat i Higiene en el Treball i dels Centres de Mediación, Arbitratge i Conciliación, va crear, sota la dependència del Consell de Treball de Catalunya, i amb caràcter d'òrgan de participació en el seguiment de les actuacions del CMAC en cada demarcació, les respectives juntes territorials dels Centres de Mediación, Arbitratge i Conciliación. L'Ordre d'1 d'octubre de 1986, per la qual s'aproven les normes de funcionament de les juntes territorials dels centres esmentats, estableix, com a atribució específica d'aquestes en matèria d'eleccions per als òrgans de representació dels treballadors a les empreses i dels òrgans corresponents de les administracions públiques, l'exercici de les funcions que la regulació vigent atribueixi als òrgans col·legiats de participació en aquesta matèria, en els respectius àmbits territorials.

»Tanmateix, l'ordre d'1 d'octubre de 1986 va crear una comissió permanent en el si del Consell de Treball de Catalunya, amb les funcions d'òrgan de participació institucional en el seguiment dels Centres de Mediación, Arbitratge i Conciliación de la Generalitat de Catalunya.

»El Decret 205/1990, de 30 de juliol, sobre la creació de la Comissió Nacional de Catalunya d'Eleccions Sindicals i les juntes territorials de Seguiment d'Eleccions Sindicals, va determinar els òrgans que exerceixen actualment les funcions relatives al seguiment de les eleccions sindicals a l'àmbit de Catalunya.

»3. El certificat del resultat de les eleccions sindicals en el sector del personal laboral de l'Administració de la Generalitat de Catalunya respon a les dades que consten en aquest Departament de Treball, d'acord amb les actes de les eleccions sindicals celebrades pel col·lectiu esmentat, degudament qualificades per la Junta Territorial en el seu àmbit corresponent; tanmateix, el certificat reflecteix els resultats sindicals aprovats per la Comissió del Consell de Treball de Seguiment de les actuacions dels Centres de Mediación, Arbitratge i Conciliación en les sessions celebrades els dies 24 de març i 15 de desembre de 1987. Recordem que en aquesta Comissió estan representats, a més de l'administració, les organitzacions empresarials i les sindicals, i entre aquestes últimes el sindicat que formalitza la queixa.

»D'acord amb el que s'ha exposat, hem de manifestar que el certificat esmentat únicament constata els resultats sindicals aprovats; i que el còmput dels resultats electorals és correcte, en funció de les actes dipositades en aquest Departament, degudament qualificades.

»4. La modificació dels resultats electorals únicament és possible per imperatiu de la jurisdicció social i en cap cas l'òrgan administratiu de participació institucional no està facultat per modificar unilateralment l'atribució dels resultats sindicals.

»L'article 76.1 de la Llei 1980, de 10 de març, de l'Estatut dels Treballadors, estableix que: «La jurisdicció competente

conocerá de las pretensiones que se deduzcan en relación con la materia electoral", que s'ha d'entendre referit a la jurisdicció social, segons disposa l'article 127 del text articulat de la Llei de Procediment Laboral, aprovat pel Reial Decret Legislatiu 521/1990, de 27 d'abril.

»En efecte, les sentències de la Sala Primera del Tribunal Suprem de 18 d'abril i de 21 de juny de 1988 (R- 2801 i 4285), estableixen: "Ni la Comisión Nacional ni las Comisiones Provinciales tienen facultades ni competencia para declarar la nulidad de elecciones realizadas ni para modificar los resultados de las mismas, ya que las funciones que a estos órganos corresponden son las que se determinan en los artículos 2 y 17 del Real Decreto 1256/1986, que no alcanzan, ni remotamente a aquellas áreas, limitándose fundamentalmente a la adopción de acuerdos respecto al período de cómputo de resultados, a la proclamación de éstos, al examen y valoración de las actas electorales a aquellos efectos y a la elaboración de informes y propuestas en materia electoral; por ello permanecen intactas las competencias de los tribunales del orden social de la jurisdicción para conocer de los conflictos y controversias que puedan surgir entre partes en esta materia electoral, que se proclaman en el artículo 76 del Estatuto de los Trabajadores y en el artículo 117 de la Ley de Procedimiento Laboral..."

»En aquest sentit, de l'examen de l'article 11.1 del Reial Decret 1311/1986, de 13 de juny, que determina el procediment per a la celebració d'eleccions als òrgans de representació dels treballadors a l'empresa, es desprèn que correspon a l'òrgan de participació institucional competent l'examen formal, o d'aparença de validesa, de les actes electorals: "Solamente se computarán por los órganos de participación institucional competentes a estos efectos, los resultados de aquellas actas de elecciones que tengan apariencia de validez, a los efectos de proclamación de resultados globales y expedición de certificaciones de los ámbitos que se soliciten".

»Tanmateix, el punt 4 de l'article 13 del Reial Decret esmentat, disposa: "Con respecto a las actas de las elecciones impugnadas, no incurras en los defectos señalados en el artículo 12 de este Real Decreto, sus resultados se imputarán por el órgano de participación institucional competente en el ámbito territorial, sin perjuicio de los cambios que generen los subsiguientes fallos de la jurisdicción competente en la materia".

»En conclusió, considerem que el certificat relatiu als resultats sindicals corresponents al sector del personal laboral al servei de l'Administració de la Generalitat s'ajusta a les dades que consten en aquest Departament, i que la modificació dels resultats esmentats, únicament es produiria si, mitjançant sentència dels òrgans jurisdiccionals, aquesta determina la corresponent variació dels resultats del procés electoral.

»Per això, no havent observat cap irregularitat ni actuació il·legítima de l'administració que impedeixi l'exercici d'un dret, donem per finalitzades les nostres actuacions i procedim a arxivar el present expedient.»

Queixa 90/90

Les presumpcions de l'Administració

El senyor A.G. s'adreçà al Síndic denunciant la denegació de la prestació per desocupació, la qual havia sol·licitat davant la corresponent Entitat Gestora.

L'entitat gestora acordà denegar la prestació considerant que l'interessat es trobava inclòs dins les previsions de l'article 6.2.1, de la Llei 31/84, de 2 d'agost, en relació amb els articles 6.4 i 7.2 del Codi Civil, «per haver causat baixa voluntària en un contracte de treball de caràcter indefinit, i posteriorment realitzar o simular un treball eventual de curta durada en la mateixa empresa, amb la finalitat de lucrar les prestacions d'atur».

La nostra Institució entengué que la presumpció d'innocència, com a dret fonamental previst en l'art. 24.2 de la nostra Constitució, també és d'aplicació en l'àmbit del treball i, per tant, en l'adopció de tota resolució, fins i tot en aquest cas, de l'esmentada resolució administrativa de l'entitat gestora.

Pel que fa a l'article 6.4 del Codi Civil, al·legat per l'entitat gestora, entenem que el frau a la llei és una institució jurídica que assegura l'eficàcia de les normes davant dels actes que persegueixen fins prohibits o contraris a l'ordenament jurídic. Per això, en tot cas cal motivar la resolució i provar l'esmentat fi, més quan pot afectar un dret fonamental.

Per això, varem admetre la queixa a tràmit i sens perjudici d'orientar l'interessat perquè formulés l'oportuna reclamació prèvia i exercís les accions competents davant el Jutjat Social, en donarem compte, per raó de competència, al Defensor del Poble, el qual ha admès a tràmit la queixa i s'ha adreçat a l'Administració competent.

Queixa 1422/89

La difícil recuperació del patrimoni confiscat

L'interessat, senyor F.D., membre de la Junta de la Cooperativa La Blandense, s'adreçà al Síndic exposant, en síntesi, la reclamació de patrimonis confiscats l'any 1939.

Els antics socis i descendents de socis de la Cooperativa La Blandense pretenien recuperar la propietat, o almenys l'ús parcial, de l'antic local destinat a cooperativa de consum durant el període republicà.

Com sia que l'ús de l'esmentat local fou cedit al Departament de Treball l'any 1980, i aquest en cedí l'ús a l'Ajuntament de Blanes, sens perjudici de les relacions i entrevistes que mantingueren els socis de la cooperativa amb el Departament de Treball, i a fi de poder col·laborar a una entesa consensuada entre els diferents organismes implicats, vam admetre a tràmit la queixa i sol·licitarem un informe relatiu al capteniment del Departament de Treball en aquest respecte.

Vist l'informe i la intervenció del Departament de Treball en aquest afer, per tal d'arribar a una solució consensuada i atesa la legislació sobre el traspàs de les funcions i serveis de l'Institut Social del Tiempo Libre al Departament de Treball, no vam observar cap actuació il·legítima del Departament que impedís a l'interessat l'exercici dels seus drets, ni que motivés la prossecució de les nostres actuacions.

Malgrat la difícil assumptió del passat pel reconeixement d'un possible dret dels reclamants, agrafem la sincera col·laboració del Departament, bo i comunicant a l'interessat que arxivàvem el present expedient, sens perjudici de tornar-li a ratificar l'ofertament de la nostra acció mediatra i de restar a la seva disposició, en els termes següents:

«Com a continuació al nostre escrit de 9 de juliol, referent a l'expedient indicat a l'encapçalament i que us afecta, hem d'indicar-vos el següent:

»La nostra Institució s'adreça a l'Hble. Conseller de Treball, amb motiu de la reclamació del patrimoni confiscat l'any 1939 a la Societat Cooperativa La Blandense, en relació amb la qual els antics socis i descendents de socis pretenen recuperar la propietat de l'antic local, destinat a cooperativa de consum durant el període republicà.

»De l'Informe sol·licitat se'n desprèn el següent:

»"1. En la relació de drets, béns i obligacions de l'Estat que van ser traspassats a la Generalitat de Catalunya pel Reial Decret 2688/1980, de 4 de desembre, i assignats al Departament de Treball pel Decret 2/1981, de 2 de gener, figurava el denominat Hogar del Productor de Blanes, amb una superfície de 105 m², de la planta baixa de l'edifici de l'avinguda Itàlia, número 22, actualment carrer de la Muralla, número 22.

»"2. Tal com s'esmenta en la vostra comunicació, la Conselleria de Treball va concedir permís d'ocupació temporal del dit local a l'Ajuntament de Blanes, en els termes i amb les limitacions que figuren en l'acord signat amb data 9 de març de 1989 entre la conselleria i l'ajuntament. Les fases d'aquest procés van ser les que es detallen:

»"a) El mes de setembre de 1987 s'inicien els contactes sobre aquest assumpte entre la Conselleria de Treball i l'Ajuntament de Blanes. Al llarg dels mesos següents es realitzen diverses reunions, segons les nostres notícies, entre l'alcalde de Blanes i els responsables de la Cooperativa; així com reunions dels dits alcalde i responsables amb el conseller de Treball i el director general del patrimoni de la Generalitat.

»"b) La posició dels responsables de la Cooperativa, per acord de la seva assemblea general, és obtenir que el local torni a ser propietat de la seva entitat. Per part de la Conselleria de Treball i de la Direcció General del Patrimoni de la Generalitat, en reunió realitzada l'octubre de 1988 amb els representants de la Cooperativa, es va manifestar que la Generalitat no podia resoldre aquest tema per via administrativa; i que, en tot cas, existia la possibilitat de recórrer per via judicial si l'Administració de l'Estat no atenia les seves reclamacions.

»"c) L'Ajuntament de Blanes, per acord del Ple de 24 de novembre de 1988, acordà sol·licitar a la Conselleria de Treball la cessió d'ús del local de referència, per a finalitats socio-culturals, amb preferència per als pensionistes entre tant no es fes la llar del jubilat.

»"d) Per tal de promoure una possible entesa amb els representants de la Cooperativa, el conseller de Treball celebrà una reunió, el dia 30 de gener de 1989, amb els dits representants i l'alcalde de Blanes. S'arribà a un principi d'acord verbal, en el sentit que, una vegada concedit el permís d'ocupació temporal del local a l'ajuntament, aquest el dedicaria durant dos anys a llar de jubilats, a l'espera del trasllat de la llar a la seva ubicació definitiva; moment en què el local continuaria destinat al desenvolupament de les activitats pròpies dels serveis socials de l'ajuntament amb la participació en la gestió dels socis de la Cooperativa La Blandense.

»"3. Posteriorment a la concessió del permís d'ocupació temporal, mitjançant la signatura de l'acord de 9 de març de 1989, la conselleria s'assabentà, primer per informacions de premsa i

després per una carta dels membres de la cooperativa, rebuda el 24 d'abril de 1989, que no estaven conformes amb la solució adoptada, tot al·legant discrepàncies interpretatives de l'entesa inicial del 30 de gener. La posició de la conselleria ha estat recomanar en tot moment aquesta via d'entesa entre l'ajuntament i la cooperativa.

»"4. Els representants de la cooperativa han seguit reivindicant el ple domini patrimonial del local, qüestió en la qual la Generalitat no pot donar-los satisfacció legal. D'altra banda, segons les nostres notícies, la reclamació dels antics socis de La Blandense formulada a l'Administració Central no ha estat presa en consideració puix que el desembre de 1987 el Ministeri de Treball va signar un conveni amb la Confederació de Cooperatives de Catalunya, mitjançant el qual es va establir una compensació econòmica global pels patrimonis cooperatius requisats després de la guerra civil.

»"5. Precisament per tot això, i sens perjudici del dret de la cooperativa a recórrer a la via judicial, la Conselleria de Treball va propiciar una col·laboració participativa entre la corporació municipal i els antics socis de La Blandense, i va promoure l'esmentat principi d'acord verbal assolit el 30 de gener de 1989, que després va ser objecte de discrepàncies interpretatives. En aquest moment no tenim informació sobre la disposició actual de l'ajuntament i de la cooperativa per a arribar a un consens en l'aplicació dels termes de l'entesa inicial."

»Conseqüentment i vist que el Departament de Treball ha intentat arribar a una solució, dintre el marc de les seves funcions i competències, havent aconseguit un principi d'acord sobre l'ús a donar al local reivindicat.

»Vist igualment que l'esmentat local fou transferit a la Generalitat, en consonància amb el traspàs de les funcions i serveis de l'Instituto Social del Tiempo Libre i en relació amb les competències que li corresponen, de conformitat amb allò que disposa l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.

»Atesos el Reial Decret 2628/80, de 4 de desembre, sobre el traspàs de serveis de l'Instituto Social del Tiempo Libre, i el Decret 2/81, de 2 de gener, assignant al Departament de Treball els esmentats serveis,

»No observem cap actuació il·legítima de l'esmentada conselleria que us impedeixi l'exercici d'un dret, ni que pugui motivar la nostra intervenció.

»Per això, creiem oportú indicar-vos que, pel que fa a la col·laboració de la nostra Institució a trobar una entesa consensuada entre les parts implicades, ratifiquem de nou l'oferiment de la nostra acció mediatora.

»Pel que fa, però a la vostra reclamació i anhel de reivindicació patrimonial, no veiem possible la nostra intervenció, atesa la legalitat vigent establerta amb la transició política, la qual conduí a la consolidació d'un Estat de Dret Constitucional.

»Això no obstant, i si creieu oportú iniciar les accions judicials pertinents, a fi de recuperar la propietat de l'esmentat local, restem a la vostra disposició, per a qualsevol irregularitat que es desprengués de l'actuació dels poders públics, així com, si fos el cas, a traslladar la vostra queixa al Defensor del Poble, de Madrid, perquè iniciés les actuacions en compliment d'allò que preveu la Llei Orgànica 3/81, de 6 d'abril, que regeix l'esmentada Institució, pel fet de trobar-s'hi involucrada l'Administració de l'Estat.»

Queixes 420/90 i 1491/90, entre d'altres
L'INEM i els estrangers

El senyor R.G. s'adreçà a la nostra Institució i manifestà la seva condició d'estranger, així com l'intent de sol·licitar de l'INEM la corresponent prestació per desocupació, ja que havia estat acomiadat de l'empresa on treballava.

Els funcionaris de l'esmentada oficina gestora no li acceptaren la sol·licitud ni la documentació reglamentària, a efectes del reconeixement del dret a la corresponent prestació per desocupació, adduint ordres superiors de no acceptar com a vàlid el resguard de renovació del permís de residència i treball.

L'esmentada renovació del permís de residència i treball havia estat sol·licitada per l'interessat davant la Direcció Provincial de Treball i Seguretat Social, feia més de cinc mesos.

El Síndic estudià la queixa, de la qual es desprenien problemes de forma i de fons. Així, l'interessat no podia complir les obligacions que li imposava la legislació vigent i d'altra banda s'impedia o reduïa la possibilitat d'accés a la jurisdicció, en contra del principi de tutela efectiva dels jutges o tribunals.

S'admeté la queixa i ens adreçarem a l'autoritat laboral competent, indicant-li que l'interessat, entenent trobar-se en situació legal de desocupació i creient reunir els requisits per obtenir el dret a la prestació per desocupació, complí l'obligació legal de presentar davant l'entitat gestora, en el termini de 15 dies des de la situació legal de desocupació, la corresponent sol·licitud de reconeixement del dret, acompanyant-hi la documentació pertinent.

Vist l'esmentat escrit de queixa, i sens perjudici de l'informe preceptiu que sol·licitarem d'acord amb allò que disposa l'art. 19, en relació amb l'art. 27, de la Llei 14/84, de 20 de març, del Síndic de Greuges, entenem que la legislació vigent no legitima en cap cas l'actuació de l'INEM, actuació reflectida en no voler acceptar la sol·licitud de la prestació amb la documentació corresponent.

D'una banda, aquesta actitud obstaculitza el reconeixement del dret i, de l'altra, impedeix el compliment d'una obligació per part del treballador en situació legal de desocupació, que és la de presentar la documentació necessària pel naixement del dret a la prestació.

Tot i amb això, en el negat supòsit que el treballador no disposés de la documentació pertinent, entenem que, en el pitjor dels casos, s'hauria d'haver tramitat la sol·licitud, d'acord amb allò que disposa l'art. 25 del R.D. 625/85, de 2 d'abril.

Per això, corresponent a l'INEM de declarar el reconeixement, denegació, suspensió o extinció del dret a la prestació per desocupació, vam suggerir que es donessin les ordres oportunes a fi d'esmenar l'actitud denunciada per l'interessat, i alhora fèiem el corresponent recordatori de deures legals pel que fa a l'obligació de dictar resolució motivada, reconeixent o denegant el dret esmentat, en el termini legalment establert.

Pel que fa al problema de fons, i sens perjudici d'allò que disposa la Llei Orgànica 7/85, d'1 de juliol, de Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya, que desplega l'art. 13 de la Constitució, compremem que s'imposin raons de seguretat jurídica i de convivència social a l'hora de distingir entre les situacions que la llei reconeix com a legals i les considerades il·legals.

Conseqüentment, els estrangers que tenen atorgat permís de residència i treball en el territori de l'Estat són considerats le-

gals, i aquells estrangers que romanen a Espanya en virtut d'una situació purament de fet es consideren il·legals.

Els primers, la llei els equipara gairebé al mateix nivell dels ciutadans espanyols en matèria de drets; els segons, veuen reconegudes les garanties jurídiques mínimes necessàries que tot Estat de Dret reconeix a les persones, però en el seu cas es procedeix a fixar unes mesures encaminades a fer-los sortir del país.

Entenem també en aquest cas, i tenint en compte que l'interessat, senyor R.G., presentà la sol·licitud de renovació del permís de residència i treball el dia 22 de novembre de 1989 (o sia constant treball i abans de la situació legal de desocupació), que la seva pretensió hagi de ser reconeguda amb el mateix tracte amb què ho foren les cotitzacions que es feren durant la seva relació laboral legal, i l'acte mateix de conciliació que reconeix l'acomiadament.

Per tot això, vam recomanar que s'adoptessin les mesures necessàries a fi de comprovar l'esmentada actuació bo i sol·licitant l'informe corresponent.

Quan encara no havíem rebut resposta de l'autoritat laboral, s'adreçaren a la nostra Institució la senyora E.P., en nom i representació de la Comissió de Defensa dels Drets de la persona de l'Iltre Col·legi d'Advocats de Barcelona, i el senyor A.B., estranger amb permís de residència i treball, els quals exposaren diverses situacions de la problemàtica que envolta la relació dels treballadors estrangers amb l'INEM.

Aquestes dues queixes motivaren el Síndic a reiterar a l'autoritat laboral l'informe preceptiu i a fer el suggeriment que s'adoptessin les mesures idònies tendents que no quedessin presumiblement vulnerats els principis previstos en els arts. 24 i 9 de la Constitució.

Sens perjudici de l'esmentada reiteració, creguérem convenient portar-hi a collació les dues darreres queixes bo i indicant, en síntesi, el següent:

«Els escrits de queixa denuncien les situacions en les quals es troben els estrangers, derivades de la interpretació que fa l'INEM de la L.O. 7/85, d'1 de juliol i del R.D. 1119/86, de 26 de maig, en el moment de sol·licitar i percebre les prestacions per desocupació, així com les restriccions i impediments indeguts i dels seus propis drets laborals.

»Així, l'exemple del senyor A.B. és un altre cas paradigma d'aquesta problemàtica: acomiadat de l'empresa on treballava, sol·licità a l'INEM les prestacions per desocupació, d'acord amb els períodes de cotització durant la seva relació laboral legal. El permís de treball expirava al cap de tres mesos des del seu acomiadament i l'INEM li confirmà que només podia percebre aquests tres mesos de prestació d'atur (tenint dret a cobrar-ne dos anys), atès que el permís de treball havia caducat. Tampoc no li concedeixen el permís de residència, per l'autoritat competent, atès que l'INEM no vol reconèixer el seu dret a prestacions d'atur superiors a la vigència del permís de treball.

»Conseqüentment se sotmet el senyor A.B. a una situació d'il·legalitat, pròpia d'expulsió del territori espanyol, sense poder percebre de l'administració les corresponents prestacions d'atur derivades de la seva relació laboral, comportant un enriquiment injust per part de l'administració i reduint les possibilitats de defensa de l'interessat, que pot ser objecte d'expulsió.»

Vista la problemàtica denunciada per les queixes esmentades i ateses les conseqüències que provoquen als treballadors esmentats, tornarem a suggerir que es prenguessin en consideració aquestes recomanacions per tal d'adoptar les mesures escaients, a fi que els treballadors estrangers puguin gaudir de la totalitat dels seus drets laborals, harmonitzant la no-obstaculització de la renovació del permís de residència, d'acord amb l'art. 13 de la Llei 7/85, d'1 de juliol, o bé facilitant l'abonament íntegre de la prestació per desocupació, per no incidir en un enriquiment injust de l'INEM, i en la inseguretats jurídica en la qual es troben sotmeses les prestacions d'aquests treballadors.

Altrament, sollicitarem la tramesa de l'informe sobre el capteniment de l'INEM en aquest respecte, atesa la problemàtica reflectida en els expedients de queixa esmentats, sens perjudici que, afectant aquesta situació tot el col·lectiu de treballadors estrangers a l'Estat espanyol i excedint també l'àmbit de Catalunya, poguéssim donar trasllat de l'esmentada problemàtica al Defensor del Poble, a fi que, si ho considerava oportú, recomanés al Ministeri de Treball i Seguretat Social l'adopció de mesures per evitar la possible vulneració dels drets dels treballadors estrangers.

Al cap de quinze dies de la tramesa de la nostra carta a l'autoritat laboral rebérem la corresponent resposta, amb la qual se'ns acompanyà l'escrit de contestació a la nostra primera petició d'informe, el qual no havíem rebut per problemes de correu.

De l'esmentada resposta reproduïm el següent:

«M'escau comunicar-vos que hem pres nota de la queixa que ens vàreu trametre amb data 7/5/90, del senyor R.G., relativa a la negativa, per part d'una Oficina de l'INEM, d'admetre la sol·licitud del referit senyor.

»Hem de deixar constància, però, que l'actuació de les Oficines de la xarxa de l'INEM, comporta una gran quantitat de dades i d'informacions, que no sempre són correctament rebudes pels sol·licitants i que poden donar lloc a interpretacions errònies; tal vegada aquesta pot ser una de les situacions, tot i tenint en compte que la modificació operada en les instruccions sobre recepció i tramitació dels expedients de "no nacionals", és molt recent i a més està envoltada per tot un seguit de "Permisos de treball", els quals són fiscalitzats per la Direcció Provincial de Treball i Seguretat Social, de Travessera de Gràcia, 303-311, essent l'INEM el receptor de situacions ja complicades des de l'inici.

»Cal afegir que moltes vegades, la tramitació dels expedients administratius comporta un gran volum de papers i de justificants, i que, quan la situació és de clara denegació i prèvia la conversa amb el sol·licitant, s'intenta que ell mateix s'estalvi el cost econòmic o és informat de quines poden ésser les actuacions alternatives.

»Tornant, però, al tema inicial, cal assenyalar que per adequació de la normativa en matèria d'atur a la situació dels "no nacionals" us posem de manifest que seria incongruent reconèixer el dret a unes prestacions d'atur en favor d'aquells que, per no gaudir de permís de treball, no poden ser enviats a cap oferta de les rebudes a l'INEM, tenint en compte que pels "no nacionals", la concessió de permís de treball és posterior o simultània a l'obtenció efectiva del mateix. Reconèixer el dret a les prestacions a aquells que només gaudeixen de Permís de Residència i

no de Treball, seria doncs, contrari a l'esperit de la llei i de la funció primordial de l'INEM, de gestionar l'efectiva col·locació dels demandants.

»Malgrat això, estem a disposició de rebre en aquesta Subdirecció la documentació de l'interessat, tot indicant, però, que pel fet de no gaudir de "Permís de Treball" en vigor, no pot ésser inscrit com a demandant i que per tant s'incompleix el requisit ponderat per l'article 7, 1º de la Llei 31/84, de 2/8; la qual cosa és motiu de denegació de la prestació d'atur; denegació que, òbviament, li serà ràpidament enviada, als efectes de poder continuar amb el procés establert per la L.P.L.»

De la problemàtica del ciutadà marroquí senyor A.B. i de la senyora E.P. l'INEM n'informà el Síndic i els interessats en el sentit que l'entitat gestora no té competència per resoldre el cas que havien plantejat, ja que el dret a les prestacions per atur està determinat, segons indicaren, per la situació legal d'atur i de les cotitzacions corresponents, però, a més a més, per la voluntat i possibilitat de treballar (art. 1r. punt 1, de la Llei 31/84), tot i que és clar que els estrangers, per poder treballar a Espanya, necessiten el corresponent permís de treball i, aquesta concessió, no és competència de l'INEM.

També ens indicaren que, tal com és costum en la Direcció Provincial, farien arribar els nostres escrits a la Direcció General.

Per tot això, atesa la contestació rebuda i excedint aquest cas l'àmbit de Catalunya, vam comunicar a l'autoritat laboral i als interessats el trasllat de l'assumpte a l'Oficina del Defensor del Poble perquè, un cop estudiat i si ho creia convenient, s'adrecés al Ministeri de Treball i Seguretat Social per tal que s'adoptessin les mesures escaients.

Queixa 1002/90.

Reinserció de reclusos

L'interessat es queixà al Síndic de les poques facilitats que tenen els reclusos per accedir a un treball dins i fora de la presó.

De la queixa se'n desprèn la possible discriminació laboral que pateixen el col·lectiu de reclusos penats, en situació de poder accedir al règim obert, en relació amb els altres treballadors.

També manifestà l'interessat les precàries situacions de l'esmentat col·lectiu de ciutadans, privats de llibertat, per accedir a l'esmentat règim obert o llibertat condicional, mitjançant una col·locació.

Certament, els reclusos classificats en tercer grau de tractament poden accedir al règim obert, previ a la llibertat condicional, si acrediten un treball a l'exterior de la presó.

El problema s'esdevé quan les possibles empreses contractants busquen treballadors. Les empreses es decideixen per contractacions subvencionades o amb ajudes de l'administració, per tal d'aminorar les despeses salarials o les cotitzacions a la Seguretat Social.

Així, les esmentades empreses, com que no obtenen cap incentiu per a la incorporació de presos, no hi signen contractes i, consegüentment, tampoc no col·laboren en la tasca de reinserció d'aquest col·lectiu.

L'interessat observà que l'administració, paradoxalment, regula la concessió d'ajudes per a persones de més de quarantacinc anys en situació d'atur, com ho ha fet el mateix Departament de Treball, entre d'altres ajudes a la contractació en pràctiques i per a la formació, i no es preocupa dels aturats que, com ell, no estan inscrits a les oficines de col·locació, ni hi tenen cap tipus d'antiguitat, per la senzilla raó d'estar empresonats des de fa anys i no constar com a demandants d'ocupació.

Atesa la problemàtica suscitada per l'interessat, el Síndic s'adreçà a la Conselleria de Treball per tal d'alertar d'aquestes situacions i suggerí, en síntesi, que:

«Sens perjudici de les ajudes o subvencions que el Ministeri de Treball i Seguretat Social estableix, així com dels objectius del Centre d'Iniciatives per a la Reinserció adscrit al Departament de Justícia, hem cregut convenient suggerir-vos que:

»a) S'estudiï la possibilitat, d'acord amb el marc competencial previst en l'art. 11 de l'Estatut d'Autonomia i en coordinació amb el Departament de Justícia, de promoure i facilitar un treball remunerat als esmentats reclusos condemnats, a fi de reinserir-los laboralment i social.

»b) S'estudiï la possibilitat de regular ajudes i dictar les disposicions necessàries tendents a promoure i facilitar la contractació per part de les empreses amb l'esmentat col·lectiu.

»c) S'estudiï la possibilitat d'ajudar l'esmentat sector de ciutadans condemnats i classificats en tercer grau de tractament penitenciari, amb especials dificultats per poder accedir al règim obert, en no disposar d'un treball o contracte fora de la presó.

»Per això, molt us agrairia que donéssiu les ordres oportunes a fi que se'ns informi sobre el futur capteniment del vostre Departament quant a la problemàtica d'aquest col·lectiu de reclusos, els quals, podent accedir al règim obert mitjançant una col·locació, no es poden reinserir per manca de protecció i de feina.»

En aquests moments restem a l'espera de la informació i suggeriments esmentats.

Queixa 1482/90

Preferències i discriminació

L'interessat, senyor R.F., s'adreçà al Síndic i manifestà el seu desacord amb l'art. 38 de la Llei 8/80, del 10 de març, de l'Estatut dels Treballadors, perquè considera que l'esmentat article discrimina els treballadors que no tenen fills respecte als treballadors que en tenen, pel que fa al dret de vacances.

El Síndic estudià la queixa presentada per l'interessat, la qual no vam admetre a tràmit, vist que l'art. 38.2.c) de l'Estatut dels Treballadors no discrimina els treballadors casats sense fills o amb fills ja escolaritzats. Per això, s'indicà a l'interessat que, si bé és cert que l'art. 4 de l'Estatut dels Treballadors estableix el dret de tot treballador a no ser discriminat per raons de sexe i d'estat civil, entre d'altres, i que l'art. 17 tipifica de nuls i sense efecte els reglaments o pactes que continguin discriminacions favorables o adverses en el treball, tots dos deriven del principi d'igualtat i no discriminació previst a l'art. 14 de la nostra Constitució Espanyola.

Això no obstant, no veiem possible de situar la regulació que fa el legislador, sobre la preferència en les vacances anuals, en el supòsit d'una norma discriminatòria que pugui vulnerar el principi d'igualtat abans esmentat.

Certament, l'art. 38 regula les vacances anuals com un dret dels treballadors, i per fer-lo possible i compatible amb les responsabilitats familiars d'aquests, fixa en el punt 2.c) uns criteris mínims, sens perjudici de la negociació col·lectiva, que s'hauran de respectar per les parts.

El criteri a respectar és fixat en el punt c) de l'art. 38.2: «Cuando exista un régimen de turnos de vacaciones los trabajadores con responsabilidades familiares tienen preferencia a que las suyas coincidan con los períodos de vacaciones escolares.»

Assenyalar de discriminatori el criteri fixat pel legislador, d'acord amb la seva potestat i amb la finalitat de protegir la coincidència de les vacances dels fills amb les dels seus progenitors, ho trobem, sense cap mena de dubte, fora de sentit.

El número 2 del mateix article estableix el principi del respecte i salvaguarda del pacte (individual o col·lectiu), i s'hi arriba a conferir a l'empresari la facultat de poder excloure com a període de vacances el de més producció de l'empresa.

Dintre de l'àmbit del pacte, també s'hi poden fixar els torns i s'hi estableix la preferència que s'atorga als treballadors amb responsabilitats familiars; per tant no és un tracte discriminatori per als altres, sinó una norma que regula el bon desplegament de les vacances i dels seus afectats, en aquest cas, els treballadors amb fills en edat escolar i en període de vacances.

En els convenis col·lectius s'entén per període d'escolarització el de l'ensenyament obligatori, i en aquest mateix cas hi pot haver molts treballadors i s'hi poden produir col·lisions entre diverses sol·licituds de diferents treballadors, tots amb fills en edat i vacances escolars, i per tant, s'haurà de decidir, quant a la preferència, per altres factors o criteris, com l'antiguitat, etc., atès que l'interès de protecció és igual per als treballadors amb un fill que per als treballadors amb molts fills.

Per tant, no considerem discriminatori que el legislador fixi en l'art. 38.2.c) de la Llei 8/80, de 10 de març, de l'Estatut dels Treballadors, com a subsidiari a la manca d'acord entre empresaris i treballadors, allò que disposin els convenis col·lectius sobre planificació anual de les vacances i obligui a respectar criteris, tant a favor de l'empresari com del treballador, en el moment de fer-les.

En aquest cas, entenem que el legislador no vulnera el principi d'igualtat davant la llei, ni discrimina així els treballadors sense fills o acabats d'escolaritzar, perquè, com ha repetit en nombroses sentències el Tribunal Constitucional, el principi d'igualtat jurídica (art. 14 de la Constitució Espanyola) prohibeix la discriminació, en el sentit que la desigualtat de tracte legal sigui injustificada perquè no sigui objectiva i raonable.

En aquest cas, fixar la preferència dels treballadors amb responsabilitats familiars a fer coincidir les seves vacances amb les dels fills en edat escolar, ho considerem prou justificat i raonable per esvair tota possible discriminació.

Això no obstant, s'indicà a l'interessat que el possible desacord entre les parts pot dilucidar-se davant la jurisdicció social. L'òrgan judicial competent, en darrer terme, fixaria la data que

pogué correspondre per fer les vacances, així com, si considerés que la norma aplicable al cas podia ser contrària a la Constitució, plantejaria la qüestió d'inconstitucionalitat, d'acord amb allò que preveu la Llei Orgànica del Tribunal Constitucional.

Per això, comunicarem a l'interessat el nostre parer, orientant-lo en el que s'ha dit i en les possibles accions, i procedirem a arxivar l'expedient.

Queixa 1419/90

Seguretat i higiene en el treball

La senyora A.P., en nom i representació de la Secció Sindical d'Hisenda de Barcelona, de la Confederació General del Treball (CNT) es queixà al Síndic i denuncià la deterioració de les oficines de la Duana Principal de Barcelona i del seu entorn, a causa de l'antiguitat de l'edifici i de la manca de mesures de seguretat i d'higiene en el treball, les quals provocaren molèsties i infeccions als treballadors.

Denuncià també la manca de resposta i de solució per part de la Delegació de Treball a Barcelona, la qual disposava de dos expedients iniciats amb motiu de les denúncies dels interessats.

Vist l'escrit de la interessada i la documentació adjuntada i atès allò que disposen els articles 1, 12 i 13 de la Llei 14/84, de 20 de març, del Síndic de Greuges, vam adreçar-nos a la conselleria perquè donés les ordres oportunes per tal que, en el termini més breu possible, ens fos tramès un informe sobre l'actuació de la Delegació de Treball de Barcelona sobre aquest assumpte, d'acord amb allò que disposa l'art. 19 de l'esmentada Llei.

La conselleria ens informà que per raons de prioritat d'altres expedients de denúncia i d'investigació de malalties professionals, la resolució dels expedients, sobre la toxicitat dels insecticides utilitzats en la fumigació de locals, per la pols de ciment i emanacions de gas-oil procedent de les obres del cinturó del litoral es van programar per al mes d'octubre propassat.

El dia 5 d'octubre es van fer les visites per a la resolució dels expedients de referència i se'ns adjuntaren els informes emesos pel tècnic actuant del Centre de Seguretat i Higiene.

Pel que fa al primer expedient, la conclusió fou que, segons la toxicologia dels productes utilitzats, no és d'esperar l'aparició d'efectes aguts, si bé es considerarà oportú de fer un control i seguiment mèdico-sanitari dels treballadors implicats. En conseqüència, la Delegació Territorial de Barcelona tramità l'expedient a la Inspecció de Treball i Seguretat Social perquè es pronunciés sobre la conveniència de requerir la Delegació d'Hisenda (Duana Principal de Barcelona) a efectuar el corresponent control mèdico-sanitari.

Pel que fa al segon expedient esmentat, la conclusió fou que no hi hagué indicis de risc higiènic que pogués afectar la salut dels treballadors. La Delegació Territorial de Treball de Barcelona ja havia procedit a comunicar-ho així als reclamants.

Per això, atesa la tramitació de tots dos expedients, amb el resultat indicat, tancarem les nostres actuacions i procedirem a arxivar el present expedient bo i comunicant-ho a la Conselleria i als interessats.

4. Mestresses de casa

Malgrat que aquests darrers anys es comprova que tant la Generalitat com altres administracions, perseguint objectius com la igualtat d'oportunitats per a la dona en el treball, han adoptat diverses mesures, no s'ha produït ni sembla haver-se considerat cap reconeixement del grup social de les «mestresses de casa» ni del seu peculiar treball.

L'educació en la igualtat i el foment per a la presència i la participació de les dones en la vida social fan que en part s'oblidi la protecció i defensa del treball de la dona a casa, actualment mediatitzat per la creixent acceptació de la igualtat d'oportunitats en el món del treball.

És evident que s'ha avançat en la lluita contra la discriminació de la dona i contra la manca d'oportunitats de què les dones són objecte en relació amb l'home. Això no obstant, persisteixen les discriminacions de fet, les quals fan inapel·lable la teòrica igualtat jurídica.

Aquesta diferenciació de tracte per raó de sexe s'ha manifestat molt més contundent en el món de les relacions del treball, o almenys s'ha intentat d'identificar-la amb aquest àmbit. Tanmateix, encara s'oblida el «treball no laboral» de la dona, el que dedica a casa seva, a la família, als fills i ascendents, el qual no li és reconegut ni remunerat i en el qual treballa sense protecció i desinteressadament.

Sabem que aquesta específica desprotecció no es pot corregir des de la Direcció General de Relacions Laborals i per això vam creure convenient d'informar el Defensor del Poble de la problemàtica denunciada per una mestressa de casa que no vol incorporar-se al món del treball, i que per tant ha de ser protegida en la seva lliure decisió de restar dedicada a la família i la maternitat.

La Generalitat de Catalunya, a part de les mesures d'incidència en el món del treball, té competència exclusiva sobre la promoció de la dona i, per tant, malgrat l'imminent esforç de l'Institut Català de la Dona, s'ha de continuar preocupant de la participació d'aquesta, no tan sols en els aspectes econòmicolaborals i d'integració en el treball, sinó pel que fa a la seva vida cultural, social i de treball a la llar.

Fins ara, l'escassa participació de la dona en el treball remunerat i en càrrecs de responsabilitat evidencia la desigual situació respecte a l'home, però això és corregible per l'administració laboral, d'acord amb allò que disposa la Constitució Espanyola en els articles 14 i 9.2.

Si en el camp del treball s'ha corregit, almenys jurídicament, la discriminació que la dona sofria, això no ens ha de fer oblidar de la seva llibertat d'opció en el tipus de treball, remunerat o no, i de protecció més primària, en el medi familiar.

Per poder parlar d'igualtat d'oportunitats hem de partir del reconeixement de la dona en les funcions de dedicació a la família i la maternitat, lliurement elegides. No es pot pretendre la igualtat de la dona en el treball, obviant a la càrrega que suporta en les seves responsabilitats familiars. Si la dona només és protegida des del món laboral, no s'aconseguirà la igualtat d'oportunitats de què parlem.

Darrerament, la dona que treballa ha trobat més protecció a la maternitat, a la custòdia dels fills i a l'embaràs o les situacions d'excedència. Això ha comportat més igualtat de tracte en el treball, però no el camp social i familiar.

En els nostres darrers informes al Parlament feiem esment de la millora que significà la reforma legislativa produïda per la Llei 3/89, de 3 de març, la qual modificà alguns articles de l'Estatut dels Treballadors, sobre l'excedència dels treballadors o treballadores per atendre nadons, biològics o adoptats, així com permisos per a lactància no maternal de fills.

D'aquí es desprèn la protecció, en la igualtat de tracte, si bé resulta paradoxal que el que es protegeix no sigui la dona, sinó les funcions que ella té assignades respecte a la família i que històricament sempre ha exercit.

Hem de reconèixer que moltes dones, voluntàriament, opten per un treball remunerat, sabent que hauran d'assumir les funcions i obligacions que la maternitat i la família comporten. Això farà que la dona s'insereixi en el treball productiu d'una manera més feble i passiva, per tal com, ja d'entrada, consent la doble jornada de treball, el familiar, que ella mateixa s'ha vist imposat, i el remunerat, fora de casa. En aquest cas s'hauran de potenciar els mecanismes tendents a la divisió del treball entre cònjuge o company o entre la dona i la societat, pel fa a la dedicació als fills, ascendents o a altres càrregues de la família i la casa.

La queixa que exposarem sobre aquesta qüestió no afecta, però, les dones que es volen integrar en el món de la producció, sinó les que, lliurement, opten per dedicar-se «a la casa» i atendre unes necessitats que la societat imposa, les quals tradicionalment han estat executades per les dones.

La protecció de la dona com a persona que vol treballar a casa i tenir cura dels fills és, doncs, la gran absent en les discussions polítiques i en la nostra legislació positiva.

Amb aquesta reflexió no volem pas arraconar la possible potenciació de la incorporació dels homes a les funcions domèstiques, i així obtenir la més plena igualtat en la dedicació en aquestes funcions, sinó assenyalar l'absència de reconeixement i protecció dels poders públics respecte al treball de les mestresses de casa pel bé de la societat.

Contemplant des del punt de vista del treball el que acabem de dir, hauríem de reconèixer que les dones que hagin optat per dedicar-se a la casa, d'acord amb l'actual criteri del legislador, són persones sense feina i, doncs, sense cap mena de prestació econòmica reconeguda.

Per això, cal advertir els poders públics de la discriminació de la dona com a cap de família i a casa seva, i no tan sols pel que fa a possibles discriminacions laborals.

Aquesta dedicació de la dona com a mestressa de casa, a la família i la llar, no reconeguda ni protegida pels poders públics, motivà que el Síndic s'adreçés al Defensor del Poble per tal de suggerir-li la intervenció del Ministeri de Treball i Seguretat Social en la protecció de l'esmentat treball domèstic, com també de la persona que l'executa. Reconeixent i valorant les esmentades funcions, en una societat en la qual la família és el nucli bàsic d'integració de la persona, es fomentarà el reconeixement social dels valors igualitaris.

Amb aquest motiu, la nostra Institució s'ha compromès a denunciar als poders públics aquesta complementària i marginada situació, alertada per una mestressa de casa que fins ara no ha trobat cap mena d'ajuda i protecció en els organismes públics. És més: no ha volgut acceptar amb resignació les tasques inherents a la seva condició, sinó que lliurement i decidida s'ha pronunciat per aquesta opció, que per la llei és la menys afavorida.

Així, la senyora M.J.P. s'adreçà al Síndic per reiterar la seva demanda d'atenció al treball i jubilació de les mestresses de casa, insistint en la debilitat d'aquest col·lectiu per valer-se d'ell mateix, sense cap ajut dels estaments de més prestigi i ressò social, en els termes que s'exposen en la queixa sobre el treball no reconegut de la dona.

Queixa 1202/90

El treball no remunerat de la dona

«Al marge del canvi de mentalitat col·lectiva que representa la valoració de la tasca de les persones que, voluntàriament o bé forçades, opten per treballar en feines de manteniment a favor d'altres agents productius, en la cura i educació dels infants o de les persones menys valgues de les cèl·lules familiars i en l'augment de qualitat de vida en general, que és feina de tothom aconseguir, crec que hi ha una responsabilitat que les institucions no poden defugir: el reconeixement legal dels drets que aquest treball mereix.

»La persona que treballa en l'administració de la casa i en la cura del grup familiar consta en la categoria, legalment admesa, de mestressa de casa i liquida els impostos com la resta de ciutadans. És, doncs, de llei, que aquesta persona pugui optar a la pensió de jubilació que li correspon per la seva contribució directa a la reproducció social de l'Estat i, indirectament a la producció d'aquest.

»La meua petició es concreta a demanar que pugui cotitzar com a autònom, durant els anys que estan establerts i reconeixent-li la seva feina com una categoria professional.

»En un món on les activitats terciàries augmenten dia per dia la seva importància, no és admissible la rèplica de la no-productivitat de la seva feina.

»No és tolerable que es declari que aquesta feina es fa "per vocació" i pel grup familiar restringit i que, per tant, no mereix els drets que demano, ja que és cosa sabuda que les congregacions religioses gaudeixen d'aquests drets i mantenen unes activitats no productives i extremament vocacionals.

»De la mateixa manera, si la categoria de mestressa de casa s'accepta en tots els documents oficials com una activitat absolutament legal, que no se'n reconeguin els drets la rebaixa al nivell de qualsevol activitat delictiva o situada al marge de la llei.

»Aquesta petició no té res a veure amb el tema del "sou de la mestressa de casa", ja que penso que és obvi que això és un problema de finançament i distribució de funcions a resoldre dins de cada grup familiar.

»D'altra banda, cal considerar que els serveis socials que avui dia es duen a terme dins els grups familiars, encara que no poden ser assumits per l'erari públic —que en cas que ho arribessin a ser—, això segurament repercutiria en l'equilibri emocional dels individus, forçats a ser sempre atesos per estranys i a fomentar un tipus de vida molt descarnada, on el suport de la gent emocionalment més propera no és possible i on es grava el projecte familiar.

»Cal reflexionar que, contràriament a allò que alguns desitjarien, aquesta activitat, els drets de la qual defensem, no tendeix a desaparèixer o a quedar com un fet puntual i anacrònic, sinó que són moltes les persones que, un cop valorats els pros i els

contres, arriben a la conclusió que és una activitat que pot formar part de la seva vida, temporalment o definitivament i que, en moments de dificultat per aconseguir un lloc de treball són molts els que hi opten.

»Si, com molta gent afirma, allò que es desitja és la desaparició d'aquesta categoria laboral, el que cal doncs, és passar a una reconversió semblant a la que s'ha produït en altres sectors del panorama econòmic però no eludir dementre els drets laborals dels implicats.

»I, de totes maneres, s'ha de dir que, no perquè sigui considerada una activitat obsoleta o poc recomanable pel poc reconeixement social que se'n deriva, s'ha de privar ningú del dret d'escollir-la.

»Agraeixo l'atenció que la Institució que representeu em presta i quedo pendent d'alguna resposta positiva al problema que he exposat, ja que considero que cal tenir vocació de resolució dels fets injustos abans que els grups afectats explotin per

la pressió a què se'ls sotmet i prenguin mesures de resposta: què passarà amb la vocació de democratització de la vida col·lectiva si mantenim bosses de població marginada i expropiada injustament dels seus drets més elementals? No estem fregant la inconstitucionalitat? No estem propiciant que, cada cop més, aquestes persones s'apartin de la vida comunitària i acabin per decidir que, ja que per l'Estat, per les associacions i pels partits polítics, no són res, tampoc aquestes institucions no són mereixedores del seu vot?»

Actualment, la present queixa està pendent de tramitació davant el Defensor del Poble, i malgrat haver-se publicat la recent Llei 26/90, de 20 de desembre, sobre prestacions no contributives, que desplega el principi rector de l'article 41 de la Constitució Espanyola pel que fa al manteniment d'un règim públic de seguretat social "per a tots els ciutadans", no preveu la protecció social ni el reconeixement específic del treball del grup esmentat.

SECCIÓ 6: SERVEIS SOCIALS

I. INTRODUCCIÓ

Com en anys anteriors, tractem en la present secció diversos temes relacionats amb els serveis socials. La selecció ha estat efectuada en funció de les queixes rebudes: del nombre i les característiques.

La importància donada des de la Institució als col·lectius més desfavorits (i, per tant als serveis socials dels quals són objecte) ens va portar a dedicar el segon llibre de l'Informe de l'any 1989 a una anàlisi de la marginació a Catalunya. Hi estudiàvem la problemàtica dels grups de «risc» (gitanos, estrangers, vells, nens, dependents de drogues, afectats per la SIDA, disminuïts psíquics i disminuïts físics).

Tant a causa de l'atenció prestada per la Institució a aquests grups com pel fet que els problemes bàsics que els afecten tendeixen a adquirir caràcter endèmic (en no obtenir solucions definitives), sis anys després constatem les mancances existents en aquesta matèria, i ens resulta, doncs, difícil d'evitar la reiteració. Una reiteració d'altra banda necessària en la mesura que demostra unes situacions humanament inacceptables i de manca de resposta.

Entre la innovació i la reiteració, en el present informe hem intentat un mínim compromís, i per tant hi ometem aspectes ja tractats anteriorment (polítiques de subsidis, situació dels estrangers, etc.) i incidim en problemes concrets en relació amb la manca de residència per a malalts mentals, utilització dels recursos existents quant a protecció de la infància, anàlisi del programa interdepartamental de la Renda Mínima d'Inserció com a eina importantíssima en la lluita contra la pobresa i la marginació i incompliment de la normativa sobre barreres arquitectòniques. Finalment, dediquem un apartat a valorar la implicació de la nostra societat en la tasca d'atenció als més necessitats, qüestió clau per a l'aplicació d'uns serveis socials eficaços.

II. TIPOLOGIA DE LES QUEIXES

DEFICIENTS FÍSICS	<ul style="list-style-type: none"> - Barreres arquitectòniques - Accés a un lloc de treball - Subsidis - Sol·licitud - Tramitació - Denegació per grau de deficiència - Denegació per ingressos - Denegació per altres causes - Residències específiques
DEFICIENTS PSÍQUICS	<ul style="list-style-type: none"> - Accés a un lloc de treball - Subsidis

- Sol·licitud
- Tramitació
- Denegació per grau de deficiència
- Denegació per ingressos
- Denegació per altres causes
- Subvencions a associacions i institucions
- Residències específiques

GENT GRAN	<ul style="list-style-type: none"> - Residències - Incidències en l'ajuda FAS - Incidències en centres socials (Casals) - Indigents
-----------	---

INFANTS	<ul style="list-style-type: none"> - Protecció - Maltractaments
---------	---

DONES

GRUPS MARGINATS	<ul style="list-style-type: none"> - Gitanos - D'altres
-----------------	---

BOSES DE POBRESA	<ul style="list-style-type: none"> - Administració de la Generalitat - Administracions locals
------------------	---

III. TEMES SELECCIONATS I QUEIXES ILLUSTRATIVES

1. La protecció de la infància

El dia 5 de gener de 1991 va entrar en vigor a Espanya la Convenció sobre els Drets de l'Infant, adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 20 de novembre de 1989. L'esmentada convenció, en la qual s'anuncien els drets de l'infant i s'estableixen les mesures a adoptar pels Estats per garantir-los, estableix la condició d'infant per a «tot ésser humà de menys de divuit anys d'edat».

A partir, doncs, d'aquesta dada, tractarem d'aportar en aquest Informe una sèrie de reflexions sobre la política seguida per les nostres administracions quant a la protecció de la infància; la política de protecció dels «éssers humans de menys de divuit anys».

En l'anàlisi que segueix, ens referirem exclusivament als infants que es troben en un àmbit social de risc o que són objecte de l'atenció dels poders públics a conseqüència de l'abandonament o la marginació que pateixen. Abans de començar, però, interessa fer una breu referència a l'estructura administrativa creada per enfrontar-se a la problemàtica de la infància: d'una

situació prèvia, en què la protecció i tutela de menors era exercida pel Departament de Justícia, s'ha passat (a través del Decret 332/88, de 21 de novembre, de reassignació de competències en matèria de protecció de menors) a fragmentar en dos organismes (la Direcció General de Justícia Juvenil del Departament de Justícia i la Direcció General d'Atenció a la Infància, del Departament de Benestar Social) les responsabilitats i competències de la Generalitat quant als menors. Així, el Departament de Justícia es fa càrrec de l'acompliment de les mesures acordades pels jutges respecte als menors infractors, i es deixen al Departament de Benestar Social les tasques de protecció i tutela, en general.

No correspon a aquesta Institució pronunciar-se sobre les decisions de caràcter organitzatiu indicades, però sí avaluar l'eficiència de l'organització. I en aquest punt considerem necessari manifestar que, pel que fa a un dels aspectes més transcendents de l'atenció a la infància, com la prevenció, l'actual estructura genera greus disfuncions.

De fet, la distribució de competències en matèria d'infància entre els departaments de Justícia i de Benestar Social s'efectua a partir de la realització pel menor d'un fet positiu; més ben dit, a partir de la imposició pel jutge de determinades mesures respecte al menor.

Si analitzem l'àmbit en el qual es mouen els menors a què ens referim, veurem més clarament els problemes generats per aquesta distribució de competències.

En principi, aquest àmbit (familiar, social, de barri) és comú tant als menors que tractarà el Departament de Benestar Social com als que tractarà el Departament de Justícia. Un ambient que propendeix a la marginació social, en termes generals. Evolucionant en aquest medi, alguns menors passaran a ser tutelats temporalment pel Departament de Benestar Social, altres d'aquest menors delinquiran.

Dels darrers, alguns passaran a disposició judicial i —en el cas que el jutge acordi l'internament—, del Departament de Justícia. Així, la distribució competencial actualment existent no té —en essència— altra base que la imposició d'una mesura judicial; raó totalment insuficient, en opinió nostra, per justificar les disfuncions que genera la fragmentació de competències (disfuncions com la manca de coordinació respecte a actuacions generals preventives de la marginació la infrautilització dels recursos existents, a les quals ens referirem posteriorment).

Un cop fetes aquestes puntualitzacions sobre distribució de competències, tractarem d'examinar breument la problemàtica del menor dins l'àmbit que correspon al Departament de Benestar Social, deixant per a la secció de Justícia (secció 08) l'estudi dels altres aspectes que la norma assigna al corresponent departament.

La primera constatació que cal fer respecte al món de la infantesa és que s'hi han produït importants avenços. No cal més que examinar el gran dèficit infraestructural heretat per la democràcia i les realitzacions desenvolupades des de llavors, per confirmar-ho.

La segona constatació és que queda encara molt de camí per recuperar l'herència dels vint o trenta anys de desfasament respecte als països del nostre entorn i per assolir els nivells d'atenció que la nostra societat reclama.

Ens referirem abans a la importància de les accions en l'entorn social i familiar de l'infant en situació de risc. Doncs bé,

en aquest camp, en què és absolutament necessària la coordinació planificada entre els equips municipals de base, els professionals dels centres i els equips d'atenció a la infància i a l'adolescència, hem pogut constatar, en les nostres investigacions, la pràctica inexistència de col·laboració eficaç derivada, no tant d'actituds dels professionals com d'actituds polítiques. Aquesta descoordinació es tradueix —com és fàcil entendre— en una major despesa global i una menor eficiència. El resultat final és que no s'incideix amb la contundència necessària en aquest entorn, en les causes de la marginació de l'infant. Un entorn que el farà tributari d'una atenció individualitzada dels poders públics, els quals l'ingressaran en un centre (del Departament de Benestar Social o de Justícia) per retornar-lo posteriorment, en moltes ocasions, al mateix ambient a reiniciar el cicle. Així, sovint, les inversions efectuades en equips, centres, tribunals, etc., es converteixen en veritable malbaratament.

D'acord amb aquestes consideracions, entenem que la qüestió clau en tota política d'infància no és altra que el desenvolupament eficaç d'accions preventives, globals i puntuals. I aquesta eficàcia reclama obligatòriament la coordinació de tots els recursos —personals i materials— utilitzables en funció de plans i programes concrets, coordinació que, com s'ha dit, deixa molt a desitjar.

Quant als recursos ordinaris de què disposen les nostres administracions per a la protecció dels menors, analitzem tot seguit els més coneguts:

a) Equips professionals

En trobem a les administracions locals, als serveis centrals dels departaments amb competències sobre menors, als centres, etc. Solen ser multidisciplinaris i, fora dels pertanyents als ens locals, que normalment abasten tots els col·lectius que necessiten atenció (nens, vells, deficientes, etc.), són equips especialitzats en infants.

Al marge dels problemes que comporta la falta d'especialització en qüestions d'infància (en el seu cas) i de la manca de coordinació, aquests equips de professionals veuen molt reduïda la seva capacitat operativa pel fet de ser pocs i haver d'assumir un gran volum de feina. L'exemple més clar en aquest sentit el trobem en els Equips d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència —els EAIA— que tenen com a objectiu vetllar per la prevenció i detenció de les situacions de risc, canalitzar i garantir la solució dels casos que es presentin i assegurar que cada cas disposi d'un programa d'intervenció i seguiment. En finalitzar l'any 1990, a tot Catalunya n'hi havia vint.

b) Centres

Els centres són el recurs més clàssic en el món de la infància. N'hi ha de diürns i de residencials i, dins aquests últims, d'acolliment, d'estada, d'especials (en funció de l'edat o deficiències del menor) etc. Alguns són del Departament de Benestar Social, altres, de les corporacions locals o d'institucions.

Molts d'aquests centres han estat visitats per personal de la Institució durant l'any 1990, iniciant un treball que pretenem prosseguir i intensificar durant el 1991 i transformar finalment en un estudi monogràfic, en la línia investigadora seguida amb els dipòsits de detinguts.

A reserva d'aquest treball, podem anticipar aquí algunes de les anomalies detectades.

– Funcionament discrecional i pràcticament autònom quant a línies formatives a seguir: en una mateixa localitat podem trobar un centre, amb infants de 16 a 18 anys, la filosofia del qual és de dedicar tots els esforços a crear hàbits d'autosuficiència i de treball perquè, abans de complir 18 anys, aquests infants s'independitzin. I al costat d'aquest centre, en trobem un altre, de les mateixes característiques, que manté residències paral·leles on ingressar els infants un cop complerts els 18 anys i continuar així la relació.

– Inexistència d'una tipologia coherent dels centres o, dit d'una altra manera, inexistència de criteris generals sobre característiques que han de reunir els infants per ingressar en cada centre: els criteris d'edat són discrecionals i poc acceptables (hi ha centres per a infants fins a 18 anys, de 3 a 18, de 5 a 14, de 14 a 15, etc.); el criteri d'ajuntar o no en un mateix centre els germans, malgrat les diferències d'edat, es pot aplicar o no, etc.

– Manca general de coordinació entre els professionals del centre i els equips municipals de base que han de treballar en l'entorn familiar del menor: la tendència del centre és de racionar-se directament amb la família, al marge dels altres professionals implicats.

– Dèficit de professionals: en una visita efectuada a un centre d'acolliment de nens molt petits (nadons i d'altres el més gran dels quals no arribava als 2 anys) vam constatar com, a les 9 del matí, només hi havia dos monitors per canviar i alimentar deu nens.

– Dèficit de centres: quant als dependents del Departament de Benestar Social, hem pogut constatar una certa massificació, que, en comparació amb «l'esponjament» dels centres de Justícia, ens ratifica en les nostres consideracions derivades de la disgregació de competències.

c) Adopcions i acolliments familiars:

Segons dades subministrades pel Departament de Benestar Social, a finals de l'any 1990 sota la seva tutela hi havia al voltant de 6.500 nens, dels quals el 21% aproximadament estaven en acolliment familiar (dels restants, un 36% es trobaven internats en centres, i un 43% en guàrdia i custòdia). Quant a adopcions, fins al 30 de juny, se n'havien presentat 240 i resultat en un 35%.

Davant els problemes exposats en parlar dels centres, considerem que les solucions com l'adopció o els acolliments haurien de potenciar-se molt més, generant en la societat, a través dels corresponents programes, un sentiment d'implicació i coresponsabilitat en aquesta matèria. Pensem que, en aquest punt, hi ha una clara infrutilització de recursos.

Volem acabar aquest breu repàs sobre la protecció de la infància amb un prec urgent: que es faci realitat la llei d'infància, tan llargament esperada, i es doni als problemes dels menors la prioritat exigible en tota societat avançada.

Queixes 348/90 i 349/90

Denúncies per maltractament de menors

El dia 27 de març de 1990 s'adreçà a la nostra Institució la Creu Roja Espanyola, traslladant denúncies sobre presumptes maltractaments de menors. Aquestes denúncies, com altres de presentades al llarg de l'any, s'inscriuen dins la campanya so-

bre la infància maltractada que promou l'esmentada institució, i són cursades simultàniament a la Fiscalia General de l'Audiència Provincial, a la Direcció Nacional de la Policia (grup de menors), a la Central de Policia de Menors (mossos d'esquadra), a la Direcció General d'Atenció a la Infància i al Síndic de Greuges.

La denúncia corresponent a la queixa 348/90 feia referència a dos germans, el nen C.M., de dos anys, i la nena D.M., de set, i alertava sobre els continus crits de la mare, cops i plors dels infants. Demanada informació a la Direcció General d'Atenció a la Infància en data 6 d'abril, en vam rebre resposta el 19 de desembre en la qual se'ns traslladava el resultat de la investigació realitzada per l'Equip d'Atenció a la Infància i Adolescència de la zona corresponent. Segons l'EAIA:

«La família M.R. relaten haver tingut una visita de la Policia i una altra visita de la CEPOME, arran de la denúncia. La família expressa la seva estranyesa ja que el que els passa és que tenen un nen de dos anys, C.M., que crida per qualsevol cosa i es baralla tot sovint amb la seva germana de set anys.

»La germana, D.M., es queixa de l'actitud mimada del seu germà petit. A la família els preocupa l'actitud cridanera del petit, sobretot quan se'l contradiu. El curs proper assistirà al parvulari i la relació amb els altres nens probablement ajudarà a un canvi d'actitud més tolerant.

»La família està formada per J.M., de 32 anys, la mare D.R., de 34, i els dos fills, D.M., de 7 anys, i C.M., de dos.

»Des de fa nou anys viuen a la mateixa adreça.

»El pare treballa a ... La mare es fa càrrec de la casa i cuida els fills.

»D.M. assisteix a una acadèmia privada on cursa primer d'EGB amb normalitat. És una nena oberta i comunicativa, el seu nivell escolar és bo, no s'observa absentisme escolar.

»Entre els nens i els seus pares hi ha bona relació, l'actitud del nen davant els pares, la germana i els professionals de l'EAIA és la mateixa de cridar i tirar les joguines, conducta que la família veu com el possible motiu desencadenant de la denúncia.

»L'EAIA va oferir als Srs. M.R. l'ajut en el moment que ho considerin adient per a l'educació dels fills, mitjançant el SSAP. D'aquí a vuit mesos, l'equip es posarà en contacte amb la família per conèixer si la dinàmica familiar continua satisfactòria com ara.»

D'acord amb aquesta informació vam donar per finalitzades les nostres gestions en considerar que la denúncia efectuada no responia a la realitat.

La segona de les denúncies trameses per la Creu Roja, que va donar lloc a l'expedient 349/90, feia referència al nen F.P., de 15 anys, el qual –es deia– era objecte de maltractaments per part del pare borratxo. Demanada informació a la Direcció General de la Infància en data 6 d'abril de 1990, continuem encara a l'espera d'una resposta.

2. Residències específiques

En l'Informe corresponent de 1989 dedicàvem un apartat a tractar el tema de les residències per a la gent gran, propugnant l'estudi en profunditat de tota la problemàtica d'aquest col·lec-

tiu i la definició subsegüent d'uns plans i programes de gran abast que determinessin, amb les prioritats corresponents, les inversions, formes, sistemes i mitjans d'actuació necessaris per donar la millor satisfacció al major nombre de ciutadans de la tercera edat, amb el mínim cost.

Entenem que la qüestió no era fàcil; que calia tenir en compte nombroses variables: l'envelliment mateix de la població, l'increment de famílies sense fills, les solucions alternatives (ajudes domiciliàries, centres de dia, centres temporals d'assistència) etc. El programa integral de la vellesa, concebut al Departament de Benestar Social, surt al pas de les nostres preocupacions, cercant de donar un tractament global als múltiples problemes de la gent gran. L'aplicació d'aquest programa, que integra tot el que fa referència al de Vida als Anys, serà seguit minuciosament per aquesta Institució a fi de donar compte al Parlament del grau d'acompliment dels objectius bàsics que persegueix:

- Desenvolupament d'un model d'atenció i d'organització específica per a les persones grans amb malalties, basat en una concepció rehabilitadora de la terapèutica, que promogui l'autonomia i la qualitat de vida.

- Desplegament harmònic dels recursos institucionals (centres socio-sanitaris, centres residencials, hospitals d'aguts) i no institucionals (hospitals de dia i programes d'atenció domiciliària).

- Promoció de la docència i la recerca en aquest camp, formant professionals que donin una resposta adequada a les necessitats.

- Promoció d'actituds positives de la societat envers la gent gran, impulsant la implicació de tots en la satisfacció de les seves necessitats.

Quant a la política concreta de residències per a la gent gran, seguida per la Generalitat, és obligat reconèixer el gran esforç desplegat als últims temps. Esforç que ha portat (en desplegament del Pla d'Actuació Social -PAS- que finalitza l'any 1991) a la creació d'un important nombre de residències (n'hi ha seixanta-quatre de previstes per abans de l'any 1992).

Amb tot i amb això, encara hi ha molt de camí a fer fins a arribar al nivell de prestacions desitjable: la gent gran que per sobreviure depèn del fons d'assistència social (FAS) i que per tant només té accés a les residències de l'ICASS (no pot accedir a les privades per manca de mitjans, ni a les de la Seguretat Social) necessita, en el 90% de casos, dos i tres anys d'espera, la qual cosa provoca un deteriorament de la seva situació, de vegades angoixant. Actualment, un 80% del col·lectiu que necessita viure en una residència acudeix a establiments privats, amb ànim de lucre o sense i, dels aproximadament quatre-cents centres d'aquestes característiques que hi ha a Catalunya, més de tres-cents encara no han aconseguit reconeixement al Registre d'Entitats, Serveis i Establiments Socials de la Direcció General d'Afers Socials (xifres orientatives)...

El problema que representa l'actual dèficit de places residencials públiques s'agreuja extraordinàriament en el cas de l'existència de malalties específiques que exigeixen tractaments especials. Les mancances en aquest camp (tot i reconèixer els esforços fets) continuen essent endèmiques.

En parlar de les residències específiques ho fem, de forma general, sense circumscriure'ns exclusivament a la gent gran (malgrat que sabem que entre el 20 i el 30% dels llits hospitala-

ris d'aguts són ocupats per persones de més de seixanta-cinc anys, i que prop del 18% dels ingressos d'urgències i el 30% de l'activitat en els centres d'atenció primària són causades per l'atenció a les persones grans). Entenem que cal diversificar les residències i establir-ne de diverses tipologies, de forma que cada usuari trobi l'atenció específica idònia en la que li correspongui. De fet, en les actuals residències per a la gent gran, del sector privat o del públic, hi ha places ocupades per persones amb diferents graus de disfuncions -s'hi barregen dement, terminals i persones vàlides-, la qual cosa exigeix una ràpida solució en la línia de diversificació apuntada.

Entre els greus dèficits existents quant a residències assistides, volem destacar el relatiu als malalts mentals: l'evolució en el tractament mèdic ha desterrat l'antic concepte de manicomi com una mena de presó de per vida, i s'ha passat a una nova etapa en què la malaltia aguda és tractada en un hospital psiquiàtric i seguida després per un hospital de dia fins a la reinserció de l'individu. Això no obstant, no tots aquets malalts són reintegrables a la societat ni, en molts casos, poden ser atesos per les respectives famílies. No havent-se creat, però, serveis alternatius en el procés evolutiu indicat; en no haver-se donat, en definitiva, solució al seu problema residencial, es veuen abocats a situacions realment indignes, com és de veure en una de les queixes que s'exposen a continuació (la 1442/90).

A la secció relativa a Sanitat hem tractat ja, breument, el cas de la psiquiatria i hi manifestem la nostra satisfacció davant les mesures adoptades durant l'any 1990 per donar resposta a les gravíssimes mancances existents en aquest camp. Considerem, però, que, encara que les malalties mentals són competència del Departament de Sanitat, els programes de places residencials per a malalts crònics que no poden ser atesos a casa han de ser elaborats conjuntament amb el Departament de Benestar Social, atès el fons de servei social que representen.

A continuació, només per exposar el problema del dèficit de places residencials de Catalunya, amb la visió directa del ciutadà que en pateix, exposem una breu relació de les queixes presentades en aquest respecte.

Queixa 1442/90

Malalts mentals i disminuïts psíquics: tracte discriminatori

La queixa ens l'envia l'Asociación para la Rehabilitación de Enfermos Psíquicos (AREP) i fa referència a la discriminació que sofreix el malalt mental crònic al nostre país. Segons l'AREP, «el mental, en la fase aguda de la seva malaltia, és tractat en un hospital psiquiàtric».

»En una segona fase a vegades passa per un hospital de dia, que en un nombre determinat de casos és suficient per facilitar la reinserció en una societat laboral. Però hi ha un nombre considerable de malalts que, havent esdevingut crònics en la seva malaltia, no es poden reinserir en la societat i no poden fer cap feina seguida ni porten el ritme de treball mínim que s'exigeix en la nostra societat normal i competitiva actual.

»Fa uns quants anys, aquests malalts es quedaven de per vida en els hospitals psiquiàtrics o manicomis. Avui dia, amb la desinstitucionalització dels hospitals psiquiàtrics sense que s'hagin creat serveis alternatius, aquests malalts són enviats al seu domicili. No treballen, no fan res, n'hi ha que van vegetant i

mortificant els pares, que tot sovint són grans i estan cansats de sofrir; altres van pel carrers pidolant i prostituint-se, i a vegades agredint la societat o posant en perill la pròpia vida.

»Aquesta situació no pot continuar així. Reclamem l'atenció a què tenen dret aquests éssers humans (que a més són malats crònics); reclamem: centres de rehabilitació, tallers d'iniciació productiva, i tallers ocupacionals. També unes residències dirigides a aquells que no tenen família o bé no hi poden viure.

»L'any 1979, un grup de familiars de malalts mentals van fundar la primera associació per la defensa d'aquests malalts. Durant el primer any la missió d'aquesta associació va ésser únicament reivindicativa, però donat que a Catalunya no donaven respostes concretes ni alternatives, davant la urgència de donar acolliment a aquests malalts, es va crear el primer centre pilot de rehabilitació per a joves malalts mentals crònics, ja donats d'alta pels hospitals psiquiàtrics.

»Aquest centre, anomenat Centre de Rehabilitació de Malalts Psíquics AREP, demana des de fa anys subvenció per al seu manteniment als Serveis Socials de la Generalitat. En l'actualitat rep un mòdul de subvenció de 156.864 pessetes per malalt i any, mentre que els tallers de transició de disminuïts psíquics (subnormals) reben 235.000 pessetes l'any per persona i els tallers ocupacionals (també de subnormals més afectats) reben 545.100 pessetes anuals per persona.

»Com vostè podrà veure, hi ha una clara discriminació envers el malalt mental, ja que treballar amb ell és més difícil que amb el subnormal. L'OMS especifica que per treballar en la rehabilitació de malalts mentals fa falta un personal tècnic a raó d'1:3, és a dir, el doble que per als subnormals. I en canvi el subnormal rep dels Serveis Socials de la Generalitat tres vegades més subvenció que el malalt mental crònic valorat amb una disminució superior al 65%.

»Per tot allò exposat, com a associació en defensa del malalt mental demanem:

»a) Que els centres que treballin amb malalts mentals amb una disminució superior al 65% rebin el mateix mòdul de subvenció que el tallers ocupacionals de subnormals, és a dir les 545.100 pessetes anuals per persona.

»b) Que ens concedeixin un local més gran per poder donar atenció a la llarga llista que tenim de joves malalts que demanen ser atesos, i que van pels carrers.

»c) La creació de residències gratuïtes per als malalts que no tenen família.»

Queixes 292/90, 411/90, 1647/90.

Residències específiques per a malalts mentals

Transcrivim a continuació algunes queixes representatives de les greus mancances que afecten els malalts mentals:

Queixa 292/90

«Tinc una germana de 56 anys d'edat que és deficient mental i es troba sota la meva tutela des de fa cins anys i mig. Ja fa temps que les seves facultats psíquiques van minvant. Per aquest motiu, juntament amb el fet que la meva situació econòmica no és bona, ja que el meu marit percep 35.000 pessetes i la seva salut l'impedeix de treballar, em veig en la situació de sor-

tir a treballar; però, com ho puc fer, i deixar la meva germana sola a casa? La solució seria una residència i aquí es troba el motiu de la meua queixa. Fa aproximadament un any que vaig presentar la sol·licitud, però la meua sorpresa ha estat quan em vam dir que no hi havia places, perquè, malgrat haver-hi un parell de residències des de fa temps per inaugurar, no es podia fer per manca de personal. S'ho pot creure? No hi ha treballadors quan l'índex d'atur augmenta cada dia. Aquesta és la meua queixa i crec que els pressupostos de l'Estat es podrien invertir a ajudar aquesta gent i no en projectes inútils com es fa moltes vegades...»

Queixa 411/90

El senyor A.F. s'adreça al Síndic explicant les múltiples gestions seguides –infructuosament– per trobar una residència adequada a la seva filla, deficient mental de 31 anys d'edat. Des de feia dos anys havia voltat per les diverses institucions cercant una assistència adequada per a ella sense trobar l'atenció deguda. En concret, el senyor A.F. s'havia adreçat als següents centres:

– Hospital de Sant Rafael: després d'un tractament d'alguns mesos, l'enviaren a casa alegant que no hi havia cap centre per tractar-la.

– Hospital Clínic: Ingress d'urgència. Després de donar-li calmants, l'enviaren a casa.

– Institut Psiquiàtric: es van negar a internar-la alegant que es tractava d'un problema de Serveis Socials.

– Hospital Clínic: internada novament per urgència. Li indicaren la possibilitat d'ingressar-la en un centre privat, on els honoraris eren altíssims.

– Residència Psicoclínica de la Mare de Déu de la Mercè: hi va estar 36 dies internada. En tal internament el senyor A.F. va invertir tots els seus estalvis.

– Hospital de la Creu Roja: se li va fer un seguiment però, tractant-se d'un centre general, no podia acollir malalts d'aquestes característiques. Va ser traslladada a l'Institut Frenopàtic.

– Institut Frenopàtic: és assignada a una sala general, que compartia amb psicòpates, drogaaddictes, alcohòlics... Després d'uns dies la van tornar a casa, entenent que el centre no era l'adequat i que havia d'acudir als Serveis Socials de la Generalitat.

Queixa 1647/90

En la línia de les anteriors, la present queixa és també expressiva de la manca d'atenció de les nostres administracions públiques amb els malalts mentals.

El senyor J.M. s'adreça al Síndic explicant el següent:

«El meu fill de 20 anys –prop de 21– és esquizofrènic. Això, com vostè pot suposar, comporta vivències molt negatives per part de la nostra família, com agressions verbals i físiques, etc.

»Estem aguantant aquesta convivència, per dir-ho d'alguna manera, des de fa bastants anys. El noi està controlat mèdicament, com és de suposar, però res més. Ens preocupa la seva

actitud davant la vida i sobretot pensant quan puguem faltar nosaltres dos. Perquè es nega en absolut a fer res i això com és lògic li comporta mal humor, descarregat en la meua dona i la filla. Són moltes hores, les que té per pensar, massa.

»És una situació difícil de sostenir. La podem resistir perquè tots tres som forts, però no sé fins on podrem arribar.

»Com li deia al principi de la carta, no trobem cap solució al nostre cas, els metges no ens la donen i les institucions encara menys. No hi ha res, pel que sembla, pensat per a un xicot que es pot dir que és d'intel·ligència normal, però que té aquestes mancances que abans li he comentat. A part de tot això no hi ha, que jo sàpiga —i d'això també en vull fer esment—, cap compensació econòmica o pensió que pugui satisfer, en part, la quantitat de despeses que suposa tot això. A més queda el dia de demà... com li deia.

»Conclusió: la meua petició és si es pogués trobar algun tipus de treball d'acord a la seva característica, és a dir, intel·ligència normal, una mica infantil, i que l'estimulés a ser útil o en últim cas, si és possible o està previst, una pensió per aquestes persones per a les quals la reinserció a dintre el món laboral i social és difícil.»

Les queixes esmentades van ser traslladades al Departament de Benestar Social, al qual expressarem que «les situacions realment angoixoses dels promotors (...) reclamen una àgil i eficaç resposta de les nostres administracions públiques» i sol·licitant informe sobre «les possibilitats de solució (reals i immediates) dels casos indicats així com de les previsions del Departament de Benestar Social per a la creació de places residencials específiques, en nombre suficient, per fer cara a situacions com les descrites».

En la resposta (rebuda abans de transcórrer deu dies de la nostra sol·licitud d'informació), el Conseller de Benestar Social expressava la necessitat de distingir, en cada cas, el tipus de deficiència: deficiència física, psíquica o malaltia mental, vist que, mentre les deficiències físiques i psíquiques són competència del seu Departament, les malalties mentals corresponen al de Sanitat. Hi afegia que, si bé la gestió de les malalties mentals era portada fins aleshores per les diputacions, s'estava en negociacions per considerar un possible traspàs de competències a la Generalitat.

3. Barreres arquitectòniques

L'any 1980 el govern de la Generalitat va crear una comissió adscrita al Departament de Sanitat i Seguretat social anomenada «Comissió per a la supressió de barreres arquitectòniques», la qual, amb la participació d'altres àrees de l'administració amb responsabilitat sobre aquesta problemàtica i amb l'assessorament d'un grup d'experts, va confeccionar l'esborrany de decret sobre la Supressió de Barreres Arquitectòniques, que va ser aprovat el 10 d'abril de 1984 (DOG. núm. 427 de 18 d'abril de 1984).

Durant els quatre anys que van durar el treballs previs de l'esmentada Comissió, aquesta va fer les tasques que tenia encomanades de sensibilització dels ciutadans davant la problemàtica (realització d'una exposició itinerant que va visitar la majoria de comarques catalanes, campanya de sensibilització

als infants, conferències, edició de material gràfic, etc.), assessorament, promoció i coordinació d'iniciatives, elaboració d'estudis tècnics (reducció de barreres arquitectòniques urbanístiques a l'habitatge, als edificis d'ús públic i al transport, etc.), publicació i difusió de documentació sobre la matèria (circular per a la supressió de barreres urbanístiques, supressió de barreres arquitectòniques, ponències tècniques, etc.).

Segons paraules de la mateixa Comissió contingudes a la introducció o paraules de presentació del decret en la publicació que el desembre de 1984 en va fer el Departament de Sanitat i Seguretat Social (ISBN 84-393-0417-X), «l'esmentat decret conté disposicions referents a les Barreres Arquitectòniques Urbanístiques (BAU), en l'edificació pública o privada (BAE) i en els transports (BAT), contemplant, també, les mesures de control, execució, foment i promoció. Per altra banda es reforça la Comissió encomanant-li noves funcions, especialment les derivades del desplegament i impuls del contingut del propi Decret.»

Amb posterioritat, per Decret 399/1988, de 27 de desembre, de modificació parcial del Decret 238/1987, de 20 de juliol, i del Decret 170/1980, de 3 d'octubre (DOG n 1097 de 25-1-1989) aquesta Comissió va ser adscrita al Departament de Benestar Social (art.3 de l'esmentat decret).

El Decret 100/84, de 10 d'abril, sobre supressió de barreres arquitectòniques, ha rebut els millors elogis que es puguin fer a una norma, no solament pel contingut en si, sinó també per la ductilitat de modificació i posta al dia de la norma i, en especial, pels seus annexos, que faciliten en gran manera la tasca dels tècnics en construcció, ja que s'hi aporten dades tècniques sobre paràmetres antropomètrics; paràmetres que faciliten la maniobra de persones que per al seu desplaçament utilitzen cadires de rodes, bastó o crosses; paràmetres que faciliten la superació de desnivells, que faciliten les possibilitats d'abast i el control dels moviments precisos, etc.

Ara bé, aquests elogis tècnics no es tradueixen a les realitats quotidianes. Segons l'annex I, «relatiu als llistats d'usos urbanístics o activitats derivades de la utilització dels edificis o instal·lacions compreses en l'article 1r. del decret», pel qual es fa especificitat de l'objecte de la norma, els immobles, zones i serveis sobre què recau, són:

- Estacions ferroviàries, de metro i d'autobusos interurbans.
- Edificis públics i de serveis de les administracions públiques.
- Centres sanitaris i assistencials.
- Transports públics de passatgers.
- Ports, aeroports o heliports.
- Centres d'ensenyament a tots els nivells.
- Càmpings.
- Garatges i aparcaments.
- Centres religiosos.
- Establiments comercials de més de 500 m² de superfície.
- Locals destinats a cinema, teatre i espectacles en general.
- Camps d'esport i instal·lacions esportives.
- Museus i sales d'exposicions.
- Hotels a comptar del nombre de places que reglamentàriament es determini.

D'altra part, l'article 3 del decret defineix les barreres arquitectòniques com «totes aquelles traves, impediments o obstacles físics que limiten o impedeixen la llibertat de moviment de

les persones» i les classifica en barreres arquitectòniques en l'urbanisme (BAU), en l'edificació (BAE) i en els transports (BAT).

Cal aclarir que, si bé la norma va adreçada principalment a les persones «afectades de qualsevol tipus de disminució» (art.1), també té com a finalitat la «millora de la seva utilització —dels elements indicats— en general» (art.1 *in fine*).

Per això s'ha d'interpretar —i en aquest aspecte pensa el Síndic quan estudia el tema— que el destinatari de la norma són tots els ciutadans (tinguin limitació funcional o no) i que la finalitat és una millora de la qualitat de vida en general.

Una simple observació de la realitat ens farà adonar que són ben pocs els edificis, les instal·lacions i les zones on l'accessibilitat no provoqui disturbis i on el símbol internacional (previst i definit per l'annex III del decret objecte del comentari) hi pot ser posat responnent a una autèntica realitat.

L'any 1990 ha estat especialment conflictiu: les deficiències i situacions han hagut de ser posades de manifest repetides vegades, fins i tot recurrent a actes reivindicatius públics.

Encara tenim ben viu el record dels actes que s'organitzaren en moltes zones de Barcelona, especialment al Parc de la Ciutadella, amb manifestació davant el Parlament, estacions de metro, zones d'esbarjo com el Moll de la Fusta i reformes urbanes (obres a les voravies del barri de Gràcia, etc. A l'hora de redactar aquest Informe, els problemes sorgits al carrer de Sant Pere més Baix) han posat de manifest la dificultat que hi ha a l'hora d'aplicar els conceptes compresos en la norma reguladora de la supressió de les barreres arquitectòniques.

És cert que aparentment s'han dictat normes complementàries noves i s'han promogut obres d'adequació d'espais i zones, però les «BAU», les «BAE» i les «BAT» subsisteixen amenaçadores.

En uns casos perquè les instal·lacions previstes no funcionen, com són les reiterades aturades i avaries de les escales mecàniques de les estacions de metro, amb la dificultat que representa per a la gent gran —i ja no parlem de la gent impedida— d'haver de pujar o baixar un gran nombre de graons. Aquestes aturades es deuen, sovint, a bretolades que repetidament es produeixen, però que no són resoltes amb la celeritat que caldria. En diverses ocasions, l'usuari adverteix el personal empleat del servei públic, el qual addueix raons diverses per les quals no es pot tornar a posar en funcionament altra vegada l'escala. A vegades és la suposada manca de personal a l'estació, altres que fa «una hora que l'han parada» i altres una senzilla queixa de «Són els brètols que no paren en tot lo dia» és tota explicació que rep l'afectat.

En ocasions, especialment els cap de setmana, certes reordenacions i fins i tot arguments que invoquen la seguretat són el que justifica que no funcionin tots els accessos a les estacions de metro i ferrocarrils de la Generalitat.

És difícil també l'accés amb croses o cadira de rodes als autobusos interurbans, on, una vegada a dalt no hi ha lloc per col·locar la cadira plegada i ja no cal dir com és difícil accedir —en general impossible per als impedits— als transports públics de passatgers, llevat els taxis.

Els exemples d'incompliment de la norma són múltiples i un dels llocs on no s'aplica o bé no se n'obté cap són els garatges i aparcaments.

L'article 33 del Decret 100/84 és clar. La voluntat del legislador és que s'obtinguin facilitats perquè les persones amb limi-

tació física funcional puguin aparcar els seus vehicles més temps de l'autoritzat en llocs amb temps limitat; que tinguin llocs reservats als aparcaments, garatges i espais d'aparcament i altres garanties per facilitar-los la mobilitat. Les zones amb indicació de reserva de plaça són molt escasses i no és inusual que en algun aparcament la plaça estigui sempre plena i que habitualment es faci servir per aparcar-hi l'automòbil de l'empleat.

Situacions com les aquí comentades es donen —ho hem pogut constatar personalment— a l'aparcament subterrani de la plaça de Catalunya de Barcelona, en un dels que hi ha al carrer de Provença entre la rambla de Catalunya i el carrer de Balmes, en un important centre de l'automòbil del carrer Aribau, tocant a Tuset i Travessera de Gràcia, i en tants i tants d'altres.

En molts casos ni tan sols hi ha places reservades i solament la bona disposició dels empleats de l'aparcament facilita d'estacionar en un lloc que faciliti l'accés tant del vehicle com de la porta de sortida al carrer.

En general s'ha de deixar el vehicle obert i amb les claus posades perquè s'ha de deixar fora de les places establertes i en aparcaments com el que hi ha al soterrani de la plaça del Sol, a Gràcia, els empleats que faciliten la maniobra corren el risc de rebre una sanció, car «tenen absolutament prohibit autoritzar l'aparcament en doble fila»

Amb tot, sempre s'ha d'advertir que el conductor és persona impedida —malgrat portar el corresponent distintiu— i *de facto* sol·licitar, com aquell qui ha de demanar un favor, que et deixin aparcar en un lloc fàcil d'accedir-hi i a prop de la porta.

Fer un resum de les contradiccions i incompliments de la norma no és fàcil. Tampoc no es poden amagar les dificultats que tenen els impedits per accedir a exposicions i museus. D'una banda ens trobem amb les bones previsions i solucions emprades en recients exposicions com és la dedicada al Modernisme, instal·lada al Museu d'Art Modern, just al costat del Parlament; però arribar-hi no era fàcil. Demanar i obtenir dels guardies municipals de la porta del parc que autoritzessin l'entrada d'un vehicle —amb distintiu— conduït per un impedit o d'un vehicle privat acompanyant d'un ciutadà impedit no era fàcil. La recomanació era planera: «Vingui en taxi».

Altres instal·lacions museístiques com el Museu de la Ciència de Barcelona demostren també que la norma o no s'ha entès o no hi ha interès a entendre-la. Superades totes les dificultats que hi ha per accedir-hi —l'adreça que consta a les guies turístiques i altres és la del carrer Teodor Roviralta n° 55, per on hi ha gran quantitat d'escales— cal encara superar la gran graderia de marbre blanc que conduirà finalment a l'entrada principal. Per superar-la, a mà esquerra, és fàcilment visible una magnífica rampa, feta amb material porós i no lliscant, però que acaba al marxapeu de marbre blanc que uneix els graons i l'entrada principal. Aquest marxapeu, que és a cel obert, es converteix en extraordinària pista de patins per la constant humitat ambiental, més que més si han caigut quatre gotes. El fracàs de mesures com aquesta és constant.

La casuística podria ser múltiple, però considerem que amb la indicada n'hi ha prou per deixar constància de la necessitat d'una modificació, no solament legislativa sinó també de l'educació i sensibilitat general i especialment la preparació dels tècnics.

La propera llei de supressió de barreres arquitectòniques i promoció de l'accessibilitat, els antecedents de la qual ha preparat el Departament de Benestar Social, pot ser la norma jurídica que resolgui aquestes situacions.

4. Pobresa

Als informes d'anys anteriors ens hem referit a bastament a les diferents situacions d'injustícia social que es donen a casa nostra, i amb l'anàlisi de la realitat hem arribat a la conclusió que la pobresa és el component principal de totes aquestes situacions.

Un any més volem referir-nos a aquesta qüestió. El mínim nivell de percepció del problema per part de la nostra societat ens hi obliga.

Constatem l'existència en la nostra societat de considerables «taques» de pobresa: pobresa econòmica i pobresa cultural; pobresa física i pobresa de forma de vida... En barris de rendes altes, trobem cases els inquilins de les quals viuen en condicions deplorables perquè no disposen d'ingressos suficients, i també trobem barris sencers en què la pobresa és la forma normal de vida: pobresa d'habitatge, pobresa educativa, pobresa sanitària i higiènica...

Els mecanismes utilitzats fins fa poc temps pels nostres poders públics per enfrontar els problemes derivats de la pobresa eren essencialment de subvenció. Es tractava de compensar econòmicament els casos de pobresa sense atacar el problema, adormint la seva potencial conflictivitat i mantenint-lo fora de la part social «normalitzada».

Durant l'any 1990, però, es va produir a casa nostra una important innovació quant al tractament seguit, amb la publicació al Diari Oficial de la Generalitat, de 25 de juny, del Decret 144/1990, de 28 de maig, regulador del Programa Interdepartamental de la Renda Mínima d'Inserció (PIRMI), ja anunciat en el nostre Informe de 1989.

El PIRMI, d'acord amb aquest decret, és l'instrument de coordinació de les accions destinades a ajudar les persones que no tinguin els mitjans suficients per atendre les necessitats essencials de la vida en la nostra societat, mentre es prepara la seva inserció o reinserció social i laboral. El programa s'instrumenta mitjançant els plans individuals de reinserció (PIR), que no són altra cosa que programes globals de les atencions necessàries per a la inserció social i laboral de cada individu.

Poden ser beneficiaris d'aquests programes les persones que —a grans trets— compleixin les condicions següents:

- Tenir residència efectiva a Catalunya amb tres anys almenys d'antelació a la sol·licitud d'acolliment al programa.
- Constituir una llar independent.
- Tenir una edat compresa entre 25 i 65 anys, o, sense arribar a 25, tenir menors o persones amb disminució a càrrec seu.
- No disposar dels mitjans econòmics necessaris per atendre les necessitats bàsiques de la vida en la nostra societat.
- Comprometre's a participar en les activitats d'inserció social i laboral del PIR.

Presentada la sol·licitud, els serveis corresponents dels ajuntaments i consells comarcals confeccionen els projectes dels

PIR, el quals han de contenir la diagnosi de la situació personal, comprovació dels mitjans econòmics de la unitat familiar, els objectius a assolir amb previsió temporal de durada, el mètode a seguir, la periodicitat de la relació amb l'equip, i la concreció de les accions a realitzar. Un cop confeccionat, el projecte és examinat per la comissió local del PIRMI (municipal en els municipis de més de 20.000 habitants i comarcal a la resta) i traslladat a la comissió interdepartamental del programa, que emetrà informe vinculant sobre l'aprovació o desestimació de cada projecte.

En cas d'aprovació, el beneficiari percep la renda mínima d'inserció (RMI), que és una prestació econòmica assistencial, de caràcter complementari, de tracte periòdic (pagadora per mesos vençuts) i subjecta al desenvolupament satisfactori del Pla Individual de Reinserció. La seva quantia és de 33.000 pessetes mensuals per beneficiari sol. Si es tracta d'una unitat familiar, s'hi afegeixen 5.000 pessetes mensuals pel primer membre addicional, 4.000 pessetes mensuals pel segon i pel tercer i 3.000 pessetes per cadascun dels ulteriors. El pagament té una durada màxima de 12 mensualitats, però pot ser prorrogat per acord exprés i fonamentat.

La RMI, que com s'ha indicat es complementa, amb accions de suport a la integració social i a la inserció laboral, pot compatibilitzar-se igualment amb prestacions d'urgència i rescabament, a càrrec de les administracions locals corresponents.

L'aprovació del decret regulador del PIRMI ens congratula en gran mesura, perquè implica un gran esforç de les nostres administracions en la línia d'avançar cap a la concepció d'un salari social com a dret de tot ciutadà, que permeti una vida digna a canvi d'una aportació pròpia i adequada a les seves possibilitats a través de la qual se li garanteixi la integració social plena. Cal esperar ara que s'universalitzi a mitjà termini, ja que, malgrat la idoneïtat d'aquest instrument en la lluita contra la pobresa, encara subsisteixen —com dèiem abans— situacions de misèria inacceptables en una societat oberta. La queixa que reproduïm a continuació prou ho confirma.

Queixa 1586/90

Gent al carrer

El dia 2 de novembre de 1990, les diverses entitats i associacions integrants del Secretariat Diocesà de Marginació s'adreçen al Síndic exposant el següent:

«Ens dirigim de nou a vostè tot referint-nos a l'escrit que vàrem fer-li arribar el passat 18 de febrer de 1989 (Referència Expedient n. 88-01207) i encara que sabedors que per part de vostè va haver-hi tota l'acollida i atenció i atès que fins i tot va ésser reclamat per vostè en exercici del seu càrrec al Parlament de Catalunya, voldríem insistir-li que segueix augmentant cada vegada més el problema de les persones mancades d'habitatge i que dormen al carrer.

»Les causes ja esmentades en l'anterior carta queden agreujades pels reiterats tancaments de pensions, els habitatges són cada vegada menys assequibles, manquen residències assistides gratuïtes per gent gran i malalts crònics, s'enderroquen cases que els qui les habitaven per les seves males condicions des de fa anys ja no disposaven de cèdules d'habitabilitat així com el

corresponent contracte d'arrendament per tenir-hi un dret reconegut, etc.

»És per aquest motiu que les Entitats sotasignants insistim que persisteix i incrementa a Barcelona el problema de les persones mancades o privades d'habitatge de tot tipus i que creiem que l'administració ha de donar una resposta.»

La qüestió suscitada en aquesta queixa no és nova. En anteriors informes al Parlament va ser tractada a bastament. La seva reiteració però és absolutament necessària: Significa un crit a la consciència dels nostres poders públics. Un crit que mantindrem fins que no es resolgui aquesta situació.

Queixa 1106/90

Solitud i desemparament

La present queixa és exemple de les situacions angoixants en què es troben molts dels nostres ciutadans. Ens l'envia una amiga de l'afectada i el seu contingut és prou elocuent. Ens limitem a transcriure-la.

«Conec una anciana del barri de Gràcia que viu sola ja fa molts anys; els seus mals s'han anat agreujant amb l'edat... Fa ja dos anys li vaig aconsellar que cerqués una residència perquè no pot viure sola. Ha arribat al límit de caure en el seu propi domicili i passar hores arrossegant-se pel terra fins el telèfon per trucar-me i demanar-me ajut (jo tinc les seves claus); això en el millor dels casos perquè quan té l'atac d'asma ja no pot ni parlar doncs quasi no pot respirar. Quan cau malalta i el metge li recepta el que necessita qui li ho porta de la farmàcia?, haig de venir jo des de l'altre extrem de Barcelona?...

»I jo em pregunto; tant difícil és entrar en una residència? Ella va contínuament a preguntar i l'assistent social li diu que no tenen lloc i que no es preocupi que quan hi hagi places seran per la gent del barri, però a mi em consta que han entrat mares de les joves que fan la neteja; aquestes tenen fills però la senyora a que em refereixo no té ningú. Hem d'esperar, Déu meu, que aparegui morta i en avançat estat de descomposició com una senyora gran del barri de la Barceloneta l'agost passat?, que fins els bombers sortien inconscients de veure el quadre d'aquella casa...»

5. La implicació social en la lluita contra la marginació

Un dels fets diferencials del poble català en relació amb la major part de la resta de pobles d'Espanya és, sens dubte, l'esperit associatiu, element vertebrador dels diversos interessos i opcions i d'importància cabdal per dotar-lo de la màxima cohesió.

Això no obstant, la comparació amb altres països europeus en què l'experiència associativa s'ha vist sempre impulsada des dels poders públics, en un afany d'universalització, ens mostra clarament els grans desnivells que queden encara per superar per arribar a cotes adients. Un simple exemple: al Regne Unit, de mà d'un grup d'aristòcrates que volien salvaguardar

la riquesa artística i els paisatges més representatius del país, es va crear al segle passat l'associació privada National Trust.

Avui aquesta associació (oberta a tots els ciutadans del Regne Unit i àdhuc als d'altres països) és titular d'un patrimoni incalculable que protegeix, restaura i conserva: des d'importants monuments fins a quilòmetres de penya-segats a la costa de Dover. Així, a partir de l'associacionisme privat, basat en preocupacions concretes, s'ha donat —en el cas de l'exemple— solució perfecta i definitiva a la protecció d'una important part del patrimoni d'un país. De fet, caldria considerar fins i tot si els penya-segats de Dover no estan més ben protegits així contra eventuais especulacions del sòl, que no pas per una llei del Parlament britànic, sempre derogable per una altra.

Aquest associacionisme, factor de progrés i de cohesió d'un poble esdevé essencial i imprescindible en el marc dels serveis socials; marc en el qual trobem també múltiples exemples associatius a Catalunya.

Durant molts anys la inoperància i el desinterès de les administracions públiques envers les necessitats dels més desafavorits van fomentar l'aparició al nostre país de diverses associacions i entitats que tractaven d'omplir amb els seus esforços les mancances existents: els pares dels nens amb determinades malalties cròniques o deficiències (Down, autistes, deficients en general) es reunien i creaven fundacions i associacions per a la resolució dels problemes de llurs fills; dins les diferents diòcesis sorgien entitats, integrades per voluntaris, per donar resposta a situacions de pobresa i marginació; es creaven menjadors per a indigents, centres assistencials, tallers ocupacionals, etc. Des de la societat, en fi, es donava resposta als problemes concrets que afectaven una part dels seus membres.

Aquestes iniciatives socials han prosseguit i s'han incrementat amb el temps. Però sempre, al nostre entendre, per motius anàlegs als d'èpoques anteriors, és a dir, per l'absència de resposta vàlida de les administracions.

És cert que avui aquestes entitats privades troben un important ajut públic (sobretot d'índole econòmica) i és cert que la millor manera de prestar els serveis socials és en col·laboració amb aquestes entitats (limitant-se l'administració a donar-los el necessari suport econòmic i a supervisar-les, així com a prestar directament els serveis no atesos per aquestes iniciatives). Però si bé es pot parlar en termes positius del «suport» dels poders públics a les associacions esmentades, no passa igual pel que fa al «foment» i a «l'impuls».

Com dèiem abans, aquest associacionisme sorgeix com una resposta a les mancances existents, no pas, com seria desitjable, com una conseqüència d'accions públiques destinades a generar actituds positives de la societat envers els més necessitats. En aquest sentit entenem que falten plans i programes adreçats a la creació d'un suport comunitari. I sense suport comunitari no és imaginable una acció pública eficient en matèria de serveis socials.

Si es determina que el millor lloc en què pot viure un avi és el mateix domicili familiar, caldrà —a la vista de les tendències insolidàries actuals— iniciar els programes educatius necessaris per aturar —si més no— i invertir aquestes tendències, arbitrànt al mateix temps mesures d'estímul (fiscals i d'altre tipus) perquè tota la gent gran que ho vulgui pugui conviure amb la seva família. Hi haurà, però, una part d'aquesta gent que, per proble-

mes físics, econòmics o de qualsevol mena, hagi de ser ingressada en una determinada residència. Fins en aquests casos l'administració hauria de cercar l'atenció que aquesta gent necessita, a través de l'associacionisme, fomentant la creació des de la societat de residències sense afany de lucre, en la línia seguida per una associació de veïns de Manresa que gestiona una llar per a la seva gent gran.

I el que diem respecte a la gent gran és aplicable també als

deficients físics i psíquics, als menors, als grups ètnics marginats, etc. Des de la Institució del Síndic continuem lamentant la falta d'una veritable política de foment de l'associacionisme en el camp dels serveis socials. De foment de l'associacionisme i de conscienciació social respecte a les diverses manifestacions de la marginació: encara ens preguntem per les raons que deturen campanyes com la prevista fa anys per la Direcció General d'Atenció a la Infància, «Tots els nens són nostres».

SECCIÓ 7: ENSENYAMENT I CULTURA

I. INTRODUCCIÓ

Sota aquest epígraf s'inclouen les queixes relatives a ensenyament i cultura rebudes i tramitades durant l'any 1990.

Quant a la cultura, els drets lingüístics dels ciutadans són l'objecte principal de les queixes rebudes.

Farem una especial consideració de l'exercici d'aquests drets en l'àmbit de l'Administració de Justícia tenint en compte la recent jurisprudència constitucional (sentències 56/90, de 29 de març, i 62/90, de 30 de març) i els traspassos de l'Estat a la Generalitat de Catalunya (Reial Decret 966/90, de 20 de juliol) en matèria de provisió de mitjans materials i econòmics per al funcionament de l'Administració de Justícia.

El segon grup de queixes fa referència a les subvencions i ajudes que atorga el Departament de Cultura, i al tercer i darrer apartat farem menció dels drets dels animals.

Pel que fa a l'ensenyament, el dret fonamental a l'educació (art. 27 de la Constitució) ha estat objecte de desplegament per la Llei Orgànica 1/90, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE), respecte a la qual s'han rebut nombroses queixes. També altres aspectes com el mal estat dels centres docents, l'accés a les universitats catalanes, la situació dels mestres o la manca de regulació han estat objecte de queixa.

II. TIPOLOGIA DE LES QUEIXES

ENSENYAMENT

ALUMNES	<ul style="list-style-type: none"> - Accés - Taxes - Ajuts a l'estudi - Accidents - Serveis educatius en general - Estudiants deficients
---------	--

PROFESSORS	<ul style="list-style-type: none"> - Accés - Traslats - Cursos de formació - Retribucions - Incompatibilitats - Jubilacions - Situacions dels funcionaris diverses: Interins - EAPS
------------	---

PARES D'ALUMNES	<ul style="list-style-type: none"> - Intervenció en afers educatius
-----------------	--

CENTRE DOCENT	<ul style="list-style-type: none"> - Estat físic - Dotació dels centres
---------------	---

GESTIÓ ACADÈMICA	<ul style="list-style-type: none"> - Títols - Convalidacions
------------------	--

ALTRES ASPECTES EDUCATIUS	<ul style="list-style-type: none"> - Situacions del personal no docent - Integració d'escoles a la xarxa pública - Concerts educatius
---------------------------	--

CULTURA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA	<ul style="list-style-type: none"> - Redacció d'impresos en català - Inscripcions en els registres civils - Normalització en les instàncies adreçades a òrgans estatals radicats a Catalunya
-----------------------------------	---

ALTRES AFERS CULTURALS NO RELATIUS A LA LLENGUA	<ul style="list-style-type: none"> - Aplicació de la llei de protecció dels animals - Subvencions - Patrimoni Cultural
---	---

III. TEMES SELECCIONATS I QUEIXES ILLUSTRATIVES

1. Administració de Justícia i normalització lingüística

El procés de normalització lingüística iniciat amb la promulgació de la Llei 7/83, de 18 d'abril, de Normalització Lingüística a Catalunya, ha estat més efectiu en uns àmbits que en uns altres per raons diverses, entre les quals es destaca el fet que la mateixa llei ha afirmat de forma més explícita i en termes indubitats el dret d'opció lingüística dels ciutadans davant de determinades administracions i, en canvi, en relació amb altres, com l'Administració de Justícia, aquest dret s'ha de deduir del marc legal aplicable, però no ha estat expressament formulat.

Així, l'únic article que fa referència a aquesta qüestió en la Llei de Normalització Lingüística és el 9, que es pronuncia en els termes següents:

«1. En l'àmbit territorial de Catalunya els ciutadans poden utilitzar en les relacions amb l'Administració de Justícia la llengua oficial que escolliran, i no se'ls pot exigir cap mena de traducció.

»2. Pel que fa a la llengua, els escrits i els documents presentats en català davant els tribunals i els jutjats radicats a Catalunya, així com les actuacions judicials fetes en català a Catalunya, són plenament vàlids i eficaços.»

D'altra banda, a l'art. 231, la Llei Orgànica del Poder Judicial estableix:

«1. A totes les actuacions judicials, els Jutges, Magistrats, Fiscals, Secretaris i altres funcionaris de Jutjats i Tribunals faran ús del castellà, llengua oficial de l'Estat.

»2. Els Jutges, Magistrats, Fiscals, Secretaris i altres funcionaris de Jutjats i Tribunals podran fer ús també de la llengua oficial pròpia de la Comunitat Autònoma, si cap de les parts s'hi oposa, al·legant desconeixement d'aquesta, que podria produir indefensió.

»3. Les parts, els seus representants i qui els dirigeixi així com els testimonis i perits, podran utilitzar la llengua que sigui també oficial en la Comunitat Autònoma del territori en el qual tinguin lloc les actuacions judicials, tant en manifestacions orals com escrites.

»4. Les actuacions judicials realitzades i els documents presentats en l'idioma oficial d'una Comunitat Autònoma tindran, sense necessitat de traducció al castellà, plena validesa i eficàcia. D'ofici es procedirà a la traducció quan s'hagin produït efectes fora de la jurisdicció dels òrgans judicials situats en la Comunitat Autònoma, llevat, d'aquest últim cas, si es tracta de Comunitats Autònomes amb llengua oficial pròpia coincident, o per mandat del Jutge o a instància de part que al·legui indefensió.

»5. A les actuacions orals, el Jutge o Tribunal podrà habilitar com a intèrpret a qualsevol persona coneixedora de la llengua emprada, previ jurament o promesa d'aquella.»

Aquest article, fortament criticat per la doctrina en tant que restringeix l'ús del català i, per tant, vulnera la situació de doble oficialitat a favor d'una de les llengües (el castellà), fou impugnat i ha estat declarat constitucional per la recent sentència 56/90, de 29 de març, del Tribunal Constitucional, dictada en els recursos d'inconstitucionalitat 859, 861, 864 i 870/85, (acumulats) promoguts, respectivament, pel Parlament de Catalunya, el Consell Executiu de la Generalitat, la Junta de Galícia i el Govern Basc, contra determinats preceptes de la Llei Orgànica 6/85, d'1 de juliol, del Poder Judicial.

El Tribunal estableix que la competència per regular l'ús de les llengües en l'Administració de Justícia és estatal, d'acord amb els títols competencials que aquest té en matèria d'Administració de Justícia (art. 149.1.5 CE) i legislació processal (art. 149.1.16 CE); d'altra banda, el Tribunal considera que el dret a no sofrir indefensió de què gaudeix tot ciutadà (art. 24 CE) està en connexió amb l'obligació de conèixer el castellà (art. 3.1 CE), obligació que no existeix respecte a la resta de llengües de l'Estat, i, per tant, considera que l'obligació de l'ús del castellà per als membres del Poder Judicial i per al personal al servei de l'Administració de Justícia a petició d'una de les parts i la ne-

cessitat de traduir en determinats supòsits actuacions i documents no vulnera el bloc de la constitucionalitat en matèria lingüística.

Tanmateix, l'art. 231 de la LOPJ, tot i la discriminació que efectua a favor de la llengua castellana, reconeix a l'apartat 3 el dret d'opció lingüística del ciutadà, dret que s'ha d'entendre tant en l'aspecte actiu (ús per part del ciutadà) com passiu (per part de l'Administració quan es dirigeixi al ciutadà).

Endemés, l'art. 231 de la LOPJ s'ha d'interpretar de conformitat amb la restant normativa (arts. 3.2 i 103.3 CE; art. 3 EAC i Llei de Normalització Lingüística) i d'acord amb la jurisprudència constitucional, que ha afirmat expressament aquest dret d'elecció lingüística del ciutadà (STC 82/86 de 26 de juny, dictada en el recurs d'inconstitucionalitat interposat contra la Llei de Normalització de l'Euskera i 74/89, de 24 d'abril, dictada en el conflicte positiu de competència interposat contra l'art. 3 del Decret del Consell Executiu de la Generalitat 125/84, de 17 d'abril, sobre ús de les llengües oficials en les escriptures públiques), i sense oblidar el reconeixement internacional dels drets lingüístics i la prohibició de discriminació en relació amb aquests continguda en nombrosos convenis en els quals l'Estat espanyol és part.

Un altre factor important en l'impuls normalitzador és el funcionariat, que, en el cas de l'Administració de Justícia, procedeix majoritàriament de fora de Catalunya i, a més, acusa una gran mobilitat, la qual cosa dificulta el coneixement oral i escrit de la llengua catalana entre aquest funcionariat.

A això cal afegir la manca d'una disposició expressa que estableixi el caràcter de mèrit preferent del català per ocupar places d'òrgans judicials radicats a Catalunya.

Hem de fer esment aquí de l'art. 471 de la Llei Orgànica del Poder Judicial, també impugnat en els recursos d'inconstitucionalitat a què hem alludit, i declarat constitucional per la mateixa sentència. Aquest precepte estableix el caràcter de mèrit del coneixement d'una llengua oficial pròpia d'una comunitat autònoma per als concursos de provisió de places per als òrgans situats en el seu territori i remet la regulació d'aquest punt a un reglament, i fou impugnat perquè s'entengué que aquesta qüestió havia de ser regulada per la comunitat autònoma respectiva i no per l'Estat. El Tribunal considera, no obstant això, que aquest article és coherent amb el repartiment de competències establert pel bloc de la constitucionalitat, ja que, segons afirma, es tracta d'una competència estatal, atesa la naturalesa nacional dels cossos de l'Administració de Justícia, i pertany a l'estatut del personal, que ha de regular el legislador orgànic.

En el mateix sentit que l'anterior, la sentència 62/90, de 30 de març, dictada pel Tribunal Constitucional en els recursos d'inconstitucionalitat 505/89, 548/89, 583/89 i 588/89 (acumulats), interposats pel Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya, les Corts d'Aragó, la Diputació General d'Aragó i el Parlament de Catalunya, respectivament, contra determinats articles de la Llei 38/88, de 28 de desembre, de Demarcació i Planta Judicial, declara la constitucionalitat de l'art. 32.5 de la llei, relatiu a la valoració del coneixement de la llengua pròpia de la Comunitat com a mèrit.

Cal, doncs, desplegar reglamentàriament aquests preceptes.

Com a darrer factor, esmentem el retard en els traspassos de l'Estat a la Generalitat en matèria de provisió de mitjans materials i econòmics per al funcionament de l'Administració de

Justícia, efectuats pel Reial Decret 966/90, de 20 de juliol, segurament a causa de la impugnació davant el Tribunal Constitucional de les lleis del Poder Judicial i de Demarcació i Planta.

Cal destacar que hi ha hagut una important actuació del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya en la matèria de què tractem, ja des de l'any 1981, que es creà el Servei de Traducció de Documents per Decret 14.12.81, i que s'ha concretat en el manteniment d'un Gabinet d'Informàtica i Traduccions, l'edició de formularis i vocabularis en col·laboració amb el Col·legi d'Advocats de Barcelona, l'organització de cursos de català gratuïts per al personal de l'Administració de Justícia i el compromís de facilitar intèrprets gratuïtament (acord amb l'Audiència Territorial de Barcelona de 29.5.85), i l'atorgament anual de beques des de 1984 per preparar oposicions a jutge, fiscal i secretari de Jutjat, valorant els coneixements de català.

Per part seva, el Parlament de Catalunya ha aprovat recentment la Llei 18/90, de Creació del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, la qual, a l'art. 3.j, assenyala que és funció del Centre:

«Vetllar, en l'àmbit de la seva activitat, pel compliment correcte de la Llei de Normalització Lingüística i de les normes complementàries en l'esmentada matèria i alhora fomentar i facilitar l'ús del català a tots els col·lectius relacionats amb el dret i l'Administració de Justícia.»

A l'últim hem de fer esment també de la «Campanya per a la normalització lingüística en l'àmbit jurídic i judicial», impulsada pel Departament de Justícia, la qual té l'objectiu d'informar el ciutadà dels seus drets lingüístics perquè usi el català davant l'Administració de Justícia. No obstant això, l'exercici real d'aquests drets no depèn únicament de la voluntat del ciutadà, que, tal com hem exposat, davant la manca d'una regulació explícita del seu dret i la manca de mecanismes jurídics de protecció d'aquest dret, en pot veure dificultat o fins i tot impedit l'exercici.

Queixa 885/90

Impossibilitat d'obtenir una notificació judicial en llengua catalana

El senyor O.F. es va adreçar al Síndic de Greuges exposant que, en iniciar-se un procés judicial, havia sol·licitat que totes les notificacions i comunicacions li fossin redactades en llengua catalana, la qual sol·licitud havia reiterat en ser-li comunicat l'acte resolutori emès per la Secció Sisena de l'Audiència Provincial de Barcelona, i redactat en llengua castellana en data 4-4-90. Aquesta sol·licitud li fou denegada per la mateixa sala, per acte resolutori del 17-4-90, contra el qual l'interessat va formular recurs de súplica.

El 15-5-90, la mateixa sala va desestimar el recurs de súplica, tot indicant que l'acte resolutori era ferm. El raonament jurídic contingut a l'acte esmentat és del tenor següent:

«PRIMERO: Que los razonamientos expuestos por la parte recurrente, se basan en argumentos históricos, políticos y sociológicos, siempre respetables cualquiera que sea el subjetivismo

con que se interpretan o exponen, como manifestación de la libertad de opinión, pero en los que la sala no puede penetrar, al estar limitada su función a la aplicación de la estricta legalidad vigente a la que en todo caso es obligado plegarse para la resolución de la cuestión, procesal planteada, estando integrada dicha legalidad, como ya se expuso, por el artículo 3 de la Constitución Española, por el artículo 3 del Estatuto de Autonomía de Catalunya, por el artículo 9 de la Ley de 18 de Abril de 1988 de normalización lingüística de Catalunya, y por la Ley Orgánica del Poder Judicial de 1 de Junio de 1985, preceptos legales que literalmente se recogen en el auto recurrido y que se tienen aquí por reproducidos para evitar inútiles repeticiones, y de los que, como ya se dijo, se desprende manifiestamente que tanto las actuaciones procesales, y entre ellas las notificaciones realizadas en idioma castellano, como las hechas en idioma catalán, tienen plena validez y eficacia sin necesidad de que sean traducidas respectivamente a uno u a otro idioma, de donde se desprende que el trámite de traducción, al ser innecesario y no estar establecido por la ley deviene innecesario e inadmisibile, siendo por ello, en forzoso acatamiento de la legalidad expresada, desestimar el recurso de súplica interpuesto.»

En conseqüència, el Síndic de Greuges va adreçar el següent escrit tant al president del Tribunal Superior de Justícia com al Conseller de Justícia de la Generalitat de Catalunya, precisant que:

«Malgrat que l'Administració de Justícia quedi fora l'àmbit d'actuació del Síndic de Greuges d'acord amb els termes estrictes de la Llei 14/84, no podem passar per alt que el contingut dels actes resolutoris dictats per l'esmentada Secció de l'Audiència Provincial de Barcelona suposa una greu lesió dels drets lingüístics dels ciutadans en els termes en què estan redactats i en la seva resolució final, la qual no és susceptible de recurs. (S'adjunta còpia dels actes resolutoris esmentats.)

»Per aquesta raó, us fem avinent que, sense entrar en el fons del litigi que ha motivat la queixa esmentada, i tenint en compte que l'oficialitat d'una llengua (en aquest cas, del castellà) comporta la impossibilitat d'allegar el seu desconeixement amb efectes jurídics, de manera que la traducció al català d'una notificació feta en llengua castellana no resulta necessària, ja que té plena validesa i eficàcia, com també a la inversa, respecte de les notificacions realitzades en llengua catalana, no per això es poden desconèixer els drets lingüístics dels ciutadans de Catalunya, entre els quals destaca de forma prioritària el dret d'opció lingüística, el qual és conseqüència de la declaració de l'oficialitat del català i del castellà a Catalunya continguda a l'art. 3 EAC.

»En aquest sentit, el titular del dret de lliure elecció de llengua és el ciutadà i no l'administració a la qual es dirigeix, la qual ha d'estar sempre en situació de disponibilitat al servei d'aquell (art. 103.1. CE), atès que l'interès prioritari en l'àmbit de la doble oficialitat és sempre el del ciutadà.

»Així, l'article 8.1 de la Llei de Normalització Lingüística estableix que: "En l'àmbit territorial de Catalunya qualsevol ciutadà té dret a relacionar-se amb la Generalitat, amb l'Administració civil de l'Estat, amb l'Administració local i amb les altres entitats públiques en la llengua oficial que escollirà", i en concret, en l'àmbit de l'Administració de Justícia, l'art. 9.1 dis-

posa que: "En l'àmbit territorial de Catalunya els ciutadans poden utilitzar en les relacions amb l'Administració de Justícia la llengua oficial que escolliran, i no se'ls pot exigir cap mena de traducció", dret d'opció que també recull l'apartat 3 de l'art. 231 LOPJ. Aquest dret d'ús inclou tant l'aspecte actiu (per part del ciutadà) com passiu (per part de l'administració quan es dirigeix a aquell ciutadà), altrament seria un dret incomplet i parcial, ja que s'imposaria al ciutadà l'ús de la llengua escollida per l'administració.

»En aquest sentit, el Tribunal Constitucional a la seva sentència de 26-6-1986, FJ 8 (en relació amb la Llei Basca 10/82), reconeix i afirma el dret d'elecció lingüística dels ciutadans i, en concret, el dret dels ciutadans a ser atesos en la llengua oficial que exigeixin, en els termes següents:

»"La oficialidad de una lengua implica en definitiva el que en ciertos casos deban los poderes públicos llevar a cabo su actuación y su relación con el ciudadano en esta lengua, cuando es el interesado quien la elige y se hayan previsto los medios para ello".

»En síntesi, la sentència esmentada estableix els següents criteris sobre el dret d'opció lingüística dels ciutadans:

»a) El caràcter d'oficialitat d'una llengua comporta el dret del ciutadà a ser atès en ella per les administracions públiques.

»b) El dret a ser atès comporta la corresponent disponibilitat administrativa, la qual comprèn el doble aspecte d'atenció de paraula i per escrit i de determinació de la llengua del procediment, sense que calgui entrar ara en l'examen de la concurrència de dos o més ciutadans en la relació de què es tracti.

»c) De moment, però, el ciutadà pot exercir només el dret a ser atès per escrit, com a dret indiscutible.

»d) El dret a ser atès de paraula i el de determinar la llengua del procediment estan subjectes a un procés progressiu d'adaptació de les administracions.

»e) Aquestes han de regular el ritme d'adaptació i els mitjans corresponents, aspecte que, evidentment, no impedeix que qualsevol de les administracions consideri que ja des d'ara disposa dels mitjans suficients o que promogui a més, les mesures addicionals necessàries per optimitzar la seva disponibilitat.

»f) Són totes les administracions, sense exclusió, per tant, de l'estatal i de la de justícia, que han d'implementar els mitjans necessaris per completar aquell dret del ciutadà, i establir, a més, el ritme d'adaptació.

»g) No hi ha, en canvi, a priori, l'obligació individual, és a dir, per al funcionari, de coneixement de la llengua territorial.

»Aquest darrer aspecte ha estat també objecte d'atenció per part del Tribunal Constitucional a la Sentència 76/83, FJ 42 (LOAPA), en disposar:

»"Considerar el conocimiento de la lengua propia de la comunidad autónoma como un mérito para la previsión de vacantes, pero por otra (...) atribuir el deber de conocimiento de dicha lengua a la Administración autonómica en su conjunto, no individualmente a cada uno de sus funcionarios, como modo de garantizar el derecho a usarla por parte de los ciudadanos de la respectiva comunidad".

»La Llei estatal 30/84, de 2 d'agost, de Mesures per a la Reforma de la Funció Pública preveu, a l'art. 19.1, que, "en las convocatorias para acceso a la función pública, las administraciones públicas, en el respectivo ámbito de sus competencias, deberán prever la selección de funcionarios debidamente capa-

citados para cubrir los puestos de trabajo en la comunidades autónomas que gocen de dos lenguas oficiales", i, en l'àmbit de l'administració de justícia, la LOPJ preveu el coneixement de l'idioma oficial propi de la comunitat autònoma com un mèrit a valorar per al nomenament del personal al servei de l'esmentada administració, i del president del Tribunal Superior de Justícia de la comunitat i dels de les audiències, i com un mèrit preferent en el cas de nomenament per a òrgans jurisdiccionals del territori.

»Totes aquestes disposicions s'han de connectar, necessàriament, amb el dret d'opció lingüística del ciutadà, ja que es dirigeixen a garantir i protegir aquell dret.

»En conseqüència, és el ciutadà qui escull la llengua i és a ell a qui no se li pot exigir traducció; per contra, el ciutadà sí que pot fer ús del seu dret d'opció lingüística i sol·licitar que l'administració se li dirigeixi en la llengua per ell escollida. I aquest dret ha estat repetidament vulnerat per la Secció Sisena de l'Audiència Provincial de Barcelona, en negar-se a traduir al català les notificacions i resolucions judicials a un ciutadà que ho havia demanat expressament, tenint en compte, a més, que l'esmentada Secció disposa d'un servei de traducció situat al mateix edifici i subvencionat pel Departament de Justícia de la Generalitat, de manera que té els mitjans materials i humans necessaris per atendre la petició del ciutadà.

»Per tant, en aquest cas no es tracta tampoc que s'exigeixi al mateix funcionari (jutge, magistrat o fiscal) el coneixement de la llengua catalana, sinó que, utilitzant els serveis de traducció que té a la seva disposició, faciliti la comunicació en llengua catalana a aquells ciutadans que ho sol·licitin. I resulta encara més greu aquesta vulneració, ja que els jutges i tribunals són els qui, per mandat de l'art. 4.1 de la Llei de Normalització Lingüística, tenen encomanada la protecció del dret a emprar la llengua dels ciutadans.

»La vulneració d'aquest dret constitueix una infracció del principi d'igualtat proclamat per l'article 14 de la Constitució, ja que la negativa del funcionari (magistrat, fiscal, etc.) d'atendre el ciutadà en aquella de les dues llengües oficials que aquest escull és una discriminació que afecta una condició o circumstància personal del ciutadà com és la llengua, i, per tant, constitueix una discriminació prohibida per l'esmentat art. 14 CE.

»D'acord amb el que hem exposat, us prego que vulgueu col·laborar en l'adopció de les mesures adequades perquè no es produeixin situacions com les denunciades i quedi suficientment garantit i assegurat el dret d'opció lingüística dels ciutadans de Catalunya en relació amb els òrgans de l'Administració de Justícia situats a Catalunya, com en l'àmbit de qualsevol altra administració ubicada en aquesta comunitat autònoma».

En les respostes rebudes, es va apreciar que l'aplicació del dret exposat era matisada pel president del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, per la qual cosa se li va adreçar la carta que tot seguit transcrivim:

«Us agraeixo sincerament la vostra carta del proppassat dia 12 de novembre per la qual donàveu contestació a una altra de meva relativa a l'ús del català en l'Administració de Justícia.

»Abans de tot, vull deixar palès el meu respecte i consideració vers els magistrats que van dictar els actes resolutoris objecte de les meves consideracions. La competència i vàlua

d'aquests, lluny d'ésser qüestionades, són expressament reconegudes per aquesta institució.

»Vull també traslladar-vos el meu reconeixement per la vostra disposició i col·laboració en la tasca d'assegurar el dret d'opció lingüística dels ciutadans de Catalunya en les seves relacions amb els òrgans de l'Administració de Justícia del nostre país. Igualment em satisfà saber que la llengua catalana, en l'àmbit esmentat, s'utilitza amb normalitat i llibertat i que es respecten al màxim els drets lingüístics dels ciutadans i, en aquest sentit, informaré el Col·legi d'Advocats de Barcelona sobre la qüestió referida.

»Com vós sabeu, la nostra intervenció en el tema que ens ocupa s'ha limitat -d'acord amb les funcions que ens assigna la Llei 14/84, de 20 de març, reguladora de la Institució del Síndic de Greuges- a subratllar la importància dels drets lingüístics dels ciutadans i, en especial, la necessitat que siguin garantits i respectats per tots els poders públics.

»Aquest respecte i protecció es concreta, tal com vam expressar a la nostra carta de 25-10-90, en la necessitat de traducció al català d'una notificació feta en llengua castellana quan així ho sol·licita el ciutadà.

»L'afirmació anterior es deriva de la interpretació sistemàtica dels preceptes constitucionals i estatutaris que regulen el marc jurídic-lingüístic del català de conformitat amb el principi d'igualtat i no-discriminació lingüística, recollit tant per convenis internacionals en els quals és part l'Estat espanyol (art. 14 del Conveni per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals, del Consell d'Europa, art. 2 del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de Nova York i la recentment signada Carta de París, resultat de la Conferència sobre la Seguretat i la Cooperació a Europa entre altres), com pel dret intern (arts. 9 i 14 de la Constitució Espanyola de 1978). El mateix Tribunal Constitucional, en la sentència 74/87, de 25 de maig, en afirmar el dret del ciutadà espanyol que no comprèn o parla castellà a ser assistit per un intèrpret de forma gratuïta, ha admès aquell dret a obtenir la traducció.

»La necessitat de traducció esdevé, a més, un imperatiu legal, no només com a conseqüència de la declaració del català com a llengua pròpia i oficial a Catalunya (art. 3.1 i 2 de de l'Estatut d'Autonomia), sinó del mandat contingut a l'art. 3.3 del mateix text legal d'arribar a la plena igualtat quant a drets i deures dels ciutadans de Catalunya entre català i castellà en virtut del qual es va promulgar la Llei de Normalització Lingüística a Catalunya.

»L'art. 8.1 d'aquesta llei estableix que: "En l'àmbit territorial de Catalunya qualsevol ciutadà té dret a relacionar-se amb la Generalitat, amb l'Administració Civil de l'Estat, amb l'Administració local i amb les altres entitats públiques -entre les quals entenem que s'ha d'incloure l'Administració de Justícia- en la llengua oficial que escollirà" i els apartats 2 i 3 del mateix article 8 recullen manifestacions concretes d'aquest dret.

»El dret a relacionar-se amb qualsevol administració situada a Catalunya en la llengua oficial escollida pel ciutadà és correlatiu tant a la declaració d'oficialitat del català com al principi que l'Administració pública -inclosa la de Justícia- serveix amb objectivitat els interessos generals (art. 103.3 Constitució Espanyola), pel qual l'administració ha de trobar-se en situació de disponibilitat i servei per tal de poder satisfer aquelles de-

mandes dels ciutadans que siguin legítimes i estiguin emparades pel dret, com és, en aquest cas, el dret d'opció lingüística d'un ciutadà, que té rang de dret fonamental, en tant que condició inherent a la persona.

»Així ho ha entès el Tribunal Constitucional, no només en la Sentència 82/86, de 26 de juny, dictada en el recurs d'inconstitucionalitat promogut contra la Llei de Normalització de l'Euskera, sinó en sentències posteriors, com la núm. 74/89, de 24 d'abril, dictada en el conflicte positiu de competència interposat contra l'art. 3 del decret del Consell Executiu de la Generalitat 125/84, de 17 d'abril, el fonament jurídic 3r. de la qual disposa:

»"Recordando ahora lo dicho en la STC 82/1986, de 26 de Junio a propósito del art. 6 del Estatuto de Autonomía del País Vasco -similar al que se analiza- es de señalar que del juego del art. 3.2 de la Constitución y del art. 3 del Estatuto de Autonomía de Cataluña -en el que han de verse contenidos 'mandatos a las correspondientes instituciones autonómicas para regular la cooficialidad de la lengua propia'-, deriva la competencia en materia lingüística de la Generalidad, que resulta de esta forma habilitada para determinar el alcance de la cooficialidad, por lo que 'no cabe hablar de actuación fuera de la esfera competencial de la Comunidad Autónoma, cuando ésta prevé consecuencias lógicas que resultan de la declaración de cooficialidad'. Como ya se puso de manifiesto en la STC 83/1986, de 26 de Junio, por la que se resolvió el recurso de inconstitucionalidad promovido contra la Ley de Normalización Lingüística en Cataluña, la Generalidad está capacitada 'para ejercer acciones políticas' y toda actividad administrativa que crea conveniente en aras de la efectividad de los derechos de los ciudadanos reconocidos en el art. 3 del Estatuto de Autonomía de Cataluña, entre los que el derecho a usar la lengua oficial de su elección y a ser atendido en ella por los poderes públicos ocupa un lugar preferente."

»Aquesta cita posa en relleu tres qüestions importants:

»- l'aplicabilitat del contingut de la S. 82/86 a Catalunya;

»- els drets dels ciutadans de Catalunya a ser atesos en la llengua oficial per ells escollida per part dels poders públics -inclosa, per tant, l'Administració de Justícia-, com un dret reconegut i inclòs en l'art. 3 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, (dret que també ha subratllat el Tribunal Suprem en Sentència de 16-12-87), i

»- el caràcter preferent del dret esmentat i, en conseqüència, l'habilitació a la Generalitat per exercir accions polítiques i administratives per fer-lo efectiu.

»Aquesta carta no té altre motiu que aclarir alguns dels extrems que, penso, van quedar poc explicats en la meua anterior. En realitat, no m'anima cap esperit de polèmica sinó clarificar la nostra posició sobre els drets que puguin tenir els ciutadans de Catalunya en escollir l'idioma que prefereixin.

»Per part meua i després de llegir la vostra carta, penso queda aclarida la voluntat i l'interès de l'Administració de Justícia de Catalunya en acceptar el dret del ciutadà a ser atès en la llengua oficial que desitgi.»

Quant al conseller de Justícia, atès que malgrat estar d'acord amb els raonaments exposats, referia la qüestió a l'art. 231 LOPJ i a les SSTC de 29 i 30 de març de 1990, li vam adreçar la carta que es reproduïx a continuació:

«En relació amb la teva carta de data 6 de novembre de 1990, em plau saber que participes dels raonaments continguts a la carta que et vam dirigir el proppassat dia 25 d'octubre, i que reproduïa la dirigida en la mateixa data a l'Excm. Sr. José Antonio Somalo, president del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya.

»En aquest sentit, tot i prendre en consideració el dret positiu i, en concret, el que disposen els desafortunats apartats 1 i 2 de l'art. 231 de la Llei Orgànica del Poder Judicial, l'apartat 3r. en particular —que esmentàvem a la pàg. 2 de la carta que et vam dirigir—, interpretat de forma sistemàtica i de conformitat amb les restants disposicions constitucionals i estatutàries que regulen el marc jurídic-lingüístic, la Llei de Normalització Lingüística a Catalunya i la jurisprudència constitucional i, en especial la sentència 74/89, de 24 d'abril —malgrat l'atribució a l'Estat de la competència per regular l'ús de les llengües diferents del castellà en l'Administració de Justícia que efectuen les SSTC 56/90, de 29 de març, i 62/90, de 30 de març— permet sostenir la interpretació que afirmàvem en la nostra carta. També la doctrina ho ha reconegut així i, d'acord amb això, s'expressa la conclusió 2.1 de les generals del Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana, "Llengua i Dret. Treballs de l'àrea 5 del Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Barcelona-Andorra 1986", IEA, 1987, i Puig Salellas a "La doble oficialitat lingüística a l'Estat espanyol", ob. cit. pàgs. 58, 59 i 60 (...).

Del que s'ha exposat es dedueix que cal avançar en la normalització lingüística a l'Administració de Justícia dictant les normes corresponents per fer possible i real l'exercici dels drets lingüístics dels ciutadans, tant reglamentant l'exigència de funcionariat bilingüe (o almenys amb coneixements de llengua catalana) com afirmant el dret d'opció lingüística de forma clara i expressa, així com la titularitat d'aquest dret per part del ciutadà.

En aquest sentit, recordem que el Parlament de Catalunya va adoptar la Resolució 153/III (Ple del 27-9-90) sobre l'Orientació Política General del Consell Executiu, que, al seu punt 7, «insta el Govern de la Generalitat a prendre les mesures necessàries perquè totes les administracions públiques a Catalunya atenguin els ciutadans i els responguin en català, si aquests se'ls adrecen de paraula o per escrit en aquesta llengua.»

Per tant, el dret d'opció lingüística entès, no tan sols com a dret del ciutadà a usar activament el català, sinó també com a dret a rebre notificacions i comunicacions en aquesta llengua quan així ho desitgi i sol·liciti, ha de ser respectat per totes les administracions públiques a Catalunya.

2. Subvencions, ajudes i beques

En relació amb les subvencions, ajudes i beques amb càrrec a fons públics, es plantegen dues qüestions: la discrecionalitat i la publicitat.

Cal tenir en compte que la concessió de subvencions, etc., és una mesura de foment i que té un component de discrecionalitat en la decisió, però això no s'ha de confondre amb arbitrariedad: l'acte administratiu discrecional no pot incórrer en error, illegalitat o desviació de poder, aspectes tots ells fiscalitzables en via judicial.

litat o desviació de poder, aspectes tots ells fiscalitzables en via judicial.

D'altra banda, tot acte discrecional té elements reglats que són igualment fiscalitzables: la competència de l'òrgan, el procediment seguit, la presa de decisions de conformitat amb les normes que regeixen els actes dels òrgans col·legiats, etc.

Quant a la publicitat, cal tenir en compte que les convocatòries constitueixen actes administratius adreçats a una pluralitat indeterminada de subjectes, per la qual cosa cal que es publiquin al diari oficial corresponent per tal que produeixin efectes jurídics (art. 46.2 Llei de Procediment Administratiu), essent la resolució l'acte que posa fi al procediment iniciat per la convocatòria, per la qual cosa també en cal la publicació. En cas de concessió, estem en el supòsit de l'art. 79.1 Llei de Procediment Administratiu, per la qual cosa escau la notificació personal.

Així mateix, la publicació ha d'indicar si l'acte exhaureix la via administrativa, les classes de recurs que hi són possibles, els terminis corresponents i l'òrgan davant el qual interposar-los, de manera que el procediment constitueixi una garantia per a l'administrat.

Queixa 1751/90

Denegació de beques sense publicitat

Va tenir entrada al registre d'aquesta Institució la queixa presentada pel senyor A.J. per la qual manifesta que ha sol·licitat ajudes a diversos departaments de la Generalitat per perfeccionar estudis de saxofon a París i no li han estat concedides, tot i tenir un currículum excel·lent.

Fetes les gestions oportunes es van observar algunes irregularitats en el procediment de tramitació i resolució de les ajudes que concedeix el Departament de Cultura, en tant que, tot i tractar-se d'actes administratius de caràcter general adreçats a una pluralitat indeterminada de subjectes, no es publiquen al *Diari Oficial de la Generalitat*. En conseqüència, es va formular una recomanació en els termes següents:

«(...) Cal tenir en compte que les convocatòries de subvencions, etc., es componen d'aspectes reglats (i, per tant, fiscalitzables judicialment), com la competència de l'òrgan, la constitució de l'òrgan seleccionador i l'adopció de les seves decisions de conformitat amb les normes que regeixen els actes dels òrgans col·legiats, etc., i aspectes discrecionals, si bé no s'ha de confondre discrecionalitat amb arbitrariedad, de manera que, fins i tot aquests, són susceptibles de control si s'aprecia illegalitat, error o desviació de poder.

»D'altra banda, les convocatòries esmentades són actes administratius dirigits a una pluralitat indeterminada de subjectes i, per tant, és necessària la seva publicació per tal que produeixin efectes jurídics, d'acord amb l'art. 46.2 de la Llei de Procediment Administratiu, essent la resolució l'acte final del mateix procediment iniciat per la convocatòria, per la qual cosa és necessària també la seva publicació, així com la notificació personal als interessats en cas de concessió.

»D'altra banda, la publicació és necessària per tal de garantir el coneixement de la resolució i permetre als interessats que ho considerin convenient la interposició dels recursos pertinents.

»D'acord amb això, us formulem la següent recomanació en el sentit que es publiquin al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* les resolucions sobre concessió d'ajudes, subvencions o beques amb càrrec a fons públics, amb expressió dels recursos pertinents, si s'escau, el termini i l'òrgan davant del qual interposar-los, en compliment de requisit de publicitat establert a l'art. 46.2 LPA.

»En conseqüència, en el supòsit concret plantejat, recomanem la seva publicació al més aviat possible.»

Atès que la queixa es va formular el 13.12.90 i que la recomanació és del febrer, encara no s'ha rebut resposta del Departament de Cultura.

3. Protecció dels animals

La Llei 3/1988 del Parlament de Catalunya, de 4 de març, de Protecció dels Animals, estableix al seu Títol I les atencions mínimes que han de rebre els animals des del punt de vista de tracte, higiene i transport, i entre altres coses prohibeix:

«a) Maltractar o agredir físicament els animals o sotmetre'ls a qualsevol altra pràctica que els irrogi sofriments o danys injustificats», i

«c) Mantenir-los en instal·lacions indegudes des del punt de vista higiènic-sanitari» (supòsit qualificat com a infracció greu a l'article 42.2.a).

Malgrat això, en el tràfic transfronterer d'animals es produeixen situacions de maltractaments dels animals, com la denunciada, per part dels serveis veterinaris dependents del Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

Queixa 1797/90

Tràfic transfronterer d'animals

Una empresa dedicada a la importació d'animals es va adreçar a aquesta institució en els termes següents (traduïm de l'original en castellà):

«Ens adrecem a la V.I. adjuntant nombrosos escrits, faxes, tèlexs, dirigits a l'Administració central, sense que fins avui hagi millorat el servei que dona SOIVRE (CITES) i Serveis Veterinaris, que al nostre entendre vulnera la Llei de Protecció de la natura aprovada pel Parlament de Catalunya, com també la Convenció de Washington i els drets dels animals aprovats per les Nacions Unides.

»Aquesta documentació va ser oportunament tramesa a la Comissió Europea, la qual va requerir les autoritats de l'Administració de Madrid, sense que fins ara hi hagin donat resposta».

L'escrit anava acompanyat d'una abundant documentació, de la qual destaquem l'escrit següent, adreçat a la Comissió de les Comunitats Europees (traduïm de l'original en castellà):

«(...) Quant als serveis SOIVRE, que són els encarregats de les comprovacions dels CITES (Conveni de Washington), si els animals arriben a l'aeroport de Barcelona més tard de les nou del matí—cosa habitual que arribin més tard per tal com es tracta de vols internacionals—, els animals no són inspeccionats pel SOIVRE fins a les set del vespre; després es despatxen a la duana i surten a les deu de la nit, i potser havien arribat a les onze del matí, és a dir, TRETZE HORES a l'aeroport, i si vénen d'algun país europeu, la durada del vol és de 50 minuts, mentre que els tràmits VETERINARI i CITES demanen tretze hores.

»Mentrestant, els animals s'estan amb la mercaderia general, i això que hi ha un Hotel d'animals, construït no fa gaire, que fins avui no s'ha fet servir.

»Pel que fa als vols d'Iberia que fan escala a Madrid (normalment els de Sud-amèrica), que acostumen a arribar a Madrid a primera hora del matí, sovint no fan trànsit fins al cap de DOTZE hores, amb la qual cosa els animals arriben a Barcelona després de passar dotze hores a Madrid (més el vol de Sud-amèrica a Madrid, a la nit), i no es despatxen fins l'endemà al matí, la qual cosa és efectiva pels volts de les dues del migdia, sense posar-los ni aigua!».

Reproduïm també el següent fragment, traduït de l'original castellà, corresponent a un telefax adreçat a la Comissió d'Agricultura de la Comunitat Europea.

«Els manifestem també que els Serveis Veterinaris de Barcelona són els més lents i complicats. De vegades per formes d'interpretar els textos dels certificats, els animals, havent hagut de passar cinc dies a l'aeroport de Barcelona amb la resta de mercaderies, s'han produït nombroses morts. Això es podria evitar posant els animals en quarantena, com és preceptiu al nostre nucli zoològic, legalment autoritzat, mentre es resolen els problemes administratius i evitant la mort dels animals».

Com que es tracta de matèries sobre les quals la Generalitat de Catalunya no té competències i que depenen de l'administració perifèrica de l'Estat, la queixa, amb tota la documentació que s'hi adjuntava, fou derivada al Defensor del Poble, perquè decidís sobre aquest cas.

4. Desplegament de la LOGSE

Amb l'aprovació per les Corts Generals de la Llei Orgànica 1/90, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu, publicada el 4 d'octubre de 1990, s'inicia un procés de reforma del servei educatiu públic no universitari que caldrà desenvolupar i consolidar mitjançant normes estatals i autonòmiques per a la seva aplicació.

És important assenyalar que la llei estableix un marc general, juntament amb la Llei Orgànica 8/85, de 3 de juliol, Reguladora del Dret a l'Educació, en què són possibles diverses opcions educatives per part de les comunitats autònomes que hagin assumit competències en matèria d'ensenyament no universitari.

En aquest sentit, s'estableixen uns principis bàsics del sistema educatiu (educació permanent) i de l'activitat educativa

(formació personalitzada, participació i col·laboració dels pares o tutors, efectiva igualtat de drets entre els sexes i respecte a totes les cultures, desenvolupament de les capacitats creatives i de l'esperit crític, foment d'hàbits de comportament democràtic, autonomia pedagògica dels centres, atenció psicopedagògica i orientació educativa i professional, metodologia activa amb participació de l'alumne, avaluació dels procediments d'ensenyament i aprenentatge, relació amb l'entorn social, econòmic i cultural i la formació en el respecte i defensa del medi).

Pel que fa a la formació professional, es regula al Capítol 4t. del Títol 1r, i s'estructura en una formació professional de base (que hauran d'adquirir tots els alumnes en l'educació secundària) i una d'específica, per a l'accés a la qual caldrà haver completat l'EGB i tenir el títol de Graduat en Educació Secundària, idèntic requisit que per a l'accés al batxillerat.

Endemés, la llei inclou una extensa regulació dels ensenyaments de la música i la dansa, l'art dramàtic, les arts plàstiques i el disseny, i preveu l'existència de mestres especialistes en determinades àrees (música, educació física, idiomes).

Quant al professorat, s'encomana l'educació primària als mestres (generalistes i especialistes) i la secundària serà professada per llicenciats, enginyers i arquitectes o els qui tinguin titulació equivalent.

Les disposicions transitòries cinquena i sisena fan referència a l'accés dels mestres interins a la funció pública docent mitjançant la valoració amb caràcter preferent dels serveis prestats.

En relació amb cada un dels aspectes esmentats, s'han presentat diverses queixes de les quals hem seleccionat les més significatives, pel seu nombre o bé per la qüestió exposada.

Queixes núms.: 448/90; 457/90; 463/90 a 532/90; 535/90 i 536/90; 542/90 a 552/90; 554/90 a 571/90; 577/90 a 595/90; 602/90 a 625/90; 627/90 a 700/90; 706/90 a 726/90; 727/90 a 743/90; 745/90 a 756/90; 757/90 a 759/90; 766/90 a 803/90; 805/90 a 871/90; i 877/90.

Contra la LOGSE

Els promotors de les queixes són diversos ciutadans de Catalunya, molts dels quals estudiants de l'Escola Universitària de Formació del Professorat d'EGB de la Universitat de Barcelona, i es refereixen al projecte de llei abans que no sigui objecte de discussió, esmena i aprovació per les Corts generals.

Els punts denunciats són els següents:

«1.- Els sectors implicats directament en el tema de l'educació tan sols han estat consultats de manera testimonial, però en cap moment no s'han tingut en compte les seves propostes alternatives de base i qualificades per la seva experiència professional; un exemple d'això és el cas omís que s'ha fet del Document de Barcelona realitzat a l'octubre durant les Jornades Institucionals de l'Escola Universitària de Formació del Professorat d'EGB (amb representació tant de professors com d'estudiants).

»2.- Considero que la LOGSE no contribueix a la millora de l'ensenyament sinó, ben al contrari, a la perpetuació d'errors consolidats amb modificacions parcials que no aporten millores qualitatives.»

En conseqüència, els promotors de les queixes proposen:

«1.- Un cos únic del professorat que trenqui amb un ensenyament classista del professorat (de 1a. 2a. o 3a. categoria). Per això és evident que el professorat d'Infantil i Primària ha de tenir la mateixa titulació que el professorat d'Educació Secundària i FP, ja que des de qualsevol posició psico-sòcio-pedagògica, tot el sistema educatiu té la mateixa importància (...)

»2.- Perpetuar una diferenciació entre Batxillerat (2n. cicle de secundària) i FP (estudis desprestigiats socialment) és poc menys que classificar els futurs ciutadans en titulats i mà d'obra no qualificada.

»3.- A l'últim, penso que existeix una gran ambigüitat en aspectes tan importants i puntuals com són ara: l'Educació especial (no s'hi determina qui es farà càrrec de les aules d'Educació Especial i no s'inclouen en l'educació secundària i FP), la Formació d'Adults (que quasi no se'n parla), els ensenyaments de Règim Especial (no s'hi defineix clarament la diferenciació amb els de règim general, ni se n'assegura la universitat), la Formació Permanent (en la societat actual el terme analfabetisme ha perdut el seu caràcter tradicional) i els ensenyaments infantils de 0 a 3 anys (que no s'hi concreten).»

Les anteriors peticions i propostes foren transmises al Departament d'Ensenyament de la Generalitat perquè en tingués coneixement, si bé cal tenir en compte que es tractava d'un projecte de llei (no definitiu, per tant, i susceptible de ser modificat durant l'iter parlamentari), presentat i subjecte a l'oportuna tramitació i aprovació pels òrgans estatals.

Quant al text definitivament aprovat, ja hem exposat anteriorment un resum del seu contingut sobre aquestes qüestions.

Queixes 293/90, 301/90, 396/90 a 403/90, 959/90, 960/90 i 1744/90

Omissió de l'educació plàstica

Llevat de la darrera queixa esmentada, les restants corresponen a diversos col·lectius de professors d'Educació Plàstica que denuncien l'oblit en què van incórrer —a parer seu— l'Ordre del Departament d'Ensenyament de 4 de desembre de 1989 i la resolució del dia 5 mateix mes, sobre regulació de la idoneïtat i capacitació dels professors d'EGB per al professament de diverses matèries, i demanen el reconeixement de les titulacions (llicenciats en Belles Arts, graduats d'Arts Aplicades, cursets de l'especialitat organitzats per la UNED, etc.), que puguin avalar la idoneïtat i capacitat al mateix nivell que les altres titulacions expressades a les disposicions discutides.

Sol·licitat informe al Departament d'Ensenyament, aquest va respondre indicant que l'accés a places docents dels centres públics d'EGB és regulat pel Reial Decret 895/1989 del Ministeri d'Educació i Ciència, en el qual no s'inclou la plaça reclamada pels interessats.

Per aquest motiu tant l'Ordre del Departament d'Ensenyament de 4 de desembre de 1989 com la resolució del dia 5 del mateix mes, reguladores del reconeixement de la capacitació idònia i habilitada dels funcionaris del cos de professors d'EGB, no determinen els requisits específics per al coneixement de la capacitació per a places d'Educació Plàstica.

En conseqüència, només es podria accedir a allò que sollicita el col·lectiu de professors d'Educació Plàstica si les administracions educatives consideressin convenient crear places noves, la qual cosa no s'ha considerat de moment necessària en funció de la programació de l'ensenyament a l'EGB.

Posteriorment, va tenir entrada la queixa núm. 1744/90, formulada per la professora R.Ma.G., referent a l'omissió de l'especialització en educació plàstica entre les possibles especialitzacions dels mestres d'EGB contingudes a l'article 16 LOGSE.

La qüestió plantejada fou objecte d'estudi i s'elaborà un informe jurídic a fi d'oferir la màxima informació possible als promotors de les queixes. Transcrivim l'informe jurídic esmentat.

«INFORME SOBRE LA CREACIÓ DE
»L'ESPECIALITZACIÓ EN EXPRESSIÓ
»PLÀSTICA DELS MESTRES D'EGB

»I.- Situació actual

»1. Normativa estatal

»En el sistema vigent (Estatut de Magisteri de 24-10-47 i modificacions posteriors) per a la provisió de llocs de treball en l'EGB no s'exigeix una formació o preparació específica per aspirar a un lloc docent concret, llevat dels de Pre-escolar i Educació especial.

»El Reial Decret 895/89, de 14 de juliol, ha modificat la provisió de llocs de treball en centres públics de Pre-Escolar, Educació General Bàsica i Educació Especial, recollint la figura del professor especialista en una àrea determinada d'acord amb les previsions de la Llei General d'Educació de 4-8-70. Aquesta llei estableix que l'EGB comprèn dues etapes: la primera caracteritzada per la globalitat dels ensenyaments, i la segona, per una moderada diversitat d'aquests.

»L'art. 8 del Reial Decret esmentat preveu la provisió dels següents llocs de treball:

»— Educació Especial (Pedagogia Terapèutica, Audició i Llenguatge)

»— Educació Pre-Escolar

»— Educació General Bàsica, Cicles Inicial i Mitjà

»— Educació General Bàsica, Filologia; Llengua Castellana i Anglès

»— Educació General Bàsica, Filologia; Llengua Castellana i Francès

»— Educació General Bàsica, Filologia; Llengua Castellana

»— Educació General Bàsica, Filologia; Llengua Catalana

»— Educació General Bàsica, Filologia; València

»— Educació General Bàsica, Filologia; Llengua Catalana, Illes Balears

»— Educació General Bàsica, Filologia, Llengua Basca

»— Educació General Bàsica, Filologia, Basc, Navarra

»— Educació General Bàsica, Filologia, Llengua Gallega

»— Educació General Bàsica, Matemàtiques i Ciències de la Naturalesa

»— Educació General Bàsica, Ciències Socials

»— Educació General Bàsica, Educació Física

»El darrer paràgraf del mateix article estableix que el Ministeri d'Educació i Ciència o els òrgans corresponents de les comunitats autònomes amb competències assumides en matèria

d'educació podran incorporar, a més, altres llocs de treball de caràcter docent en funció de la programació dels ensenyaments que en l'àmbit de llurs respectives competències estableixin, i que els requisits específics per al seu desenvolupament es determinaran a les respectives relacions de llocs de treball.

»Per ordre de 19 d'abril de 1990, el Ministeri d'Educació i Ciència ha establert el lloc de treball Educació General Bàsica, Educació Musical, a l'empara de l'esmentat art. 8 del Reial Decret 895/89, i ha obert el procediment d'habilitació per al seu desenvolupament.

»Aquesta normativa té caràcter supletori a Catalunya d'acord amb l'exposició de motius del Reial Decret 895/89.

»A l'últim, destacar que l'art. 4 del mateix Reial Decret preveu que la provisió d'aquells llocs de treball docents de caràcter singular que hagin de ser coberts de forma permanent i que per reunir característiques no estiguin compresos en l'article 8, es realitzarà per concurs que serà objecte de regulació específica pel Ministeri d'Educació i Ciència o pels òrgans corresponents de les Comunitats autònomes, i que la disposició final sisena autoritza les comunitats autònomes amb competències en matèria d'educació per a desplegar el Reial Decret 895/89 en el seu àmbit territorial.

»2. Catalunya

»Per ordre del Departament d'Ensenyament de 4-12-89, s'ha regulat el reconeixement de la capacitat idònia i habilitada als funcionaris del cos de professors d'EGB, per accedir a centres públics de pre-escolar, EGB i educació especial, i per resolució del mateix Departament de 5-12-89, s'ha determinat el procés d'inscripció en el Registre de personal de la Generalitat de les titulacions i especialitats dels professors d'EGB destinats a Catalunya i el procediment per acreditar la capacitat idònia i habilitada per a l'accés a centres públics de pre-escolar, EGB i educació especial.

»Els llocs de treball existents per als quals s'exigeixen requisits específics de titulació o coneixements es classifiquen de la forma següent:

»— Pedagogia terapèutica

»— Educació especial, Audició i llenguatge

»— Educació Pre-escolar

»— EGB, Filologia, Llengua castellana i anglès

»— EGB, Filologia, Llengua castellana i francès

»— EGB, Filologia, Llengua castellana

»— EGB, Filologia, Llengua catalana

»— EGB, Matemàtiques i Ciències de la naturalesa

»En conseqüència, ni l'administració educativa estatal ni la catalana han previst l'existència de llocs de treball docents específics d'expressió plàstica, però la normativa ho permet, ja que l'art. 8 del Reial Decret 895/89 preveu com s'ha vist la possibilitat de crear altres llocs de treball. A Catalunya, en tant que la Generalitat disposa de competència plena en matèria d'ensenyament (art. 15 EAC), i, a més, el Reial Decret 895/89 l'autoritza expressament arts. (4,8 i disposició final sisena), la creació d'aquests llocs de treball correspondria a la Generalitat de Catalunya.

»Pel que fa a l'especialització dels mestres d'EGB, la Generalitat, per ordre del Departament d'Ensenyament de 27-6-83, va regular les convocatòries de cursos d'especialització de professors en diferents àrees o nivells d'ensenyament. L'art. 1

d'aquesta Ordre estableix que es convocaran cursos per a la formació de professors especialitzats en Pre-escolar i EGB, Pedagogia Terapèutica, Audició i Llenguatge.

»La programació d'aquests cursos s'haurà d'ajustar al que disposi el Ministeri d'Educació i Ciència a efectes d'homologació i expedició dels diplomes corresponents.

»Per Ordre del mateix Departament de 30-6-86, es va ampliar l'oferta de cursos d'especialització a professors d'EGB a: a) les especialitzacions ja contemplades en els plans d'estudis de les Escoles Universitàries de Formació del Professorat d'EGB; b) les especialitzacions contemplades com a cursos de post-titulació per a la formació de professorat d'EGB, portades a terme per la Universitat mitjançant les corresponents Escoles Universitàries de Formació del Professorat d'EGB, i c) les especialitzacions de nova creació i amb caràcter experimental, no incloses en cap pla d'estudis.

»L'organització, realització, matriculació, titulació i professorat dels cursos d'especialització de l'apartat a) corresponen a la Universitat. Els de la modalitat b) s'hauran de sol·licitar per la Universitat a la Direcció General d'Ensenyament Universitari, la qual fixarà les característiques generals de metodologia, professorat i contingut, i el Departament d'Ensenyament procedirà al reconeixement d'aquests cursos portant a terme els tràmits conduents a la seva homologació.

»Els cursos de la modalitat c) s'organitzen a requeriment de l'administració educativa i la seva organització és competència de la Universitat.

»D'acord amb el que s'ha exposat, la Generalitat de Catalunya seria competent per a regular l'especialització en expressió plàstica, creant els llocs de treball corresponents i establint els requisits necessaris per a ocupar-los, si bé hauria d'obtenir l'homologació pel MEC en cas que es configurés com una opció de pla d'estudis de les Escoles Universitàries de Formació del Professorat d'EGB o com un curs de post-titulació reconegut. En el supòsit c) no es requeriria l'homologació.

»II.- La LOGSE i la reforma educativa

»1. Previsions legals

»La reforma del sistema educatiu dona una gran importància als ensenyaments artístics; tant l'educació musical, com les arts plàstiques i el disseny o l'art dramàtic, són objecte d'un tractament específic al Títol II de la LOGSE, "Dels ensenyaments de règim especial".

»Aquests estudis tindran la consideració de grau mitjà o superior segons s'escaigui. També es preveu al batxillerat la modalitat arts. (art. 27), i en l'etapa d'educació secundària, s'estableix l'educació plàstica i visual com una àrea de coneixement obligatori. (art. 20 d).

»Pel que fa a l'ensenyament primari, la LOGSE preveu com una àrea de coneixement obligatori l'Educació artística (art. 14.2 b).

»Igualment, disposa que l'educació primària sigui impartida per mestres generalistes, és a dir amb competència en totes les àrees d'aquest nivell.

»No obstant això, l'art. 16 preveu que la música, l'educació física, els idiomes estrangers "o aquells ensenyaments que es determinin", siguin impartides per mestres amb l'especialització corresponent.

»La relació continguda en aquest article no és taxativa sinó enunciativa i en virtut d'això, es podria establir que l'expressió

plàstica també fos impartida per mestres especialistes en l'etapa d'educació primària.

»Cal tenir en compte que la disposició addicional 14a. estableix que els funcionaris que imparteixen els ensenyaments de les arts plàstiques i de disseny hauran de pertànyer al Cos de Mestres de Taller d'Arts Plàstiques i Disseny o al Cos de Professors d'Arts Plàstiques i Disseny.

»Seria conseqüent amb això que a l'educació primària també fos necessària l'especialització en arts plàstiques per a impartir aquesta matèria.

»2. Administració competent per al seu desplegament

»La disposició final Primera, apartat 2, de la LOGSE, estableix que les Comunitats autònomes amb competències assumides en matèria d'ensenyament, poden desplegar la LOGSE llevat del que faci referència a les matèries encomanades a l'Estat o que per la seva naturalesa corresponguin a aquest, de conformitat amb el que disposa la disposició addicional 1a. de la LODE.

»L'art. 16 LOGSE en virtut del qual es podria crear l'especialització d'expressió plàstica per als mestres d'EGB, no resulta afectat per la disposició final 3a., (que estableix els articles amb rang de llei orgànica), per la qual cosa el seu desenvolupament no s'ha reservat al legislador estatal.

»Cal tenir en compte, però, que l'art. 149.1.30 CE reserva a l'Estat la competència exclusiva per a la regulació de les condicions d'obtenció, expedició i homologació de títols acadèmics i professionals, i normes bàsiques per al desenvolupament de l'art. 27 de la Constitució, a fi de garantir el compliment de les obligacions dels poders públics en aquesta matèria.

»En conseqüència, si es volgués crear l'opció d'expressió plàstica com una especialització dels Diplomats en Educació Infantil i Primària, el contingut de la programació s'hauria d'ajustar al que disposés el MEC a efectes d'obtenir la corresponent homologació i expedició del diploma corresponent.

»III.- Justificació de la proposta

»La LOGSE regula de forma extensa l'ensenyament de les arts plàstiques i el disseny en l'etapa secundària, tenint en compte el creixent interès social per a aquestes disciplines, així com per la música, la dansa i l'art dramàtic.

»En l'educació primària, però, no es preveu que aquesta matèria sigui impartida pels especialistes corresponents, com, per contra, sí que es preveu en l'educació secundària.

»Creiem que la valoració de la conveniència de la proposta correspon, en aquest cas als pedagogs, i en aquest sentit, el dossier elaborat per les escoles universitàries del professorat d'EGB de Catalunya sobre la formació de professors diplomats en educació infantil i primària: opció educació plàstica, recull els següents punts justificatius:

»a) D'acord amb les corrents pedagògiques actuals, el mestre generalista ha de rebre un Ensenyament Plàstic com matèria troncal, vàlida per a la seva formació professional, però entenem que en la funció del mestre seria necessària una formació específica referida en aquesta àrea per poder transmetre als alumnes d'EGB un ensenyament artístic de qualitat.

»b) Amb la finalitat de desenvolupar la disciplina d'Educació Plàstica de forma més sòlida proposem la formació del Profes-

sor-Especialista que sigui capaç de preparar adequadament als alumnes d'EGB en el món de les Arts Plàstiques.

»c) En la formació que proposaríem per l'especialista d'Educació Plàstica es contempla una sòlida formació pedagògica, estètica i experimental que capaciti al mestre a portar a terme, amb eficàcia la tasca educativa. Per tant en la seva preparació es contemplen dos vessants: el teòrico-conceptual i el pràctic de l'art, ambdós interrelacionats i complementant-se, possibilitant una preparació científico-teòrica i psicopedagògica que el capacitin tant per una bona tasca educativa com per una actitud investigadora.

»d) Seria necessari proporcionar una especialització per possibilitar que els alumnes d'EGB poguessin optar en un futur a escollir a partir de diferents ofertes educativo-acadèmiques i professionals que demandin criteris artístics. Una educació artística permetria unificar el vessant tècnic/funcional amb el creatiu/estètic donant lloc a sortides professionals relacionades amb el món artístic (disseny, grafisme, mitjans de comunicació, etc.) contemplades en una escala de valors molt importants en un futur pròxim.

»e) Un altre punt a considerar, que és de vital importància, és el que fa referència a les noves tecnologies en les Arts Plàstiques com a recurs instrumental didàctic en l'àrea Artística ja que les seves funcions motivadores, informatives i creatives són de vital importància en el món actual i futur.

»Els arguments exposats i la tradició d'aquests ensenyaments a Catalunya justifiquen que, dins de les possibilitats que ofereix el marc jurídic anteriorment assenyalat, el Departament d'Ensenyament procedeixi a dictar la normativa corresponent per fer possible que a Catalunya, la didàctica de l'educació plàstica en l'Ensenyament primari sigui professada per mestres especialistes i tramiti, així mateix, l'homologació dels cursos corresponents per part del MEC.

»IV.- Conclusions

»1. La normativa vigent en matèria de classificació de llocs de treball docents i d'especialització de mestres d'EGB, facultada al Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya per a crear llocs de treball en l'especialitat d'expressió plàstica (RD 895/89), així com per a establir els requisits per a obtenir aquesta especialització i convocar els cursos corresponents, sens perjudici de la seva homologació pel MEC.

»2.- L'art. 16 de la LOGSE preveu que determinats ensenyaments, (entre els quals es podria incloure l'àrea d'arts plàstiques), siguin impartits per mestres especialistes.

»Aquest article no té rang orgànic i per tant podria ser desplegat per la Generalitat, sens perjudici de la competència estatal en matèria d'expedició i homologació de títols, la qual operaria requerint la posterior homologació pel MEC dels cursos d'especialització establerts per la Generalitat.

»3.- La LOGSE atorga una gran importància als ensenyaments artístics en l'ensenyament secundari, per la qual cosa seria convenient crear l'especialització d'educació plàstica dels mestres d'EGB en l'ensenyament primari, a més de les especialitzacions d'ensenyament de la música, educació física o idiomes estrangers, previstes de forma enunciativa a l'art. 16 LOGSE. D'aquesta manera es donaria la formació adequada i amb la suficient qualitat perquè els alumnes de primària puguin afrontar l'etapa secundària d'aquests ensenyaments amb la preparació tècnica i específica necessària.

»La justificació d'aquesta proposta queda recollida en els punts transcrits a l'apartat III d'aquesta nota.»

Al mateix temps que es trametia l'informe transcrit, s'indicava als col·lectius interessats que s'adrecessin al Departament d'Ensenyament per tal d'iniciar negociacions. En data recent s'ha rebut resposta d'un interessat assenyalant que aquestes havien començat i que podem donar per resolta la queixa formulada.

Queixa 930/90

Especialització en educació musical

En aquest cas, la promotora de la queixa és una mestra que es vol especialitzar en Educació Musical a Catalunya i s'adreça al Síndic en els termes següents:

«Sóc professora d'EGB, vaig aprovar les oposicions a aquest Cos l'any 1984 a la Comunitat Autònoma de Catalunya.

»A causa de la progressiva aplicació de la LOGSE, al llarg d'aquest curs escolar es procedeix a l'habilitació del professorat, és a dir, al reconeixement de les especialitats de cadascun, perquè sembla que els pròxims concursos de trasllats es faran per especialitats.

»Jo compleixo tots els requisits, però pertanyo a la comunitat autònoma de Catalunya, on sembla que no s'obriran els terminis d'habilitació perquè no hi ha previsió de creació de llocs de treball específics per a aquesta especialitat. A més a més, en aquesta comunitat autònoma, els nivells d'exigència per a ésser reconegut especialista són diferents: cal aprovar un curs de Postgrau en Educació Musical de 480 hores i haver-ne superat un quart d'un Instrument i un cinquè de Solfeig (DOGC del 20/I/90).

»Realitzo actualment aquest curs, però és el primer any que s'ofereix de forma gratuïta als funcionaris, i no finalitza fins al setembre-octubre.

»Sembla que solament les habilitacions efectuades amb data anterior al juny de 1990 tenen validesa per al proper concurs general de trasllats.

»En aquest concurs de trasllats, en el qual jo tinc dret a participar, voldria accedir a una plaça mitjançant aquesta especialitat en una localitat de la província de Terol, és a dir, a una plaça dins el territori del MEC.

»Em sento doncs discriminada respecte dels professors d'EGB d'aquest àmbit territorial a l'hora de triar una plaça, donat que a mi no se'm reconeix l'especialitat tenint els mateixos estudis, malgrat que la meua aspiració és una plaça dins el territori del Ministeri d'Educació i Ciència.»

Ens vam adreçar al Departament en els termes següents:

«Hem pogut constatar, mitjançant converses telefòniques amb funcionaris del vostre Departament, que la normativa catalana que haurà de regular aquestes habilitacions es troba en fase d'elaboració i que l'Ordre estatal no s'aplica, de manera que hi ha un buit normatiu.

»En conseqüència, atès que els mestres d'EGB dependents del Departament d'Ensenyament no poden obtenir aquella habi-

litació malgrat reunir els requisits exigits per la norma estatal, no poden participar en concursos per a optar a places de l'especialització en Educació Musical, de manera que es produeix una situació de discriminació en relació amb els mestres d'EGB dependents del MEC.

»Com a solució per superar aquesta situació discriminatòria, us recomano que procediu a dictar la normativa sobre habilitació dels mestres d'EGB per a impartir l'Educació Musical a Catalunya, tenint en compte els requisits previstos per l'Ordre estatal així com els mecanismes d'homologació necessaris perquè aquestes habilitacions siguin reconegudes pel MEC (tal com preveu, per al supòsit contrari, l'article segon punt 1.3, de l'Ordre estatal).»

Fins avui, però, no s'ha publicat cap disposició en aquest respecte. Subratllem que la LOGSE preveu la figura dels mestres especialistes per impartir determinats ensenyaments, entre els quals hi ha l'Educació Musical.

Queixa 1769/90

Mestres interins i substituïts

El 12-12-90 va comparèixer a la nostra Institució el comitè de vaga dels mestres interins i substituïts, el qual fou rebut personalment pel Síndic. El dit comitè li lliurà un full que recollia les seves reivindicacions. La transcripció literal de la comunicació rebuda és la següent:

«El professorat interí i substituït de Catalunya estem en vaga els dies 12 i 13 de desembre. Des de fa deu anys estem sotmesos a un treball precari, sense possibilitats d'accedir a les places que ocupem: només es guanyen un 15% de les places que surten a concurs. Actualment som 5.000 a Catalunya i 35.000 a tot l'Estat. L'aparició de la LOGSE ha obert l'expectativa d'absorció del col·lectiu per part de l'administració. Han estat necessàries dues jornades de vaga (28 i 29 de novembre) per aconseguir que el Departament d'Ensenyament ens comuniqui la seva resposta sobre el tema de l'accés.

»Es rebutja el plantejament del Departament ja que no suposa un ACCÉS DIFERENCIAT i les vacants que es preveuen treure a concurs no cobreixen les necessitats reals dels centres.

»Continuem la lluita per assolir els nostres objectius:

»— ACCÉS DIFERENCIAT:

»Exigim la negociació del procediment d'accés de la Disposició Transitòria 5a. de la LOGSE a Catalunya, i en qualsevol cas que aquest sigui equivalent, com a mínim, al del col·lectiu d'interins del CEPEPC.

»La Llei de Cossos Docents de Catalunya ha de recollir un accés diferenciat generalitzat i a l'abast de tothom.

»La Generalitat ha de fer seva la problemàtica i les reivindicacions del professorat interí i substituït davant la propera reunió entre el MEC i les COMUNITATS autònomes els dies 12 i 13 de desembre.

»— ESTABILITAT:

»En qualsevol cas s'ha de garantir l'estabilitat per a tothom.

»Cal evitar possibles discriminacions a causa de la Reforma, que no ha de ser una reconversió encoberta. I també, evitar possibles serrells: per títols, matèries impartides, o per qualsevol

motiu (adscripció ens EGB, afins en Mitges, supressió d'aules...)

»— TRIENNIS:

»Reivindiquem el seu cobrament immediat durant el període d'interinatge, com ja es fa a Euskadi.

»El dia 13 de desembre del 90 es mobilitza TOT EL PROFESSORAT PER:

»AUGMENT DE PLANTILLES

»DEFENSA DE TOTS ELS LLOCS DE TREBALL

»CAP ACOMIADAMENT

»NO AL TREBALL PRECARI.»

Posats en contacte amb el Departament d'Ensenyament, se'ns va indicar que les negociacions encara estaven obertes. Estudiades les qüestions plantejades, es va elaborar l'informe següent:

«En relació amb l'escrit presentat pels mestres interins i substituïts mitjançant el comitè de vaga i que recull les seves reivindicacions, cal tenir en compte el següent:

»I.- En primer lloc, les converses entre el Departament d'Ensenyament i el col·lectiu indicat encara estan obertes per tal d'arribar a un acord, raó per la qual no escau la intervenció d'aquesta Institució.

»II.- Quant als 3 punts continguts a l'escrit, considerem que des del punt de vista jurídic no hi ha fonament suficient per les següents consideracions:

»— Accés diferenciat: la LOGSE diferencia entre dos col·lectius d'interins: els mestres interins i substituïts (disposició transitòria 5a.), als quals es valoraran els serveis prestats en l'ensenyament públic com a mèrit preferent durant les tres primeres convocatòries d'ingrés a partir de l'entrada en vigor de la LOGSE, i aquells que, en virtut del procés previst a la Llei catalana 14/83, de 14 de juliol, s'han integrat o s'integraran, en la xarxa de centres públics dependent de l'administració educativa, (disposició transitòria 6a.), els quals tindran dret a proves selectives específiques, prèvia regulació del Parlament de Catalunya.

»La diferenciació entre un i altre col·lectiu resulta justificada pel diferent procés d'integració del centre on presten els seus serveis els mestres afectats. Els centres adscrits al CEPEPC provenen d'un procés especialment previst per la Llei 14/83, de 14 de juliol, com a reconeixement a la tasca de catalanització i de renovació pedagògica d'aquests centres, i per la seva actuació amb caràcter supletori davant la insuficiència d'escola pública catalana.

»La Llei 14/83 va reconèixer al professorat que prestava els seus serveis en aquests centres el dret a romandre en el seu lloc de treball i els va atorgar un termini per tal d'accedir a la funció pública docent.

»Tanmateix aquesta situació excepcional i transitòria no es pot aplicar a tots els interins i substituïts, ja que aleshores es vulneraria el sistema normal d'ingrés a la funció pública docent, constituint una discriminació i un frau a la llei per a les persones que hi han accedit mitjançant el procediment legalment previst, que és el concurs oposició.

»En aquest sentit, cal tenir present l'art. 103.3 de la Constitució (l'accés a la funció pública s'haurà de regular per llei, d'acord amb els principis del mèrit i la capacitat) i el dret fona-

mental de l'art. 23.2 de la mateixa Constitució, dret dels ciutadans a accedir en condicions d'igualtat a les funcions i càrrecs públics).

»— Estabilitat: la pròpia naturalesa de la situació d'interinitat és transitòria i així, d'acord amb l'art. de la Llei 17/85 (aplicable al personal docent amb caràcter supletori) és personal interí el format pels qui, en virtut de nomenament, presten serveis amb caràcter transitori i ocupen places reservades a funcionaris de carrera i dotades per les plantilles pressupostàries, mentre aquests no les ocupen.

»El personal interí, per pròpia definició, no pot tenir mai una garantia d'estabilitat en el treball, sens perjudici que el temps de serveis prestats li sigui valorat com a mèrit en la corresponent convocatòria.

»— Triennis: per la mateixa naturalesa transitòria de la interinitat, no pot donar lloc al cobrament de triennis, ja que no hauria de superar els tres anys.

»En cap administració pública catalana està prevista aquesta possibilitat.

»El fet que al País Basc es cobrin triennis es deu a acords de caràcter sindical i no s'abonen per aquest concepte, sinó sota altres denominacions. No hi ha cap normativa que ho reguli, sinó que es tracta de convenis o acords amb efectes exclusivament entre les parts i sense suport legal».

Actualment les converses continuen obertes entre l'administració i els mestres interins i contractats. De tota manera, el decret de desplegament de la LOGSE en aquest punt correspon de dictar-lo al Ministeri d'Educació i Ciència.

5. Mal estat i construcció dels centres docents

El mal estat dels centres docents per demora en l'execució paralització d'obres ha estat també objecte de queixa, juntament amb la reivindicació de construcció de nous centres docents. Aquests aspectes repercuteixen directament en el servei públic docent no universitari i, en especial, sobre l'alumnat. En són exponents ben clars les tres queixes següents.

Queixa 763/90

Retard en unes obres de reparació

L'associació de pares d'alumnes del col·legi públic Salvador Lluç, de Gavà, es va adreçar a aquesta Institució mitjançant el següent escrit:

«Els pares i mares que signem la present carta, veïns tots de Gavà i en ser pares d'alumnes que pertanyen al Col·legi Públic Salvador Lluç, el volem informar del següent:

»— La nostra escola, amb dos edificis de 1933 (pavellons que contenen les aules) no es poden utilitzar des de l'inici del curs 1989: primer va ser un edifici i després tots dos —donats de baixa— per problemes d'estructures greus. Els alumnes han perdut dues setmanes d'escolarització; al mateix temps no es van trobar locals adequats per instal·lar els 600 nens i nenes; arran

d'una fissura en una paret de càrrega per efecte de les primeres calors a mig mes de febrer. Darrera una reparació de sostres.

»— Fins el passat divendres dia 4 (de maig) no hem tingut coneixement formal que la Generalitat i l'Ajuntament s'havien posat d'acord per solucionar el problema de cara al proper curs. Actualment el col·lectiu del centre està dividit en tres grups d'aules alternatives, el 60% realitza torn continuat amb importants deficiències en tots els aspectes. Doncs bé, aquesta tarda, en assemblea informativa, es va parlar de les esperances que han dipositat (les Autoritats Educatives) per setembre fins i tot que el curs 91 la nostra escola comptaria amb més i millors instal·lacions. Per recuperar l'horari normal (de 9 a 12 i de 3 a 5) inici del curs 1990-1991, encara que en dos grups diferents —locals distants i diversos— sense determinar.

»— Nosaltres creiem en el compromís que van donar el senyor Degà d'Ensenyament així com el senyor Alcalde, i si hem de ser francs ho fem amb reserves.

»— Com que aquest greu assumpte no ens inspira més que un gran interès en defensar els drets dels nostres fills i filles i lluitar per una millora en la qualitat de l'ensenyament per aquesta generació del futur, emparant-nos en la legislació vigent sol·licitem:

»A.- Que es rehabiliti immediatament la nostra escola.

»B.- Evitar fer molèsties innecessàries al col·lectiu de persones afectades mentre durin les obres.

»C.- Dotar el Centre d'EGB Salvador Lluç de Gavà de les instal·lacions i serveis que contempla el "Programa de necessitats relatiu als centres d'Educació General Bàsica" aprovat pel Ministeri d'Educació i Ciència el 14 d'agost de 1975, que va ser publicat en el BOE i recull com a exemple per a un centre de 16 unitats (similar al nostre):

»Suposa disposar de:

»— Laboratori de 90 m², Pre-tecnologia (90m²), Biblioteca (60m²), dependències auxiliars diverses, gimnàs, etc.

»— Galeries cobertes (ARA NO N'HI HA) de 240 m² de superfície.

»— Dues pistes polisportives de 36x18 metres.

»Realitzades algunes gestions i després que es reunís el col·lectiu amb representants del Departament d'Ensenyament constituint una Comissió de Seguiment de les obres, el mateix col·lectiu ens va dirigir un segon escrit en el qual manifestava que s'havia dissolt el grup de treball per part de l'administració i que les aules substitutòries havien sofert inundacions per les intenses pluges caigudes (març 1990), i ens feia arribar el seu temor que no s'acabessin les obres.

»Recentment, el Departament d'Ensenyament ens ha tramès un informe pel qual s'assenyala que les obres previstes consten de tres fases.

»La primera, consistent en la consolidació i reforma de l'estructura i de les instal·lacions de l'edifici nord, que va finalitzar la primera setmana de setembre, ha permès disposar de l'edifici per a l'inici del curs 1990-1991.

»La segona, que té per objecte l'edifici sud del centre, es va iniciar el mes de setembre amb la redacció del projecte i la preparació de l'obra, i té un termini d'acabament previst per al primer trimestre de 1991.

»La tercera i última fase, consisteix en l'ampliació dels mòduls de serveis. Es preveu que el projecte executiu corresponent s'acabi el proper mes de gener i les obres s'iniciïn el mes de maig de l'any vinent.

Queixa 1378/90

Paralització de les obres per dimissió del consistori

Amb motiu de la visita al Síndic dels representants dels grups antiabocadors de Tarragona, un dels presents va formular una queixa contra l'estat del C.P. Arce Ochotorena, de Montblanc. El nostre comunicant ens lliurà el següent escrit:

«Com a President de l'Associació de Pares d'Alumnes del Col·legi Públic de Montblanc, adjunta us trameto una còpia emesa pel cap local de Sanitat referent a l'estat actual dels serveis sanitaris del nostre col·legi.

»Aquest centre té un total de 525 alumnes matriculats, repartits en 20 classes (més una d'Ensenyança Especial) i 23 professors.

»En l'Assemblea de l'Associació que va tenir lloc ahir es va tractar l'estat del Col·legi i el perill que suposa pels infants el fet de conviure amb les obres d'ampliació que s'estan realitzant en el Centre (material pels patis, portes i finestres tancades, parets enderrocades i altres de mig construïdes, forjats d'escales exteriors a mig instal·lar, etc.). Aquestes obres porten més de sis mesos paralitzades i després d'haver intentat dialogar amb totes les administracions corresponents perquè es busqués una solució en previsió del problema que suposaria l'inici del curs en aquestes condicions, no ha estat possible trobar-la. Ara s'ha d'iniciar el curs i, no havent-hi espai suficient, les aules que l'any passat van haver d'anar a un altre centre, enguany s'hauran d'instal·lar als corredors.

»Com podeu veure, la situació és greu, per la qual cosa, després d'haver-se tractat el mal estat del centre, el perill que suposen les obres i la realitat de la manca d'aules, es va acordar:

»«— Que, tot i que els alumnes vagin a escola el dia 17, i potser els següents, no entrin al Centre. Que restin les hores lectives al pati.»

»Aprofitant aquesta carta voldríem demanar-vos si Vós ens podeu trobar una solució a aquest problema que fa més de deu anys que dura».

L'informe al qual es fa referència és el següent:

«Contestant la seva petició de procedir a realitzar una visita d'inspecció sanitària al grup escolar Arce Ochotorena, inspecció a la vegada sol·licitada per l'associació de pares d'alumnes d'aquest centre, us haig d'informar del següent:

»Que l'edifici antic, quasi la totalitat del complex escolar, es troba en un estat d'abandonament causant una impressió depriment pel seu deteriorament i brutícia, com a mínim en totes aquelles dependències a què he tingut accés.

»No he pogut visitar ni el menjador escolar ni la cuina.

»Els serveis sanitaris tant de la primera com de la segona planta es troben en un deplorable estat de conservació i funcionament. Orinals per a nens, obstruïts i antihigiènics; conductes eferents de les bescambres al descobert i traspuats; part dels jocs d'aixetes trencat; rentamans trencats; enrajolat incomplet i aixecat; falta de saboneres i elements per rentar-se o per eixugar-se les mans, etc.

»Conduccions elèctriques amb punts clars de curt circuit; parets a la planta baixa amb taques de salobre i a la superior senyals de goteres i pintura antiga escantonada.

»Que les obres d'ampliació estan interrompudes —primera

planta apuntalada— en una fase perillosa per a la població escolar pel fet que el seu accés és fàcil.

»Que l'annex dedicat a pre-escolar és insuficient ja que els nens d'educació especial han de rebre l'ensenyament en el vestíbul. Observo que el paviment és de lloseta de ciment acanalat, semblant a la de les voreres, que si bé és antillisquent, demana una neteja difícil.

»En resum, que d'aquesta inspecció es dedueixen clares i greus deficiències sanitàries que haurien de ser resoltes amb urgència o notificades a qui correspongués.»

Sol·licitat informe al Departament d'Ensenyament, ens va respondre en el sentit que s'havia signat un conveni amb l'Ajuntament de Montblanc per a l'ampliació i millora del centre, que recollia l'arranjament dels aspectes denunciats per l'associació de pares d'alumnes. La dimissió del consistori en protesta pel Pla de Residus de la Generalitat va provocar, però, la paralització de les obres. Per garantir el funcionament del centre per al curs 1990-1991, el Departament va instal·lar un mòdul prefabricat de dues aules.

Queixa 1166/90

Reivindicació d'un nou centre

L'associació de pares d'alumnes del C.P. Santa Maria de Cervelló ens va fer arribar un dossier en relació amb les promeses fetes pel Departament d'Ensenyament sobre la construcció d'un centre de secundària nou que es destinaria als termes municipals de Cervelló, Vallirana i Corbera. Aquesta associació denunciava l'incompliment de les promeses del dit Departament.

Fetes les indagacions oportunes, ens hem assabentat que l'Ajuntament de Cervelló cedeix uns terrenys a la zona anomenada Can Mascaró; tanmateix, l'elaboració del projecte encara no ha finalitzat i l'única dada significativa de què es disposa és que l'adjudicació de les obres de construcció està proposada per a l'exercici de 1991.

Cal, per tant, un seguiment de la redacció del projecte i de la seva execució per assegurar que es compleixin els terminis fixats.

6. Concursos i oposicions

Aquest afer planteja una gran diversitat de qüestions: discrepància amb la titulació exigida per accedir a determinades plaques, interpretació de bases ambigües, exclusions, etc.

A tot això cal afegir, durant l'any 1990, la publicació de l'Ordre de 22.5.90, per la qual es regula el procés d'adscripció dels professors de pre-escolar, EGB i educació especial que presten servei amb caràcter definitiu als centres docents públics de Catalunya i l'aprovació del catàleg de llocs de treball del personal docent dels centres públics d'EGB, pre-escolar i educació especial (resolució 1.6.90), després d'haver procedit a iniciar el procés de capacitació durant l'any 1989 (Reial Decret 895/89, 14-7; ordre del Departament d'Ensenyament 4.12.89 i resolució 5.12.89).

Es completa aquesta regulació amb les resolucions de 9.4.90 i 22.10.90, del Departament d'Ensenyament, la primera sobre el

procediment per acreditar la capacitació per accedir als llocs de treball dels centres públics de pre-escolar, EGB i educació especial i detalla la titulació, especialitats i certificacions que en permeten el reconeixement; la segona, de convocatòria de concurs de trasllats per proveir llocs de treball en centres públics de pre-escolar EGB i educació especial en el cos de professors d'EGB, anuncia convocatòria per exercir el dret preferent a localitat i obre nou termini per a la sol·licitud de reconeixement de capacitacions.

Queixa 1100/90

La seu dels tribunals d'oposició

El senyor R.G. va acudir al Síndic de Greuges per formular una queixa contra l'arbitrarietat que segons ell es va produir en situar a Tarragona un dels tribunals de les oposicions a professors agregats de batxillerat —emplaçament només atribuïble al president del tribunal en qüestió—, ja que la majoria dels opositors prové de Barcelona. El senyor R.G. és membre del tribunal.

Ens vam adreçar al Departament d'Ensenyament en els termes següents:

«Ha tingut entrada en aquesta Institució la queixa presentada pel senyor R.G., que ha quedat registrada amb el núm. d'expedient 1100/90.

»Substancialment, la queixa fa referència a l'arbitrarietat de situar a Tarragona la seu d'un dels Tribunals de les oposicions a professors agregats de batxillerat (assignatura d'història), per decisió unilateral del seu President, sense tenir en compte la procedència o la facilitat d'accés dels opositors i restants membres del Tribunal.

»Aquest fet ha posat en relleu la manca de normativa sobre aquesta qüestió, de manera que els Presidents dels Tribunals Qualificadors poden fixar de forma totalment arbitrària i discrecional la seu d'aquests Tribunals.

»En conseqüència atesa la seva necessitat, us suggereixo que procediu a dictar la normativa corresponent per tal que la seu d'aquests Tribunals es fixi segons criteris objectius, sens perjudici, si s'escau, d'establir Tribunals descentralitzats si hi ha més d'un Tribunal per a la mateixa assignatura i per al cas que hi hagi una majoria d'opositors de fora de Barcelona, de manera que es tinguin en compte també els interessos d'aquests per tal d'evitar que se'ls imposi, a més, la càrrega d'haver-se de traslladar lluny de la seva residència habitual.»

En resposta al nostre suggeriment el Departament ens va indicar que l'autorització de futures constitucions de tribunals d'oposicions quedarà supeditada al fet que es basin en criteris objectius i que considerin els interessos de la majoria dels opositors i d'altres membres del tribunal.

Queixa 1574/90

Què és primer: la preferència o la prioritat?

La senyora I.S. es va adreçar a aquesta Institució manifestant que durant quatre cursos escolars seguits (del 1984 al 1987-

1988) va professar l'ensenyament de Música en català, però no va poder demanar la idoneïtat al seu moment perquè aquell any ensenyava Anglès i Castellà. Des d'aleshores i fins al curs 1989-1990 va continuar ensenyant Anglès i Castellà als nivells de 6è., 7è. i 8è. de l'EGB i seguí tot el reciclatge en llengua anglesa a càrrec seu.

Per ordre de 22-5-90, es va regular el procés d'adscripció dels professors de pre-escolar, EGB i educació especial que presten serveis amb caràcter definitiu als centres docents públics de Catalunya, d'acord amb la qual cosa la senyora S. va adreçar la seva instància de sol·licitud d'adscripció a la plaça que ocupava en el centre on estava adscrita amb caràcter definitiu.

No obstant això, per resolució provisional de 31-7-90 ha estat adscrita al cicle inicial i mitjà d'EGB, que s'ensenyava en llengua catalana, en lloc dels nivells 6è., 7è. i 8è. i de les assignatures d'Anglès i Matemàtiques i ètica en llengua castellana, que ella havia sol·licitat, per raó, paradoxalment, de no tenir reconeguda la idoneïtat en Llengua catalana.

En relació amb la qüestió plantejada, cal subratllar que la senyora S., malgrat no tenir reconeguda la idoneïtat, té coneixements de català escrits i orals suficients per impartir l'ensenyament en aquesta llengua, però ha fet un esforç per especialitzar-se en Llengua anglesa, i aquest esforç no li ha estat reconegut per l'administració educativa, mentre que una altra persona amb titulació de Català però amb coneixements inferiors de Llengua anglesa ocupa la plaça que ella ha desenvolupat aquests darrers cursos.

Entenem que aquesta situació és conseqüència de la interpretació que ha fet el Departament d'Ensenyament de l'article 5 de l'Ordre de 22-5-90, el contingut del qual és certament ambigu.

L'esmentat article estableix (apartat 1 punt a) que entre els professors que tinguin la capacitat reconeguda exigida (en aquest cas, la capacitat per ensenyar Anglès) tindran preferència sempre que tinguin algun dels certificats que es determinen sobre coneixements en Llengua catalana, «sense que aquesta preferència —diu l'article— a efectes de l'adscripció, suposi cap variació en l'antiguitat que correspongui a cadascun dels professors del centre».

L'apartat 2 del mateix article estableix que l'ordre de prioritat en l'adscripció dels professors serà donat per la major antiguitat com a funcionaris de carrera amb destinació definitiva en el centre, dins cada nivell de llocs de treball.

La interpretació dels termes «prioritat» i «preferència» en el context exposat creiem que s'ha de fer, primer, tenint en compte la major antiguitat per determinar la prioritat i, en segon lloc, tenint en compte el requisit de titulació de Català amb caràcter preferent en relació amb la igual o menor antiguitat, però tal com prescriu l'art. 5.2 a), aquesta titulació no pot fer variar l'antiguitat, de manera que, en el cas que ens ocupa, tenint la senyora Sánchez més antiguitat que la persona que ha ocupat el seu lloc, a més de titulació i coneixements superiors per professar l'ensenyament de l'Anglès, li correspondria continuar en la plaça que ja ocupava. D'altra banda és un fet de relleu a tenir present que la senyora S., malgrat no tenir el document acreditatiu que li reconegui la idoneïtat en Llengua catalana, està en condicions d'obtenir-lo pels seus coneixements.

En aquest sentit s'ha recomanat al Departament d'Ensenyament que tingui en compte l'anterior interpretació de l'art. 5 de

L'Ordre de 22-5-90 als efectes de resoldre favorablement el recurs de reposició, interposat per la senyora S. contra la resolució definitiva de la convocatòria.

Atès que tant la queixa com la recomanació són recents (novembre 1990, gener 1991), fins al moment de tancar aquest Informe no se n'ha obtingut resposta.

Queixa 1076/90

L'exigència de titulació en llengua catalana als mestres d'EGB

El senyor J.L.S. es va adreçar a la Institució en els termes següents:

«(...)

»EXPOSA:

»Primer: Havent-se convocat cursos d'especialització i concursos de mèrits per la selecció de 280 professors d'EGB de centres docents públics i privats per a l'accés a cursos d'Especialització en Educació Física

»Segon: A les dates establertes en la convocatòria, he presentat la documentació que tenia en el meu poder i que podia justificar documentalment en els SSTT de Sant Feliu de Llobregat.

»Tercer: He estat exclòs per no tenir el certificat de capacitat o idoneïtat en llengua i cultura catalana i que era, segons l'article 8 apartat 8.1, requisit indispensable per l'admissió en el mencionat pre-concurs i posterior inclusió en les llistes sempre que la puntuació que tingués fos la necessària.

»SOLLICITO:

»Primer: Informació de la V.I. de la legalitat o no del mencionat apartat i passos a seguir per impugnar o reclamar la revisió de la convocatòria.

»Segon: Demanar el dret al propi perfeccionament establert en la legislació bàsica i en el qual tot funcionari en actiu pugui accedir sense entrebancs idiomàtics o d'una altra índole.

»Tercer: Que el mencionat article de la convocatòria hauria de ser, més que un requisit indispensable, un atiu als barems de puntuació i, guardant la corresponent mesura per no caure en el mateix error i donar una puntuació excessiva que seguiria discriminat.

»Quart: Què puc fer per exercir un dret de perfeccionament en la meua professió, si es vulnera d'antuvi aquest dret?»

Estudiada la qüestió plantejada, es va acordar no admetre la queixa pels raonaments que a continuació s'exposen:

«En el vostre escrit qüestioneu la legalitat de l'apartat 8.1. de l'article 8 de la resolució del Departament d'Ensenyament de 24 de maig de 1990, per la qual es convoquen cursos d'especialització i concursos de mèrits per a la selecció de 280 professors d'educació general bàsica de centres docents públics i privats en règim de concert, per a l'accés a cursos d'especialització en Educació Física.

»Us hem d'informar que l'apartat 8.1 de l'article 8 de l'expressada resolució, en la mesura que estableix que els participants hauran de disposar en el moment de la presentació de la sol·licitud, del certificat de capacitat o d'idoneïtat en llengua i cultura catalanes, s'ajusta a la legalitat ja que l'article 18.1 de la

Llei 7/1983, de 18 d'abril, de Normalització Lingüística a Catalunya, disposa que els professors han de conèixer les dues llengües oficials, i l'article 18.2 estableix que els plans d'estudis per als cursos i els centres de formació del professorat han de ser elaborats de manera que els alumnes assoleixin la plena capacitat en llengua catalana i en llengua castellana, d'acord amb les exigències de cada especialitat docent.

»Més recentment, el Reial Decret 895/89, de 14 de juliol, estableix al seu article 6è. que les comunitats autònomes amb competències en matèria educativa podran establir determinats requeriments per raó de la cooficialitat lingüística i, així, la resolució d'1 de juny de 1990 del Departament d'Ensenyament, per la qual s'aprova el catàleg de llocs de treball del personal docent, classifica totes les places de bilingües.

»L'exigència del certificat de capacitat o d'idoneïtat en llengua i cultura catalanes és conseqüència, per tant, de la normativa esmentada.

»D'altra banda, aquesta exigència no resulta discriminatòria, atès que respon a una finalitat legalment emparada, com és la normalització lingüística, i és una mesura proporcionada a aquella finalitat. Així, el Tribunal Suprem, a la sentència de 10-12-1985, en relació amb l'article 4 de l'ordre del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de 18-12-1984, la qual, en l'àmbit de l'educació pre-escolar i de la primera etapa d'EGB, exigeix als participants en el concurs convocat el compromís de posseir algun dels títols que acrediten la capacitat per a l'ensenyament del català o d'obtenir-lo en el termini màxim de quatre cursos, disposa que, si bé aquesta exigència implica "diferenciación de las exigencias impuestas a los mismos profesores en las provincias... no bilingües, no infringe el principio constitucional de igualdad dado que ese diferente trato no es discriminatorio y caprichoso, sino que es reconocimiento motivado y proporcionado a la función de docencia que están llamadas a desarrollar los destinatarios."

»Cal tenir en compte igualment que el dret prioritari és el dels infants, en relació amb la possibilitat de rebre l'ensenyament en la seva llengua materna (català o castellà) (article 14.2 Llei 7/1983) quan altres drets puguin entrar en col·lisió amb aquest, i justifica en darrer terme la mesura establerta per l'apartat 8.1 de l'article 8 de la resolució de referència. Aquest dret no quedaria suficientment protegit si l'exigència de capacitat per a l'ensenyament del català fos un mer document o mèrit més, com proposeu a la vostra carta.

»Hem de fer-vos avinent que el coneixement d'un idioma (en aquest cas el català) no pot constituir una "trava" per al propi perfeccionament, sinó més aviat un element més d'aquest perfeccionament, el dret al qual demaneu.

»A l'últim, respecte a la informació que sol·liciteu sobre els passos a seguir per impugnar o reclamar la revisió de la convocatòria, disposeu dels recursos administratius previstos a la Llei de Procediment Administratiu, (en aquest cas, de reposició), així com del recurs contenciós administratiu previst a la llei reguladora d'aquesta jurisdicció, si bé heu de saber que aquests recursos s'han d'exercir de la forma i dins dels terminis previstos per l'ordenament jurídic.

»No ens informeu de si heu interposat algun tipus de recurs contra l'acte administratiu esmentat, de data 24-5-90, però pel contingut del vostre escrit deduïm que no n'heu formulat cap.

»Heu de tenir en compte que, per imperatiu de l'article 27 de la Llei 14/1984, el Síndic de Greuges no pot modificar ni anul·lar les resolucions i actes administratius, ja que aquesta competència correspon als mateixos òrgans de l'administració i als tribunals jurisdiccionals, tal com us hem indicat, als quals s'ha de dirigir el ciutadà si no està conforme amb aquelles resolucions.»

7. L'accés a la Universitat

En l'Informe de l'any 89 vam posar en relleu una sèrie de problemes que afecten el sistema universitari a Catalunya, com són la massificació, el dèficit de places i la manca d'uns estudis de formació professional adequats a les necessitats socials i que constitueixin una alternativa als estudis universitaris. En aquest sentit, l'Estat espanyol, a diferència dels països del seu entorn, com França, Anglaterra o Alemanya, no disposa d'uns estudis post-secundaris alternatius a la Universitat.

La creació de la Universitat Pompeu Fabra ha palliat, en part, el dèficit de places universitàries (l'oferta se situa actualment en 37.161 places de primer curs als 150 centres existents), però el problema subsisteix. Cal tenir en compte que la demanda universitària se centra en determinades carreres.

Pel que fa al tipus de carrera demanada, carrera curta o carrera llarga, l'any 1990-1991 les xifres se situen en 21.692 peticions de carrera llarga, i 19.660 de carrera curta, mentre que el curs 1985-1986 les xifres eren de 21.968 i 10.700, respectivament.

Per tant, actualment hi ha un equilibri entre les dues opcions i això és un factor positiu.

Pel que fa a les àrees de coneixements, també s'observa una evolució: la petició d'entrar a humanitats ha disminuït gairebé la meitat; les peticions d'entrar a ciències s'han incrementat prop d'un 20%; les d'entrar a ciències de la salut s'han estabilitzat, i les relatives a ciències socials s'han incrementat d'un 73%. Les peticions d'entrar a la Politècnica s'han multiplicat per 2,5, les de Belles Arts passen de 387 a 579, i l'INEF s'ha estabilitzat. D'aquestes dades es dedueix que la demanda es va adaptant a la demanda social de diplomats i llicenciats.

Es destaquen, però, dos grups de demandes: Enginyeria i Arquitectura, que representen el 26% de les demandes, i Dret i Ciències Econòmiques, que se situen en el 20%.

Centrant-nos en les queixes rebudes, farem referència a la pre-inscripció, ja que considerem que el seu funcionament s'hauria de perfeccionar per evitar situacions com les denunciades.

Queixa 1617/90

Accés a Empresarials: problemes generats per la diversitat de centres

Va tenir entrada a la Institució la queixa presentada per la senyora M.G., en la qual exposa que:

«Tenint el COU, opció "A", i la PAAU aprovats del juny amb una qualificació de 5,46 em van ser denegades les opcions

del maig (Econòmiques a Barcelona i Bellaterra, també Empresarials a Barcelona). Llavors vaig fer la pre-inscripció a Empresarials a Vic (Osona). L'1 d'octubre em demanaven una qualificació 5,24 baixant-la a 5,00 (sent la meua de 5,46). En els resultats de 24 d'octubre aquest centre va pujar la nota de 5,00 a 5,63. Aquesta és la raó que m'han donat per no concedir-me l'opció a matricular-me.»

La senyora M.G va recórrer contra la denegació davant del rector de la Universitat de Barcelona. Des d'aquesta Institució es van fer diverses gestions i es va arribar a la conclusió que s'havia produït una disfuncionalitat, probablement pel fet que el Centre d'Empresarials de Vic, de caràcter privat, si bé depèn de la Universitat de Barcelona, a efectes de pre-inscripció és considerat un centre independent, de manera que la pre-inscripció feta al juny a Empresarials de la Universitat Central de Barcelona no l'inclou.

Aquesta conclusió, que al nostre entendre no és correcta, va portar a desestimar el recurs de la senyora M.G. raó per la qual ens vam dirigir al rector de la Universitat fent-li avinent que:

«Davant dels fets exposats i un cop estudiada la qüestió plantejada per la senyora G. i la resolució del seu recurs així com les observacions sobre aquest expedient que ens ha fet arribar el Vice-rectorat d'Estudiants, observem, en primer lloc, que el resultat obtingut és contrari al que disposa l'art. 51 del Reial Decret 943/86, de 9 de maig, sobre procediments per a l'ingrés en els centres universitaris, ja que estableix com a primer criteri de valoració la qualificació definitiva obtinguda a les proves d'accés a la Universitat (en el cas de la senyora G. un 5,46, mentre que altres alumnes hi han accedit amb un 5).

»En segon lloc, volem posar en relleu que aquest fet és conseqüència, segons la resolució denegatòria del recurs, de la consideració que la senyora G. no es va pre-inscriure a Empresarials de Vic el mes de juny.

»Aquest argument entenem que no és acceptable per dues raons: 1) la senyora G. va sol·licitar cursar estudis a la Facultat d'Empresarials de la Universitat de Barcelona, a la seva pre-inscripció del juny, amb independència que aquesta facultat tingui dos centres: un a Barcelona i un altre a Vic, per la qual cosa la pre-inscripció ha de ser vàlida per a tots dos centres, i 2) la Universitat de Barcelona, d'ofici, ha de procedir a corregir aquells errors que li siguin imputables per manca d'informació als administrats, de manera que, a la vista de la pre-inscripció de la senyora G. i de les opcions efectuades, si considerava que mancava una menció expressa del Centre de Vic, li ho havia d'haver indicat o bé la hi havia d'afegir d'ofici.

»En tercer lloc, observem que hi ha una total independència entre les pre-inscripcions del juny i el setembre, sense tenir en compte que es tracta d'una sola inscripció per a un mateix curs. En contradicció amb això, el mes de juny no s'obre un nou termini per a reclamacions sinó que aquest termini és comú a la pre-inscripció de setembre, amb la qual cosa un alumne (com la senyora G.), pre-inscrit al juny, i havent-se iniciat el curs el mes d'octubre, no té resolta la seva situació fins al gener de l'any següent.

»Finalment, en el cas concret que ens ocupa, no podem deixar d'esmentar que la senyora G. ha estat assistint a classe des

del mes d'octubre com a oient, atès que l'oficina de pre-inscripció li va indicar que el seu cas era conseqüència d'un error administratiu i li va aconsellar que presentés una reclamació, amb l'esperança que fos resolta favorablement.

»Aquest fet posa en relleu que el Centre de Vic no ofereix problemes de capacitat, per la qual cosa cal descartar la capacitat com a raonament per desestimar el seu recurs.

»Atès que la queixa de la senyora G. compleix els requisits establerts per la Llei de Catalunya 14/84, de 20 de març, ha estat admesa a tràmit, i per totes les raons exposades us dirigeixo la present recomanació en el sentit que la pre-inscripció feta al juny a una determinada facultat s'entengui feta a tots els centres que en depenen, que si es detecten errors o omissions per manca d'informació es faciliti la màxima orientació i informació als administrats i es corregeixin d'ofici aquells errors que siguin imputables a l'administració, i que es tingui en compte l'obertura de terminis de reclamació i esmena tant al juny com al setembre, benentès que es tracta de dues pre-inscripcions que corresponen a una mateixa inscripció final.

»Per últim, quant a la queixa de la senyora G., recomanem l'estimació del seu recurs pels fonaments jurídics anteriorment exposats i de conformitat amb el criteri primer de l'art. 5.1 del Reial Decret 943/86, de 9 de maig.»

Tanmateix, recentment (gener 91) s'han rebut unes observacions del Vice-rectorat d'Estudiants que ratifiquen la desestimació del recurs interposat i que són del tenor següent:

«1. La senyora M.G. no va sol·licitar Empresarials de Vic en la pre-inscripció de juny. Si ho hagués fet, hauria accedit a aquesta carrera sense cap problema, ja que la seva nota és superior a la de l'alumne amb nota més baixa que ha entrat (5).

»2. En la pre-inscripció de setembre, a l'igual que en la de juny, es van aplicar els criteris de valoració que estableix l'article 2.2 del RD 943/1986, de 9 de maig. En aquesta convocatòria, independent de la del juny, la nota mínima per a accedir, que es fixa en funció del nombre de places disponibles i de les notes dels sol·licitants, va ser de 5,55, nota superior a la de la recurrent.

»3. Des d'aquest Rectorat s'ha comprovat de manera exhaustiva la correcció de tot el procés i en virtut d'això he fonamentat la resolució del recurs que s'adjunta.

»4. Per últim, el possible error que hagi pogut sorgir en la informació facilitada a la recurrent és quelcom que en cap moment pot ser invocat perquè es modifiqui l'aplicació de la normativa vigent.»

El cas, doncs, encara no s'ha resolt.

SECCIÓ 8: JUSTÍCIA

I. INTRODUCCIÓ

Dins d'aquesta secció ens referim a les queixes que els ciutadans ens han plantejat en relació amb les disfuncions i les irregularitats de l'Administració Judicial. També tractem les qüestions que afecten els menors i les relacionades amb l'àmbit penitenciari.

En relació amb la problemàtica estrictament judicial, el Síndic de Greuges ha continuat rebent durant l'any 1990 un volum considerable de consultes i queixes que fan referència al funcionament judicial, a les seves mancances i deficiències.

En definitiva, el ciutadà compareix davant nostre reclamant una justícia àgil i eficaç.

Pel que fa als menors, enguany, a diferència del que exposàvem en informes precedents i en atenció al temps transcorregut des de la reassignació de competències en aquesta matèria als Departaments de Justícia i de Benestar Social (sens perjudici del caràcter global i unitari que ha de caracteritzar tota mena d'intervenció administrativa en l'àmbit dels menors i de l'existència d'importants elements comuns), en aquesta secció tractarem només la problemàtica dels menors infractors, (tasca correctora), deixant per a la secció de Benestar Social els menors necessitats de qualsevol assistència social (tasca de protecció).

Finalment tractarem, igual com altres anys, la problemàtica que envolta el món penitenciari, concretant aspectes parcials en funció del nombre de queixes que els mateixos interns o els seus familiars ens exposen.

II. TIPOLOGIA DE LES QUEIXES

ADMINISTRACIÓ DE JUSTÍCIA

- Registre Civil
- Lentituds diverses: tramitació de recursos, executòries
- Jutjats vacants
- Situacions *sub iudice*
- Desacord amb sentències i resolucions
- Revisió de sentències
- Afers privats i sol·licitud d'assessorament
- Presumptes indefensions
- Col·legis professionals: advocats, notaris, procuradors, perits industrials
- Associacions, fundacions i entitats jurídiques de dret

MENORS

- Justícia juvenil (tractament en els centres)

INSTITUCIONS PENITENCIÀRIES

- Revisió de sentències
- Sol·licitud d'indult
- Qüestions relatives a classificació penitenciària
- Interposició i aplicació de l'article 60 del Reglament Penitenciari
- Treball penitenciari
- Problemàtica general de presos preventius
- Manca de mesures alternatives a la presó
- Trasllats

III. TEMES SELECCIONATS I QUEIXES ILLUSTRATIVES

1. Lentituds judicials

Pel que fa a la l'Administració de Justícia, la nostra Institució ha rebut una gran quantitat de queixes en relació amb el funcionament dels òrgans judicials: una vegada més, aquestes queixes demostren la frustració dels ciutadans davant la dificultat a poder obtenir una justícia eficaç, ràpida i sobretot efectiva.

Igual com vam denunciar a l'Informe anterior, constatem que els ciutadans senten gran desconfiança per l'Administració de Justícia, ja que veuen com les oficines judicials es troben desbordades per l'acumulació d'assumptes pendents, les mancances de mitjans materials i personals que es continuen produint, les vacants...

Totes aquestes circumstàncies que alenteixen i demoren el servei públic judicial fan que es qüestionari la validesa del sistema. No n'hi ha prou de crear més oficines judicials si no són oportunament dotades dels mitjans materials mínims necessaris.

Ens consta el gran esforç que ja fan la majoria de jutges i magistrats per tirar endavant les diligències judicials, però insistim que si aquesta tasca no va acompanyada d'una correcta provisió de mitjans, se'n seguiran retards dels plets i acumulació d'assumptes i, el que és pitjor, la Justícia serà gairebé impossible de realitzar.

D'altra banda, l'últim trimestre de l'any es publicà l'avantprojecte de Codi Penal, que estableix una sèrie d'innovacions; això demanarà dels jutges un període d'adaptació, la qual cosa probablement accentuarà el retard judicial que ja s'arrossega.

Queixa 197/90

El qui espera, desespera

El senyor S.G.P. compareix davant la nostra Institució mitjançant escrit de queixa pel qual comunica que el mes de maig de 1988 va instar davant del Jutjat de Primera Instància de Girona expedient d'alliberament de càrregues i gravàmens, sense haver-ne obtingut cap resolució, malgrat el transcurs de dos anys i les pertinents diligències.

En funció de la petició del particular, vam donar trasllat d'aquesta queixa a la Presidència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, a fi que es pogués accelerar el procediment.

Posteriorment, ha comparegut l'interessat davant la nostra Institució, comunicant que ja s'havia dictat sentència, i per tant que quedava resolta la seva queixa.

Queixa 936/90

Què hi puc fer més?

El senyor A.M. exposà que havia sol·licitat del Jutjat de Primera Instància, mitjançant la seva representació processal en actuacions de judici executiu, la cancel·lació de l'embargament decretat sobre una determinada finca, ja que havia abonat tant el principal com els interessos i els costos produïts.

La sol·licitud, presentada l'any 1989, encara estava pendent de resolució un any després.

Per aquesta raó ens vam adreçar a la Presidència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya a fi de que es poguessin accelerar les diligències judicials interessades.

Posteriorment, vam rebre un informe en el qual s'adjuntava un ofici del jutjat interessat, pel qual se'ns comunicava que ja s'havia proveït el manament de cancel·lació de l'embargament, per la qual cosa, un cop informat d'aquesta resposta l'interessat, procedírem a arxivar la queixa.

2. Inexecució de sentències

Destaquem que els ciutadans exposen davant la Institució, dos tipus principals de queixes: la lentitud amb què es proveeixen els procediments i la manca d'execució de les sentències ja dictades.

Aquest últim any hem rebut també diverses queixes d'advocats que ens comuniquen les situacions que passen determinats jutjats, mancats dels mitjans personals i materials imprescindibles per exercir eficaçment les seves tasques. Aquestes mancances expliquen, encara que no justifiquen, les extraordinàries lentituds que es produeixen tant en el procés com en l'execució de les sentències, fins al punt que s'arriba a extrems de veritable indefensió.

Com a exemple d'aquestes qüestions, lentituds i inexecucions, recordem la queixa d'un ciutadà que l'any 1989 va instar la corresponent demanda en resolució d'arrendament d'un local de negoci. Cap a la tardor de 1990, es va donar per tancat el plet i es dictà sentència. Doncs bé: en el moment de redactar aquest Informe (febrer de 1991), ha tingut entrada a la nostra Institució un altre escrit de l'interessat, suplicant l'execució de

la sentència, per tal de poder disposar del seu local, d'una vegada. (Queixa 1018/90).

Altres tipus de queixes relatives a execucions de sentències són les derivades de procediments sobre accidents de circulació, en les quals moltes vegades els ciutadans triguen un, dos o més anys a cobrar les indemnitzacions acordades.

Queixa 81/90

La indemnització que no arriba

El promotor d'aquesta queixa, F.C., va presentar escrit davant la nostra Institució, en el qual exposava que, havent sofert un accident de circulació a l'octubre de 1985 i havent estat dictada sentència un any més tard decretant una indemnització a favor seu, encara no li havia estat liquidada la quantitat que per sentència li corresponia, malgrat les diverses gestions que havia fet davant el jutjat.

Admesa a tràmit la queixa, en vam donar trasllat a la Presidència del Tribunal Superior de Justícia a fi d'interessar-ne l'execució.

Posteriorment vam rebre l'informe notificant-nos que ja s'havia procedit a realitzar la indemnització, amb el pagament dels corresponents interessos legals a l'actor, per la qual cosa procedírem a arxivar la queixa.

Queixa 1405/90

No sé si ho veuré

El senyor P.R.M. va presentar escrit de queixa, pel qual manifestava que, havent patit un accident de circulació l'any 1979, del qual es derivà el pertinent judici de faltes, i havent-se dictat sentència l'any 1985 per la qual es resolvia una indemnització a favor seu, la sentència en qüestió encara no havia estat executada. Cal destacar que el promotor d'aquesta queixa és una persona de vuitanta anys.

Per aquests motius vam donar trasllat d'aquesta queixa a la Presidència de Tribunal Superior de Justícia de Catalunya.

A l'informe s'assenyalaven les particulars circumstàncies que envoltaven aquesta execució, ja que, en primer lloc, havia estat infructuós procedir contra la persona que va resultar condemnada, i posteriorment calgué adreçar-se contra el responsable civil subsidiari. De tot plegat derivà una sèrie d'incidències que dificultaven l'esmentada execució de sentència.

Malgrat aquestes dificultats, vam constatar que el jutjat feia totes les actuacions necessàries perquè l'interessat pogués cobrar la indemnització assenyalada, considerant aquest cas en vies de solució.

Cal esmentar que a l'informe tramès pel jutjat respecte a aquesta qüestió es fa referència directa (en explicació de la lentitud produïda) a la precària situació en què es troba l'oficina judicial, que no disposa de secretari titular ni de prous mitjans materials que permetin fer realitat l'esforç, que ens consta que es fa, per tirar endavant la gran acumulació d'assumptes pendents.

Malgrat això i les especials incidències que van concórrer en aquesta execució, no podem oblidar el temps transcorregut en aquest procediment, ni el dret d'aquest ciutadà a veure realitzada aquesta execució de sentència.

3. Situacions dels jutjats

Les oficines judicials es troben realment en moments molt difícils, ja que, a més d'arrossegar un gran endarreriment de causes judicials, continuen tenint problemes quant a mitjans materials i personals.

Sovint els ciutadans, tant en les consultes que ens formulen com en les seves queixes, ens comuniquen les mancances que hi ha en els jutjats.

D'especial gravetat va ser la situació que van passar els de Barcelona durant l'últim període de l'any: la manca de subministrament elèctric va ocasionar una paralització de les oficines judicials fins a l'extrem que només es mantenien la celebració de judicis ja assenyalats i les causes urgents amb presos. Aquestes deficiències de subministrament, manca de llum i calefacció, de funcionament d'ordinadors i fotocopiadores i altres màquines que depenen del subministrament elèctric, van comportar que finalment la Junta de Jutges de Barcelona acordés de suspendre les activitats i garantir tan sols serveis mínims.

Aquest moment difícil que viu l'administració de justícia i que ja denunciàvem en informes anteriors, amb situacions realment alarmants com l'esmentada de Barcelona, fa que tanquem el balanç de 1990 amb una gran preocupació.

Amb tot, hi ha motius que permeten ser optimistes, fonamentalment derivats de les transferències de serveis quant a mitjans materials, de l'Administració de Justícia a la Generalitat.

L'assumpció d'aquests serveis comportarà la creació de diverses gerències per la Conselleria de Justícia, que permetran que l'administració catalana conegui i controli les necessitats dels jutjats de Catalunya des d'una òptica molt més pròxima a la realitat. Confiam que la nova estructura que es crearà pugui donar una solució millor i més eficaç als problemes endèmics de les oficines judicials, i que en definitiva el servei públic de la justícia a Catalunya millorarà.

Es tracta, evidentment, d'una gran tasca que compromet l'administració de justícia, en un servei públic que és un dels pilars bàsics d'un Estat de Dret, però que en tot cas constituirà matèria a analitzar en informes posteriors.

Queixa 1273/90

Sense mitjans, poca cosa puc fer

Aquesta queixa, tramesa pel jutge de primera Instància i Instrucció d'una població de la rodalia de Barcelona, ens exposava la situació que travessava aquella oficina judicial: el jutge havia estat nomenat no feia gaire en règim de provisió temporal i la plaça que ocupava previsiblement seria proveïda aviat a favor d'un jutge titular, d'acord amb el que preceptua la Llei Orgànica del Poder Judicial.

A això s'havia d'afegir la precària situació del personal d'aquella oficina: necessitat d'ampliació de la plantilla, continus moviments d'interins i inestabilitat dels funcionaris titulars, que es trobaven pendents de trasllats en altres llocs, a petició pròpia.

Pel que fa a la situació del jutge, poc després el Consell General del Poder Judicial va prendre l'acord de nomenar-lo substituït per l'any següent i en el mateix Jutjat, la qual cosa permetia la seva continuïtat.

En tot cas, aquesta mena de situacions ens fan considerar que l'esforç que es fa en molts jutjats, si no va acompanyat de mitjans personals i materials, gairebé no comporta un avanç quant a l'endarreriment de causes judicials.

Queixa 1441/90

Advocats: entre l'espasa i la paret

Els promotors d'aquesta queixa, advocats en exercici al partit judicial de Rubí, exposen la precària situació en què es troba el Jutjat de Primera Instància i Instrucció d'aquella població.

A més de la gran acumulació d'assumptes pendents, la plantilla és insuficient, cosa que es veu agreujada per la gran mobilitat dels funcionaris, que fa que es generin encara més vacants.

Quant a les instal·lacions, no hi ha cap sala a disposició d'advocats i procuradors, ni per al fiscal; tampoc per al forense. El jutjat no disposa d'ordinador.

Les conseqüències de tot això, les patirà el ciutadà, que no sabrà quan s'executarà la sentència que li reconeix la indemnització d'un accident de circulació, o quan es dictarà sentència sobre el seu plet.

4. Justícia i menors

Malgrat la pràctica inexistència de queixes relatives als menors infractors (derivada de la seva mateixa condició), la Institució del Síndic va tenir des dels seus inicis una preocupació especial per aquest col·lectiu, ben demostrada en les múltiples visites als centres de menors del Departament de Justícia i en les diverses entrevistes tingudes amb el titular i els tècnics de la Direcció General de Justícia Juvenil i altres professionals que treballen en aquest camp.

Fruit d'aquests contactes i de les investigacions d'ofici han estat les reflexions que s'apunten seguidament amb la pretensió d'apuntar idees en la cerca de solucions de futur als greus problemes que envolten el món del menor delinqüent.

Entenem que tota actuació pública en aquest camp ha de tenir presents, almenys, els tres àmbits següents:

- l'àmbit familiar i social de l'infant
- l'àmbit policíac i jurisdiccional
- l'àmbit educatiu i corrector

Examinarem tot seguit cada una d'aquestes àrees:

a) L'àmbit familiar i social

A la secció dedicada als serveis socials (Secció 06), en el tema relatiu als menors ja es tracta en profunditat aquest aspecte, la qual cosa faria reiteratiu de presentar-ne un nou estudi en aquest apartat. Cal recordar, però, que les mesures que es puguin adoptar en qualsevol dels altres àmbits abans indicats, per vàlides que siguin, difícilment compliran l'objectiu de reinserció del menor delinqüent si, un cop complerta la mesura judicial, ha de tornar al mateix ambient que causà la seva conducta punible.

Òbviament, aquest és l'àmbit per excel·lència per al desplegament de totes les mesures de prevenció. En aquest àmbit, tot i reconèixer els esforços que es fan, és obligat de constatar que encara som molt lluny d'un mínim acceptable: ni la coordinació

entre administracions és la desitjable ni existeixen projectes conjunts per a la infància amb risc, ni tampoc s'incrementen i s'especialitzen en menors les xarxes d'atenció social (en especial els equips municipals de base), ni les administracions promouen la necessària implicació de la societat civil en el problema.

La manca d'actuacions eficaces en aquest àmbit genera un cercle viciós, clarament imaginable: la pressió de l'ambient afavoreix la delinqüència dels menors; el menor és detingut, jutjat i «re-educat» en el centre; finalment, torna al mateix ambient i el procés recomença.

b) L'àmbit policíac i jurisdiccional

Volem assenyalar el desfasament existent entre el nombre de menors infractors ingressats en un centre de justícia juvenil i la realitat social. Arran de les visites que hem efectuat als diversos centres de la Direcció General de Justícia Juvenil hem pogut constatar que la majoria estan pràcticament buits. D'una banda això comporta que evidentment es pugui treballar millor amb aquests menors, en tots els aspectes, però d'altra banda aquest fet evidencia una manca d'estructures, d'organització, etc., per part dels estaments implicats en la matèria: policia, mossos d'esquadra, jutges, etc.

Ningú no pot creure que el fet que als centres de menors no hi hagi una massificació sigui un reflex de la societat, en el sentit que a Catalunya no tenim delinqüència.

Des del moment que un menor comet uns determinats fets, considerats objectivament infraccions jurídic-penals, fins que arriba el moment que compareix davant el jutge, què li ha passat? Normalment, el menor arriba a presència del jutge per conducte de la policia, entre la qual els mossos d'esquadra; on es trenca, el circuit?

Creiem que és de cabdal importància que aquest circuit funcioni, perquè si, com sol passar, el menor arriba per primera vegada al centre després de deu detencions sense haver-se posat a disposició judicial i de diverses presències davant el jutge sense que li hagi estat acordada una ordre d'ingrés, quan finalment entra en el centre està tan desestructurat, que és molt més difícil poder iniciar i seguir amb ell un procés educatiu eficaç.

Quant a l'àmbit jurisdiccional, hem de reiterar les consideracions fetes als nostres informes anteriors, en els quals denunciàvem «l'obsolescència i fragmentació de la legislació en matèria de menors, que encara es regeix per una llei de 1948».

La jurisdicció de menors al nostre país ha estat ancorada en criteris tutelars i paternalistes que no poden conjuminar-se amb els principis i llibertats i drets de la Constitució i dels convenis internacionals en aquesta matèria.

Creiem que s'hauria de fer un esforç per adequar aquesta legislació als principis establerts a la Constitució i als convenis internacionals.

Les línies a seguir ja estan apuntades en la Convenció dels Drets del Menor, de 20 de novembre de 1989, recentment ratificada per l'Estat espanyol. L'article 40 de la dita convenció diu:

«1. Els Estats membres reconeixen el dret de tot infant de qui s'allegui que ha infringit la llei penal, o del qui en sigui acusat o declarat culpable, de ser tractat d'una manera que promogui el seu sentit de dignitat i vàlua, i que reforci el seu respecte pels

drets humans i les llibertats fonamentals dels altres; i tenint en compte la seva edat i la importància de promoure que l'infant es reinsereixi en la societat i que hi assumeixi una funció constructiva.

»2. Amb aquesta finalitat, i tenint en compte les disposicions pertinents de les normatives internacionals, els Estats membres han d'assegurar especialment:

»a) Que no s'allegui que cap infant ha infringit la llei penal, ni se l'acusi o se'l declari culpable per actes o omissions que no eren prohibits a la legislació nacional o internacional quan van ser comesos;

»b) Que tot infant de qui s'allegui que ha infringit la llei penal o sigui acusat d'haver-ho fet tingui almenys les següents garanties:

»I) Que serà considerat innocent mentre no se'n provi la culpabilitat d'acord amb la llei;

»II) Que serà informat amb promptitud dels càrrecs que se li imputen, directament o a través dels seus pares o tutor legal, i tindrà l'assistència legal o altra d'apropiada en la preparació i en la presentació de la seva defensa;

»III) Que la causa serà dirimida sense demora per una autoritat competent, independent i imparcial, o per un cos judicial en una audiència equitativa d'acord amb la llei i en presència d'un assessor jurídic o d'altre d'adequat, tret que es considerés negatiu per als interessos primordials de l'infant, tenint en compte especialment la seva edat i situació i la dels seus pares o tutors legals;

»IV) Que no serà obligat a donar testimoni o a confessar-se culpable; que podrà interrogar o fer que s'interrogui els testimonis contraris i obtenir la participació i l'interrogatori de testimonis de descàrrec en condicions d'igualtat;

»V) En el cas que es consideri que ha infringit efectivament la llei penal, que aquesta decisió i qualsevol mesura imposada en conseqüència sigui revisada per una autoritat o un òrgan judicial superior competent, independent i imparcial segons la llei.

»VI) Que tindrà assistència gratuïta d'un intèrpret si l'infant no comprèn o no parla l'idioma utilitzat;

»VII) Que la seva vida privada serà respectada plenament en totes les fases del procediment.

»3. Els Estats membres prendran totes les mesures apropiades per promoure l'establiment de lleis, procediments, autoritats i institucions específiques per als infants de qui s'allegui que han infringit la llei penal o que siguin acusats declarats culpables d'haver infringit aquelles lleis i en particular:

»a) L'establiment d'una edat mínima per sota la qual es presumirà que els infants no tenen capacitat per infringir les lleis penals.

»b) Sempre que sigui apropiat i desitjable, l'adopció de mesures per tractar aquests infants sense recórrer a procediments judicials, entenent que es respectaran plenament els drets humans i les garanties legals.

»4. Es disposarà de diverses mesures, tals com la cura, les ordres de protecció, d'orientació i supervisió, l'assessorament, la llibertat a prova, l'acolliment familiar, els programes educatius i de formació professional i d'altres alternatives a l'internament en institucions per assegurar que els infants són tractats de manera apropiada al seu benestar tant en les seves circumstàncies com en la infracció penal.»

Quant al procediment judicial, ja s'ha dit des de tots els estaments i professionals que treballen en aquest àmbit que no hi ha una harmonització amb els preceptes i principis recollits a la Constitució: en el moment de jutjar el jove i en el de la detenció, no es preveuen una sèrie de garanties, que sí que es consideren en la legislació penal dels majors d'edat.

Concretant, doncs: el que cal per tal que la defensa del menor sigui real i efectiva és l'adequació de les normes processals penals, que han de tenir com a finalitat la rigorosa aplicació al menor de les garanties i drets jurisdiccionals que es preveuen en l'article 24 de la Constitució Espanyola i pressuposen en conseqüència: principi de legalitat, dret a l'assistència i defensa d'advocat, l'eventual divisió en fases processals, i la rigorosa observança dels principis que impliquen la restricció de llibertat en el marc d'actuació d'un procés penal constitucionalment respectuós.

La pretesa finalitat educativa i no sancionadora del text refós no pot justificar la total absència de garanties que avui caracteritza l'actuació dels jutjats de menors, en la seva exclusiva activitat reformadora.

Quant a les mesures que s'imposen als menors, cal partir del seu contingut educatiu i regenerador. És inútil que s'imposin unes determinades mesures que es consideren educatives, si els menors sobre els quals recauen les veuen coactives.

El principi d'indeterminació de la mesura a imposar pel jutge al menor és recollit a l'article 18 de la Llei del Tribunal Tutelar de Menors, i ha estat molt criticat per tal com crea inseguretats jurídica. Però si bé es cert que aquesta indeterminació crea inseguretats jurídica, també ho és que en un sentit pedagògic no és possible determinar concretament la duració d'un procés educatiu, en el moment d'iniciar-lo. S'hauria de buscar un equilibri entre la seguretat jurídica i les necessitats i exigències d'una autèntica atenció educativa al menor.

D'altra banda, en visites efectuades als centres, hem pogut sentir diverses vegades als professionals que hi estan adscrits que els arriben nois amb una mesura de sis mesos, quan aquests menors necessitarien com a mínim un any d'estada per fer una feina educativa eficaç.

Fóra molt convenient, doncs, que el jutge, en imposar la mesura, comptés amb un equip interdisciplinari que col·laborés amb ell, per a l'estudi individual i social del menor i la proposta de mesures considerades més idònies al cas concret.

c) L'àmbit educatiu i corrector

El tractament de la delinqüència infantil i juvenil té un caràcter fonamentalment educatiu i d'atenció als menors infractors, en execució d'un mandat de l'autoritat judicial (art. 24. Llei 11/1985).

Una de les formes de tractament és la institucional, que consisteix a separar el menor del medi habitual i atendre'l en un centre destinat a la reeducació.

Dins de tots els àmbits que hem analitzat fins ara, el tractament institucional és el que es troba dins d'una més clara línia d'avenç i de progrés. Hem d'assenyalar l'esforç de l'administració catalana en aquest sentit, d'acord amb el que hem pogut constatar en les visites efectuades als centres dependents de la Direcció de Justícia Juvenil del Departament de Justícia.

Tot i així, hi ha aspectes que es poden millorar, com per exemple els relatius a la infraestructura dels centres: caldria tenir

en compte l'experiència dels educadors a l'hora de construir, decorar, rehabilitar centres, etc.

Quant a l'actuació judicial, cal que quan un menor ingressa al centre ja s'hi tingui constància de les causes de l'ingrés decretat.

També seria necessària una major relació amb els jutges per fer una valoració dels processos educatius així com també que aquests visitessin els centres per conèixer la seva realitat educativa.

Cal doncs seguir en la línia d'actuació ja iniciada, a fi de realitzar les intervencions educatives adequades a les necessitats dels menors, i ens congratulem que Catalunya, en relació amb la resta de l'Estat, sigui capdavantera en aquest àmbit, però sense oblidar la tasca a fer.

Per acabar, creiem que, en el camp del tractament d'aquests menors, és una necessitat inajornable de canviar d'una vegada els marcs jurídics vigents. Aquest canvi s'hauria de concretar en una llei bàsica del menor que considerés no sols els aspectes penals de seguretat, etc., sinó també, en primer lloc, els preventius, educatius.

Tot sistema legal per resoldre els problemes del menor s'ha de basar en una atenció específica d'aquest menor i l'entorn en què es produeix la seva existència, afavorint i potenciant actuacions i tasques conjuntes i simultànies en tot dos nivells. Aquestes actuacions han de ser a càrrec d'equips interdisciplinaris coordinats d'una manera racional.

Com a punt final, cal assenyalar la urgència d'una clarificació legislativa, amb visió unitària del problema, que determini amb precisió la competència dels òrgans jurisdiccionals i administratius, i al mateix temps que s'arbitrin formes de coordinació i cooperació de les diferents funcions que en matèria de menors tenen repartides aquests organismes.

En el moment de finalitzar la redacció d'aquest Informe, hem tingut notícia de la Sentència de 14 de febrer últim, del Tribunal Constitucional, en la qual es declara inconstitucional l'article 15 de la Llei del Tribunal Tutelar de Menors. Aquest article establia que «les sessions que se celebrin als Tribunals Tutelars de Menors no seran públiques i el Tribunal no estarà subjecte a les regles processals vigents en les altres jurisdiccions». Precepte totalment contradictori amb l'article 24 de la Constitució, que estableix el dret de «totes les persones» a tals garanties.

A la vista del pacte internacional de Drets Civils i Polítics i la Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets del Nen, l'alt tribunal fa ressaltar que el procediment de menors és «una variant del procés penal, els principis bàsics del qual han de respectar-se».

El mateix Tribunal reconeix que, amb aquesta decisió, es crea «una situació normativa fosca i fins i tot un buit normatiu, que únicament l'activitat del legislador pot omplir de manera definitiva». D'aquí que assenyali «la imperiosa necessitat que, d'acord amb el que preveu la disposició addicional primera de la llei orgànica del poder judicial, el Parlament procedeixi a reformar la legislació de menors». Mentrestant, «seran els mateixos jutges els qui hauran d'omplir el buit produït».

A la vista d'aquesta sentència, celebrem que el Tribunal Constitucional s'uneixi a les institucions i organismes que, com el Síndic, reclamen de fa anys la necessitat de reformar la vigent legislació de menors.

5. Món penitenciari: Insuficient informació als interns dels centres penitenciaris. Massificació.

Pels darrers informes del Síndic de Greuges, aquest Parlament ja té constància de la posició d'aquesta Institució davant la problemàtica que envolta el món penitenciari.

Aquest Parlament ja ha pogut comprovar que un dels aspectes que preocupen el Síndic, dins el marc de competències que té atribuïdes, és precisament el control i la supervisió de l'administració penitenciària, tenint en compte que la tasca desplegada per l'administració penitenciària s'adreça a un grup de ciutadans privats de llibertat a causa d'una resolució judicial, però que malgrat aquesta limitació continuen gaudint, en general, de la resta de drets fonamentals.

El Síndic, com els anys anteriors, ha atès les queixes i consultes que li han adreçat directament els ciutadans interns als centres penitenciaris o bé els seus familiars o advocats.

Les queixes rebudes fan referència als punts següents:

- Revisió de sentència
- Manca de mesures alternatives a la presó
- Article 60 del Reglament Penitenciari
- Sol·licitud de concessió d'indult
- Trasllat a altres centres penitenciaris
- Qüestions relatives a classificació penitenciària
- Treball penitenciari
- Situació dels presos preventius

El contingut d'un gran nombre de les queixes rebudes denota una insuficient informació per part del ciutadà internat en un centre penitenciari.

Moltes vegades el Síndic, en funció del contingut d'aquestes queixes, ha de limitar la seva funció a orientar els interns, és a dir, es converteix en un assessor que informa dels drets que té l'intern i les vies que té per exercir-los.

El ciutadà intern en un centre penitenciari es troba confús i no sap què ha de fer ni a qui es pot dirigir davant les possibles actuacions irregulars o situacions que poden atemptar contra els seus drets. Cal tenir en compte també el tipus de població que tractem, perquè la majoria prové dels nuclis més marginats de la societat. Això comporta una situació d'indefensió.

Volem assenyalar dues qüestions que afecten l'intern, quant a la insuficient informació: la seva situació processal i la seva situació penitenciària.

Creiem que quant a la insuficient informació que té l'intern respecte a la seva situació processal, es podria resoldre amb una major relació amb l'advocat defensor, i també tenir en compte tota la problemàtica que afecta els advocats d'ofici.

L'advocacia encara no ha pres plena consciència de la presència de la jurisdicció en l'estricta camp de l'execució de les penes privatives de llibertat.

És necessari i urgent comprometre's en aquesta tasca, continuant la defensa més enllà d'una sentència ferma. Només un compliment estricte del dret a la defensa, d'ençà que el procés penal s'inicia fins al compliment definitiu de la pena, evitaria la falta d'informació dels presos sobre la seva situació processal.

L'altre aspecte que volem remarcar és el relatiu a la insuficient informació de què pateixen els interns pel que fa als seus drets penitenciaris i a les mesures existents per exercir-los. Aquesta situació podria superar-se si s'intensificava la funció

pedagògica i l'atenció a l'intern, tal com preveu la nostra legislació penitenciària. Això és tasca fonamental dels equips de tractament i d'observació, dels educadors i els funcionaris adscrits als centres penitenciaris.

La desinformació a què ens referim continua essent una constant en el nostre món penitenciari, malgrat els esforços de l'administració perquè els principis constitucionals i legals siguin una realitat dins les presons.

Davant aquestes mancances concretes, cal perfeccionar els conductes existents, que de manera ordinària han de proporcionar la deguda informació a l'intern, i cal també implicar en aquesta tasca els advocats defensors dels interns, els organismes responsables de les diferents matèries, els equips de tractament i observació, els educadors i en general els funcionaris de cada centre penitenciari.

Dins aquest epígraf sobre el món penitenciari, interessa fer un breu comentari sobre la massificació dels centres penitenciaris:

Aquest any hem prosseguit les nostres visites als diversos centres penitenciaris de Catalunya, i hi hem pogut observar el gran volum d'obra que el Departament de Justícia hi promou en quasi tots: així, la reforma de la infermeria de la presó Model, la posada en funcionament del departament de dones del centre penitenciari de Lleida, les obres de construcció del Centre de Can Brians i altres obres de remodelatge i modificació. Amb tot, s'observa un increment de la població penitenciària que continua produint seriosos problemes de massificació en alguns centres, com Wad-Ras o la Model.

Les conseqüències d'aquesta massificació són tan greus com evidents: empitjorament de les condicions de vida, desbordament funcional de gairebé tots els serveis, agreujament de la situació penitenciària i de les condicions sanitàries i d'higiene, deteriorament dels edificis, increment d'agressivitat i perillositat, dificultat en el control de la població reclusa, etc.

També comporta, pel que fa als drets dels interns, una obstaculització en la programació i execució del tractament penitenciari, en dificultar l'aplicació eficient dels criteris legals i científics de classificació.

Tot i reconèixer els esforços de l'administració penitenciària en la creació de nous centres i en el remodelatge dels ja existents, considerem que cal continuar i aprofundir els canvis, incrementant les inversions econòmiques i humanes, perquè, si bé hi ha canvis positius, encara perduren situacions greus de massificació, generadora, per sí sola, d'importantes conculcacions dels drets fonamentals.

Queixa 1756/90

Rodes de reconeixement

El dia 26.11.90, un equip d'assessors d'aquesta Institució van donar una conferència al Centre Penitenciari de Wad-Ras dins el programa «Mes del dret». En el col·loqui que va tenir lloc després, una de les internes suscità una qüestió que fins aleshores no havia estat advertida pel Síndic. Es referia a la imposició de l'assistència de les internes —com a comparses— a les rodes de reconeixement pels jutges, situació que es produïa sense demanar la seva autorització i sense explicar-los ni tan sols el motiu ni el lloc on eren conduïdes.

Atès que el fet de no informar les internes sobre el motiu de la conducció provocava una situació d'indefensió greu, i que la participació no voluntària i com a comparses en les esmentades rodes de reconeixement no resultava pas legítima, i considerant també que aquest fet es podia produir a tots els centres penitenciaris, el Síndic acordà d'iniciar una actuació d'ofici.

La coneguda tramitació va comportar la sol·licitud d'informe al Departament de Justícia, que va respondre en els termes següents:

«D'acord amb la informació que ha tramès la directora del Centre Penitenciari de Dones de Barcelona es desprèn que el proppassat mes de novembre en aquell Centre Penitenciari es va rebre del Jutjat d'Instrucció núm. 29 de Barcelona un ofici mitjançant el qual es requereix la Direcció del Centre per procedir al trasllat a roda de reconeixement de quatre internes d'unes determinades característiques. La directora del Centre va sol·licitar autorització al jutge de Vigilància Penitenciària núm. 2 de Barcelona per tal de poder realitzar aquest trasllat. El trasllat va ser autoritzat, per la qual cosa, en compliment de les resolucions judicials, la Direcció del Centre el va portar a terme.

»En data 5 de desembre de 1990 el Jutjat d'Instrucció núm. 21 de Barcelona va trametre telegrama al Centre Penitenciari de Dones de Barcelona sol·licitant un nou trasllat de quatre internes per a una roda de reconeixement. En aquest cas es va seguir el mateix procediment, sol·licitant autorització al jutge de Vigilància Penitenciària, autorització que es va concedir.

»En data 12 de desembre del mateix any el Jutjat d'Instrucció núm. 21 va trametre un nou telegrama sol·licitant el trasllat de quatre internes a una roda de reconeixement, però aquesta vegada hi afegia que les internes fossin informades del motiu del trasllat i que, en tot cas, no fossin traslladades si no hi estaven d'acord. Per la qual cosa, no s'hi van traslladar, ja que les internes no hi van donar el seu consentiment.

»Es donaran instruccions als centres penitenciaris per tal que en el futur no es procedeixi al trasllat de cap intern per aquests motius sense la seva conformitat. Tot i comptar amb la conformitat de l'intern, es demanarà ordre judicial de trasllat amb la identificació completa dels reclusos».

El Síndic, en constatar que a partir d'ara es donaran instruccions als centres penitenciaris perquè en el futur no es procedeixi al trasllat de cap intern sense la seva conformitat, va donar per acabada la seva actuació i va demanar al Departament de Justícia que el mantingués al corrent de les instruccions que es donin als centres penitenciaris en aquest respecte.

6. Manca de mesures alternatives a la presó

La problemàtica que presenta aquest epígraf es repeteix anualment.

El fet que el Síndic hagi de denunciar, un any i un altre a conseqüència de les queixes que rep, que hi ha ciutadans que són citats a complir sentències al cap de vuit anys o més des del moment de l'acte punit, denota que la situació continua essent greu.

L'augment del nombre de queixes d'aquest tipus rebudes l'any 1990 ens obliga a reiterar aquesta problemàtica del ciutadà que ha delinquit fa temps i que, després d'haver-se reintegrat plenament a la societat, haver format una família digna i tenir una feina estable, es troba que, al cap de molts anys, és obligat a complir una condemna que, en tals condicions, òbviament, no té res d'integradora.

La privació de llibertat en què es basa principalment el nostre sistema punitiu no té sentit en determinades circumstàncies. No té sentit que sigui l'única solució, quan hauria de ser l'últim recurs.

En la legislació espanyola vigent, partim d'una mancança quasi absoluta de «les mesures alternatives a la presó», que tan sols preveu els recursos més tradicionals per disminuir en determinats supòsits els efectes d'una condemna a pena privativa de llibertat, com ara «la remissió condicional» i la «llibertat condicional». El projecte de llei orgànica del Codi Penal ha fet un considerable esforç tractant de donar resposta a les exigències constitucionals. No obstant això, cal constatar que en aquesta futura legislació penal no es preveu la totalitat de les mesures alternatives a la presó que trobem en el dret comparat o que han estat proposades per la doctrina.

Dins les situacions que reclamen mesures alternatives a la presó es destaquen les relatives als ciutadans que van delinquir quan estaven sotmesos a drogaaddicció i que, al cap d'anys, ja plenament desintoxicats, han de complir una condemna a pena privativa de llibertat, posant-se en perill l'estabilitat personal i professional tan difícilment aconseguida.

És, doncs, necessari que, al marge d'adoptar les mesures necessàries per desbloquejar la situació de lentitud de la jurisdicció penal, es produeixi una millora del nostre sistema punitiu en la línia seguida per altres països del nostre entorn, per tal de garantir un dels fins clàssics de la pena i que ja reconeix l'article 25 de la Constitució, com és la reinserció social del delinqüent.

Queixa 913/90

Citat per complir sentència

El senyor G.S. s'adreça al Síndic per plantejar que ha estat condemnat a deu anys i set mesos de presó per uns fets de falsedat i estafa succeïts fa vuit anys.

Ens exposa el problema de la situació familiar en què es troba: la seva dona va abandonar el domicili conjugal l'any 1986; es va signar un conveni de separació l'any 1987 i des de llavors no en sap res; les filles del matrimoni, de 13, 12 i 8 anys estan a càrrec seu i a hores d'ara no té cap familiar amb qui deixar-les. L'interessat treballa en una companyia d'assegurances.

Per complir l'esmentada condemna es va presentar voluntari al C.P. de Quatre Camins.

L'interessat demanava complir condemna de la manera més atenuada possible, per poder atendre les seves filles, que automàticament —ens deia— es convertien en víctimes innocents del seu passat, i també per poder continuar treballant.

Estudiat aquest assumpte, el Síndic va recomanar que, ateses les circumstàncies de l'intern, es considerés la conveniència de classificar-lo en tercer grau (règim obert), i que la proposta de classificació no es demorés més que el que regula la normativa penitenciària.

La resolució de la Direcció General de Serveis Penitenciaris i Rehabilitació va ser positiva quant a l'obtenció del tercer grau.

Queixa 1582/90

Tornar a començar

La senyora E.B. es va adreçar a la Institució per exposar la situació que afectava el seu marit.

La interessada ens exposà que el seu marit, J.S., és una persona amb un fort desequilibri emocional que el va portar al consum d'heroïna i, per derivació, a la delinqüència. Havia estat condemnat a complir 61 dies de presó, sentència contra la qual havia apel·lat davant l'audiència.

L'interessat, però, en el moment de dictar-se tal sentència, es trobava pràcticament rehabilitat i tenia una feina estable.

No se li pot aplicar la redempció condicional, perquè és reincident.

La interessada sol·licitava la intervenció del Síndic perquè, si l'Audiència no revocava la sentència, gestionés l'aplicació de mesures alternatives amb la finalitat d'evitar l'ingrés a la presó.

Estudiat el cas i constatat que al senyor J.S. no li era aplicable la redempció condicional pel fet de ser reincident, el Síndic s'ha hagut de limitar a atendre la interessada i informar-la de les competències de la Institució i de la situació de la legislació penal vigent.

7. No per haver-ho dit cal no repetir-ho

En l'Informe que vam presentar l'any passat dedicàvem un epígraf a l'article 60 del Reglament Penitenciari i un altre a l'aplicació de l'article 70 del Codi Penal.

Lamentablement aquest any s'han plantejat davant el Síndic i davant l'opinió pública situacions, queixes i veritables lamentacions no solament per part d'interns o familiars d'interns, sinó per metges, funcionaris, periodistes, articulistes i pensadors, juristes, advocats, jutges i fiscals.

Aquest fet demostra —al nostre entendre— que per una banda s'ha avançat molt poc en relació amb el que denunciàvem l'any passat i, de l'altra, que l'opinió pública s'ha sensibilitzat profundament, la qual cosa constitueix una esperança de canvi i d'aprofundiment en la interpretació dels principis ètics i morals que inspiren la redacció de la norma i que advocàvem en el nostre anterior Informe.

En les queixes i actuacions en què hem intervingut per raó de problemes derivats de l'aplicació de l'article 60 del Reglament Penitenciari (en el cas de «malalts molt greus, amb sofriments inguaribles»), els interessats han estat sempre persones afectades per la SIDA o bé per malalties concomitants, i sovint la situació jurídica de l'intern era de les previstes i estudiades per l'article 70 del Codi Penal (compliment successiu de condemnes i establiment de normes per a la seva aplicació).

En totes les actuacions hem pogut observar que els problemes que exposàvem l'any passat, en epígrafs concordants, substancialment es mantenen i en algun cas s'han agreujat.

Així com l'any passat dèiem que «hem pogut observar els esforços que han hagut de fer i fan, tant els responsables tècnics

com els jurídics per buscar cabuda, dins l'expressió de l'article 60, a situacions que humanament són absolutament justificades mentre que el seu suport tècnic i jurídic esdevenia feble», i, «en altres casos, els esforços integratius i la gestió burocràtica no han permès —per la urgència del temps— que algun malalt afectat per la SIDA o malalties concomitants no hagi pogut morir acompanyat dels seus i en un ambient més dignificant que el d'un centre penitenciari o hospital penitenciari», aquest any hem d'afegir-hi una nova reflexió.

Hem observat que, quan per aplicació de l'article 60 del Reglament Penitenciari, un intern (penat) és lliurat a la família, és la mateixa família que no pot fer-se'n o haver-se'n fet càrrec, al cap d'un temps no pot «dominar» el malalt, que, fugint de la tutela familiar torna a delinquir tot buscant la droga que l'ha portat a la seva situació.

Si hem recorregut a l'expressió «no pot dominar el malalt» és perquè ens volem valer de les paraules de la mare d'un dels interns que aquest estiu, a la presó Model de Barcelona, moguts per la desesperació, van protagonitzar uns fets que tothom va lamentar (exp. 1224/90 en relació al 1223-1225- i 1232/90).

Aquesta mare explicava que uns dels dies que va anar a visitar el seu fill a la presó Lleida II li van comunicar que aquest, l'endemà, sortia de la presó en aplicació de l'article 60.

Aquesta mare va tenir el fill a casa uns 20 dies, al cap dels quals, en una revifalla, es va escapar unes hores de casa. Aquesta estona li serví per delinquir i poder comprar-se droga. Detingut posteriorment, tornava a ser, en qualitat de preventiu, intern a la Model.

Situacions com aquesta van fer que haguéssim de prosseguir la tasca de reflexió, de tenir converses amb metges i documentar-nos científicament i també jurídicament. Una vegada estudiada aquesta documentació, continuem constatant les dificultats que hi ha a l'hora de prendre la decisió d'aplicar l'esmentat article 60.

Amb tot, hem de dir que, de fet, aquest article no pretén un alliberament sense condició del pres malalt inguarible, sinó que representa una autèntica alternativa a la presó, específica per a aquest malalt, i per tant cal preveure, en l'acte judicial aplicatori d'aquest article, la veritable mesura alternativa.

La norma no ho regula ben bé així, però entenem que en la interpretació s'ha de tenir en compte l'esperit que va moure el legislador a redactar-la, que no és altre que el d'una mort digna.

Queixa 568/89 en relació al 716/85 i 582/86.

Una mort digna

O.V. va ser notícia als diaris l'agost passat.

L'O. havia entrat, per primera vegada a la presó quan tenia 16 anys. Ara en tenia 27 i feia tres mesos que estava intern a l'Hospital Clínic de Barcelona ocupant un dels llits reservats als interns a la presó Model de Barcelona, afectat greument de diverses malalties concomitants amb la SIDA.

L'O. fou un dels primers interns que vam conèixer quan l'any 1984 vam iniciar la nostra tasca.

Per l'O. s'havien interessat molts professionals del dret, del treball social i especialment la seva mare, una dona procedent de l'Andalusia rural, amb poca formació, però dotada d'una intel·ligència intuïtiva extraordinària.

Ara fa un any l'O., gaudint d'un permís penitenciari, va venir a la seu del Síndic per agrair les gestions i l'interès que ens preniem per ell. Era un home —no un nen, com l'any 1984— d'1,90 m, prim, ample d'espatlles, ros, d'ulls blaus penetrants, i la seva imatge era més la d'un actor de cinema que no la d'un drogaadicta, malalt i abocat a la marginació i la delinqüència.

Cinc mesos després, la malaltia —l'únic que regala la droga— l'havia anat consumint i, ja sense forces, era ingressat primer a la infermeria del centre penitenciari, i després a l'hospital. Els metges no podien fer-hi res, i com que l'hospital no era per a malalts terminals, s'imposava donar-li l'alta.

Gràcies a la informació rebuda per la premsa i la família, el Síndic féu gestions per saber si a l'O. se li podia aplicar l'article 60 R.P. Les autoritats penitenciàries ens van indicar que tot estava preparat per a la concessió del tercer grau penitenciari —requisit necessari per a l'aplicació de l'article esmentat— i la sol·licitud d'aplicació de l'article 60 ja s'havia començat a tramitar; però, pels acostumats problemes de relació amb l'Administració de Justícia, la tramitació semblava que s'allargaria.

Superades les lentituds que en aquell moment agreujaven les vacances, a l'O. se li va concedir la llibertat desitjada, però la seva situació mèdica no li permetia d'anar a casa.

La mare, intuïtiva, s'havia mogut prop de les autoritats mèdiques, Creu Roja, assistents socials del barri i l'IRES; era plenament conscient que no podia portar el fill amb ella.

La Direcció General de Serveis Penitenciaris va obtenir, amb l'ajuda de tots, que l'O. fos ingressat en un hospital dedicat als malalts terminals, però a Vic, just a 70 km de Barcelona, lloc de residència de la família. Més a prop havia estat impossible trobar un llit on morir dignament.

La professionalitat i la bona disposició de tots els professionals del centre hospitalari va permetre que l'O. pogués ingressar des del mes d'agost en aquell Hospital i estar-hi en condicions molt positives per un malalt terminal com aquell.

El Síndic el va visitar tant a l'Hospital Clínic de Barcelona com al cap d'un mes a l'Hospital de Vic. Aquell home alt i fort amb imatge d'actor de cinema, s'havia convertit, en un esquelet vestit de pergami, les cames paralizades, el peus en forma de pinya, els braços i les mans llargues, gairebé inertes acabaven en cinc dits torts i guerxos que no eren gairebé capaços de sostenir una cullera o un got.

El calvari de l'O., de la mare, i dels professionals de l'Hospital de Vic acabava una matinada del passat mes de gener, tot justa iniciada la redacció d'aquest Informe.

Encara ressonen a les nostres orelles les converses tingudes amb l'O. en les que demanava justícia pels qui l'havien induït i proporcionat la primera droga i demanava als metges que aprofitessin per investigar amb ell per poder salvar a altres.

8. Complir la pena de presó el més a prop possible del domicili familiar

El problema relatiu al món penal i penitenciari que es presenten davant la Institució se solen repetir un any darrere l'altre.

Per això no és estrany que en els successius informes que el Síndic presenta al Parlament haguem d'insistir en exposicions fetes i reflexions reiteratives.

La reiteració i repetició d'exposicions, fets i argument ens ha de fer adonar que els problemes segueixen essent substancialment els mateixos, tant perquè són de difícil solució quant perquè l'inici de solucions donaran fruit a llarg termini.

Les constatacions de les deficiències, per reiterades que siguin, han de quedar incloses en el nostre informe car l'haver-ho dit ja, no ens exonera de l'obligació moral i legal, per raó del mandat, de cercar solucions.

La Llei Orgànica General Penitenciària (art. 12) i el seu reglament (art. 9) estableixen, entre altres coses, que en cada «àrea territorial que es designi» que tant com sigui possible han de coincidir amb els que constitueixen l'Estat de les Autonomies, es procurarà que hi hagi el nombre suficient d'establiments, per «satisfer les necessitats penitenciàries i evitar el desarrelament social dels penats».

Malgrat l'increment de places penitenciàries a Catalunya en els últims anys i la previsió de noves places amb la propera inauguració del nou centre penitenciari de Can Brians, al Baix Llobregat, el nostre país és i serà encara deficitari en nombre de places penitenciàries.

Això fa que segueixin arribant queixes i peticions de trasllat d'interns des de centres penitenciaris d'arreu de l'Estat cap a centres de Catalunya perquè els interessats han iniciat els trànsits fa molt de temps, inclòs anys, o no han tingut resposta o excepcionalment aquesta ha sigut negativa.

Aquest any el nombre de queixes no ha sigut inferior als anys anteriors, si bé de les dades que tenim, el nombre d'interns en centres no catalans ha minvat en relació a les dades que facilitàvem i comentàvem en els nostres informes dels anys 1987 i 1988.

De tota manera una situació ocorreguda durant aquest any posa de manifest que les dificultats per complir amb aquest principi que comentem no vénen donades solament per la manca de places penitenciàries, sinó també per raons legals.

La norma continguda en la Llei Orgànica General Penitenciària va dirigida als penats, o sia als presos sobre els que recau sentència ferma, i no als presos preventius, o sia els que preventivament estan privats de llibertat.

Així doncs, un grup d'interns sobre els que requeia acte de presó, inculpat de comissió de diversos delictes que per llei han de ser jutjats per l'Audiència Nacional amb seu a Madrid, i —malgrat que els actes eren comesos a Catalunya—, han hagut de restar interns en centres pròxims a la capital de l'Estat essent inútils totes les gestions fetes pels familiars i la bona disposició mostrada pel Departament de Justícia, perquè els interessats fossin traslladats a Catalunya.

Una vegada més cal que insistim en la necessitat de seguir en la política de construcció de noves places penitenciàries i en la petició d'agilitació dels procediments judicials de caire penal i l'aplicació humanitzadora de les normes processals.

Cal recordar, finalment, que el Reial Decret núm. 1436/84 de 20 de juny (BOE n° 181 de 30 de juliol del 1984 rectificat BOE de 9 d'agost del mateix any) fa especificitat de la normativa «provisional» de coordinació de les administracions penitenciàries i que en concret l'article 4.3 preveu que:

«Si un establecimiento, por clasificación o destino penitenciarios, propone traslado de un interno a un ámbito territorial de otra Administración, tramitará la propuesta a su propia Administración, quien podrá resolver con destino a un establecimien-

to de su competencia o, en su caso, dirigirla a la otra Administración, quien sólo podrá oponerse a ella por considerarla impropia o por carencia de plazas, según las capacidades máximas previamente establecidas».

Entenem que les peticions de trasllat que siguin denegatòries s'han de comunicar a l'interessat i no com en repetides ocasions succeeix que l'intern no té coneixement de la fi de la seva sollicitud, agreujant, d'aquesta manera l'angoixa penitenciària de l'intern i de la seva família.

Queixa 300/90 i 791/89

Tenir el fill empresonat a Alcalá-Meco

Un grup de pares que tenen els fills empresonats, pendents de judici, al centre penitenciari d'Alcalá-Meco, a part de posar en coneixement del Síndic diverses situacions que, al seu entendre, contravenien la Llei Orgànica General Penitenciària (LOGP) i les més elementals normes relatives als drets fonamentals de les persones, exposaven l'angoixa permanent en què viuen a causa de la dificultat de concretar si el dia en què tenen concedida una visita col·lectiva o de tipus «vis a vis» aquesta es podrà dur a terme.

Amb independència de la concessió de la visita, s'han trobat sovint amb canvis d'última hora que han deixat sense efecte la possibilitat de la visita, amb la qual cosa han fet el viatge en va.

Aquests fets, que es van produir el 9 de març, segon ells no eren aïllats, sinó que sovintejaven durant l'any.

El Síndic va trametre la queixa al Defensor del Poble, el qual la tramità. Tot i així, volem deixar constància en aquest Informe i explicar amb tota la concreció possible «l'aventura» que significa tenir un fill en aquesta situació.

Per poder anar al C.P. d'Alcalá-Meco i comunicar amb el fill, la família que viu a Barcelona, ha de fer l'itinerari i les despeses següents:

S'ha de poder aprofitar els beneficis dels dies qualificats «blaus» per la RENFE per beneficiar-se del descompte. Podem començar el viatge amb el tren Costa Brava Express a l'estació de Sants.

Si bé a Alcalá el tren hi para, per poder tenir el descompte, s'ha de comprar bitllet d'anada i tornada fins a Madrid.

El preu del bitllet (març 1990) era de 8.900 pessetes.

El tren surt de Barcelona a les 9.20 del vespre del divendres i arriba a Alcalá l'endemà, dissabte, a dos quarts de 7 del matí.

D'Alcalá surt un autobús: el bitllet costa 55 pessetes.

Així es pot arribar al Centre penitenciari entre les set i dos quarts de vuit del matí del dissabte.

Per tornar, cal fer-ho amb Talgo, que surt de Madrid el dissabte a un quart de quatre de la tarda, i com que no té parada a Alcalá, cal anar-lo a agafar a Madrid.

Per això, primer cal agafar un taxi des del Centre Penitenciari (en aquella hora no hi ha autobús, perquè les comunicacions acaben tard) fins a l'estació d'Alcalá: 700 pessetes.

Després, agafar el tren fins a Madrid: 180 pessetes.

Finalment el tren arriba a Barcelona a les 10,10 del vespre i cal tornar a casa amb metro o autobús: 55 pessetes.

En total, hem pagat 9.890 pessetes solament per un viatge que ha durat 25 hores com a mínim, per poder veure el fill durant uns vint minuts.

9. Els dipòsits municipals de detinguts

El dia 19 de desembre de 1990, vam presentar al registre del Parlament el primer informe especial emès pel Síndic en mèrit del que preveu l'article 30.4 de la Llei 14/84 de 20 de març, reguladora de la nostra Institució complint així el compromís pres amb aquest Parlament tant en l'Informe de fa dos anys com en la nostra darrera compareixença davant la Comissió del Síndic de Greuges, el dia 6 de juny de 1990.

L'informe ha estat publicat en el Butlletí del Parlament del dia 31 de gener de 1991 (BOPC n° 233 - III Legislatura, període intermedi) i a l'hora de redactar aquest Informe resta pendent de ser debatut. També ha estat publicat, per la Institució, com a llibre, amb el qual iniciem la col·lecció Alexandre Galf.

En aquesta col·lecció, el Síndic pretén publicar informes monogràfics dedicats a temes estudiats per la Institució.

Amb el nom d'Alexandre Galf adoptat per a la col·lecció, no pretenem tan sols recordar i honorar el gran pedagog, sinó, l'erudit, investigador i historiador de les institucions catalanes.

L'informe consta de dos llibres i vuit annexos.

El llibre primer comprèn un estudi jurídic que tracta els antecedents històrics, fa una anàlisi jurídica de la reglamentació dels dipòsits municipals de detinguts i n'exposa la situació actual a Catalunya, per acabar amb unes conclusions i recomanacions.

El llibre segon comprèn un estudi dels quaranta-nou districtes judicials de Catalunya amb indicació dels que estan obligats a disposar de dipòsit municipal de detinguts seguint l'ordre establert per la Llei 38/1988 de 28 de desembre, de Demarcació i Planta. Cadascun dels districtes estudiats conté un mapa de situació del districte, un apartat amb les dades objectives de capitalitat, nombre d'habitants, nombre de municipis que agrupa i la superfície del districte; el segon epígraf és dedicat a l'estudi del districte, amb indicació de modificacions sofertes en relació amb l'antiga regulació i les característiques concretes del districte; el tercer apartat descriu el dipòsit de detinguts; en el quart, tractem com s'utilitza la dependència municipal, i al cinquè es recull l'opinió de l'ajuntament relativa a la competència i els problemes que aquest exercici comporta.

Els annexos són un conjunt de les dades que van servir per a la confecció dels dos llibres de l'informe.

Diversos expedients d'ofici

Anàlisi de la realitat dels dipòsits de detinguts a través del treball de camp

Vistos un per un i recollides les dades de tots els dipòsits municipals de detinguts, hi poguérem constatar les mancances i les deficiències de tota mena que presenten els locals i el servei de dipòsit.

Incloem aquí l'anàlisi dels problemes detectats, agrupats per llurs característiques comunes i que forma part de l'epígraf IV del llibre segon de l'informe a què fem referència.

a) Els districtes judicials i els dipòsits de detinguts

A Catalunya hi ha 49 districtes judicials i tots tenen capitalitat assignada.

D'aquests 49 districtes, 25 són de l'Audiència de Barcelona, 9 de Girona, 7 de Lleida i 8 de Tarragona.

Amb l'entrada en vigor de la Llei de Bases de Règim Local, dels 49 municipis cap de partit judicial, cinc (Barcelona, Tarragona, Lleida, Girona i Figueres) foren exclosos de l'obligació de tenir dipòsit municipal de detinguts, per tal com ja tenien centre penitenciari en el seu terme municipal.

En aquestes ciutats, els detinguts són ingressats a les comissaries de la policia nacional o a centres de la guàrdia civil i presentats davant el jutge de guàrdia.

Un sisè municipi, Granollers, amb la inauguració del centre penitenciari de Quatre Camins, situat en el seu districte judicial, va clausurar el dipòsit que tenia perquè considerà que li era d'aplicació el règim especial de les altres ciutats ja esmentades. Aquesta situació és estudiada a l'epígraf II-2 lletra d) del llibre I d'aquest mateix Informe.

Així, doncs, si acceptem el plantejament de Granollers, són 43 els ajuntaments obligats a tenir dipòsit de detinguts.

D'aquests 43, hi ha 31 municipis cap de partit que tenen dipòsit i 12 que no en tenen. Així doncs, Martorell, Sant Boi de Llobregat, Santa Coloma de Gramenet, Cerdanyola del Vallès, Cornellà de Llobregat, Gavà, Mollet del Vallès, Esplugues de Llobregat, El Prat de Llobregat, Sant Feliu de Guíxols, Gandaia i Falset no disposen d'aquest servei.

Cal fer notar que, llevat de Santa Coloma de Gramenet, tots els altres municipis són capital de districte, en mèrit de la Llei de Demarcació i Planta, amb efectes de 28 de desembre de 1989, i que, com consta en el resum de l'expedient 1433/89 (vegeu annex número 1) amb anterioritat a l'entrada en vigor de la delegació de la competència no van ser advertits de l'obligació de disposar de dipòsit de detinguts; no van ser tampoc informats de cap característica d'aquest servei ni els fou ofert cap criteri sobre l'exercici de la competència delegada.

En resum, de les 49 capitals de districte de Catalunya, n'hi ha 43 que indiscutiblement tenen l'obligació de disposar de dipòsit de detinguts. Dels municipis afectats per aquesta situació, només 31 compleixen el precepte de la llei.

b) L'emplaçament dels dipòsits

Hem localitzat tretze dipòsits a les casernes de la policia local: Manresa, Arenys de Mar, Igualada, Berga, Vilafranca del Penedès, Sabadell, Terrassa, Sant Feliu de Llobregat, l'Hospitalet de Llobregat, Rubí, Olot, Blanes i Reus. N'hi ha vuit d'instal·lats a l'edifici que ocupen els jutjats: Vic, Santa Coloma de Farners, Cervera, La Seu d'Urgell, Vielha e Mijaran, Solsona, El Vendrell i Tortosa; tres més són al mateix edifici de l'ajuntament: Ripoll, Amposta i Valls; set el tenen en un edifici que no correspon ni al jutjat, ni a l'ajuntament ni a la policia local: Badalona, Vilanova i la Geltrú, La Bisbal d'Empordà, Puigcerdà, Tremp, Balaguer i Mataró.

c) Disponibilitat de places

A Catalunya els 31 dipòsits de detinguts existents tenen un total de 251 places teòriques, amb les quals s'ha d'atendre un cens de 2.692.088 habitants: la relació és doncs d'una plaça per cada 10.725 habitants.

Per audiències provincials, les capitals dels districtes de Barcelona que tenen dipòsit tenen una plaça per cada 11.957 habi-

tants; les de Girona, una per cada 6.577; Lleida, una per cada 5.923, i Tarragona, una per cada 14.179.

Aquestes *ratio* són calculades, com hem dit, sobre el cens dels districtes que tenen capital amb dipòsit; se n'han exclòs, per tant, els districtes que no en tenen.

De tota manera, hem observat que en certs dipòsits, com el de La Bisbal d'Empordà, en dues cel·les s'habiliten nou matalassos (no hi ha llits), però l'ajuntament reconeix que en determinats moments s'hi han fet «dormir» dotze o tretze detinguts. En altres dipòsits, com és ara Vic, en una cel·la de cinc metres quadrats hi ha sis llits; a Mataró, la mida de les cel·les ha permès posar fins a nou llits en una mateixa cel·la.

Cal aquí també fer esment del comentari que ens va fer la jutgessa de Santa Coloma de Farners (on el dipòsit no té sinó una cel·la amb un sol llit), que, en una actuació de l'estiu de 1989, va haver d'habilitar la sala de vistes com a dipòsit de detinguts (es va produir una detenció de 15 o 17 persones). Un dels advocats que intervingueren en els sumaris subsegüents ens admeté que els interrogatoris d'aquells detinguts van constituir un vertader fracàs en la investigació. La seva frase, lapidària, s'ha de reproduir: «És obvi que amb les hores que van tenir els detinguts per posar-se d'acord, al final ho van tenir tan clar, que ni jo mateix no vaig poder saber mai la veritat. Amb això, ni l'acusació ni la defensa no serveixen de res».

Si la detenció preventiva té diverses finalitats (des de la primera mesura —perseguir el delict— fins a la protecció de l'acusat), amb aquesta oferta de places no es podrà arribar mai a una investigació precisa del possible delict.

d) El concepte físic o arquitectònic del dipòsit

No s'ha establert cap norma que determini com ha de ser un dipòsit municipal de detinguts. Exceptuant les directrius contingudes al pla d'obres de 1851, al qual es fa referència en l'epígraf I d'aquest informe, mai no s'han especificat les característiques arquitectòniques o físiques de les instal·lacions on s'ha de prestar aquest servei. Així hem localitzat alguns dipòsits que, ja en el moment de ser construïts, foren concebuts amb departaments separats d'homes i de dones. Com ara el de Mataró —repetim que l'edifici va ser pensat com a presó i sota uns criteris que responien a les anomenades idees «panopticon», inspirades per Jeremy Bentham— i Tortosa —a l'hora de construir l'edifici dels jutjats, s'hi va preveure una zona per a detinguts que, com a anècdota, tenia fins i tot comunicació especial amb la capella on cada diumenge es deia missa, i el recinte presentava les característiques d'un petit centre penitenciari. També respecten el criteri de separació alguns dipòsits de nova construcció, com ara, de Manresa —construït el 1990 i pensat amb aquest criteri. Altres dipòsits han perdut aquesta característica com, el de Vic —on el consistori, després d'un incendi provocat fa uns anys, va tancar el departament de dones—, o el d'Arenys de Mar —on es produí un accident semblant.

Els altres vint-i-sis dipòsits no responen a cap concepte concret.

En general, les instal·lacions són un conjunt de cel·les de vegades situades en un soterrani (com a Amposta o Terrassa) on, no essent possible saber si és de nit o de dia, la il·luminació ha de ser sempre artificial; n'hi ha, així mateix, de situats en plantes semisubterrànies on amb prou feines arriba la claror natural (com per exemple a Blanes, Tremp o Vielha).

En alguns casos, aquestes cel·les són individuals (com per exemple a Ripoll o Solsona); també n'hi ha de dobles (Manresa o Vilafranca del Penedès) i, en certs dipòsits, alhora en trobem d'individuals, de dobles o de plurals (com a Tortosa o Tremp).

Tampoc l'ocupació d'una cel·la no respon a la superfície o volum necessaris. Hem trobat cel·les (com a Vic) que en un espai de cinc metres quadrats s'ha encabint sis lliteres.

No hi ha tampoc cap criteri unificat sobre els elements sanitaris de la cel·la. A vegades el WC i el lavabo són a l'interior de la cel·la, però no són infreqüents els casos en què aquestes instal·lacions sanitàries se situen a l'exterior.

Com aquests exemples, podríem exposar molts més, que explicarien prou com cada ajuntament ha creat un dipòsit segons criteris de possibilitat més que no pas seguint una idea o un concepte arquitectònic que resolguin les necessitats reals.

En alguns dipòsits també s'hi troben altres dependències, com sales de visites o de reconeixement, sales de vigilància, administratives o d'altres usos, però, no responen mai a un clar criteri d'unificació de serveis judicials.

d-1) Els serveis sanitaris: WC, lavabos i dutxes

Dinou dipòsits tenen la instal·lació de WC a l'interior mateix de la cel·la, en la majoria de casos separada per un envà de la mida d'una persona. Altres dipòsits tenen el WC a l'exterior, normalment en una habitació o departament especial. Així de Vic, Badalona, Sant Feliu de Llobregat, Terrassa, Rubí o Tortosa.

Pel que fa al lavabo o rentamans, de vegades és a l'interior de la cel·la, de vegades a l'exterior, en el qual cas trobaríem la més gran quantitat de dipòsits.

Pel que fa a dutxes, solament en tenen setze dipòsits, mentre que en certes poblacions com Arenys de Mar, Mataró, La Bisbal d'Empordà, Santa Coloma de Farners, Tremp, Balaguer, Cervera, Vielha o Amposta, o bé no n'hi ha o bé no n'hi ha per a tothom.

D'aquests setze dipòsits, només n'hem trobat deu que hagin previst instal·lar aigua calenta. En molts casos, o se'ns ha reconegut que el sistema d'escalfament d'aigua no funcionava o bé que era insuficient. En les nostres visites ha resultat difícil de constatar fins a quin punt el servei funcionava i si en tot cas era eficaç o suficient. Als expedients que indiquem consta que se'n va poder comprovar el funcionament a Manresa (la darrera visita coincidí amb el dia que els tècnics revisaven el funcionament de la instal·lació), Solsona i Puigcerdà.

El material i el tipus de sanitaris utilitzat és molt divers: des de les tasses de WC i plats de dutxa d'acer inoxidable instal·lats a Olot o Sant Feliu de Llobregat, fins als WC de tipus turc i dutxes de ciment, passant pels tradicionals elements de porcellana.

Els dipòsits de descàrrega d'aigua també presenten la més ampla varietat, igual com els elements auxiliars o complementaris, com és ara aixetes, tiradors o tubs d'instal·lacions de conducció d'aigua.

d-2) Llits, matalassos i flassades

La major part de llits són d'obra (a 19 dipòsits). Consisteixen en una bancada sobre la qual hi ha un matalàs. A la resta de dipòsits hem trobat llits metàl·lics, collats a terra o no, que de vegades no són sinó el tradicional somier i altres vegades una

simple planxa clavada en un suport metàl·lic (en la majoria de casos, els llits en ús són resultat d'operacions successives de reparació o modificació). En un dipòsit (La Bisbal), ni tan sols hi ha llits.

Els matalassos solen ser d'escuma de niló, gairebé sempre sense funda. Pocs dipòsits hem trobat on s'hagin instal·lat matalassos no inflamables. Aquestes excepcions es donen en els de nova construcció.

La flassada és l'element d'abric general i, depenent de l'època de l'any i el nombre de detinguts, se'n facilita més d'una.

d-3) La calefacció

Solament set dipòsits (Manresa, Igualada, Sant Feliu de Llobregat, Ripoll, Blanes, La Seu d'Urgell i Solsona) tenen instal·lació de calefacció. El sistema més emprat és el de plaques elèctriques, però en algun cas, com ara a Blanes, n'hi ha per aire. En algun dipòsit, com a Vic, si la temperatura és molt baixa, s'hi instal·la una estufa de gas butà.

En la majoria de dipòsits, però, el fred i la humitat no es poden combatre.

En algun dipòsit hem constatat una bona disposició per instal·lar estufes o calefactores elèctrics, si bé la conclusió és sempre la mateixa: la potència de la instal·lació elèctrica és insuficient i el preu per fer-la nova (ha de ser encastada per evitar «accidents»), massa elevat.

d-4) L'estat del material

En general, l'estat del material a què hem fet referència és lamentable.

La manca d'un concepte arquitectònic ha fet que cada ajuntament hagi resolt el problema amb una dosi important de voluntarisme, però això no ha d'amagar que la majoria de vegades els resultats no han estat els desitjats.

En la major part de casos, la manca mateix de pressupost fa que l'estat del material sigui de rebuig, per vell i inservible.

En molts dipòsits els WC són rònecs, vells i bruts, i la realitat es fa difícil de descriure. Els sistemes de desguàs, tant com les clavegueres, són vells i s'embussen sovint: per exemple, a Tortosa, el dia de la nostra visita la pudor de claveguera era evident. De problemes de clavegueres, desguassos i, en general, d'embussos, també n'hi ha a Mataró, on ni tan sols es pot pensar de fer obres d'adequació, perquè l'edifici del dipòsit és especialment protegit. Els exemples serien tan nombrosos, que aquests dos ja resulten prou il·lustratius de la realitat que pretenem descriure.

Les dutxes, en general, presenten els mateixos problemes. Les de Tortosa, per exemple, no són més que un raig d'aigua que cau sobre el WC turc; a Vilanova i la Geltrú, el plat originari era ple d'incrustacions, trencat i mal apedaçat.

Els matalassos i les flassades també són, per norma general, vells i esparracats, i els llits metàl·lics, trencats o amb prou feines aguantats amb cordills i filferros.

La pintura de les parets és quasi invariablement vella, tronada i escrostonada. Les guixades —escrites o dibuixades—, són altament significatives.

Les incrustacions i restes orgàniques, taques de sang i de menjar constitueixen una tònica general. N'han de ser exclosos, com és lògic, els dipòsits de nova construcció (Manresa, Solsona, Rubí o Sabadell). De tota manera, cal considerar que si les parets no són elements fàcils de netejar, rentar o desinfectar,

com que no s'ha previst d'intervenir-hi amb repassos periòdics de manteniment, per a la qual cosa tampoc no hi ha partida pressupostària, al cap de poc d'entrar en servei la degradació avança ràpidament, de manera que la inversió feta resulta perduda o malaguanyada.

En totes les dades econòmiques relatives a costos reals facilitades pels ajuntaments és fàcil de veure la dificultat pressupostària i l'esforç que cal per mantenir les instal·lacions.

Solament una organització reglamentada del funcionament del servei permetrà evitar que amb les mantes s'obturi voluntàriament els vàters; que els matalassos i les fundes s'esquincin pel sol gust de la venjança contra la detenció i les condicions de vida del dipòsit, o bé que els estris de menjar serveixin d'armes d'atac o autolesió.

d-5) El pati i l'esbarjo

Solament cinc dipòsits tenen un pati o recinte on poder passejar. N'hi ha un de proveït d'una cambra pensada com a zona o espai d'esbarjo.

Aquests dipòsits són els de Mataró, Arenys de Mar, Berga, Terrassa, Tortosa i Manresa.

A Mataró, Berga i Tortosa, els dipòsits disposen d'una zona que l'arquitecte, a l'hora de la construcció, va preveure com a veritable pati. Ara bé, amb el pas dels anys i la falta d'adequació, la realitat ha esdevingut tota una altra.

L'antiga presó de Mataró, planificada en planta semicircular, té les cel·les en el que és pròpiament el semicercle. A l'espai restant, els interns «vaguen» pràcticament tot el dia. En aquest espai, voltat d'edificacions, hi ha diverses dependències i, a més, unes piques d'aigua, sempre bruta pels problemes de desgües enunciats, únic punt on es poden refrescar o rentar.

A Arenys de Mar també hi ha una zona (lloc de pas per arribar a les cel·les) on s'estan o es passegen els interns. Aquest espai, presidit per un safareig sempre ple d'aigua bruta i que és l'únic punt on poder-se rentar, és un celobert voltat de cases, per on, des de les finestres, es pot llançar tota mena d'objectes al centre de reclusió.

A Berga i Tortosa, els patis no es poden fer servir per manca de mesures de seguretat. Per exemple, a Tortosa, el pati, de forma rectangular i que a primer cop d'ull es podria trobar ample i suficient, afronta per un costat amb un carrer mitjançant una paret de més de quatre metres d'alçada, i pels altres tres, amb zona edificada (dos costats pertanyen a l'edifici del jutjat, i el tercer, és una paret mitgera). Per la banda del carrer és molt fàcil de llançar-hi paquets i en ocasions s'hi han fet entrar drogues o armes blanques. Per les altres tres bandes hi ha uns baixants de claveguera que constitueixen extraordinàries vies de fuga.

Pel que fa a les zones d'esbarjo de Terrassa i Manresa, cal reconèixer que en el primer cas no són altra cosa que l'espai que queda entre les cel·les (el dipòsit consisteix en un conjunt de cel·les-gàbia situades als costats d'una zona rectangular soterrada) i que serveix tant de menjador com de sala d'esbarjo. A Manresa trobem una cambra d'uns 18 m² on és previst de posar televisió, llibres, revistes i jocs de taula per a entreteniment dels detinguts.

Tot això fa que a la taula en què resumim les característiques dels dipòsits solament constin patis i zones d'esbarjo als centres de Mataró i d'Arenys de Mar.

e) El menjar

Els ajuntaments han resolt el problema de l'alimentació dels detinguts per tres sistemes diferents, però «estandarditzats», segons la nostra experiència.

Als dipòsits de Manresa, Mataró, Vic, Igualada, Badalona, Sabadell, Terrassa, Sant Feliu de Llobregat, Rubí, Ripoll, Olot, La Seu d'Urgell, El Vendrell o Valls, el menjar se serveix calent gràcies a un conveni entre l'ajuntament i l'hospital comarcal corresponent o bé amb una entitat benèfica dedicada a servir menjars.

En aquests llocs, quan la nostra visita ha coincidit amb l'hora d'algun àpat, hem pogut constatar que la quantitat, la qualitat i la presentació (tant del menjar com dels atuells i els estris) era correcta. D'altra banda, les nostres experiències són avalades per cartes i converses tingudes amb interns.

Aquest sistema, però, provoca un greu inconvenient a l'hora de les gestions que la policia local ha de fer per encomanar el menjar, transportar-lo i servir-lo tres vegades el dia. Emperò, si el detingut ha ingressat o ha estat conduït al jutjat i torna quan ja no hi ha temps material de fer l'encàrrec i el transport corresponent, el menjar ha de ser substituït per un «menú» d'urgència: això vol dir que se li servirà un entrepà. Aquest fet es dona amb excessiva freqüència, fonamentalment a causa de la manca de coordinació entre el jutjat i la policia local.

El segon sistema és el que s'aplica en municipis com Arenys de Mar, Vilafranca del Penedès, Badalona, La Bisbal d'Empordà, Santa Coloma de Farners, Blanes, Tremp o Vielha. En aquestes poblacions hi ha un acord amb un bar o restaurant pròxim al dipòsit.

Aquest sistema, a part dels inconvenients ja vistos en el cas anterior, en té uns quants d'addicionals. Per un cantó, és difícil concertar o subscriure un acord amb l'establiment: el fet que els ajuntaments no puguin preveure els serveis (no saben mai quan ni en quina quantitat) i que el pagament es retardi pels motius ja suposables, justifica que l'establiment no s'avingui de bon grat a establir un compromís. A més a més, cal sempre tenir en compte el dia de festa setmanal, les vacances anuals, etc., de l'establiment.

En la pràctica, doncs, l'intern acaba menjant panets cada dia, mentre dura la detenció, i cal recordar que moltes vegades aquesta situació ultrapassa les 72 hores.

El tercer sistema és el que hem vist a Puigcerdà o Balaguer, en les quals poblacions, pel fet d'estar el dipòsit en un edifici on viu la família d'un policia local o alguna persona vinculada amb funcions municipals, aquestes persones s'encarreguen de proporcionar l'alimentació al detingut. Les expressions gairebé maternalmentals o simplement familiars d'aquestes persones referides als detinguts en fan un cas realment paradoxal i, d'entrada, no gens previsible en el camp de l'administració de justícia. Il·lustrem la nostra observació amb algunes frases referides als beneficiaris de la ració alimentària: «Pobrissons... El mateix que poso a l'olla pels de casa, ho poso pels detinguts» o bé «Des de l'any 1957 que és com si fossin fills meus».

No cal dir que el primer sistema, que en principi sembla el més correcte, fracassa sovint pels problemes ja indicats. La pràctica del segon no ens pot semblar acceptable. Pel que fa al tercer, que tampoc no hauríem d'avaluar, resulta de fet el més acceptat i agraït pels detinguts.

f) L'assistència mèdica al detingut

Molts ajuntaments informen que tenen greus problemes amb l'assistència mèdica dels detinguts. Aquesta deficiència es fa més palesa quan el detingut és un toxicòman, amb les situacions inherents a la síndrome d'abstinència, o un malalt mental.

Per norma general, els ajuntaments es queixen de les dificultats que tenen perquè el metge forense es desplaci amb celeritat a visitar i assistir el detingut.

Aquesta dificultat és donada, d'una banda, per la manca de metges adscrits als jutjats i, de l'altra, perquè n'hi ha molts que viuen fora del municipi cap de partit judicial.

El metge forense prescriu les medicacions corresponents, i són els agents de policia els qui les han d'administrar, amb totes les responsabilitats i problemes que això comporta.

En cas de manca de metge, situacions urgents o extremes, cal conduir el detingut a l'hospital corresponent.

La manca de departaments o cambres d'assistència fa que el metge hagi de visitar el detingut a la cel·la mateix o que, en casos d'autolesió, pluralitat de detinguts o altres, les visites s'hagin de fer en les condicions i els llocs més inversemblants.

g) La seguretat del dipòsit

Quan parlem de seguretat del dipòsit ens referim a un conjunt de mesures que, a parer nostre, fan que el detingut no pugui prendre mal voluntàriament, per accident o imprevisió, ni evadir-se o fugir, i que l'agent que el custòdia no pugui ser víctima d'agressions, accidents o contagis.

En el quadre ja esmentat, distingim entre dipòsits on s'han pres un nombre important de mesures, dipòsits on n'hi ha alguna i dipòsits on no n'hi ha cap o bé les que hi ha resulten ineficaces.

Del primer grup en formen part nou dipòsits: Manresa, Sabadell, Terrassa, Sant Feliu de Llobregat, Ripoll, Blanes, Olot, Solsona i La Seu d'Urgell.

En aquests hi ha mesures diverses com portes de cel·la amb portella, cancell o algun altre element per evitar punts cecs a la cel·la, panys de porta protegits, llits d'obra sense angles, evitació de punts susceptibles de produir penjaments a l'interior de la cel·la, aixetes amb polsador que evitin autolesions, instal·lacions i canonades d'aigua encastades, garites, departaments, llocs de guàrdia per als policies de vigilància, control per circuit tancat de televisió, audifons, detectors de fums o altres.

Així i tot, treballar en la custòdia sense violar els drets a la intimitat del detingut no és tasca fàcil, i sovint, dipòsits estudiats amb molta cura també són susceptibles d'actes de diversa índole.

Per exemple, l'agost passat es va inaugurar el dipòsit de Solsona, ja construït pensant en els drets de l'intern i els dels agents de custòdia: la nostra inspecció hi fou positiva. Però un dels primers ingressats va fugir aprofitant el moment en què li era entrat el menjar, i sembla que, després d'agredir un dels vigilants, a peu, confós entre la gent, va desaparèixer tranquil·la-

ment. No pogué tornar a ser detingut fins al cap de més d'un mes.

Situacions com aquestes demostren que cada dia és més necessària l'existència d'unes directrius tècniques a les quals l'arquitecte es pugui ajustar per aplicar-les al dipòsit evitant improvisacions i iniciatives que, per més que puguin ser imaginatives, no sempre resulten eficaces.

Del segon grup —els dipòsits en què ja s'aplica alguna mesura—, cal remarcar que s'hi acostumen a introduir innovacions i reformes arran de problemes ocorreguts. En expressió planera, diríem que la norma es pensa i s'aplica, però després del fet.

Al tercer grup, és a dir, als dipòsits on no hi ha cap mena de mesura de seguretat, hi ha ben bé més d'una dotzena.

En aquests dipòsits, ni la mateixa detenció té cap significat, no tan sols per a la rehabilitació i seguretat del detingut, sinó que és un perill constant, tant per al detingut com per al vigilant.

La manca de tota mena de mesures, com a Arenys de Mar, la Bisbal, Santa Coloma de Farners o Vielha, per citar-ne uns quants casos, ha provocat fugues, autolesions amb resultat de mort, lesions, infeccions o malalties als agents de la policia. Aquestes situacions han hagut de ser denunciades pels mitjans de comunicació.

h) El control dels dipòsits i la formació de la policia local

Un aspecte que no podem deixar de considerar en aquesta anàlisi de la realitat dels nostres dipòsits és el relatiu al control i la capacitat dels agents de la policia local.

Als dipòsits com el de la Bisbal d'Empordà, Santa Coloma de Farners, Tremp, Balaguer o Vielha no és previst de tenir-hi vigilància permanent mentre hi ha un detingut.

En algun cas —com a Vielha, on a començament d'estiu de 1990, quan hi vam ser, només es disposava d'un policia local contractat; o a Tremp, que en la mateixa època, sense policia local, no tenia sinó un sol aspirant, que seguia els cursos a l'Escola de Policia de Mollet del Vallès— és obvi entendre que durant moltes hores, especialment a la nit, el detingut s'està sol, sense possibilitat de rebre ajuda mèdica i amb el perill d'autolesionar-se o evadir-se.

En altres casos —La Bisbal o Santa Coloma de Farners— les limitacions de plantilla i la manca d'instal·lacions adequades de cos de guàrdia fan que l'intern estigui sovint sense vigilància.

Les condicions de vigilància dels detinguts ja són exposades en els informes enviats pels ajuntaments i reproduït en aquests anteriors, que descriuen sense retòrica ni concessions aquestes condicions de control i vigilància.

També és greu que molts ajuntaments s'hagin vist obligats a informar-nos en el sentit que la manca de preparació dels agents de la policia local constitueix un factor determinant del fracàs de l'exercici de la competència. No es pot de cap manera exercir cap competència si no es disposa dels elements humans i materials necessaris.

SECCIÓ 9: QUEIXES PRIVADES I/O INCONCRETES

I. INTRODUCCIÓ

Són nombrosos els ciutadans que s'adrecen a la nostra Institució cercant solucions a problemes o conflictes sorgits en l'àmbit de les seves relacions privades. Aquestes queixes, atès el seu contingut, no poden ser admeses a tràmit, ja que el Síndic de Greuges, segons es desprèn de l'article 1 de la Llei 14/1984 de 20 de març, solament està legitimat per supervisar l'actuació de l'Administració Pública de la Generalitat i de les autoritats i del personal que en depenen, quan d'aquesta actuació se'n desprengui alguna vulneració dels drets fonamentals o de les llibertats públiques dels ciutadans.

Així doncs, davant d'aquest precepte, queda perfectament clar que el Síndic de Greuges, en funció de les seves competències, s'ha d'abstenir d'entrar en el fons d'aquestes qüestions estrictament privades.

Un segon grup de queixes el constitueixen aquells escrits dels ciutadans que volen palesar la seva opinió o punt de vista personal sobre qüestions, generalment de caire social, per les quals es consideren agreujats.

En aquests casos, els compareixents, malgrat no conèixer els límits competencials del Síndic, són conscients que difícilment se'ls podrà oferir una solució.

Finalment, un tercer grup de queixes el constitueixen els escrits dels ciutadans que mostren la seva disconformitat amb els pronunciaments desfavorables d'una sentència judicial, o bé presenten queixa contra actuacions de l'administració que estan *sub-iudice*. En aquests supòsits, resulta d'aplicació l'article 16.2 de la llei esmentada, que estableix: «El Síndic de Greuges no pot investigar les queixes l'objecte de les quals es troba pendent d'una resolució judicial, i pot suspendre la seva actuació si, havent-la iniciada, la persona interessada interposa demanda o recurs davant els tribunals...».

En conseqüència, davant el precepte esmentat, el Síndic de Greuges s'ha de limitar forçosament a comunicar als interessats l'abast de les seves competències, aconsellant, en tot cas, la conveniència d'acudir al despatx d'un professional per tal d'obtenir assessorament o intentar presentar el corresponent recurs, si la sentència no ha adquirit fermesa.

II. TEMES SELECCIONATS I QUEIXES ILLUSTRATIVES

1. Qüestions privades

En aquesta subsecció, tal com hem anunciat, englobem aquelles peticions que pretenen l'obtenció d'un consell jurídic. Normalment els interessats solen justificar la seva petició en la seva manca de recursos econòmics, o bé en la desconfiança que els mereix el funcionament del sistema judicial.

També tenen la consideració de privades aquelles queixes que mostren la seva disconformitat amb certs preceptes normatius que molts ciutadans consideren perjudicials als seus interessos. En aquest sentit cal fer esment del Reial Decret Llei 2/1985 de 30 d'abril, conegut per «Decret Boyer»: a hores d'ara i malgrat la seva antiguitat, encara són majoria els llogaters que s'assabenten de la seva existència quan reben del seu administrador la notificació recordant-los la finalització el termini contractual i l'obligatorietat d'abandonar l'habitatge que ocupen.

Un cinquanta per cent de les queixes que classifiquem com a privades es fonamenten en els conflictes que solen sorgir en les comunitats de propietaris, bé entre els mateixos propietaris o entre aquests i el seu administrador. Normalment en aquestes qüestions remetem els afectats a la consulta d'un professional del dret, que podrà assessorar-los degudament i defensar les seves pretensions davant els tribunals.

Una altra temàtica que ens plantegen per alguns pares de família continua essent la captació dels seus fills per part de sectes i la impotència dels interessats i de la mateixa administració per donar solució a aquesta qüestió, que afecta nombroses famílies.

Fins ara, totes les queixes que ens han arribat en aquest sentit afectaven nois majors d'edat per la qual cosa no hem pogut ajudar els angoixats pares que ens ho han sol·licitat.

Finalment i a títol d'exemple, han estat presentades queixes contra el contingut de certs programes emesos per alguna cadena de televisió, per considerar-los immorals o amb una fort component de violència i agressivitat; queixes contra l'actuació d'entitats bancàries, en veure denegada la petició de préstecs, i tot un seguit de queixes que no són susceptibles de la nostra actuació per tal com pertanyen a l'àmbit totalment privat.

Queixa 1494/90

Fa anys que no sé res del meu marit

La senyora R.D. va comparèixer davant el Síndic de Greuges i li exposà que des de l'any 1981 estava separada legalment del seu marit. No obstant, arran de les visites que aquest feia esporàdicament als quatre fills comuns, la senyora R.D. coneixia el domicili de l'espòs. Des de feia tres anys, el marit no havia donat senyals de vida, i la compareixent sol·licitava al Síndic informació sobre els passos a seguir per intentar localitzar-lo, o subsidiàriament, que li indiqués la forma d'instar una eventual declaració d'absència legal.

El Síndic de Greuges la va informar en el sentit que acudís a la Comissaria per tal de denunciar l'absència de l'espòs, i li suggerí paral·lelament la conveniència de fer aclariments a l'últim lloc de treball del marit o bé al darrer domicili on va viure.

Quant al procediment a seguir per una declaració d'absència legal, es va informar la senyora R.D. de la necessitat de comparèixer al Jutjat de Guàrdia i presentar-hi la corresponent denún-

cia o bé acudir a la Fiscalia i posar els fets en coneixement del Ministeri Fiscal, ja que, d'acord amb l'article 182 del Codi Civil, té l'obligació d'instar la declaració d'absència legal, atès que es considera absent, segons l'article 183.1r. del Codi Civil, la persona desapareguda del seu domicili o residència transcorregut un any des de les darreres notícies o des de la seva desaparició, si no hagués deixat apoderat amb facultat per administrar els seus béns.

Així mateix, fou recordat a la interessada que, un cop instada la sol·licitud de declaració d'absència legal, el jutge està plenament facultat a adoptar d'ofici totes les mesures d'investigació que consideri procedents, segons preceptua l'article 2031 de la Llei d'Enjudiciament Civil.

2. Qüestions concretes

Sota aquesta denominació incloem els escrits de queixa que els ciutadans ens adrecen per deixar constància de la seva opinió respecte a situacions que consideren que els afecten, però contra les quals, malauradament, no podem fer res. Generalment, es tracta de demanar suport per a alguna iniciativa de caire humanitari o bé mostrar rebuig a certes actuacions que tenen lloc en l'àmbit públic o privat. Així, darrerament i davant de l'esclat bèl·lic que s'ha produït a l'Orient Mitjà, han estat nombroses les queixes presentades en les quals es reclama la necessitat que els governs de les nacions i de les entitats cíviques, abonin i fomentin iniciatives que permetin assolir la pau a la zona del conflicte.

També a títol d'exemple podem fer esment d'algun escrit de queixa en què es critica la forma de recaptar els impostos o l'ús indegut que, a judici del compareixent, es fa dels diners públics.

Davant d'aquestes queixes, el Síndic sol respondre en funció de la normativa reguladora de la matèria objecte de queixa, procurant fer entendre al reclamant que les actuacions públiques criticades s'inscriuen —en el seu cas— en l'àmbit de la discrecionalitat política en què les diferències de criteri han de ser acceptades.

3. Qüestions jutjades

Dins d'aquest apartat incloem totes aquelles queixes de ciutadans que mostren la seva disconformitat amb resolucions judicials i acudeixen a la nostra Institució amb el desig que siguin revisades.

Examinada la queixa corresponent, en el cas de que la resolució judicial sigui susceptible de recurs n'informem immediatament el ciutadà. En cas contrari, es comuniquen a l'interessat les raons de la inadmissió de la queixa i igualment se li recomana l'acatament de la sentència.

En aquells casos en què s'ha guanyat el plet en primera instància, i en l'apel·lació s'ha revocat la sentència, aquest desig de revisió del procediment va acompanyat d'un sentiment de desconfiança amb l'Administració de Justícia i fins i tot algunes vegades amb els mateixos advocats.

Constatem que aquestes queixes sovint tracten de qüestions derivades de procediments penals, de judicis sobre accidents de circulació i també de conflictes privats d'àmbit civil, especialment en resolucions de contractes arrendaticis; d'altres es refereixen a plets de la jurisdicció social.

Queixa 200/90

Vull que m'escoltin

Com a exemple, podem citar aquesta queixa, la qual versà sobre un conflicte privat de tipus social. El seu promotor es mostra disconforme amb la sentència dictada. Un cop examinada comprovarem que el treballador hi havia estat objecte d'una sanció de l'empresa, i hi havia interposat la corresponent reclamació judicial. En aquest cas, es va estimar l'excepció de caducitat de l'acció allegada per la demandada, per la qual cosa no es va entrar al fons de la qüestió i es dictà sentència absolutòria, no susceptible de recurs de cap mena. En conseqüència, informarem el ciutadà que la nostra Institució no pot investigar uns fets que versen sobre un conflicte privat i que, ja sotmesos a la jurisdicció ordinària, constitueixen qüestió ja jutjada.

LA CONSULTA DIÀRIA

Com a resultat del nostre servei diari d'atenció i informació al ciutadà, aquest últim any hem comptabilitzat un total de 2012 visites, de les quals 1442 han estat meres consultes, és a dir, qüestions sobre les quals la Institució no té competències en tractar-se normalment d'assumptes privats, resolts directament donant orientació i informació immediata al ciutadà sobre la problemàtica plantejada. En altres casos, per constituir motiu de queixa, s'ha procedit a analitzar la documentació presentada per tal d'ajudar a definir al propi interessat la qüestió debatuda.

Destaquem que una gran quantitat de les consultes que es plantegen fan referència principalment a qüestions relatives als ajuntaments, com són les derivades d'infraccions urbanístiques, activitats classificades i d'altres qüestions generals municipals. Altres fan referència a l'administració de justícia (desacords amb sentències, dilació de procediments o de les execucions, problemes amb advocats nomenats d'ofici, etc). Una especial transcendència la tenen les consultes que afecten les relacions de treball (sancions, acomiadaments), les referides a habitatges (desnonaments, lloguers, etc.), i les relatives a procediments penals ja sentenciats, que comporten condemnes després de molt de temps d'haver-se esdevingut els fets.

També, com indicàvem, continuen presentant-se davant la Institució persones que plantegen assumptes de tipus estrictament privat, demanant la nostra intervenció per a la solució dels seus problemes. En aquests casos s'orienta el ciutadà tot indicant-li la conveniència de cercar l'assistència d'un advocat; així mateix, quan escau, se li indica el que ha de fer perquè se li'n nomeni un d'ofici. Algunes d'aquestes consultes motiven la demanda de la nostra intervenció, ço que demostra una total des-

confiança dels ciutadans en la justícia, considerant que si acudeixen als tribunals, trigaran molt de temps a veure resolt el seu problema.

Cal indicar que hem rebut diverses consultes de persones que, trobant-se en situacions extremes, derivades de manca de feina o escassetat de recursos, compareixen a la Institució com a última esperança, demanant ajuda. En aquests casos, en els quals lamentablement poc podem fer, procurem connectar aquestes persones amb les assistents socials corresponents, i fins i tot es procedeix en ocasions a establir una col·laboració directa amb aquelles professionals per tal que puguin solucionar el seu problema o puguin acollir-se a alguna de les ajudes socials establertes.

Així mateix, volem destacar que en determinades èpoques de l'any es plantegen certes problemàtiques, com la derivada últimament de l'augment i revisió del cadastre, o l'originada pels familiars dels mossos embarcats cap al golf Pèrsic que es queixaven de manca d'informació.

Continuem constatant que molts dels ciutadans que acudeixen a la Institució ho fan per una falta d'informació suficient per part de l'administració, com per exemple s'esdevé en qüestions derivades del consum.

Per últim també han comparegut a la nostra Institució persones que exposen problemàtiques de tipus general, o que pateixen perturbacions psíquiques i que, sense formular pròpiament una queixa, volen deixar constància de la seva situació personal i en definitiva volen que algú les escolti.

Per a una anàlisi més detallada, remetem a les diverses seccions d'aquest Informe.

SEGONA PART

CONCLUSIONS

– La regulació de la funció pública, encara que no variï de model, no és a hores d'ara un camp esgotat. Conjuminar la rapidesa i el respecte als principis de mèrit i capacitat en la selecció del personal interí al servei de l'Administració de la Generalitat i fer possible la mobilitat del personal dels ens locals com a eina per assolir un ús més racional dels recursos disponibles requereix solucions imaginatives.

– La gestió de la Seguretat Social dels funcionaris locals ha de millorar, per tal que la liquidació i el pagament de les pensions d'aquest col·lectiu sigui immediat al fet que les motiva.

– L'exigència al ciutadà del compliment de les seves obligacions amb l'administració en els terminis prefixats ha d'anar aparellada amb el rigor d'aquesta a respectar els terminis que l'ordenament li autoimposa i a evitar-li càrregues innecessàries.

– La competència és un valor essencial del nostre sistema econòmic: tots els poders públics han de fomentar-la i, quan la restringeixin en mèrit d'una habilitació legal, com ara en decidir la prestació d'un servei públic essencial en règim de monopoli, han d'acreditar expressament la conveniència i oportunitat de la mesura.

– El dret a participar en els afers públics està i necessàriament ha d'estar sotmès a condicions legals, les quals, però, s'han d'interpretar restrictivament com a límits que són d'un dret fonamental. Tant se val que es tracti dels requisits que ha de reunir una associació de veïns per rebre còpia de les convocatòries del ple municipal quan hi han assumptes que l'afecten com del dret d'un regidor a sancionar amb el seu vot la censura d'un govern municipal.

– S'ha d'eradicar la idea, estesa entre alguns sectors socials, d'equiparar immigrant estranger amb delinqüent.

– Considerem urgent i prioritari establir programes d'ajut econòmic als països pobres per aconseguir el desenvolupament de zones deprimides amb l'objecte de minvar les onades migratòries que solen generar.

– Fóra necessari tornar a obrir un termini amb l'objecte de regularitzar la situació dels immigrants estrangers que puguin demostrar un temps d'estada al territori espanyol.

– Fóra convenient unificar en una sola oficina administrativa la gestió de la documentació que els estrangers es veuen obligats a tramitar.

– Fomentar una política d'inserció social i cultural dels immigrants que conviuen amb nosaltres continua essent una tasca pendent.

– Cal establir una política coherent en matèria d'habitatge, en funció de les necessitats reals, amb una dotació pressupostària que permeti atendre els sectors socials més desfavorits.

– S'hauria d'incentivar fiscalment l'habitatge i establir convenis amb institucions financeres, potenciant l'estalvi destinat a l'adquisició de vivenda.

– Cal preveure la possibilitat d'utilitzar habitatges buits o abandonats, establint els mecanismes legals necessaris a aquest efecte.

– S'ha de fomentar l'habitatge de lloguer, per tal de facilitar que les persones necessitades tinguin accés a una casa digna.

– Els gestors públics de l'urbanisme no han de perdre de vista quan utilitzen tècniques convencionals, que han de prioritzar l'interès general per sobre de l'interès particular.

– La poca eficàcia pràctica de les ordres d'execució o suspensió d'obres o altres usos imposa que els poders públics competents en matèria de protecció de la legalitat urbanística reflexionin sobre les causes socials i organitzatives d'aquesta situació. Nosaltres ens permetem apuntar, entre altres, la poca o nul·la rendibilitat econòmica dels edificis amb lloguers congelats i la insuficient dotació de recursos humans, particularment tècnics, de molts ajuntaments.

– En matèria de medi ambient cal una política global que prengui en consideració tots els sectors que s'hi integren i que tingui en compte les implicacions territorials, econòmiques i socials que se'n deriven, com també la necessària coordinació entre les administracions públiques amb competències sobre la matèria.

– Des del punt de vista social, la planificació requereix un estudi tècnic previ i la corresponent informació pública, que garanteixin l'objectivitat dels criteris que finalment s'adoptaran i el respecte als drets de participació dels ciutadans.

– Quant a les activitats classificades, reiterem la necessitat que el Parlament de Catalunya dicti una norma eficaç per a l'ús de les administracions, i que aquestes vetllin pel seu correcte compliment: inspeccions periòdiques, clausura efectiva d'activitats sense llicència, etc.

– Si es responsabilitza el contribuent de la declaració i quantificació de determinats deutes tributaris, cal clarificar i explicitar més els textos normatius i les corresponents taules de vigència. Igualment, cal regular amb més concreció la seva relació amb l'administració tributària, fins a configurar un estatut del contribuent.

– L'administració ha de complir el deure establert per la llei, de resoldre motivadament les reclamacions presentades pels administrats, desterrant la pràctica generalitzada d'acudir sistemàticament a la figura del silenci administratiu negatiu.

– Cal que l'administració tributària, quan resolgui els recursos dels administrats, actuï amb imparcialitat, no com a part interessada, interpretant amb objectivitat les lleis.

– Amb una col·laboració eficaç de l'administració tributària, respectant el termini establert a l'article del reglament regulador del procediment econòmic-administratiu, es contribuirà a agilitzar la tramitació de les reclamacions econòmic-administratives.

– Cal aplicar els esforços necessaris a l'eradicació de la problemàtica de les llistes d'espera en els serveis sanitaris, sobretot

en les malalties amb índex de mortalitat elevats com les cardiovasculars i el càncer. La prioritització d'aquests casos, però, no ha de minvar l'atenció dels altres malalts.

– Cal continuar en la línia de millorar l'atenció al malalt, les prestacions, la qualitat dels serveis i les relacions entre malalt i facultatiu per tal d'humanitzar la sanitat pública del nostre país.

– S'han d'adoptar les mesures convenientes per evitar la marginació i el rebuig a l'atenció sanitària dels malalts de la sida.

– Cal potenciar la creació de nous equips d'atenció primària, per tal que la reforma sanitària a Catalunya no quedi estroncada i es puguin desplegar eficaçment els programes, funcions i activitats del Servei Català de la Salut.

– Per garantir realment l'assistència i les prestacions socials previstes en l'art. 41 de la Constitució, cal continuar amb l'acció d'homogeneïtzació dels règims del sistema de Seguretat Social.

– Cal revisar la normativa pre-constitucional en matèria de Seguretat Social per tal d'adequar-la a la realitat i necessitats del moment.

– Cal que l'administració apliqui la normativa vigent d'acord amb els principis constitucionals i criteris del Tribunal Constitucional.

– Cal adoptar les mesures necessàries per tal de garantir el dret al treball dels empresonats, a fi d'obtenir la seva legítima reinserció laboral i social.

– Cal un desplegament eficaç d'accions preventives, globals i puntuals, en relació amb els infants en situació de risc. Aquesta eficàcia demana obligatòriament la coordinació de tots els recursos –personals i materials– utilitzables d'acord amb plans i programes concrets.

– És necessari implicar la societat en la tasca dels serveis socials. Hi manca una veritable política de foment de l'associacionisme que, a través de programes educatius i mesures econòmiques d'estímul, promogui la creació del necessari suport comunitari en aquest camp.

– Cal equiparar quant a prestacions socials, els col·lectius de malalts mentals i de disminuïts psíquics, tant pel que fa a la política de subvencions i ajuts com –especialment– a la creació de residències específiques.

– Subscrivim l'aprovació d'una llei sobre barreres arquitectòniques que posi fi a la situació de permissivitat i incompliments normatius actual.

– Així mateix, abonem la línia seguida en la lluita contra la marginació i la pobresa amb la creació del Programa Interdepartamental de la Renda Mínima d'Inserció. Això no obstant, entenem que cal arbitrar mesures complementàries que donin solució a aquelles persones que, trobant-se en la més extrema

marginació, ni coneixen l'esmentat programa ni hi tenen cap interès.

– En el desplegament de la LOGSE a Catalunya caldrà tenir presents els col·lectius afectats i les característiques pròpies del sistema educatiu català (tradició i actualitat de les arts plàstiques, reforma i qualitat de la formació professional, etc.).

– Cal millorar els sistemes de pre-inscripció a les universitats catalanes.

– Cal millorar la dotació i les infraestructures dels centres docents.

– En matèria de normalització lingüística, es constata la necessitat d'un impuls normalitzador en l'àmbit de l'Administració de Justícia mitjançant la proclamació expressa del dret d'opció lingüística dels ciutadans i la regulació de l'exigència de coneixements de llengua catalana per ocupar places d'òrgans judicials situats a Catalunya, com a mesures encaminades a fer real el dret del ciutadà a l'ús del català en aquest àmbit.

– Cal recordar que el ciutadà té dret a obtenir la tutela efectiva dels jutges i tribunals en l'exercici dels seus drets i interessos en un procés públic sense dilacions, fins a l'execució de sentència.

– Cal dotar les oficines judicials de tots els elements materials que necessitin. Igualment quant als mitjans personals per tal d'evitar o paliar situacions de vacants, contínues mobilitats de funcionaris etc.

– Cal que es perfeccionin els conductes existents per tal de proporcionar de manera ordinària la deguda informació a l'interne en un centre penitenciari.

– És necessari que, al marge d'adoptar les mesures necessàries per desbloquejar la situació de lentitud de la jurisdicció penal, es produeixi una millora del nostre sistema punitiu, en la línia seguida per altres països del nostre entorn.

– Cal tornar a insistir en la conveniència que el reclus compleixi condemna al més a prop possible del lloc on viu la seva família.

– Cal continuar aprofundint la creació de nous centres penitenciaris i remodelatge dels ja existents incrementant les inversions econòmiques en aquest respecte.

– És una necessitat urgent en el camp del menor millorar els marcs jurídics i socials vigents per mitjà d'una llei bàsica del menor que prevegi no sols els aspectes socials, sinó també, en primer lloc, els preventius i educatius.

– Cal senyalar la urgència d'una clarificació legislativa quant al tractament dels menors, amb visió unitària del problema, que assenyali amb precisió la competència dels òrgans jurisdiccional i administratius, i al mateix temps s'arbitrin formes de coordinació i cooperació entre aquests organismes.

TERCERA PART

ANNEX 1

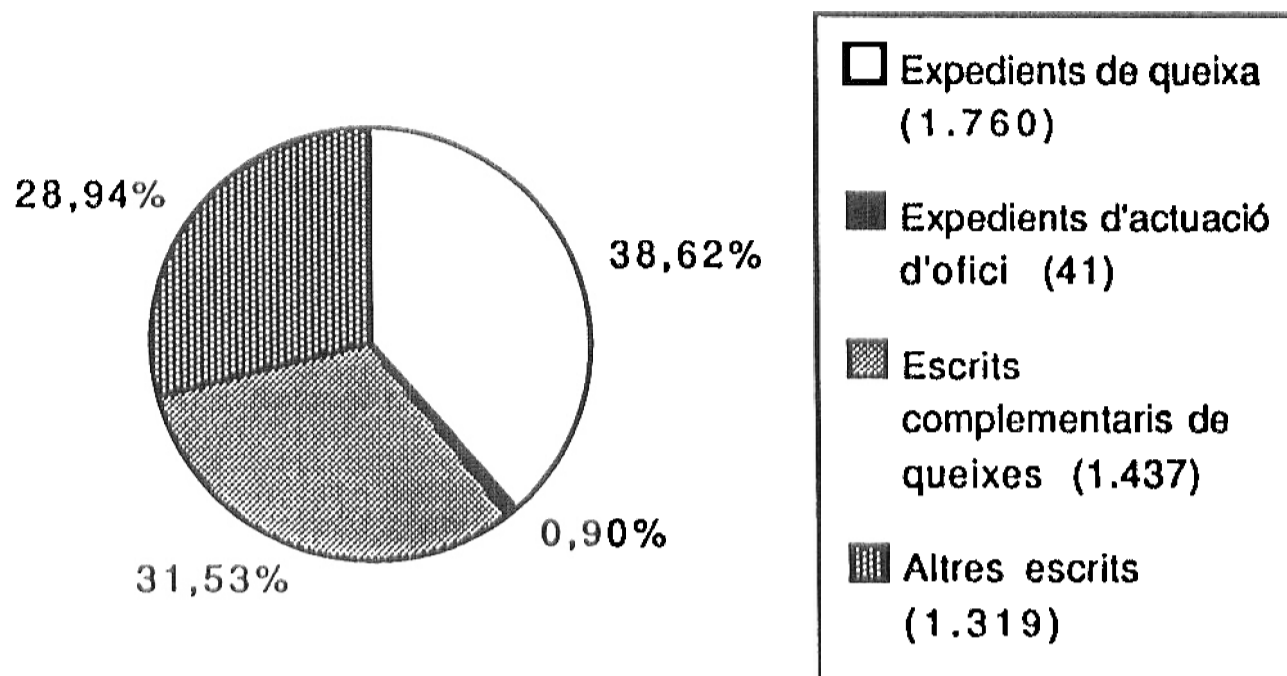
DADES GENERALS DE LES ACTUACIONS DEL SÍNDIC DE GREUGES

ACTUACIONS GLOBALES DEL SÍNDIC DE GREUGES - 1990

Queixes resoltes directament en el moment de la consulta pel «Servei d'Informació al Ciutadà» (no registrades com a expedient de queixa)	1.442
Expedients de queixa: (queixes dels ciutadans presentades per escrit)	1.760
Expedients d'actuacions d'ofici: (expedients iniciats a instància del Síndic)	41
TOTAL ACTUACIONS:	3.243

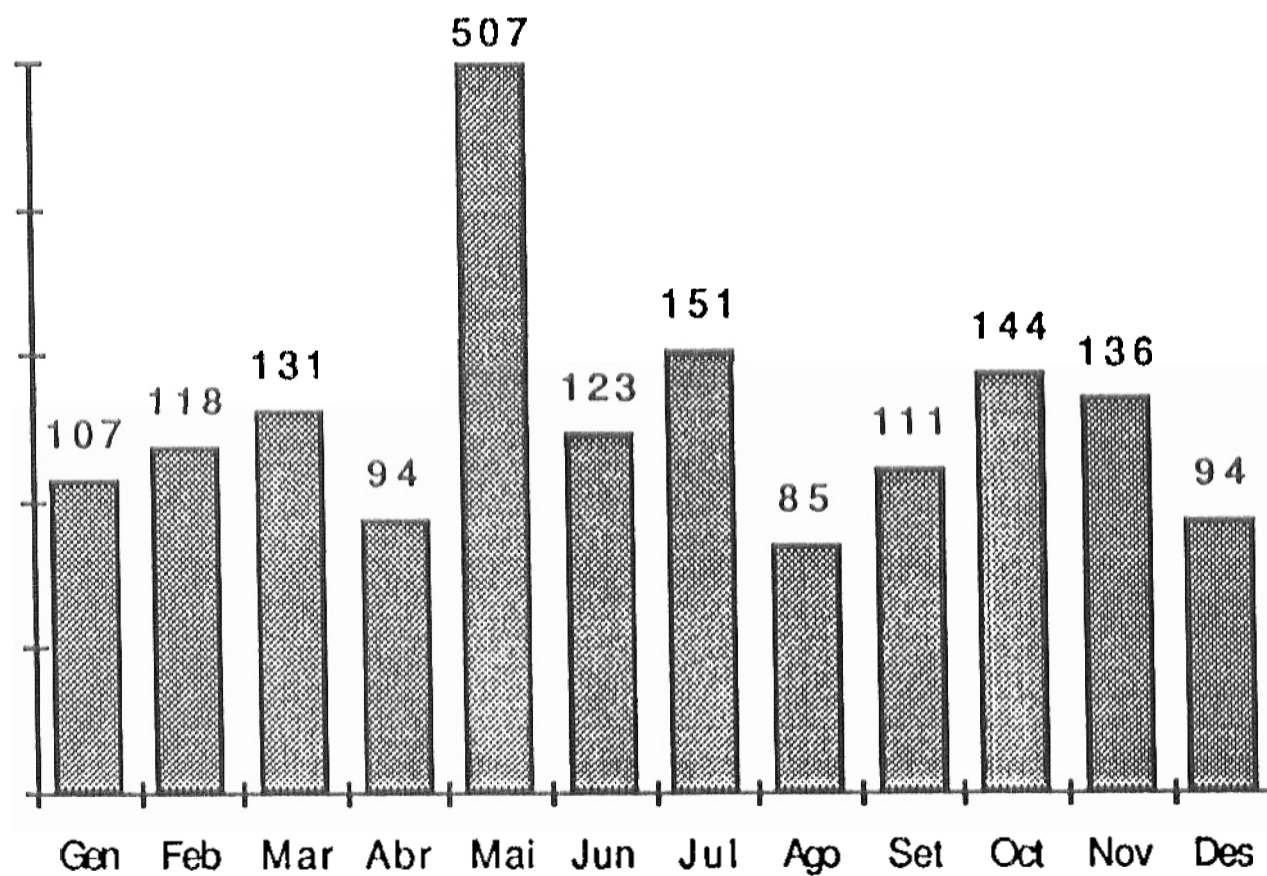
REGISTRE D'ENTRADA D'ESCRITS - 1990

Total : 4.557

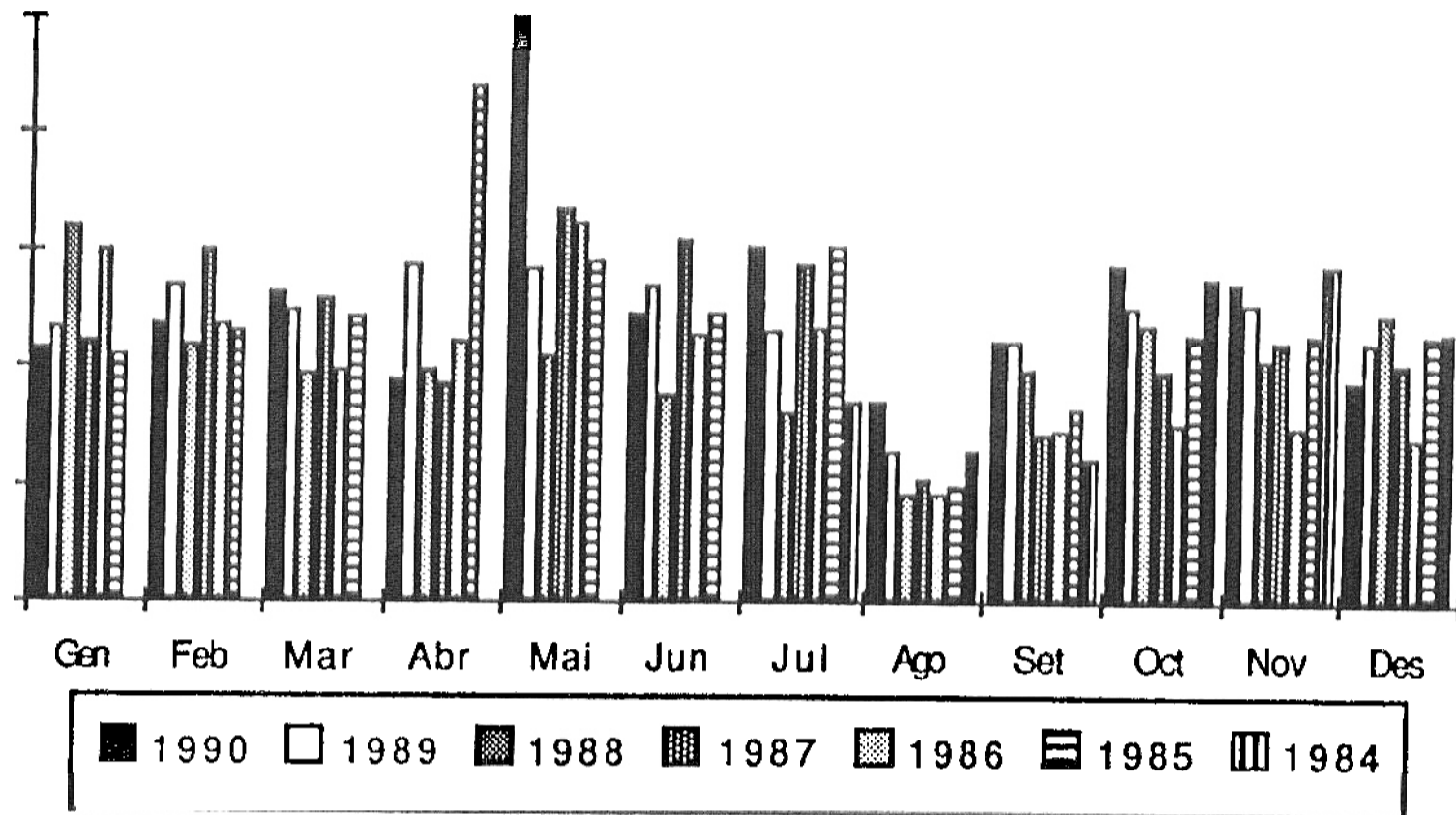

ENTRADA MENSUAL D'EXPEDIENTS - 1990

Exp. de queixes i exp. d'actuacions d'ofici
Total : 1.801

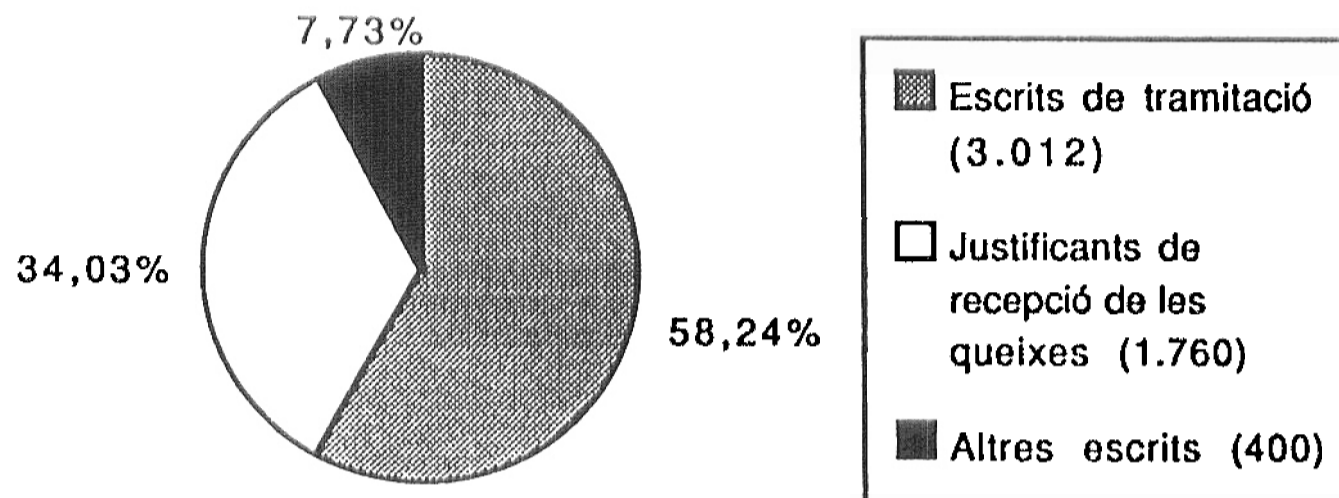

ENTRADA MENSUAL - COMPARACIÓ ANYS ANTERIORS

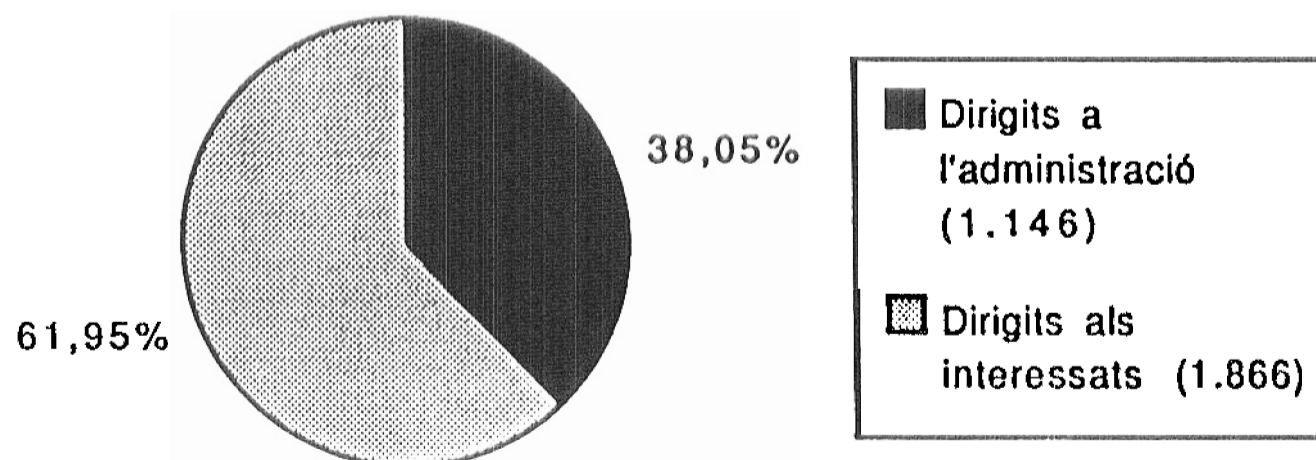

REGISTRE DE SORTIDA D'ESCRITS - 1990

Total : 5.172

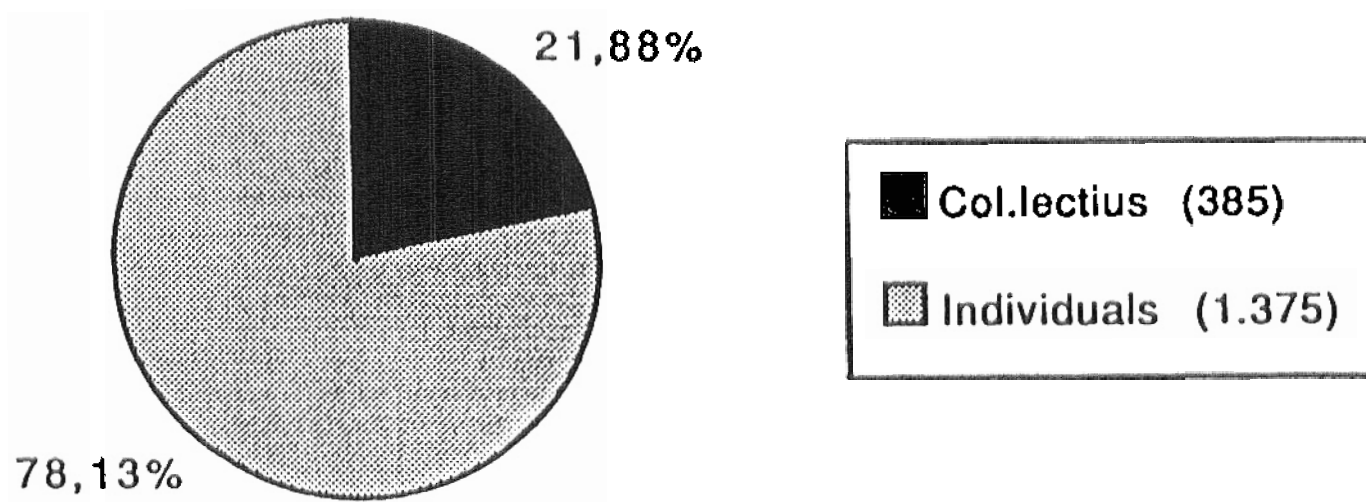
DESGLOSSAMENT SORTIDA D'ESCRITS DE TRAMITACIÓ

Total : 3.012

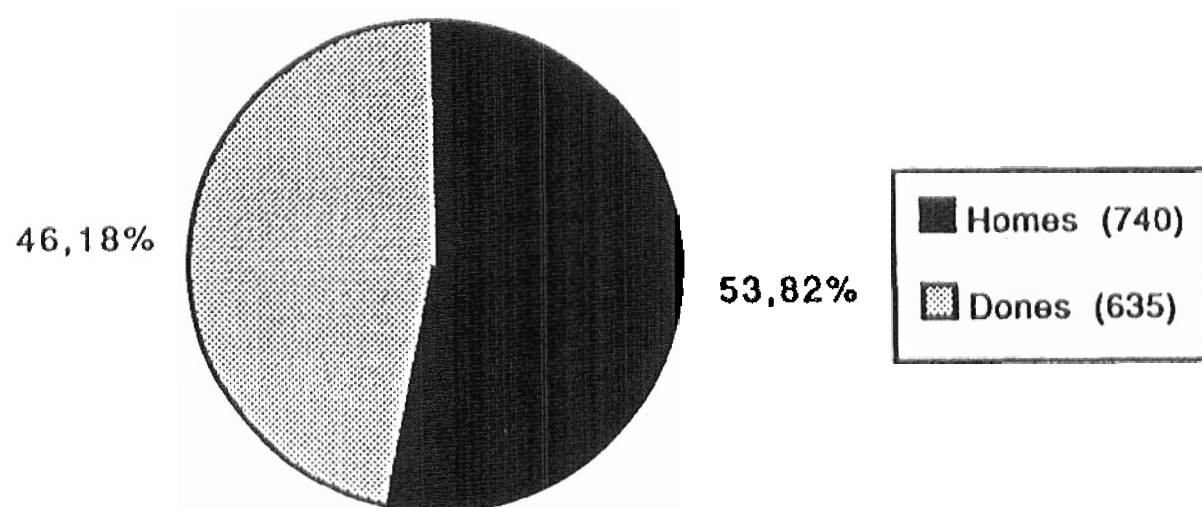
EXPEDIENTS DE QUEIXA INDIVIDUALS I COL·LECTIUS

Total : 1.760

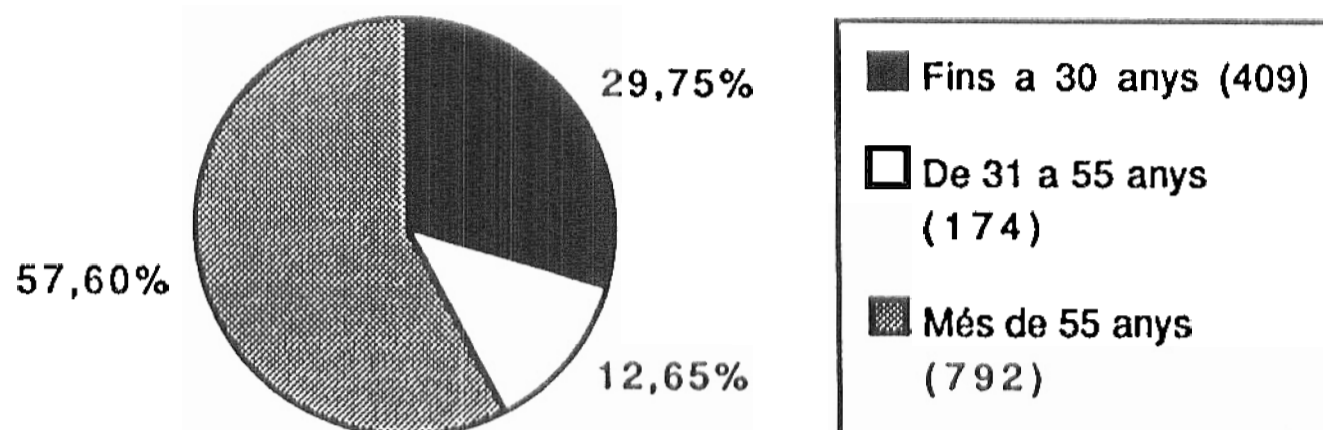
SEXE DELS RECLAMANTS

Total : 1.375

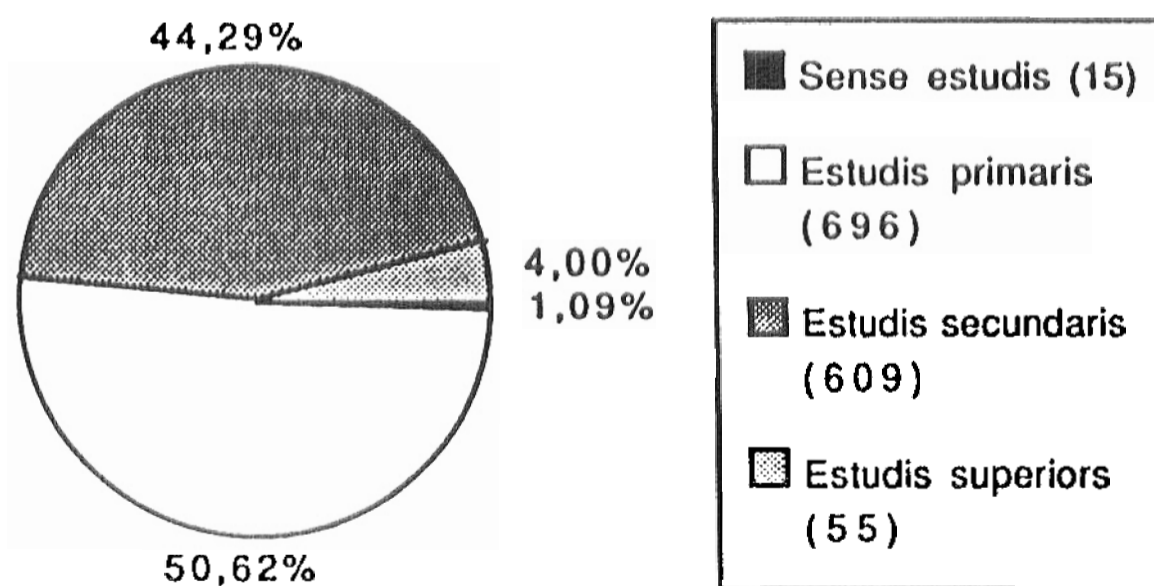

EDAT DELS RECLAMANTS

Total : 1.375

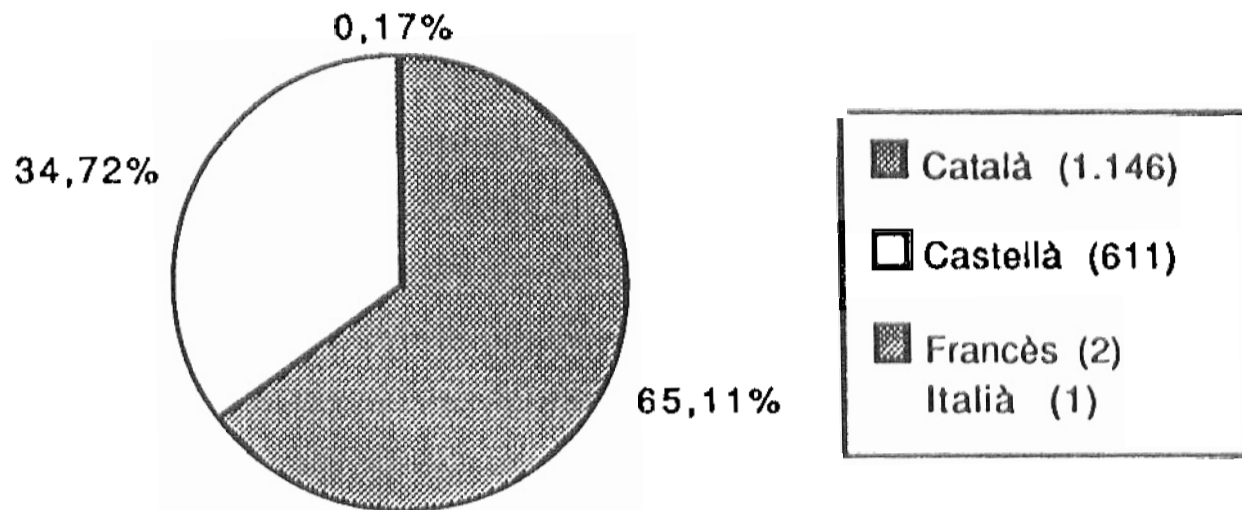
NIVELL CULTURAL DELS RECLAMANTS

Total : 1.375

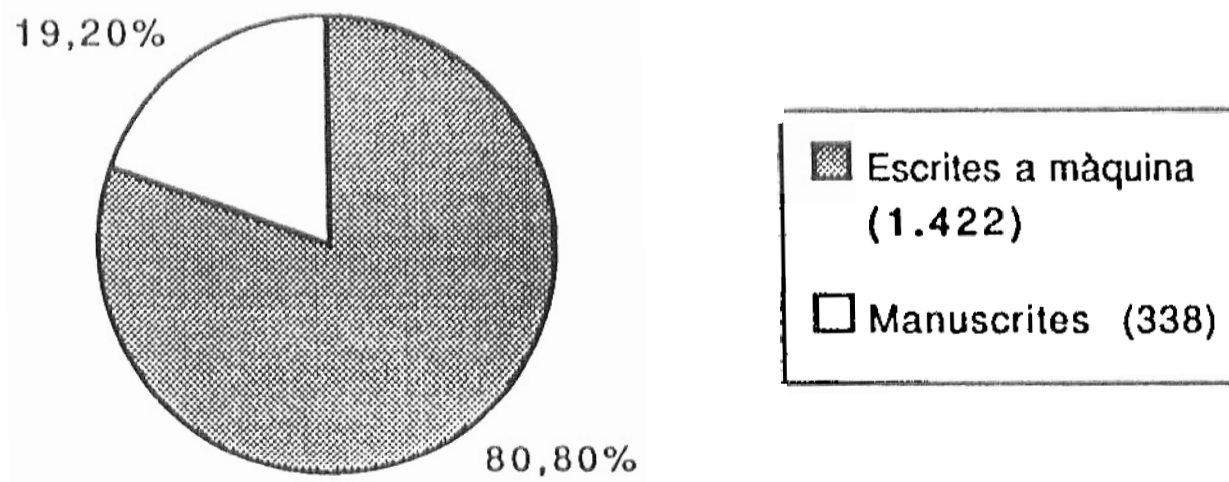
LLENGUA EMPRADA EN LES QUEIXES

Total : 1.760

FORMA EMPRADA EN LES QUEIXES

Total 1.760

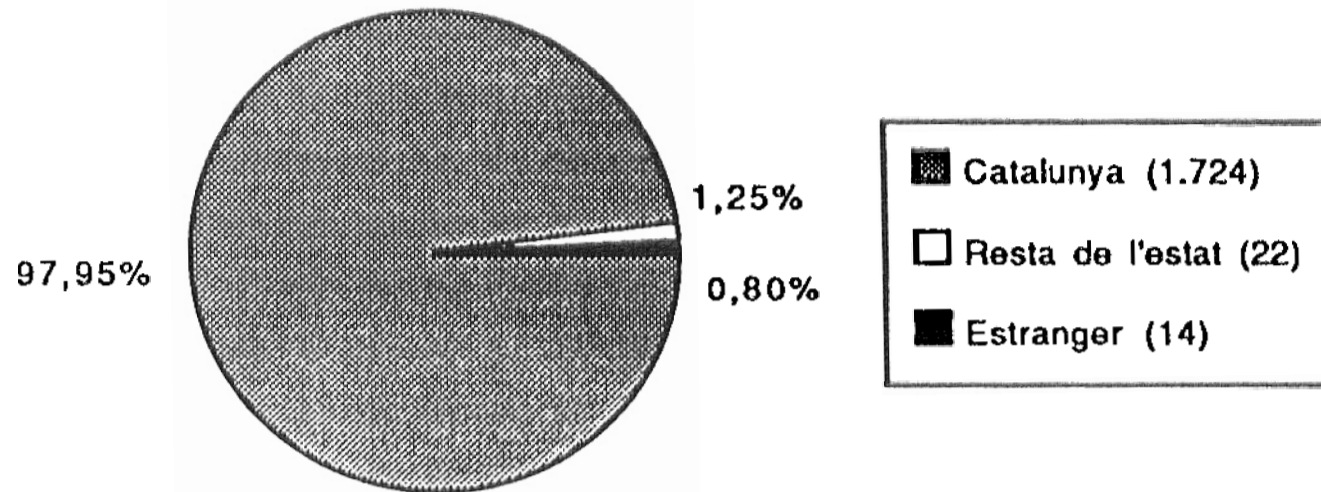
TIPUS DE RECLAMANTS
(professió, ocupació, activitat)

Sense especificar i no deduïble	1.002
Funcionaris de la Generalitat	8
Funcionaris del Poder Judicial	2
Funcionaris d'ajuntaments	3
Altres funcionaris	6
Professors d'universitats	6
Mestres d'escoles públiques	23
Pares d'alumnes	1
Centres escolars	8
Estudiants	321
Col·legis Oficials Professionals	6
Advocats	23
Arquitectes	10
Metges	5
A.T.S	2
Altres professions	5
Militars i funcionaris republicans	1
Soldats	3
Objectors de consciència	4
Presos	55
Ajuntaments	14
Membres electius d'institucions públiques	2
Empreses mercantils	5
Treballadors	2
Jubilats, pensionistes, minusvàlids, aturats	95
Collectius socials	128
Associacions de veïns	17
Associacions en general	3
<hr/>	
TOTAL	1.760

CLASSIFICACIÓ TERRITORIAL DE LES QUEIXES

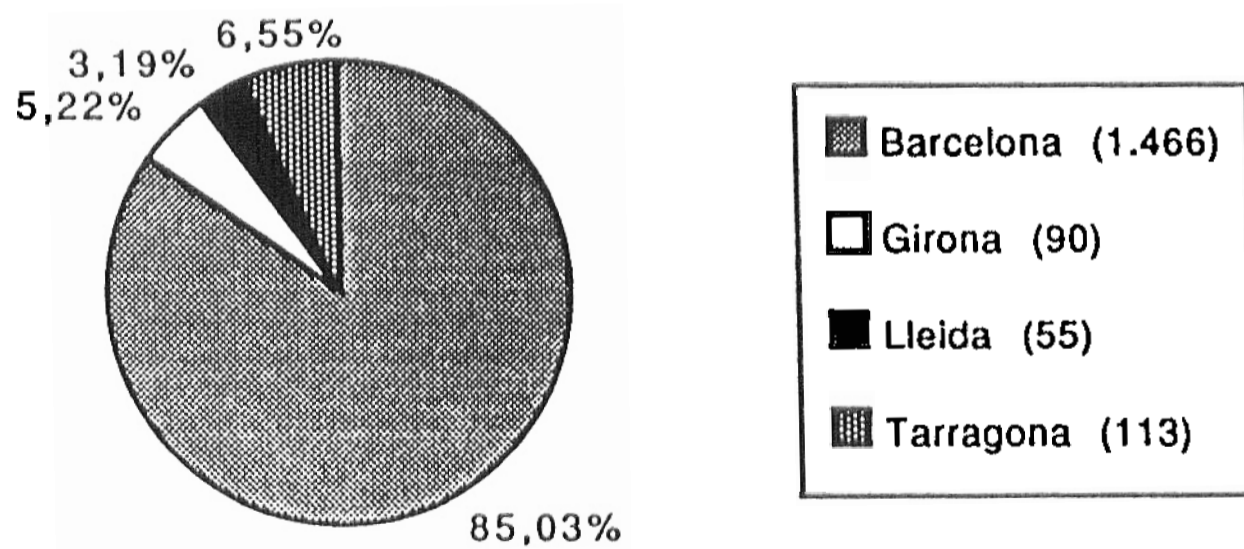
Procedència dels reclamants

Total expedients : 1.760

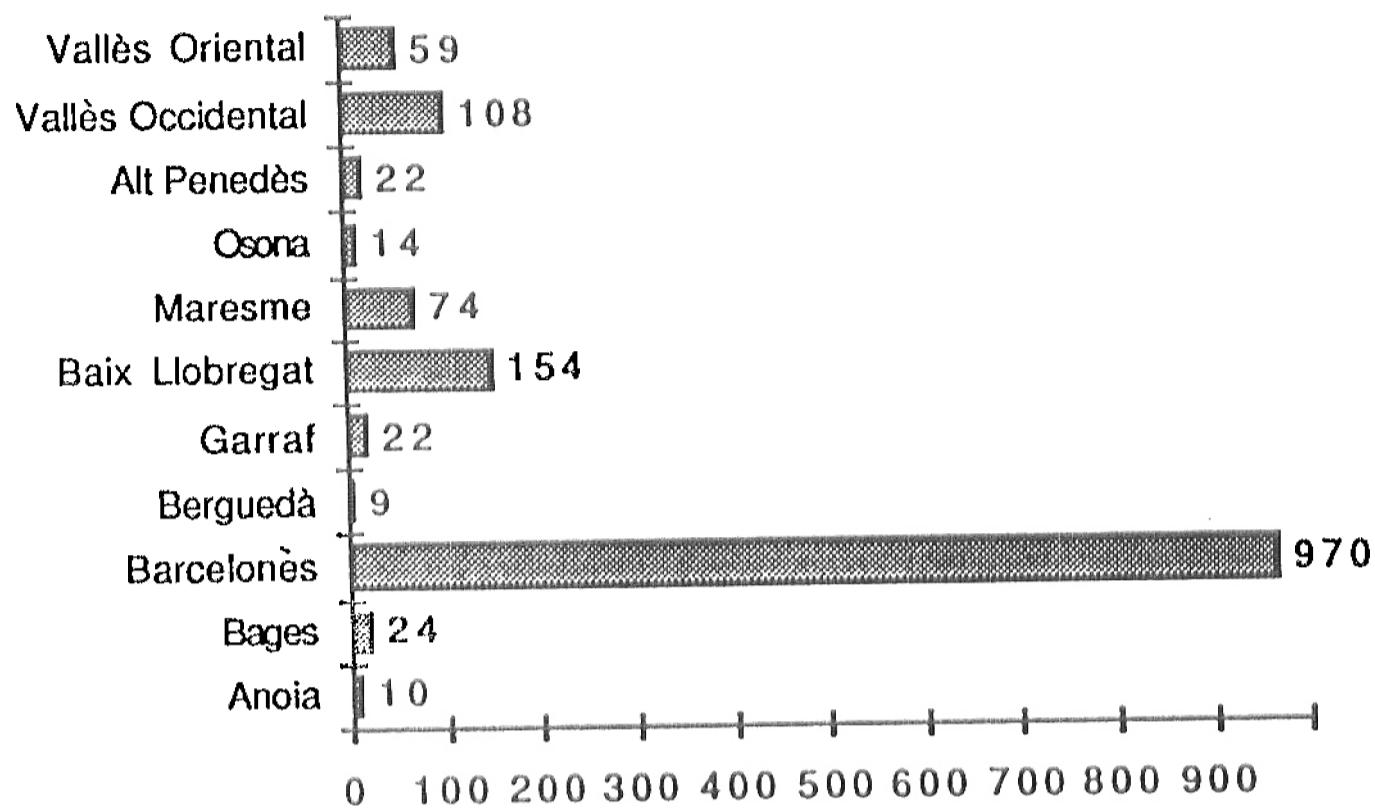
CATALUNYA - PROVÍNCIES

Total : 1.724

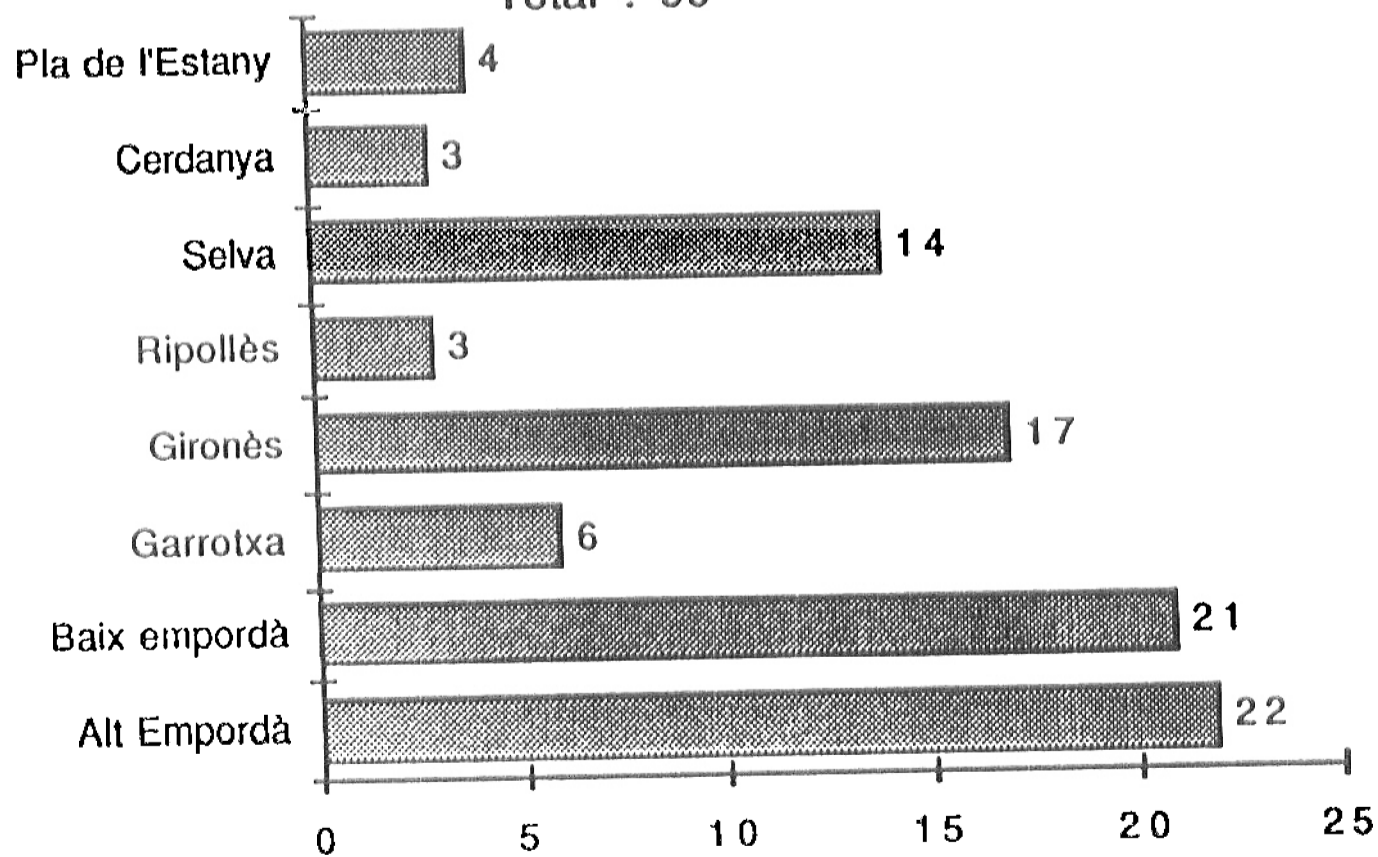
PROVÍNCIA DE BARCELONA

Total : 1.466

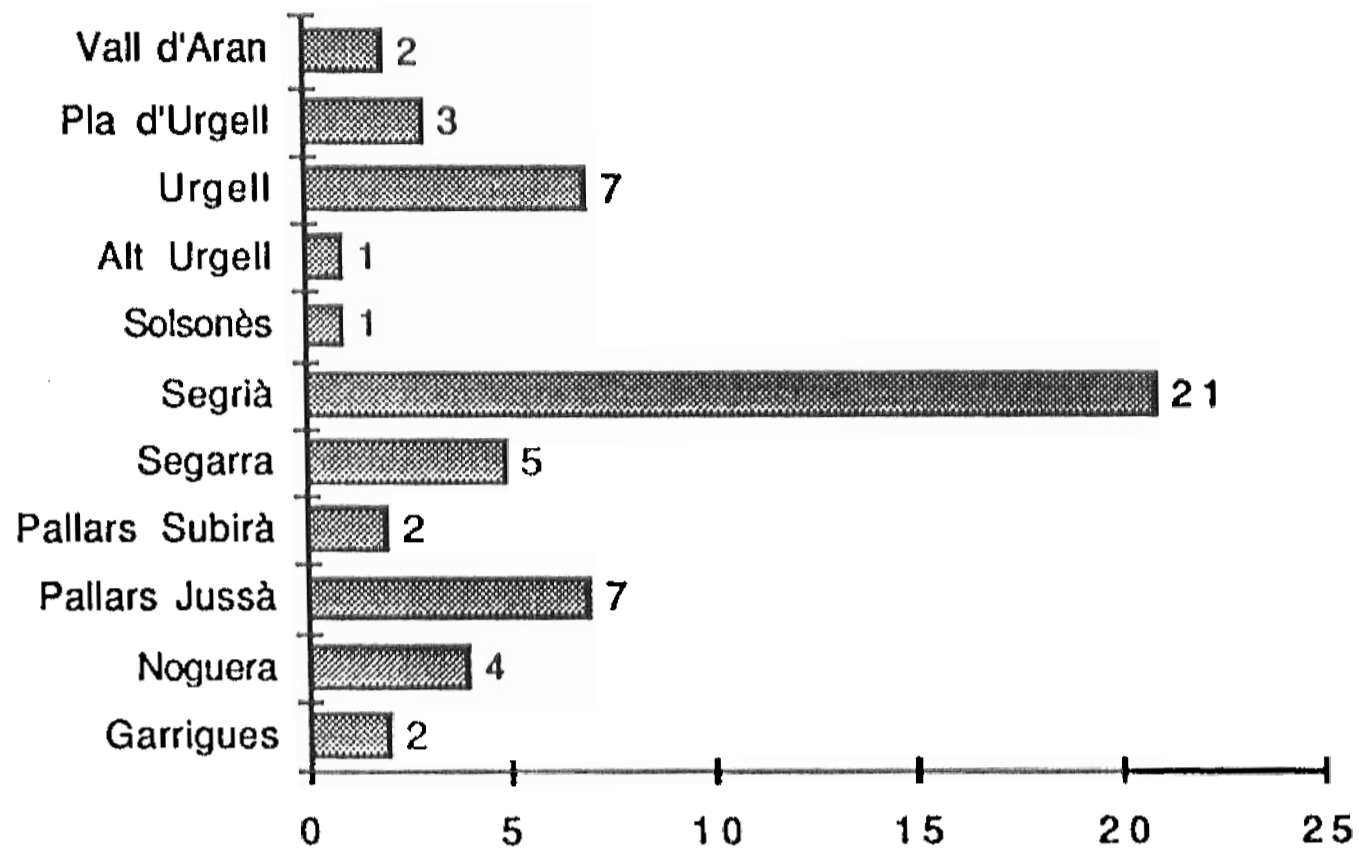
PROVÍNCIA DE GIRONA

Total : 90

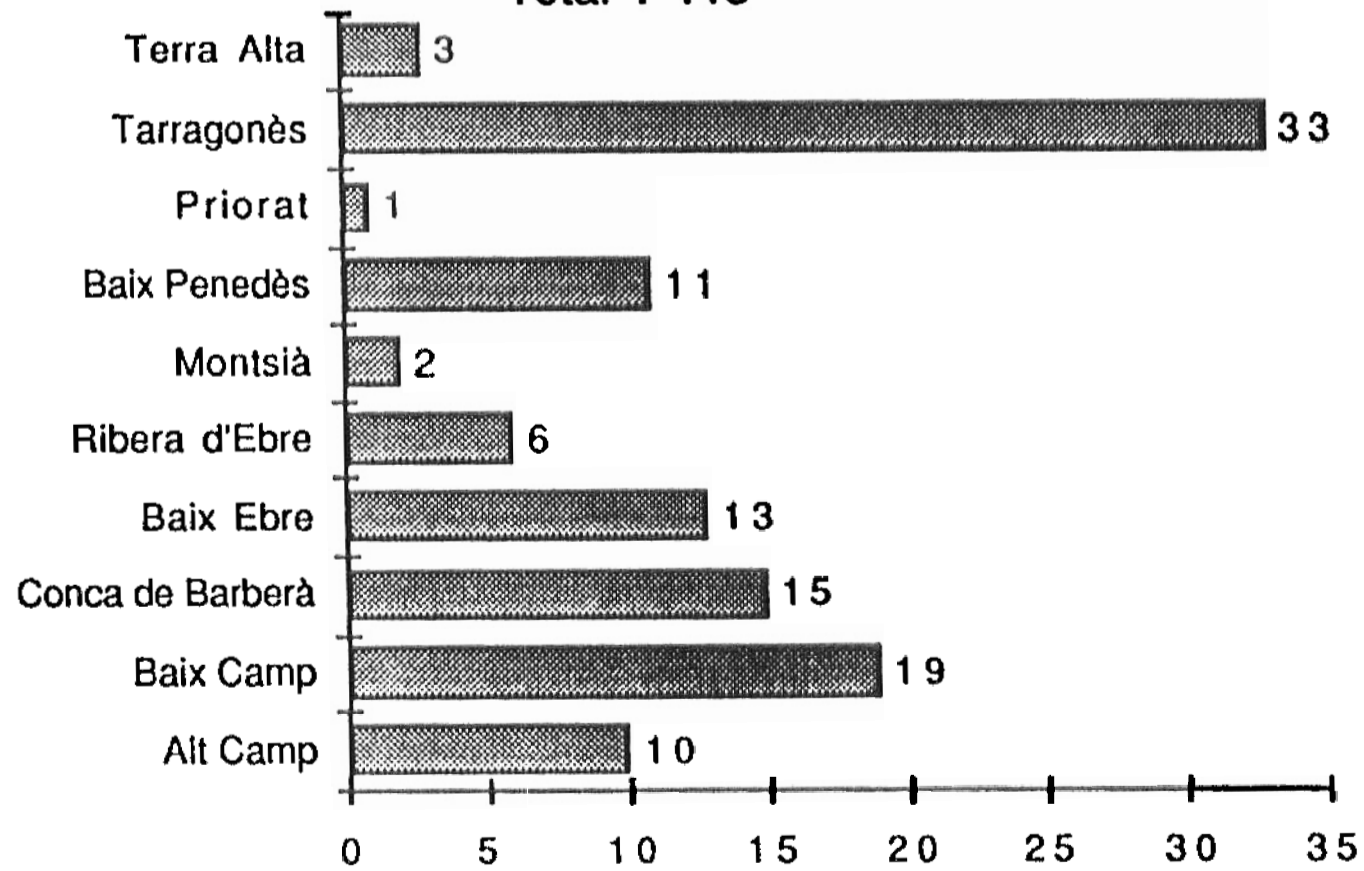
PROVÍNCIA DE LLEIDA

Total : 55

PROVÍNCIA DE TARRAGONA

Total : 113

CLASSIFICACIÓ TERRITORIAL DE LES QUEIXES

BARCELONA - Província

COMARCA	Població	Nre. Queixes
Anoia		10
	Els Hostalets de Pierola	1
	Igualada	7
	Piera	2
Bages		24
	Artés	1
	Avinyó	1
	Balsareny	1
	Cardona	3
	El Pont de Vilomara i Rocafort	1
	Manresa	9
	Sallent	3
	St. Fruitós de Bages	1
	St. Vicenç de Castellet	2
	Sta. Maria d'Oló	1
	Suria	1
Barcelonès		970
	Badalona	48
	Barcelona	816
	Esplugues de Llobregat	9
	L'Hospitalet de Llobregat	60
	St. Adrià de Besòs	5
	St. Just Desvern	2
	Sta. Coloma de Gramenet	30
Berguedà		9
	Avià	1
	Bagà	1
	Berga	4
	Cercs	1
	Guardiola de Berguedà	1
	Saldes	1
Garraf		22
	Castellet i la Gornal (St.Marçal)	2
	Sitges	1
	St. Pere de Ribes	5
	Vilanova i la Geltrú	14
Baix Llobregat		154
	Abrera	3
	Castelldefels	7
	Castelldefels (Les Botigues)	1
	Cervelló	2
	Cervelló (Palma de Cervelló)	1
	Corbera de Llobregat	1

<i>COMARCA</i>	<i>Població</i>	<i>Nre. Queixes</i>
	Cornellà de Llobregat	31
	El Papiol	1
	El Prat de Llobregat	6
	Esparreguera	4
	Gavà	8
	Martorell	7
	Molins de Rei	4
	Olesa de Montserrat	4
	Pallejà	2
	St. Andreu de la Barca	2
	St. Boi de Llobregat	14
	St. Esteve Sesrovires	2
	St. Feliu de Llobregat	18
	St. Joan Despí	8
	St. Vicenç dels Horts	9
	Sta. Coloma de Cervelló	1
	Torrelles de Llobregat	2
	Viladecans	16
Maresme		74
	Alella	3
	Arenys de Mar	2
	Argentona	2
	Calella	2
	Cambrils	1
	El Masnou	4
	Malgrat de Mar	2
	Mataró	22
	Montgat	1
	Pineda de Mar	2
	Premià de Dalt	1
	Premià de Mar	8
	St. Vicenç de Montalt	1
	Sta. Susanna	1
	Teià	1
	Vilassar de Dalt	17
	Vilassar de Mar	4
Osona		14
	Centelles	1
	Gurb	1
	Manlleu	4
	Montesquiu	1
	Sobremunt	1
	St. Hipòlit de Voltregà	2
	Taradell	1
	Torelló	1
	Vic	2
Alt Penedès		22
	Castellví de la Marca	1
	Font-Rubí	1
	Gelida	1
	St. Martí Sarroca	1
	St. Pere de Riudebitlles	1

<i>COMARCA</i>	<i>Població</i>	<i>Nre. Queixes</i>
	St. Quintí de Mediona	1
	St. Sadurní d'Anoia	7
	Subirats - St. Pau d'Ordal	1
	Torrelavit	1
	Torrelles de Foix	2
	Vilafranca del Penedès	5
Vallès Occidental		108
	Barberà del Vallès	4
	Caldes de Montbui	2
	Castellar del Vallès	1
	Castellbisbal	1
	Cerdanyola del Vallès	10
	Matadepera	2
	Montcada i Reixac	2
	Palau de Plegamans	7
	Ripollet	3
	Rubí	7
	Sabadell	24
	St. Cugat del Vallès	6
	St. Quirze del Vallès	3
	Sta. Perpètua de Mogoda	4
	Terrassa	28
	Valldoreix	2
	Viladecavalls	2
Vallès Oriental		59
	Aiguafreda	1
	Bigues i Riells	1
	Canovelles	2
	Castellterçol	2
	Granollers	16
	L'Ametlla del Vallès	1
	La Garriga	3
	La Roca del Vallès	15
	Llinars del Vallés	2
	Lliçà d'Amunt	1
	Mollet del Vallès	5
	Montmeló	1
	Montornès del Vallés	2
	St. Celoni	1
	St. Feliu de Codines	1
	St. Fost de Campsentelles	2
	St. Pere de Vilamajor	1
	Sta. Maria de Palautordera	2
TOTAL BARCELONA - Província		1.466

GIRONA - Província

<i>COMARCA</i>	<i>Població</i>	<i>Nre. Queixes</i>
Alt Empordà		22
	Cadaqués	1
	Castelló d'Empúries	1
	Espolla	1
	Figueres	6
	Garrigàs	2
	Garrigàs (Arenys d'Empordà)	1
	Llançà	1
	Roses	6
	St. Climent Sescebes	1
	Torroella de Fluvià	1
	Viladamat	1
Baix Empordà		21
	Begur	1
	Calonge	1
	Castell-Platja d'Aro	3
	Palafrugell	1
	Palamós	8
	St. Feliu de Guíxols	5
	Torroella de Montgrí	2
Garrotxa		6
	Argelaguer	1
	La Vall de Bianya	1
	Olot	1
	St. Jaume de Llierca	1
	Sta. Pau	2
Gironès		17
	Cervià de Ter	1
	Girona	14
	Llagostera	1
	St. Andreu Salou	1
Ripollès		3
	Campdevàrol	1
	Ripoll	2
Selva		14
	Arbúcies	1
	Blanes	2
	Breda	1
	La Cellera de Ter	1
	Lloret de Mar	2
	Riells i Viabrea	1
	Riudellots de la Selva	1
	St. Feliu de Buixalleu	1
	St. Julià del Llor i Bonmatí	1

<i>COMARCA</i>	<i>Població</i>	<i>Nre. Queixes</i>
	Sta. Coloma de Farners	1
	Tossa de Mar	1
	Vilobí d'Onyar	1
Cerdanya		3
	Alp	1
	Puigcerdà	2
Pla de l'Estany		4
	Banyoles	3
	Cornellà del Terri	1
TOTAL GIRONA - Província		90

LLEIDA - Província

<i>COMARCA</i>	<i>Població</i>	<i>Nre. Queixes</i>
Garrigues		2
	Juneda	1
	Les Borges Blanques	1
Noguera		4
	Balaguer	3
	Cubells	1
Pallars Jussà		7
	Tremp	7
Pallars Sobirà		2
	Alt d'Àneu	1
	Esterrí d'Àneu	1
Segarra		5
	Cervera	2
	Guissona	2
	St. Ramon	1
Segrià		21
	Almacelles	4
	Alpicat	1
	Lleida	14
Solsonès		1
	Solsona	1

<i>COMARCA</i>	<i>Població</i>	<i>Nre. Queixes</i>
Alt Urgell		1
	La Seu d'Urgell	1
Urgell		7
	Agramunt	1
	La Fuliola	1
	Tàrrega	4
	Vilagrassa	1
Vall d'Aran		2
	Es Bordes	1
	Naut Aran	1
Pla d'Urgell		3
	Ivars d'Urgell	1
	Mollerussa	2
TOTAL LLEIDA - Província		55

TARRAGONA - Província

<i>COMARCA</i>	<i>Població</i>	<i>Nre. Queixes</i>
Alt Camp		10
	Aiguamúrcia	1
	Bràfim	1
	El Pla de Sta. Maria	1
	El Pont d'Armentera	1
	Puigpelat	1
	Valls	4
	Vila-rodona	1
Baix Camp		19
	Cambrils	2
	Reus	15
	Riudoms	1
	Vandellòs (Hosp. de l'Infant)	1
Conca de Barberà		15
	Barberà de la Conca	1
	Blancafort	2
	Forès	1
	L'Espluga de Francolí	1
	Les Piles	1
	Montblanc	2
	Pira	1
	Rocafort de Queralt	2

<i>COMARCA</i>	<i>Població</i>	<i>Nre. Queixes</i>
	Senan	1
	Solivella	1
	Sta. Coloma de Queralt	1
	Vallfogona de Riucorb	1
Baix Ebre		13
	Camaries	1
	Deltebre	1
	L'Ametlla de Mar	1
	El Perelló (Ampolla)	1
	Tortosa	9
Ribera d'Ebre		6
	Ascó	1
	Benissanet	1
	Flix	1
	Móra d'Ebre	1
	Móra la Nova	2
Montsià		2
	Amposta	1
	Ulldecona	1
Baix Penedès		11
	Banyeres del Penedès	1
	Bellvei	1
	Calafell	1
	Calafell (Segur de Calafell)	1
	El Vendrell	1
	El Vendrell (St. Salvador)	1
	La Bisbal del Penedès	1
	St. Jaume dels Domenys	3
	St. Salvador	1
Priorat		1
	Cabacés	1
Tarragonès		33
	Altafulla	1
	Constantí	2
	La Secuita	1
	Salou	3
	Tarragona	22
	Vila-seca	3
	Vilallonga del Camp	1
Terra Alta		3
	Batea	1
	Horta de St. Joan	1
	La Fatarella	1
TOTAL TARRAGONA - Província		113

PROCEDENTS DE LA RESTA DE L'ESTAT
Classificació per províncies

Álava	1
Alicante	1
Castellón	1
Ciudad Real	1
Córdoba	1
Huelva	1
Huesca	1
León	1
Madrid	2
Málaga	1
Sta. Cruz de Tenerife	1
Sevilla	2
Vizcaya	1
Zaragoza	7
TOTAL	22

PROCEDENTS DE L'ESTRANGER
Classificació per països

Alemanya	1
Colòmbia	1
EEUU	1
Equador	1
França	6
Suïssa	3
Xile	1
TOTAL	14

ANNEX 2

CONSULTES ATESES

CONSULTES ATESES PEL SERVEI D'INFORMACIÓ AL CIUTADÀ DEL SÍNDIC DE GREUGES
- Quadre comparatiu -

MES	Q		C		V	
	1989	1990	1989	1990	1989	1990
Gener	34	64	158	138	192	202
Febrer	54	54	160	126	214	180
Març	62	57	119	144	181	201
Abril	49	51	162	97	211	148
Maig	60	50	139	153	199	203
Juny	68	42	115	131	223	173
Juliol	53	26	109	112	162	138
Agost	28	29	53	83	81	112
Setembre	53	31	110	97	163	128
Octubre	47	61	160	131	207	192
Novembre	51	63	158	144	209	207
Desembre	37	42	119	86	156	128
TOTAL	596	570	1.602	1.442	2.198	2.012

Q = EXPEDIENTS DE QUEIXA (iniciats arran de les visites)

C = CONSULTES O QUEIXES RESOLTES AL MOMENT DE LA VISITA O EN HORES POSTERIORIS
(no registrades com a expedient de queixa)

V = TOTAL VISITES

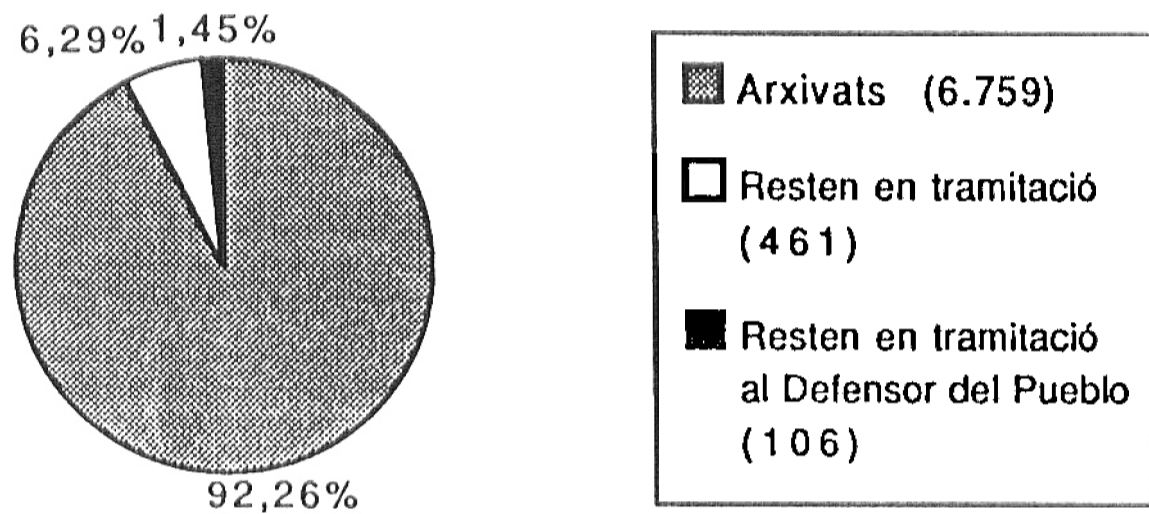
ANNEX 3

DADES DE TRAMITACIÓ DELS EXPEDIENTS

RESUM D'EXERCICIS ANTERIORS (*)

(de 1984 - 1985 - 1986 - 1987 - 1988 - 1989)

Total expedients : 7.326

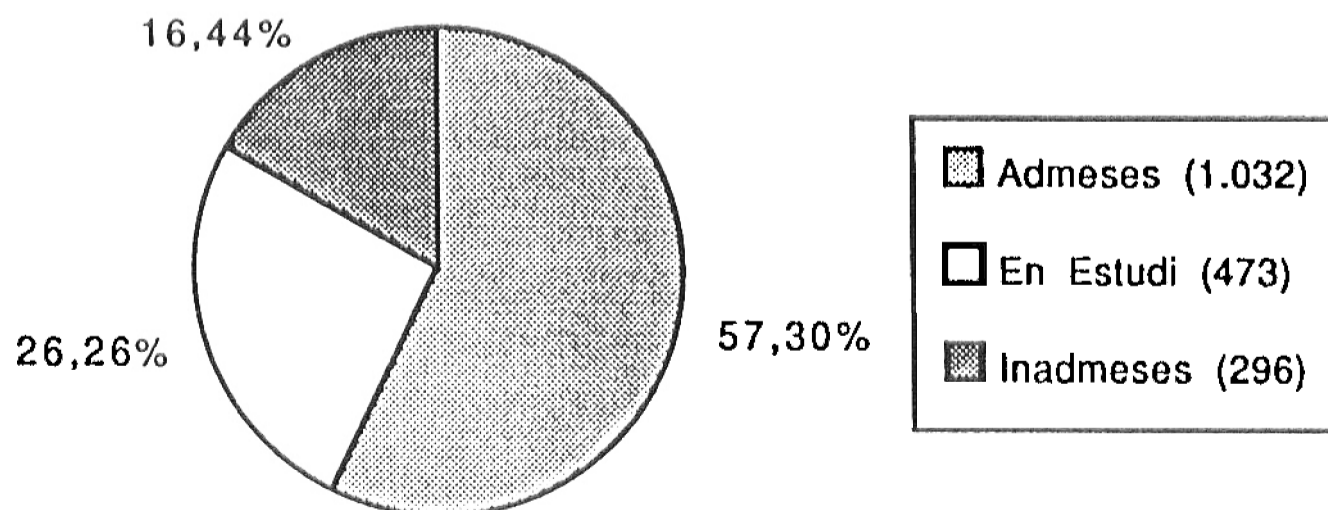

TRAMITACIÓ DELS EXPEDIENTS REGISTRATS DURANT L'ANY 1990 (*)

QUEIXES ADMESES, NO ADMESES I EN ESTUDI

Exp. de queixes i exp. d'actuacions d'ofici

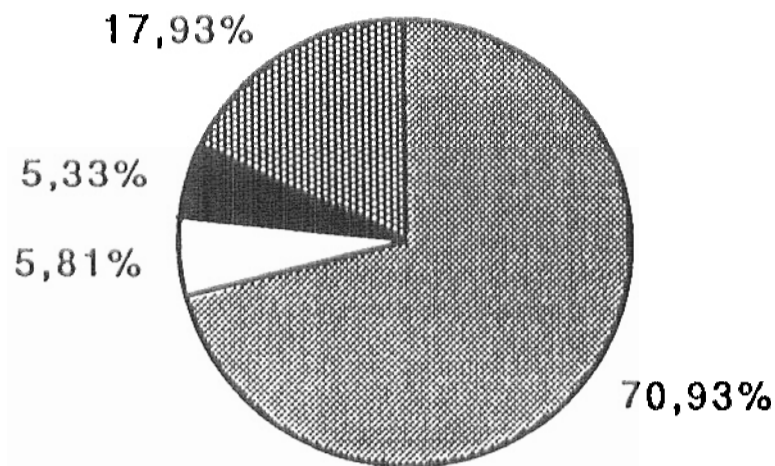
Total : 1.801

(*) Dades a 31 de gener de 1991

DESGLOSSAMENT QUEIXES ADMESSES

Total : 1.032

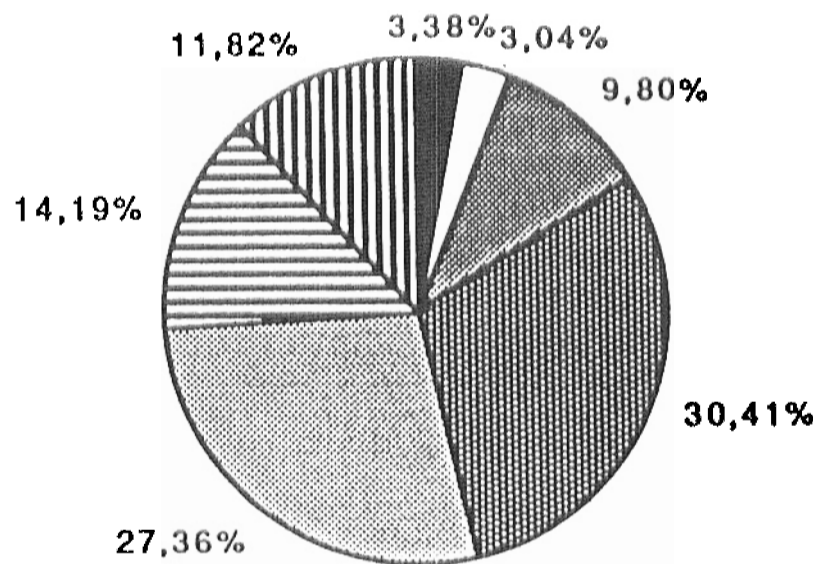

- Resoltes i arxivades (732)
- En tramitació al Defensor del Pueblo (60)
- En tramitació amb l'interessat (55)
- En tramitació amb l'Administració (185)

DESGLOSSAMENT QUEIXES NO ADMESSES

(Causes d'inadmissió)

Total : 296

- No s'han dirigit prèviament a l'Administració (10)
- No han esgotat via de recurs (9)
- Sol·liciten revisió de sentències (29)
- Manca de fonament (90)
- Actuació correcta de l'Administració (81)
- Qüestions privades (42)
- Subiudice (35)

SEGUIMENT DE QUEIXES RECOLLIDES EN INFORMES ANTERIORS

El seguiment es refereix a qüestions substancialment alterades per actuacions administratives ulteriors, així com a aquelles altres exposades en Informes precedents i encara no resoltes. Les referències al Butlletí Oficial del Parlament s'han d'entendre efectuades al número 149, de 29 de març de 1990.

Queixa 452/88 (pàg. 9506 del Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya)

Ocupació de terrenys sense expedient d'expropiació

En data 23.11.90 l'Ajuntament de Salt va trametre al Jurat Provincial d'Expropiació còpia de l'expedient d'apreupament de la peça de terreny de 30 m2. de superfície.

Queixa 347/88 (pàg. 9512 del Butlletí Oficial del Parlament)

Trepitjats per l'autopista

El 08.05.90. Autema i un dels reclamants van arribar a un acord d'indemnització pels danys i perjudicis soferts.

Atès que l'altre afectat i la concessionària no havien arribat a cap acord, es va reiterar a la Direcció General de Carreteres, la recomanació relativa a la necessitat de dictar una resolució expressa susceptible de recurs en via jurisdiccional.

Queixa núm. 272/89 (pàg. 9513 del Butlletí Oficial del Parlament)

Les dilacions indegudes generen responsabilitat patrimonial de l'Administració

No consta que el Departament de Política Territorial hagi seguit la recomanació d'indemnitzar el promotor de la queixa.

Queixa núm. 1398/89 (pàg. 9523 del Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya)

Fets declarats provats per sentència: valor probatori

El Síndic va reiterar aquest assumpte a l'Ajuntament de Barcelona en diverses ocasions durant l'any 1990. La posició municipal, que no ha variat, sosté que de la sentència es dedueix que l'interessat pretenia fer les obres en data 2.02.1981; però que no demostra en quin moment de l'any es van realitzar efectivament.

A/O.476/88 (pàg.9614 del Butlletí Oficial del Parlament).

El pla d'emergència nuclear de Tarragona, una seguretat ajornada.

El 19.07.90 es va signar el conveni entre els Ministeris d'Obres Públiques i Urbanisme, de l'Interior i per a les Administracions Públiques, la Generalitat de Catalunya i la Diputa-

ció Provincial de Tarragona, que estableix el finançament i execució d'obres a la xarxa viària de la província de Tarragona compresa en l'àmbit d'actuació del PENTA.

Totes les obres s'han d'executar en el trienni 1990-1992. Confiam que en aquesta ocasió es compleixin els terminis previstos.

Queixa núm. 729/88 (pàg. 9615 del Butlletí Oficial del Parlament)

A casa: visites sí, baixes no

El mes de juny de 1989, s'acceptava la recomanació feta pel Síndic a la Conselleria de Sanitat en relació amb l'assistència mèdica domiciliària. En aquesta modalitat d'assistència, els facultatius no estenien la baixa laboral en el mateix domicili del malalt on s'efectuava el reconeixement mèdic.

La recomanació del Síndic, acceptada pel conseller fou que la baixa laboral fos estesa i datada pel metge el mateix dia i al mateix lloc de sol·licitar i prestar l'assistència.

Malgrat l'acceptació de la recomanació i l'interès de la conselleria en donar-hi la màxima difusió entre els metges afectats, hem continuat rebent queixes que denuncien l'incompliment d'aquella recomanació. Per això, hem de continuar reiterant que es compleixi el reglament objecte d'aquella recomanació.

Queixa núm. 1193/87, entre d'altres (pàg. 9615 del Butlletí Oficial del Parlament)

Buidar voldria el veire de les iHusions

Finalment, les recomanacions fetes al conseller de Governació sobre la necessitat de modificar la Llei 18/84, de 20 de març, pel que fa a les exigències legals que s'hi fan sobre residència i incompatibilitat de la pensió, foren acceptades i materialitzades en la Llei Catalana 9/90, del 16 de maig, de Pressupostos de la Generalitat de Catalunya, la qual regula en les disposicions addicionals setzena i dissetena la modificació dels articles 4 i 5.1.a) de l'esmentada Llei 18/84, de 20 de març.

Queixa 1278/89 (pàg. 9532 del Butlletí Oficial del Parlament)

Els ajuntaments i l'assistència sanitària

Amb l'entrada en vigor del RD 1088/89, de 8 de setembre, el qual fa extensiva la prestació de l'assistència sanitària a les persones sense recursos econòmics suficients, es preveu la integració d'ofici, mitjançant conveni, de les persones incloses en l'assistència sanitària benèfica.

Atès que els veïns de les corporacions locals que hagin establert conveni d'integració i que estiguin incloses en l'assistència sanitària benèfica no hauran de sol·licitar el reconeixement del dret a l'assistència sanitària, vam sol·licitar al Departament de Sanitat que es procedís a negociar els esmentats convenis

d'integració, a fi que, un cop reconegut el dret, s'estengui el document acreditatiu d'assistència sanitària amb validesa a tot l'Estat.

En l'actualitat es continuen subscriuint convenis entre diverses corporacions locals i el Departament de Sanitat i esperem que es compleixi la total integració, a fi d'optimitzar la universalització de l'assistència sanitària.

Queixa 910/89 i 201/89, entre moltes altres (pàg. 9546 del Butlletí Oficial del Parlament)

Han pagat i no els ho tenen en compte

El Síndic, en coordinació amb el Defensor del Poble, ha de continuar reiterant al Ministeri de Treball i S.S. un canvi en la normativa reguladora del Règim Especial de Treballadors per compte propi o autònoms, col·lectiu, entre d'altres règims especials de la S.S., que s'ha vist contínuament discriminat quant a l'acció protectora.

Es continua sense reconèixer validesa, a efectes de la pensió de jubilació, a les cotitzacions corresponents a períodes anteriors a l'alta, les quals van ser abonades amb recàrrec i a requeriment de l'entitat gestora.

Queixa 1179/89 (pàg. 9549 del Butlletí Oficial del Parlament)

Opció entre jubilació anticipada o morir-se de gana

Les persones majors de 52 anys que perceben el subsidi de desocupació, fins que l'edat els permeti accedir a qualsevol modalitat de jubilació, continuaran diferenciades en dues categories: la primera, la dels desocupats que poden jubilar-se a 60 anys, i la segona, la dels igualment desocupats que han d'esperar a complir-ne 65.

La nostra proposta d'allargar l'esmentat subsidi a tots els beneficiaris, fins que compleixin 65 anys, no fou acceptada pel ministre de Treball i Seguretat Social, el qual preferí beneficiar els treballadors més joves. Per tant, hem de continuar reiterant el perjudici i possible discriminació dels treballadors que poden

jubilar-se a 60 anys respecte als que no ho poden fer fins a tenir-ne 65.

Queixa 388/89 (pàg. 9552 del Butlletí Oficial del Parlament)
Diferència de tracte entre parelles casades i amistançades

Es continua diferenciant el vincle familiar o matrimonial que uneix la parella, de la relació afectiva o de fet, a efectes de determinades prestacions de la Seguretat Social.

Per això, cal reiterar als poders públics l'adequació de la legislació, sobretot pel que fa al dret laboral i de la Seguretat Social, a fi de protegir les parelles de fet.

Queixes relatives al subsidi de garantia d'ingressos mínims i altres ajudes socials (pag. 9554 a 9559 del Butlletí Oficial del Parlament).

En l'actualitat, malgrat les modificacions normatives produïdes, continuen pendents de solució els problemes bàsics evidenciats en l'Informe de 1989 respecte a les ajudes socials. Concretament:

- l'escassetat de la quantia
- els amplis marges de discrecionalitat amb què compta l'administració per denegar-ne
- la irracionalitat dels barems establerts per avaluar l'oportunitat de la prestació
- la illegalitat de la denegació justificada en la presumpció d'existència de familiars obligats a la prestació d'aliments.

Queixes relatives a les residències per a gent gran (pag. 9559 a 9561 del Butlletí Oficial del Parlament)

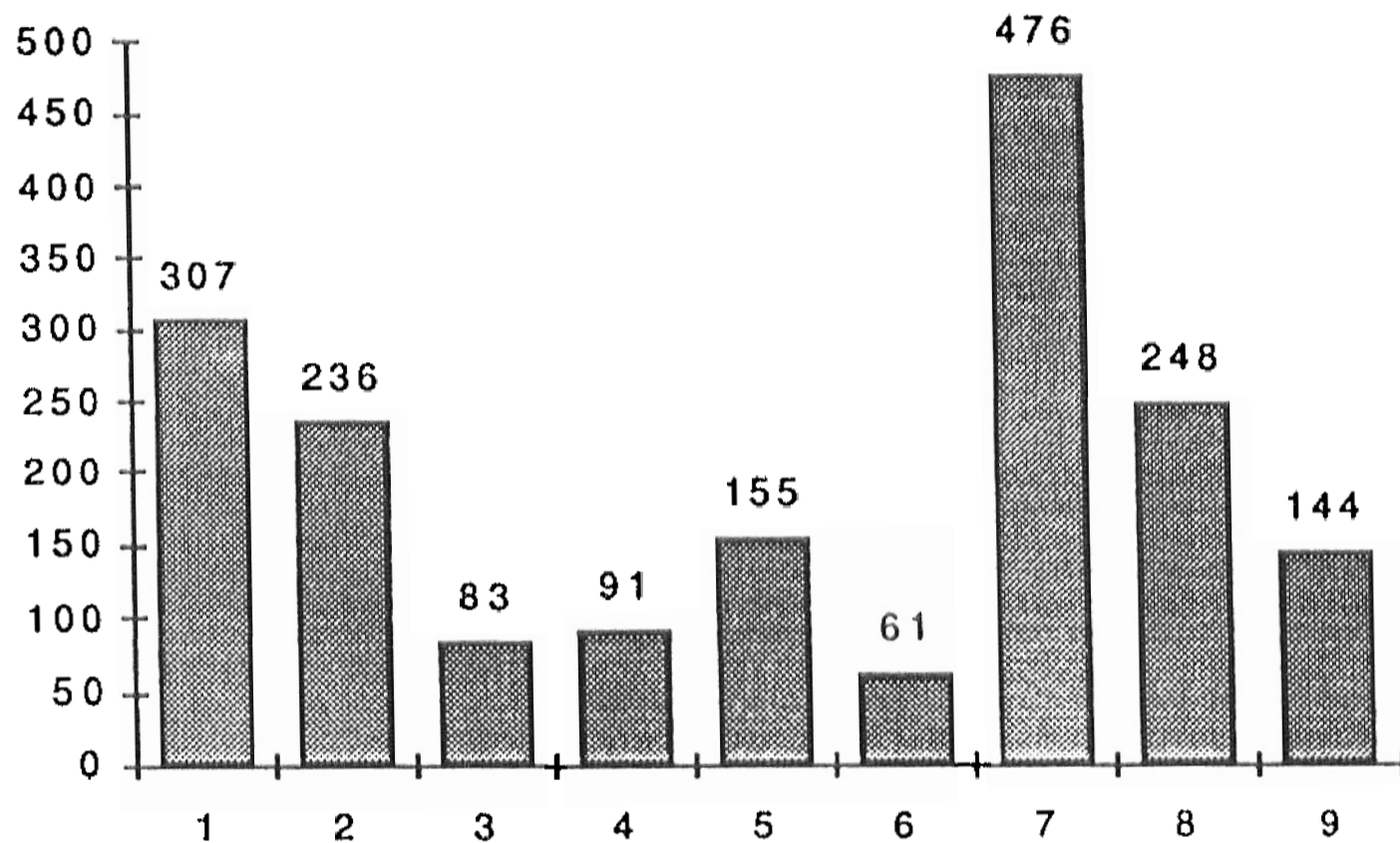
Com es pot veure en el present Informe, el dèficit de residències per a la tercera edat tendeix a esdevenir endèmic. Continua doncs sense donar-se resposta a les necessitats residencials de la gent gran.

ANNEX 4

CLASSIFICACIÓ GENERAL DELS EXPEDIENTS

CLASSIFICACIÓ DELS EXPEDIENTS
PER SECCIONS

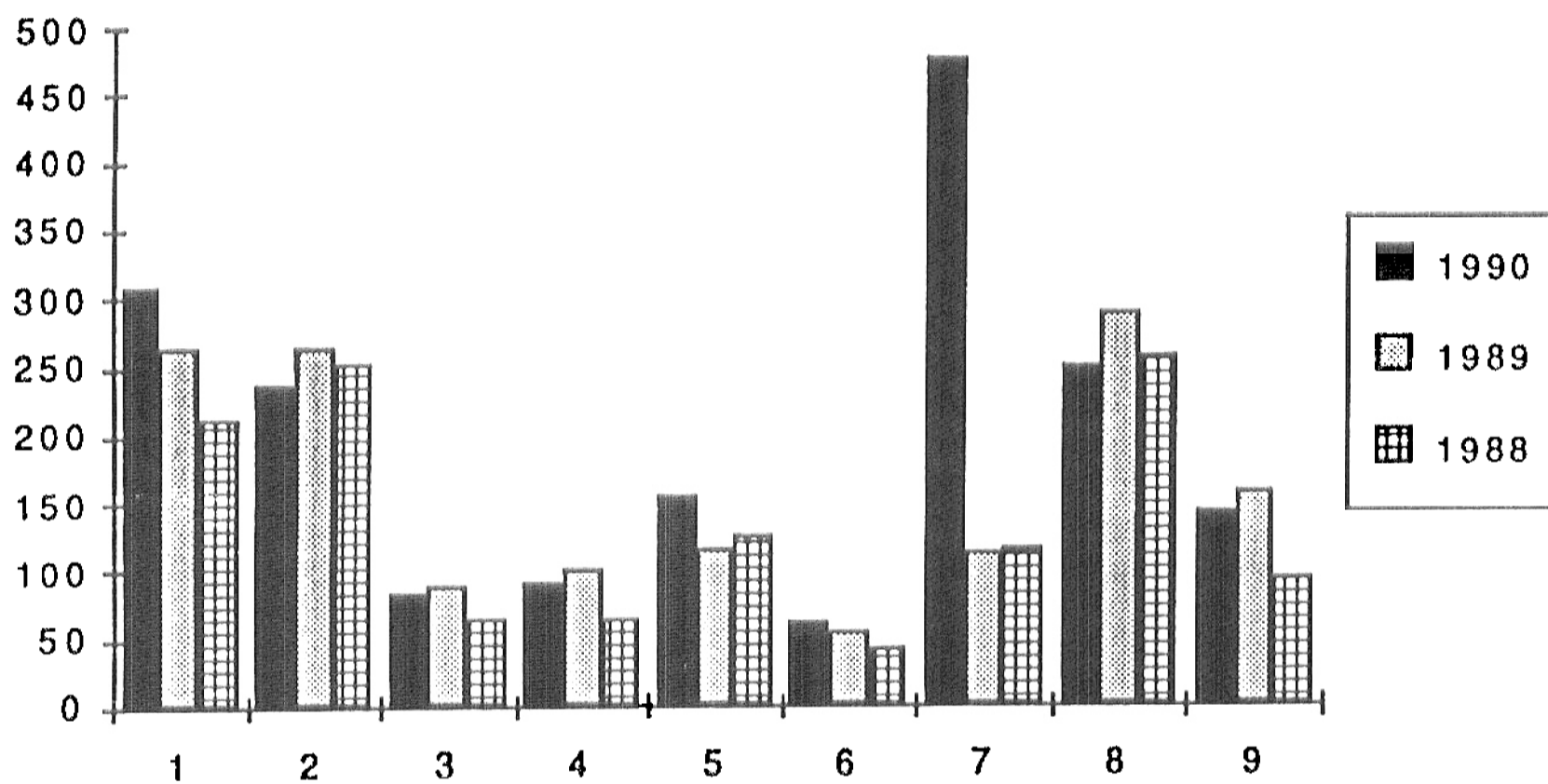
Total : 1.801

1. Administració General (17,06%)
2. Ordenació del Territori (13,11%)
3. Tributària (4,61%)
4. Sanitat i Consum (5,06%)
5. Treball i Pensions (8,61%)
6. Serveis Socials (3,38%)
7. Ensenyament i Cultura (26,41%)
8. Justícia (13,76%)
9. Queixes privades i/o inconcretes (8%)

CLASSIFICACIÓ DELS EXPEDIENTS PER SECCIONS

Comparació amb anys anteriors

1. Administració General
2. Ordenació del Territori
3. Tributària
4. Sanitat i Consum
5. Treball i Pensions
6. Serveis Socials
7. Ensenyament i Cultura
8. Justícia
9. Queixes privades i/o inconcretes

ANNEX 5

CLASSIFICACIÓ DELS EXPEDIENTS PER LA TEMÀTICA QUE PLANTEGEN

<i>Secció</i>	<i>Temàtica Plantejada</i>	<i>Núm. Exp.</i>
1. Administració general		
	– Personal	61
	– Prestacions de caràcter personal	41
	– Contractació administrativa	25
	– Coacció administrativa	6
	– Estrangeria i situació d'apatrídia	52
	– Prestacions patrimonials no tributàries	21
	– Responsabilitat patrimonial de l'administració	12
	– El procediment com a garantia de l'administrat	79
	– Manca de coordinació entre administracions	1
	– Actuació forces de seguretat	9
	Total:	307
2. Ordenació del territori		
	– Habitatge	48
	– Urbanisme	79
	– Medi ambient i qualitat de vida	109
	Total:	236
3. Tributària		
	– Tributs	29
	– Altres ingressos públics	3
	– Gestió tributària	51
	Total:	83
4. Sanitat i Consum		
	– Salut pública	14
	– Deficiències sanitàries	23
	– Personal sanitari	12
	– Consum	42
	Total:	91
5. Treball i pensions		
	– Pensions i beneficis derivats de la II República Espanyola	54
	– Seguretat Social	73
	– Treball	28
	Total:	155

<i>Secció</i>	<i>Temàtica Plantejada</i>	<i>Núm. Exp.</i>
6. Serveis socials		
	– Deficients físics	9
	– Deficients psíquics	18
	– Gent gran	23
	– Nens	1
	– Dones	–
	– Grups marginats	6
	– Borses de pobresa	4
	Total:	61
7. Ensenyament i Cultura		
Ensenyament		
	– Alumnes	20
	– Professors	22
	– Pares d'alumnes	–
	– Centres docents	5
	– Gestió acadèmica	18
	– D'altres aspectes educatius	386
Cultura		
	– Normalització lingüística	19
	– D'altres temes culturals no relatius a la llengua	6
	Total:	476
8. Justícia		
	– Administració de justícia	119
	– Institucions penitenciàries	106
	– Menors	23
	Total:	248
9. Queixes privades i/o inconcretas		
	– Privades	92
	– Inconcretas	24
	– Cosa jutjada	28
	Total:	144
	TOTAL EXPEDIENTS	1.801

ANNEX 6

CLASSIFICACIÓ DE LES ACTUACIONS D'OFICI

ACTUACIONS D'OFICI

<i>Secció</i>	<i>Temàtica</i>
1. Administració general	<ul style="list-style-type: none"> – Investigació de les amenaces a una menor per part d'agents de les forces de seguretat. – Investigació sobre el capteniment de membres dels mossos d'esquadra el 25.04.90 amb motiu de l'entrega de la bandera del Parlament de Catalunya per part de la Crida a la Solidaritat. – Investigació relativa a la manca de col·laboració de l'Administració Tributària de l'Estat amb un ajuntament, en relació amb la situació tributària d'un concessionari d'un servei públic municipal. – Estudi sobre la no percepció del complement de productivitat per part del personal al servei de l'Administració de la Generalitat que realitza jornada continuada. – Estudi de la particular situació en què es troben alguns menors estrangers ingressats en Centres de Menors, per ordre judicial, que per manca de documents o com a conseqüència de la irregular situació jurídica no poden reinserir-se en la societat un cop han complert el temps d'internament.
5. Seguretat Social, pensions i treball	<ul style="list-style-type: none"> – Estudi, en col·laboració amb el Defensor del Poble, sobre les indemnitzacions a favor de les persones que sofriren presó com a conseqüència dels supòsits previstos en la Llei 46/77, del 15 d'octubre, d'Amnistia. La decisió del Defensor del Poble de no interposar recurs d'inconstitucionalitat contra l'esmentada norma en consolida l'aplicació en els termes que s'hi preveuen i valida les limitacions i exclusions dels possibles beneficiaris, les quals exposem en el tema «Amnistia i pensions. Presó i indemnització». – Anàlisi de l'aplicació de la normativa que regula el càlcul de la base reguladora de la pensió de viduitat, quan el causant ha suspès la seva pensió de jubilació per tornar a treballar. La nostra anàlisi ha estat tramesa al Defensor del Poble, per tal que l'estudi i resolgui de conformitat amb allò que consideri oportú. La problemàtica de l'esmentada normativa pre-constitucional s'analitza a la queixa 274/90 A/O.
6. Serveis Socials	<ul style="list-style-type: none"> – Estudi i seguiment de la problemàtica prostitució/sida, des de l'òptica dels serveis socials. – Col·laboració amb el gremi de centres d'assistència a la tercera edat, en l'estudi de les mancances existents quant a residències i de les perspectives existents al respecte. – Visites als centres de menors de Benestar Social «Els Llimoners», de Barcelona, «Llar el Gran Amic» i «Residència Rubí», de Rubí i al centre «El Serradell», de la Diputació de Barcelona. – Seguiment d'actuacions concretes de la Direcció General d'Atenció a la Infància. – Mediació entre veïns i administracions, en el conflicte del barri del Besós.

<i>Secció</i>	<i>Temàtica</i>
7. Ensenyament i Cultura	<p>– Estudi dels problemes detectats en el centre d'autistes «Can Cottet» quant a l'existència d'accessos directes a la via del tren i dèficits existents en la normativa sobre centres terapèutics ocupacionals. Actuacions al respecte.</p>
8. Justícia	<p>– Estudi i seguiment de l'experiència, pel que fa a la defensa i assistència d'ofici als interns en establiments penitenciaris i especialment als penats, que ha fet el grup Salhaketa del Col·legi d'Advocats de Bilbao en col·laboració amb el de Sant Sebastià i Vitòria, i així mateix de la documentació facilitada pel grup d'advocats del col·legi de Barcelona que preparaven una experiència semblant.</p> <p>– Estudi i seguiment de les sectes existents a Catalunya.</p> <p>– Investigació del suïcidi d'un pres, pagès d'Osor, davant la decepció per la no concessió d'un permís per Nadal.</p> <p>– Visites a diversos centres de la Direcció General de Justícia Juvenil.</p> <p>– Visita i avaluació de les condicions en què es troben els dipòsits municipals de detinguts de Vielha Mijaran, Reus, Vic, l'Hospitalet de Llobregat, Puigcerdà, Balaguer i d'altres.</p> <p>– Visites a diversos centres penitenciaris de Catalunya.</p> <p>– Estudi i seguiment de la situació penal i penitenciària de cadascun dels cinc interns, que es van amotinar el juliol passat a la presó Model.</p> <p>– Investigació davant l'ingrés a la presó de Tarragona d'una dona de vuitanta anys.</p> <p>– Investigació sobre la imposició d'assistència a les internes de la presó de Wad-Ras com a comparses a les rodes de reconeixement acordades pels jutges; situació produïda sense demanar la seva autorització i sense explicar-los tan sols ni la raó ni el lloc on eren conduïdes.</p>

ANNEX 7

ACTIVITATS DEL SINDIC DE GREUGES

ALTRES ACTIVITATS DE LA INSTITUCIÓ DEL SÍNDIC DE GREUGES - 1990

- 9 gener – Entrevista per a Ràdio Llagosta.
– Entrevista amb el Conseller d'Ensenyament.
- 11 gener – Entrevista amb el President de la Generalitat.
– Entrevista per al programa de Ràdio Barcelona «Uno al día». A/Gent gran/geriàtrics.
- 12 gener – Salutació per Antena 3.
- 15 gener – Entrevista amb estudiants de Periodisme de la Universitat Autònoma. A/Situació laboral africans Maresme.
- 17 gener – Visita de l'Adjunt i dos assessors de l'Ararteko a la seu del Síndic de Greuges.
- 18 gener – Entrevista per a Ràdio Barcelona sobre les residències geriàtriques.
– Visita als centres de menors l'Alzina i Pedragosa.
- 19 gener – Entrevista per a la revista Xarxa sobre consum.
- 24 gener – Assistència a l'acte de presa de possessió del Defensor del Pueblo Andaluz (Sevilla).
- 29 gener – Classe del professor Rafael Ribó als alumnes de 5è. curs de la Facultat de Ciències Econòmiques, a la seu del Síndic de Greuges.
– Visita del Justicia de Aragón a la seu del Síndic de Greuges.
- 30 gener – Classe als alumnes del professor Rafael Ribó.
- 31 gener – Entrevista amb el Cap del Sector Naval de Catalunya.
- 2 febrer – Entrevista per a Ràdio Sant Boi.
- 5 febrer – Participació en el curs «El Síndic de Greuges. Ombudsman de Catalunya», organitzat per l'Institut de Ciències Polítiques i Socials.
7 febrer – Desplaçament del Síndic a l'Institut de Batxillerat de Sant Andreu per donar una conferència sobre drets humans.
– Dinar de treball amb el regidor de Presidència de l'Ajuntament de Barcelona.
- 8 febrer – Visita de l'Institut de Formació Professional d'Olot a la seu del Síndic de Greuges.
- 14 febrer – Visita a la Presó de Quatre Camins.
- 16 febrer – Entrevista per a Ràdio Nacional de Tarragona sobre drets humans.
– Entrevista amb el Defensor del Pueblo i el conseller de Benestar Social.

-
- 19 febrer – Participació en el curs «El Síndic de Greuges. Ombudsman de Catalunya», organitzat per l'Institut de Ciències Polítiques i Socials.
- 20 febrer – Entrevista, acompanyant al Defensor del Pueblo, amb el President de la Generalitat.
- 21 febrer – Entrevista amb el conseller d'Agricultura, Ramaderia i Pesca.
– Visita a l'Ajuntament de Sant Adrià de Besòs.
- 26 febrer – Participació en el curs «El Síndic de Greuges. Ombudsman de Catalunya», organitzat per l'Institut de Ciències Polítiques i Socials.
- 28 febrer – Entrevista per a Ràdio Rato sobre prostitució.
- 1 març – Entrevista amb el conseller de Benestar Social.
- 6 març – Entrevista amb el Fiscal en cap del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya.
- 7 març – Informe de 1989: presentació al Registre General de la Presidència del Parlament.
– Memòria de Liquidació del Pressupost de 1989: presentació al Registre General de la Presidència del Parlament.
– Entrevista amb el President del Parlament de Catalunya: presentació de l'Informe 1989.
- 8 març – Reunió amb el fiscal senyor Víctor Alegret.
- 19 març – Entrevista per a Catalunya Ràdio sobre la Institució del Síndic de Greuges.
- 20 març – Conferència del Síndic dins el curs de Drets Humans organitzat per l'Institut de Drets Humans de Catalunya.
- 21 març – Visita al Centre de Recursos Educatius de l'ONCE.
- 22 març – Entrevista amb el nou cap del Sector Naval de Catalunya.
– Visita del Curs d'Adults de Formació Professional-Capacitació Agrària de les Borges Blanques a la seu del Síndic de Greuges.
- 26 març – Presentació del llibre de Pepe Rodríguez «El poder de las sectas».
- 27 març – Visita del Degà i membres de la Junta del Col·legi d'Advocats de Barcelona a la seu del Síndic de Greuges.
- 29 març – Participació en el col·loqui sobre «El Projecte de Llei de prestacions no contributives», organitzat pel Col·legi de Diplomats Socials i Assistents Socials de Catalunya, la Federació ECOM i la Fundació Institut Guttman.
- 3 abril – Conferència sobre la Institució del Síndic de Greuges a l'Escola de Polícies de Catalunya (Mollet).
- 4-6 abril – Jornades a Saragossa. Assistència i participació a les sisenes jornades d'estudi, col·laboració i cooperació dels Ombudsmen de l'Estat.
- 10 abril – Visita als ajuntaments de Tortosa i Amposta. A/Dipòsits municipals de detinguts.
- 18 abril – Visita a l'Ajuntament de Mataró. A/Dipòsits municipals de detinguts.
- 20 abril – Assistència als actes organitzats amb motiu de la visita del Príncep d'Astúries.
-

-
- 26 abril – Participació en la taula rodona «Nacionalitat espanyola i treballador immigrant», organitzada per la Fundació Paulino Torras Doménech.
- 4 maig – Desplaçament a Vilafranca del Penedès. Visita al centre de menors Can Còguls.
- 10 maig – Participació en la taula rodona «El desenvolupament de la Llei d'Estrangeria i la seva incidència social», organitzada per la Fundació Paulino Torras Doménech.
- 11 maig – Participació en el seminari «Protecció jurídica de les persones amb autisme a Europa i la situació a Catalunya» organitzada per la Caixa de Barcelona.
- 12 maig – Assistència a la inauguració de les instal·lacions de la Residència Terapèutica Llar Cottet i del Centre Terapèutic Ocupacional Terlab.
- 14 maig – Entrevista amb el conseller de Política Territorial i Obres Públiques pel tema dels abocadors.
– Visita a la presó de la Roca.
- 17 maig – Nova entrevista amb el conseller de Política Territorial i Obres Públiques.
- 18 maig – Participació en el curs d'Aprofundiment per al personal de les UAAU a l'APS, organitzat per l'Institut d'Estudis de la Salut.
- 20 maig – Assistència als actes organitzats amb motiu de la IX Diada del mutilat i la vídua de guerra.
- 23 maig – Desplaçament a Madrid. Reunió amb el Defensor del Pueblo.
- 24 maig – Assistència a l'acte de lliurament del Premi Minuto de Oro de Radio Minuto.
- 25 maig – Entrevista per a Antena 3 TV.
- 29 maig – Entrevista per a la Facultat de Ciències de la Informació de la Universitat Autònoma sobre l'augment del racisme a Catalunya.
- 30 maig – Visita al centre de menors Els Tilers.
– Entrevista dels alumnes de 2n. de BUP de l'Institut de Batxillerat La Guineueta.
- 4 juny – Entrevista per al programa «El matí de Josep Cuní» de Catalunya Ràdio. A/Presentació Informe 1989.
- 5 juny – Assistència a la inauguració dels Serveis d'Urgència de l'Hospital del Mar.
– Participació en el programa «Mar i Cel» de Ràdio Sitges. A/Presentació Informe 1989.
- 6 juny – **Compareixença del Síndic de Greuges davant la Comissió Parlamentària: presentació de l'Informe 1989.**
– Entrevista per a Ràdio Nacional Ràdio 4. A/Presentació Informe 1989.
– Entrevista per Ràdio Miramar. A/Presentació Informe 1989.
- 8 juny – Desplaçament a Santiago per assistir a l'acte de presa de possessió del Valor de Pobo Galego.
- 11 juny – Assistència a l'acte inaugural de la 35a. reunió d'UNICEF.
- 13 juny – Participació en el programa «Teledues» de TVE. A/Presentació Informe 1989.
-

-
- Participació en la taula rodona «Les unitats d'admissió i atenció a l'usuari vers un model de relació entre l'usuari i el sistema sanitari» organitzada per l'Institut d'Estudis de la Salut.
 - 15 juny
 - Entrevista per al programa de Cadena Catalana «Perquè així és la vida». A/Informe 1989 i Llei d'Estrangeria.
 - Entrevista per a El País.
 - 16 juny
 - Assistència a la inauguració del Parc del Litoral de Sant Adrià de Besòs.
 - 18 juny
 - Conferència en el Club d'Amics de la UNESCO. A/Informe 1989.
 - Visita a l'Ajuntament de Manresa. A/Dipòsit municipal de detinguts.
 - 19 juny
 - Entrevista per a la revista Catalunya Municipal.
 - 21 juny
 - Participació en el programa «El matí de Josep Cuní» de Catalunya Ràdio, sobre les pensions de jubilació i d'invalidesa del SOVI.
 - 22 juny
 - Desplaçament a Madrid per participar en el programa «La clave» d'Antena 3. Tema: neoracisme.
 - 26 juny
 - Entrevista per a Catalunya Ràdio sobre l'Informe 1989 i el racisme.
 - Participació en les jornades «Programes d'atenció especialitzada a toxicòmans que es desenvolupen als centres penitenciaris» organitzades pel Departament de Justícia de la Generalitat.
 - 27 juny
 - **Compareixença del Síndic de Greuges davant el Ple del Parlament: presentació de l'Informe 1989.**
 - 28 juny
 - Entrevista per a Ràdio Bonanova. A/Diàleg entre Administració i administrats.
 - 29 juny
 - Visita del Síndic als centres de menors de l'Esperança i l'Alzina.
 - 3 juliol
 - Dinar de treball amb el Fiscal senyor Alegret.
 - 4 juliol
 - Entrevista per a la revista El Triangle.
 - Visita a l'Ajuntament de Tremp. A/Dipòsit municipal de detinguts.
 - 5 juliol
 - Visita a l'Ajuntament de Vielha e Mijaran. A/Dipòsit municipal de detinguts.
 - 6 juliol
 - Assistència a l'acte acadèmic en homenatge al senyor Ramon Trias Fargas.
 - Participació en el programa «135 escons» de TVE sobre l'Informe 1989.
 - 11 juliol
 - Entrevista per a la revista El Temps.
 - 13 juliol
 - Assistència a l'acte de cloenda del Curs de Formació Bàsica per a Polícies 1989-90 de l'Escola de Policia de Catalunya.
 - 2 agost
 - Entrevista per al dominical Presència de Punt Diari.
 - Entrevista per a Ràdio Castelló d'Empúries.
 - 3 agost
 - Entrevista per a Ràdio Nacional. A/Situació presons.
 - Entrevista per a Europa Press. A/Situació presons.
 - 10 setembre
 - Entrevista per a Ràdio Calafell sobre el President Companys.
 - Entrevista per a l'Informatiu de Catalunya Ràdio sobre la Institució.
 - 11 setembre
 - Inauguració de la plaça Lluís Companys de Tordera.
-

-
27 setembre	– Participació a la taula rodona organitzada per l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat en homenatge al President Companys.
4 octubre	– Visita a la seu del Síndic de Greuges de tres assessors del Valedor de Pobo Galego.
– Conferència sobre el President Companys en el Club d'Amics de la UNESCO.
5 octubre	-- Entrevistes per a Ràdio Nacional, TVE, Antena 3, Diari de Barcelona, Europa Press, Cadena Rato, Ràdio Popular de Barcelona, Ràdio Barcelona i TV3. A/Soldats Golf Pèrsic.
8 octubre	– Article sobre el President Companys per a la revista La Fura.
9 octubre	– Jornada de treball a Madrid amb el Defensor del Pueblo.
11 octubre	– Visita al conseller de Justícia acompanyant al Defensor del Pueblo.
-- Entrevista per a El Periòdic sobre el President Companys.
14 octubre	-- Participació en el programa «30 minuts» de TV3 sobre el President Companys.
15 octubre	– Assistència a l'acte organitzat per la Generalitat en homenatge al President Companys.
15-16 octubre	– Curs sobre Dret Administratiu a Inspectors d'Ensenyament.
17 octubre	-- Assistència a la conferència «Els drets dels detinguts i empresonats», organitzada per l'Escola de Policia de Catalunya a Mollet del Vallès.
18 octubre	-- Assistència al sopar-homenatge al President Companys organitzat per la Penya Joan Santamaria.
20 octubre	– Participació en la Jornada de «Reflexió i Assemblea General Ordinària 1990» organitzada per la Federació ECOM.
23 octubre	– Entrevista per a Manlleu Publicacions sobre el President Companys.
25 octubre	– Entrevista per telèfon per a El Correo Español - El Pueblo Vasco sobre la figura del Síndic.
26 octubre	-- Participació a la taula rodona organitzada per l'Ajuntament i la Diputació de Lleida en homenatge al President Companys.
27 octubre	-- Entrevista per a Catalunya Ràdio.
29 octubre	– Assistència a l'acte d'inauguració de la Universitat Pompeu Fabra.
30 octubre	– Participació en el debat «La presó reeduca» de Catalunya Ràdio.
– Declaracions a Ràdio Nacional d'Espanya, Cadena Rato i Catalunya Ràdio. A/Barri del Besòs.
1 novembre	– Visita del Síndic de Greuges al barri del Besòs.
2 novembre	-- Entrevista per al El País sobre el barri del Besòs.
7 novembre	– Conferència sobre marginació organitzada per l'Associació d'Amics de la UNESCO de Manresa.
9-10 nov.	– Participació en les II Jornades Catalanes sobre l'Infant organitzades per la Coordinadora Catalana al Servei de l'Infant.
-

-
- 14 novembre – Visita als centres de menors Llar el Gran Amic, El Castell i Residència Rubí.
- 19 novembre – Visita del Síndic al Casal dels Infants del Raval.
- 20 novembre – Entrevista per al programa «Informe semanal» de TVE. A/Barri del Besòs.
– Entrevista per al diari Avui. A/Besòs.
– Declaracions a Catalunya Ràdio, Antena 3, Punt Diari i Ràdio 4. A/Barri del Besòs.
- 21 novembre – Entrevista per a La Vanguardia. A/Barri del Besòs.
- 22 novembre – Reunió amb la Federació de Municipis de Catalunya. A/Centres de menors.
- 23 novembre – Entrevistes per a Ràdio Barcelona i Cadena Rato. A/Barri del Besòs.
– Reunió amb representants de l'Àrea de Serveis Socials de la Diputació de Barcelona.
- 26 novembre – Conferència sobre la Institució del Síndic de Greuges a la presó de Wad-Ras.
– Participació a la taula rodona «Supòsits de violacions dels drets fonamentals: detencions il·legals, autoritzacions d'internament indiscriminades. Vulnèració de garanties», organitzada pel Col·legi d'Advocats de Barcelona.
- 27 novembre – Entrevista per a La Vanguardia. A/Barri del Besòs.
- 4 desembre – Entrevista amb el President de la Generalitat de Catalunya.
– Reunió amb l'Associació de Municipis de Catalunya.
- 5 desembre – Nova entrevista per a La Vanguardia. A/Barri del Besòs i dipòsits municipals de detinguts.
– Entrevista per a El Observador.
- 10 desembre – Participació en el debat organitzat per l'Associació per a les Nacions Unides a Espanya amb motiu del XLIIè Aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans. Tema: La Llei d'Estrangeria a debat.
- 11 desembre – Entrevista amb el Síndic de Greuges de La Paeria (Lleida).
- 12 desembre – Declaracions a Europa Press i Televisió de Manresa. A/Vaga professors interins.
– Visita al centre de menors Ma. Assumpta.
- 18 desembre – Reunió de la Fundació Tutelar Aspanias a la seu del Síndic de Greuges.
- 19 desembre – **«Informe sobre els dipòsits municipals de detinguts a Catalunya»: presentació al Registre General de la Presidència del Parlament.**
- 20 desembre – Roda de premsa a la seu del Síndic. A/Presentació de l'Informe sobre els dipòsits municipals de detinguts a Catalunya.
-

ANNEX 8

COMPOSICIÓ DEL SÍNDIC DE GREUGES

COMPOSICIÓ DE LA INSTITUCIÓ *

SÍNDIC DE GREUGES
Frederic RAHOLA I D'ESPONA

Secretària particular
Elisabet LÓPEZ I LORENTE

ADJUNT AL SÍNDIC
Elies ROGENT I ALBIOL

Secretària
Carme CAÑADILLA I ESTRADA

CAP DE GABINET
Rufo DIÉGUEZ I VILLAR

Secretària
Mònica MARTÍNEZ I RIBÉ

SECRETÀRIA GENERAL
Maria J.ARNAU I SALA

Secretària
Bibiana BOFILL I FRIAS

ASSESSORS D'ÀREA
Joaquim SOLER I PONT
Enric BARTLETT I CASTELLÀ
Anna FAYOS I MOLET
M. Josep JUAN-TORRES I CARCELLER
Josep Ramon ARBIOL I ALSO
Mercè CORRETJA I TORRENS

ASSESSORS TÈCNICS
Eduard PERXÉS I COMPTE
Pilar BUSQUIEL I SORIANO

ASSESSOR D'INFORMÀTICA
Ramon BORDA I CALDERO

ADMINISTRATIUS
Dolors MOLINA I COSIALLS (Registre)
Nativitat MOLINA I TERRÉN
Montserrat AMAT I NOVES

AUXILIARS ADMINISTRATIUS
Núria ANDRÉS I BAROT
Antoni MANCHÓN I FARRERAS (Documentació)
Rosa ÀVILA I CASAS

XOFER
Josep MARTÍNEZ I CAVA

CENTRALETA
Montserrat MARQUÈS I RODRÍGUEZ

UIXERS
Antoni Salvador GARCIA I MARÍN
Fermín CAMÍN I BÁZQUEZ

* En el moment de finalitzar la redacció de l'informe

EL PERSONAL DEL SÍNDIC DE GREUGES

La plantilla del personal del Síndic de Greuges només ha experimentat l'increment de dues places durant l'any 1990, concretament un assessor d'àrea i un auxiliar administratiu.

El 15 de març de 1990 es nomenà Cap de Gabinet el senyor Rufo Diéguez i Villar, fins llavors assessor d'àrea de la Institució. Això va comportar que s'hagués de proveir el càrrec vacant, nomenant-se un assessor d'àrea el mateix dia. El fet de recaure aquest últim nomenament en un assessor tècnic de la Institució, va produir el posterior nomenament d'una assessora tècnica el 14 de maig.

Així mateix, el cessament d'una assessora d'àrea l'1 de març va produir que quedés vacant aquesta plaça, donat que no es va poder nomenar una nova assessora d'àrea fins l'1 d'octubre de 1990.

La plaça d'auxiliar administratiu es va proveir mitjançant convocatòria de concurs de mèrits i capacitat (Resolució de 11.5.90), nomenant-se el 15 de juny.

Així doncs, el personal en actiu a la Institució del Síndic de Greuges, el 31 de desembre de 1990, era de 22 persones:

- cap de gabinet
- secretària general
- 6 assessors d'àrea
- 2 assessors tècnics
- secretària particular del Síndic
- 4 administratives
- 3 auxiliars-administratius
- 1 xofer
- 1 telefonista
- 2 uixers

Durant aquest any 1990 hem comptat amb la col·laboració d'una bibliotecària per tal de poder endegar el suport informàtic de la biblioteca i documentació de la Institució.

Així mateix, i en matèria d'assistència social, les pràctiques que realitza l'estudiant que designa l'Escola d'Assistents Socials de Barcelona, en col·laboració amb el Col·legi Oficial de Diplomats en Treball Social i Assistents Socials de Catalunya, constitueix una enriquidora i valuosa ajuda pels assessors i la oficina d'informació al ciutadà de la Institució.

ANNEX 9

ELS INFORMES AL PARLAMENT EMESOS PEL SÍNDIC DE GREUGES

PUBLICACIONS OFICIALS DELS INFORMES AL PARLAMENT DE CATALUNYA
EMESOS PEL SÍNDIC DE GREUGES

INFORME 1984

– Butlletí Oficial del Parlament: núm. 56, de 17 d'abril de 1985.

– Diari de Sessions sèrie C: núm. 30, de 30 d'abril de 1985. Presentació de l'informe davant la Comissió parlamentària del Síndic de Greuges.

– Diari de Sessions sèrie P. núm. 28, de 28 de maig de 1985. Presentació de l'Informe davant el Ple del Parlament.

INFORME 1985

– Butlletí Oficial del Parlament: núm. 120, de 19 de març de 1986.

– Diari de Sessions sèrie C: núm. 92, de 25 d'abril de 1986. Presentació de l'informe davant la Comissió parlamentària del Síndic de Greuges.

– Diari de Sessions sèrie P. núm. 60, de 7 de maig de 1986. Presentació de l'Informe davant el Ple del Parlament.

INFORME 1986

– Butlletí Oficial del Parlament: núm. 197, de 16 d'abril de 1987.

– Diari de Sessions sèrie C: núm. 145, de 16 de juny de 1987. Presentació de l'informe davant la Comissió parlamentària del Síndic de Greuges.

– Diari de Sessions sèrie P. núm. 99, de 25 de juny de 1987. Presentació de l'Informe davant el Ple del Parlament.

INFORME 1987

– Butlletí Oficial del Parlament: núm. 252, de 11 de març de 1988.

– Diari de Sessions sèrie C: núm. 19, de 15 de novembre de 1988. Presentació de l'informe davant la Comissió parlamentària del Síndic de Greuges.

– Diari de Sessions sèrie P. núm. 15, de 27 de desembre de 1988. Presentació de l'Informe davant el Ple del Parlament.

INFORME 1988

– Butlletí Oficial del Parlament: núm. 54, de 31 de març de 1989.

– Diari de Sessions sèrie C: núm. 67, de 16 de maig de 1989. Presentació de l'informe davant la Comissió parlamentària del Síndic de Greuges.

– Diari de Sessions sèrie P. núm. 33, de 24 de maig de 1989. Presentació de l'Informe davant el Ple del Parlament.

INFORME 1989

– Butlletí Oficial del Parlament: núm. 149, de 29 de març de 1990.

– Diari de Sessions sèrie C: núm. 152, de 6 de juny de 1990. Presentació de l'Informe davant la Comissió parlamentària del Síndic de Greuges.

– Diari de Sessions sèrie P: núm. 70, de 27 de juny de 1990. Presentació de l'Informe davant el Ple del Parlament.

LLIBRE SEGON

LA TASCA DE MEDIACIÓ DEL SÍNDIC DE GREUGES

1. Introducció

Entre les diverses tasques que porta a terme el Síndic de Greuges com a comissionat parlamentari cal destacar-ne una de poc coneguda: l'exercici de l'acció mediat.

Una interpretació lata de la feina del Síndic ens autoritza a afirmar que, en l'exercici de la seva competència, actua sempre com a mitjancer entre l'administració i els administrats, entre els diversos interessos en conflicte.

El sol fet que les recomanacions i els suggeriments, sense força executiva o d'obligar, siguin l'eina de treball de la Institució és el primer indicatiu que abona l'asseveració que acabem de fer.

La recomanació esdevé així fórmula conciliatòria que defensa, d'una banda, els legítims interessos dels ciutadans pel que fa als seus drets fonamentals consagrats a la Constitució i, de l'altra, possibilita la reflexió a l'administració per tal que reconsideri els seus actes en el cas que s'hagin produït actuacions irregulars o simplement injustes.

Cal remarcar que la intervenció del Síndic tendeix sempre a la simplificació de tràmits i a l'eliminació d'entrebancs procedimentals; a la supressió de càrregues oneroses als ciutadans; a no estalviar esforços per aconseguir alliberar els particulars de la commoció que els representa els recursos als tribunals de justícia.

Hem afirmat i reiterat que l'accés a la via contenciosa representa una càrrega desigual per a administració i administrats i que constitueix gairebé un abús de poder per part de la primera la lleugeresa amb què remet els segons a la via judicial. En efecte, la indicació de recursos, un cop exhaurida la via administrativa, s'utilitza de vegades com a element de dissuasió.

La interpretació àmplia de la feina del Síndic ens porta, doncs, a concloure que sempre actua a mode de mitjancer. No obstant això, en algunes ocasions les seves gestions porten aquesta rúbrica d'una manera explícita i acceptada per les parts litigants: és llavors quan exerceix l'acció mediat en sentit estricte.

El Síndic com a mitjancer reuneix aleshores tots els components de la figura de «l'home bo» o de «l'amigable componedor» i proposa fórmules conciliatòries tant en aplicació de la llei (*secundum legem*) com de l'epiqueia (quasi contra *legem*) en aquells supòsits en què, de l'aplicació estricta o literal de la norma, se'n derivaria una situació de flagrant injustícia per als ciutadans.

Naturalment, l'exercici de l'acció mediat no constitueix una panacea per a totes les injustícies i se'n fa un ús cautelós. Hem de reconèixer que no totes les mediacions intentades han obtingut el resultat desitjat i que, en algunes ocasions, una de les parts l'ha rebutjada.

L'oportunitat d'aquesta monografia neix de la constatació (enguany amb més fermesa) del gran desconeixement d'aquesta

figura per part de l'administració, dels administrats i dels membres del Parlament, així com de la seva importància dins les tasques de la Institució.

En conseqüència, a continuació figura una mostra de les accions medials efectuades per la Institució, sense ànim exhaustiu, sinó més aviat exemplificador; aquesta mostra ha estat triada per reflectir tant el volum de gestions dutes a terme, com la desigual fortuna del seu desenllaç malgrat l'esforç esmerçat.

2. Selecció d'accions medials

Els assumptes que figuren en aquest apartat constitueixen una mostra succinta emperò representativa de les actuacions medials de la Institució.

Urbanisme i responsabilitat patrimonial

La tramitació d'aquest expedient es pot considerar el paradigma de l'exercici de l'acció mediat, des del punt de vista del Síndic de Greuges.

El cas que plantejarem pertany al grup de les queixes que més amunt qualificàvem de *secundum legem* en el sentit que el seu objecte constituïa una reclamació d'indemnització per responsabilitat patrimonial de l'administració i que dels fets se'n derivava amb prou claredat aquesta responsabilitat, d'acord amb la Llei de Règim Jurídic de l'Administració de l'Estat (LRJAE), amb la doctrina i la jurisprudència.

L'exercici de l'acció mediat en aquest cas significà per a l'administrat veure reconegut el seu dret, sense haver de recórrer als tribunals de justícia.

Concretament, el motiu de la queixa va ser el següent:

L'Ajuntament d'Olot, el 2 de juny de 1980, va concedir una llicència d'obres als senyors C. i F., per a la construcció d'un edifici de planta baixa i quatre pisos amb una fondària màxima a la planta baixa de 20 m.

Dos anys després les obres eren acabades, segons es desprèn de l'informe municipal, atès que es va fer la inspecció de final d'obres el 28 de juny de 1982. Uns dies abans, però, el dia 17 del mateix mes, l'ajuntament va suspendre les obres per infracció urbanística, vist que no s'ajustaven a la llicència concedida en ultrapassar en 8,20 m la fondària de 20 m en planta baixa.

Entretant, el 18 de febrer de 1982, la Comissió Provincial d'Urbanisme de Girona aprovava definitivament la revisió del Pla General d'Ordenació Urbana d'Olot. Segons l'informe municipal les modificacions introduïdes mitjançant la revisió del pla impossibilitaven la legalització de la part de l'obra construïda en desacord amb la llicència.

El constructor de l'edifici va recórrer contra l'acte de paralització de les obres el 7 de juliol de 1982. Aquest recurs va ser

contestat cinc mesos més tard mitjançant un Decret de l'Alcaldia de 2 de desembre de 1982 donant vuit dies per legalitzar les obres no emparades per la llicència; en cas contrari, anunciava que procediria a l'enderroc o execució subsidiària per part de l'ajuntament.

El mes d'agost de 1982 els senyors C. i F. realitzen la venda d'un local comercial situat als baixos de l'edifici als senyors S. i B., sense advertir-los que existeix una infracció urbanística i que hi ha un procediment sancionador en curs.

Els compradors sol·liciten i obtenen de l'Ajuntament d'Olot llicència d'obertura de l'establiment el 16 de juny de 1983. No obstant això, el mes de setembre del mateix any l'ajuntament els adverteix de l'existència de l'expedient sancionador amb ordre d'enderrocament i els comunica que no poden obrir el local. El 20 de setembre de 1983, els senyors S. i B. sol·liciten un informe municipal sobre la possibilitat de legalització de les obres. L'ajuntament hi respon amb l'acord de la Comissió Permanent de 17 d'octubre de 1983 en el sentit de continuar amb l'expedient sancionador i l'ordre d'enderrocament. Aquest acord es basa en els informes de l'arquitecte tècnic municipal, de 27 de setembre de 1983, i del secretari de l'ajuntament, de data 3 d'octubre de 1983. Tots dos informes estableixen la impossibilitat de legalitzar les obres.

Els senyors S. i B., decideixen llavors demanar que els sigui retornat l'import de la taxa de la llicència d'obertura i, per tal de poder recuperar quelcom de la inversió efectuada al local, el venen als propietaris anteriors, senyors C. i F., amb pacte de pagament ajornat.

Els compradors no han fet efectiu a hores d'ara el preu de la compra-venda.

El 15 de novembre de 1984 es dicta un decret de l'alcaldia que resol l'expedient sancionador amb la imposició d'una multa de 100.000 pessetes o, en cas d'impagament, ordenant l'enderroc de la part d'obra il·legal. Aquest decret es reitera a 15 de gener de 1985.

L'any 1985 els senyors C. i F. venen el local de referència a terceres persones, que obtenen la llicència d'obertura d'establiment el mes d'agost del mateix any. Actualment l'establiment és obert al públic.

El 14 de setembre de 1987 els senyors S. i B. sol·liciten explicacions, per escrit, a l'Ajuntament d'Olot per tal que els informin de la legalització de les obres, i l'ajuntament contesta, en data 2 d'octubre de 1987, que les obres han estat legalitzades pel pagament de la sanció imposada, per valor de 100.000 pessetes, pel Decret d'Alcaldia de 15 de novembre de 1984.

El 18 de gener de 1990 els senyors S. i B. presenten escrit de queixa davant aquesta Institució pel tracte desigual que l'Ajuntament d'Olot els ha dispensat respecte als segons adquirents del local.

El Síndic va admetre la queixa i va redactar un informe adreçat a l'Ajuntament d'Olot amb les consideracions i les conclusions següents:

Els fets exposats a l'epígraf d'antecedents fan palès que, al llarg del temps transcorregut, s'ha produït un canvi de posició per part de l'Ajuntament d'Olot respecte a la infracció urbanística comesa pels senyors C. i F.

En efecte, els informes tècnics i jurídics del setembre i l'octubre de 1983 arribaven a la conclusió que l'excés de volum de l'obra no era legalitzable i l'informe tramès a aquesta Institució

el mes de juny d'enguany considera que el pagament de la multa imposada pel Decret d'Alcaldia de 15 de novembre de 1984 sanciona suficientment la infracció urbanística, legalitza les obres i, per tant, que ja no és procedent de fer l'enderroc.

L'article 184 de la Llei del Sòl i els articles 29 i 52 del Reglament de Disciplina Urbanística (RDU) són taxatius quant a l'obligació de procedir al restabliment de l'ordenament jurídic pertorbat. A tal efecte s'arbitren una sèrie de procediments que culminen amb la desaparició material d'allò que s'ha fet indegudament. La manca de llicència o la realització d'obres que no s'ajustin a l'atorgada no comporta ineludiblement la demolició de la construcció, en el cas que sigui legalitzable per ajustar-se al planejament, i constitueix, per tant, una mera infracció administrativa.

Però si, al contrari, les obres fora de llicència són illegalitzables per contràries al planejament i, en conseqüència, no és possible d'atorgar la llicència, s'haurà d'imposar el cessament definitiu de l'activitat i l'enderrocament de les obres realitzades, per tal de restaurar els béns afectats a l'estat anterior a la producció de la situació il·legal.

És abundant la jurisprudència que, sobre aquesta qüestió, declara la ineludible obligació dels municipis d'actuar per restablir la legalitat urbanística mitjançant la demolició de les obres illegalitzables, tot i que el Tribunal Suprem s'ha pronunciat reiteradament en el sentit d'interpretar restrictivament l'obligació de dictar ordres d'enderrocament. Amb tot, la jurisprudència tant com la doctrina accepten unànimement la necessitat d'enderrocar aquella part de les obres que no s'ajusti a la llicència en el cas que no siguin legalitzables (sentències del Tribunal Suprem 17-04-80; 5-04-80; 8-05-80 i 15-06-80 entre d'altres).

«Entenem —dèiem en la nostra carta a l'alcalde— que l'Ajuntament d'Olot no pot sustentar amb arguments legals que ha "castigat" amb una multa una infracció urbanística en tractar-se d'unes obres realitzades extra-llicència i que són illegalitzables per no ajustar-se al Pla General d'Ordenació Urbana d'Olot, la revisió del qual va ser aprovada definitivament per la Comissió Provincial d'Urbanisme de Girona el 15 de febrer de 1982.

»L'informe jurídic presentat per l'ajuntament a aquesta Institució pretén que la corporació podia optar entre la imposició de la multa o l'enderroc per tal de sancionar la infracció quan, d'acord amb la normativa vigent, tenia l'obligació d'enderrocar (en el cas de no fer-ho el mateix interessat) i d'imposar una multa d'acord amb els preceptes abans citats del RDU.

»En tot cas, creiem que la corporació no pot argumentar que el local no era apte per estar obert al públic el mes de setembre de 1983 i que ho era el mes d'agost de 1985, sense haver-se produït cap modificació de les obres ni del planejament.

»Aquesta actuació ha causat un perjudici cert i avaluable econòmicament als promotors de la queixa, essent l'actuació municipal la causant de les pèrdues que han sofert sense tenir l'obligació legal de suportar-les, en no poder obrir al públic un establiment emparat per una llicència d'obertura en el qual havien invertit, a més, un capital, realitzant obres d'adaptació.

»L'article 40 de la Llei de Règim Jurídic de l'Administració de l'Estat (LRJAE), estableix clarament la responsabilitat patrimonial de l'administració pels perjudicis causats als particulars que es derivin del funcionament normal o anormal dels serveis públics. Les condicions que s'han de donar perquè hi hagi lloc

a aquesta responsabilitat són: la producció certa d'un dany als particulars que no tinguin el deure legal de suportar-lo i l'existència d'un nexa causal entre l'actuació de l'administració i el dany ocasionat. El dany allegat pels particulars haurà de ser efectiu, avaluable econòmicament i individualitzat. En el present supòsit el nexa causal és evident, atès que l'Ajuntament d'Olot no va advertir els senyors S. i B., de l'existència de la infracció urbanística i del corresponent expedient sancionador en el moment que aquests van sol·licitar la llicència d'obertura de l'establiment i ho va fer més tard, per tal d'impedir qualsevol ús del local. Quant al dany ocasionat per l'activitat municipal, s'ajusta als requisits més amunt esmentats per ser exigible.

»Es pot concloure, doncs, que:

»1. La infracció urbanística consistent a ultrapassar el màxim de fondària edificable en l'immoble, constitueix una transgressió del planejament vigent i, per tant, el volum disconforme no és legalitzable.

»2. L'administració no pot obviar l'adopció de les mesures adients per tal de restablir la legalitat urbanística, és a dir, reposar els béns afectats a la situació anterior a la producció de la illegalitat.

»3. L'acord municipal (Decret d'Alcaldia de 15 de novembre de 1984) que permetia als infractors l'opció entre l'enderroc de la part d'obra illegal i el pagament d'una sanció econòmica no és ajustat a dret, en tractar-se d'obres contràries al Pla General d'Ordenació Urbana d'Olot.

»4. La concessió de les dues llicències d'obertura d'establiment (la 1a. el 16 juny de 1983 i la 2a. el 13 d'agost de 1985) constitueix una acte nul de ple dret d'acord amb l'article 47.1.b) de la Llei de Procediment Administratiu (LPA), en relació amb els articles 51 i 52 del RDU.

»5. L'actuació de l'Ajuntament d'Olot ha causat un perjudici efectiu, avaluable econòmicament i individualitzable, als senyors S. i B. i, en conseqüència, la corporació hauria de respondre pels danys causats d'acord amb l'article 40 de la LRJAE.»

L'Ajuntament d'Olot va contestar amb un contrainforme tècnic on s'invocava, entre d'altres argumentacions, que els formulants de la queixa tenien expedida la via jurisdiccional.

Com hem dit en diverses ocasions l'accés als tribunals representa una càrrega desigual per als particulars i per a l'administració, que, en definitiva, pledeja amb càrrec a fons públics. En conseqüència, vam proposar a les parts l'exercici de l'acció mediacional. Afortunadament les dues parts van acceptar i van demanar, àdhuc, que fos la mateixa Institució que fes la valoració de la indemnització a percebre.

Malgrat que la Institució no té clarament encomanada aquesta funció, el Síndic va fer la reflexió que si no entrava en la valoració que se li demanava i realitzava de fet, un arbitratge, la solució del problema s'allunyava i abocava els particulars al recurs als tribunals. Val a dir que va pesar en la seva decisió l'estudi del dret comparat: diversos Ombudsmen d'Europa, entre altres, per exemple, el del País de Galles, han portat a terme mediacions que incloïen valoracions de danys i perjudicis.

Seguint, doncs, aquesta línia, es va emetre la següent valoració, segons les consideracions jurídiques que figuren a continuació:

«Pel que fa a l'argumentació que sustenta la pertinència que l'Ajuntament d'Olot respongui dels danys causats als formu-

lants de la queixa, ens remetem al nostre informe de 30 d'agost de 1988. En aquest sentit volem afegir que la línia d'actuació d'aquesta Institució s'orienta cap a la consecució que l'administrat no hagi de patir, en forma de dilacions o de multiplicació de càrregues processals, les conseqüències de l'activitat o de la gestió administrativa.

»Quant al procediment per establir criteris de valoració de la responsabilitat patrimonial de l'administració, sobre la base de l'article 40 de la Llei de Règim Jurídic de l'Administració de l'Estat, de la jurisprudència i de la doctrina consultada, hem extret diverses conclusions que enunciem a continuació:

»— No resulta procedent la rígida i excloent aplicació de barems o la utilització de referències procedents d'altres sectors de l'ordenament jurídic, encara que es puguin tenir presents i ser ponderats.

»— La remissió a les regles que estableix la Llei d'Expropiació Forçosa (LEF) quant a l'ocupació temporal ha d'entendre's referida al procediment, però no als criteris materials de valoració.

»— Cal evitar els excessos de rutina, amb una especial sensibilitat vers l'apreciació de les circumstàncies concretes de cada cas i les de caràcter general (com pot ser l'erosió del signe monetari); i cal atendre l'evolució dels criteris jurisprudencials que, de vegades, han posat de manifest graus de flexibilitat realment molt superiors a aquells que han estat acreditats en la tramitació administrativa (Memòria del Consell d'Estat 1984). Aquest òrgan consultiu advoca també per una interpretació àmplia de l'article 1.106 del Codi Civil a l'hora de quantificar "la ganancia que haya dejado de obtenerse" i entén que, a falta de prova, el concepte pot ser substituït per l'interès del capital immobilitzat.

»Per tal d'efectuar aquesta valoració s'han tingut en compte els conceptes següents:

»— Preu d'adquisició del local

»— Materials i obres d'instal·lació i d'adequació

»— Despeses de propaganda

»— Llicència fiscal

»— Connexió a la xarxa de subministrament i serveis

»— Sous del personal

»— Lucre cessant

»El primer concepte no és computable atès que els senyors S. i B. van vendre el local als primers propietaris, dels quals l'havien adquirit. El fet que aquests no efectuassin els pagaments pactats queda fora d'aquesta valoració.

»Pel que fa al darrer concepte, lucre cessant, en tractar-se d'un local que no es trobava en funcionament, hem optat pel criteri establert pel Consell d'Estat (Dictamen de 20 de febrer de 1975) i hem substituït la valoració objectiva, que esdevenia impossible, per l'interès del capital immobilitzat durant el període que va des de la concessió de la llicència d'obertura de l'establiment fins a la notificació de l'acord de la Comissió Permanent en el sentit de continuar amb l'expedient sancionador ja que les obres no eren legalitzables.

»Aquest mateix període és el que s'ha pres com a base per calcular els sous pagats a dues persones que havien estat contractades per atendre la botiga.

»La resta dels conceptes han estat admesos pels imports declarats pels formulants de la queixa. Les dades utilitzades són, així mateix, les extretes de la reclamació dels particulars, atès

que l'ajuntament no ha desglossat en partides les quantitats ofertes.

»Un cop sumats els imports dels conceptes abans esmentats hem aplicat un tipus d'interès que és el bàsic del Banc d'Espanya sobre les quantitats acumulades fins al 1985. A partir d'aquell any fins al 1989 s'ha aplicat l'interès legal establert a les corresponents Lleis de Pressupostos Generals de l'Estat.

»La normativa aplicada ha estat l'Ordre de 23 de juliol de 1977 del Ministeri d'Economia que establia l'interès bàsic del Banc d'Espanya en un 8%. Aquesta ordre s'ha d'entendre vigent fins a la publicació de la Llei 24/1984, de 29 de juny, que va establir la possibilitat que les lleis de pressupostos generals de l'Estat determinessin el tipus de l'interès legal, la qual cosa s'ha anat aprovant des del 1985 fins a la llei de pressupostos d'enguany.»

Per aquest sistema vam obtenir una xifra concreta en concepte d'indemnització per danys i perjudicis que, va ser acceptada per ambdues parts.

Segons les darreres notícies que hem rebut, el pressupost municipal per al 1990 va incloure una partida per al pagament de la quantitat establerta a la valoració.

Conflictes entre veïns

L'acció medial efectuada en la tramitació d'aquesta queixa es podria considerar «de poca entitat», atenent a criteris econòmics. No obstant això, el Síndic no aplica aquests criteris de valoració i entén que el fet d'entrar a resoldre les queixes dels ciutadans que se senten menystinguts pel seu ajuntament en els problemes que els afecten personalment no suposa infravalorar la seva tasca.

Entrem, doncs, a exposar el motiu d'aquesta queixa: un ciutadà de Rubí va denunciar a l'ajuntament una infracció urbanística d'un veí, consistent, entre d'altres irregularitats, en la construcció d'una tanca d'una alçada que ultrapassava les previsions del planejament urbanístic. El ciutadà va acudir al Síndic per fer palès que l'ajuntament havia iniciat un procediment sancionador contra el denunciat, però que no executava el decret d'alcaldia que ordenava l'enderrocament de l'excés d'alçada edificat.

Cal remarcar que el formulant de la queixa s'havia adreçat sovint a l'administració per demanar explicacions i fets i que no hi havia trobat el ressò que esperava. Com sol passar, el ciutadà havia arribat a enemistar-se amb el consistori i amb el veí.

Atès que a la Institució es rebien contínuament informacions contradictòries del formulant de la queixa i de l'ajuntament, el Síndic va decidir que es realitzés una inspecció *in situ* i va donar instruccions per tal que s'arribés a la mediació en una reunió amb les parts implicades.

El mes de gener del 1990 se signava a l'Ajuntament de Rubí l'acta que transcrivim a continuació:

«Que respecte a la paret tanca que serveix de partió entre les finques, es procedirà, per part del senyor J.T. i P. a adequar-la a la situació originària, és a dir, a conservar la part massissa en una alçada de 40 cm sobre el sostre de la coberta del pati interior d'illa i, pel que fa a la resta, fins a una alçada d'1,10, a

construir-hi una tanca colada o metàl·lica en el termini màxim d'un mes.

»Que respecte a la instal·lació del muntacàrregues existent en el mateix pati interior, l'ajuntament procedirà, en el termini de 15 dies, a informar sobre la seva legalitat o illegalitat i, en el seu cas, a indicar les mesures correctores que, per evitar molèsties als veïns, s'hauran de prendre en el termini màxim d'un mes.»

Un cop tinguda la reunió, els assistents es van traslladar a l'edifici objecte del litigi per dialogar amb el veí denunciat, el qual va facilitar l'accés al local en qüestió i en el mateix acte, es va marcar la part de la tanca que s'havia d'enderrocar amb l'aquiescència de totes dues parts. El formulant de la queixa, doncs, va veure atesa la seva sol·licitud, respectat el seu dret, va poder restablir unes bones relacions de veïnatge i va renovar la seva confiança en l'ajuntament.

Volem remarcar que l'Ajuntament de Rubí va mostrar, al llarg de tota la negociació, un tarannà conciliador i col·laborador.

Titularitat d'un camí: pública o privada?

Es tracta en aquest cas d'una mediació que encara no es pot donar per finalitzada, malgrat que hi ha un conveni signat entre les parts en conflicte. No obstant això, el Síndic també hi intervé en la fase d'execució, que ha plantejat algunes divergències de criteri d'interpretació.

Els fets són els següents:

La senyora A. C. presenta queixa davant el Síndic de Greuges per l'actuació de l'Ajuntament de Rupit en el conflicte que tenen plantejat sobre la titularitat d'uns camins que transcorren per la seva propietat.

El camí que discorre per davant de la masia de la senyora C. va ser utilitzat durant un temps pel senyor M., amb autorització de la propietat. Fins i tot s'hi va autoritzar el pas de camions per efectuar unes obres, amb la qual cosa s'estalviava una considerable marrada als constructors.

Finalitzades les obres, el senyor M. va demanar autorització a la propietat per eixamplar i asfaltar el camí. L'autorització fou denegada per la propietat, que temia un ús intensiu del pas per davant de casa seva.

L'Ajuntament de Rupit, però, va obviar l'autorització i començà les obres. La senyora C. va interposar un interdicte de retenir i recobrar la possessió, que va guanyar en primera instància i apel·lació.

Posteriorment, preveient un conflicte sobre la propietat, la formulant de la queixa va interposar demanda a l'empara de l'article 41 de la Llei Hipotecària, que va guanyar en primera instància i apel·lació.

Atès que aquest tipus de procés deixa expedida la via per promoure judici ordinari, l'ajuntament va presentar demanda de judici declaratiu, encara pendent de sentència.

La propietat, no obstant haver aconseguit sentències favorables en els plets que va promoure, es va avenir a subscriure un conveni, el març de l'any 1988, mitjançant el qual autoritzava la construcció d'un nou camí d'ús públic, que transcorreria per les seves propietats, ja que apreciava molt la convivència pací-

fica i havia estat víctima de contínues agressions a la seva propietat per part d'alguns veïns del poble.

Cal remarcar que, moltes vegades, la intervenció del Síndic té com a missió d'apaivagar els ànims, com en aquest supòsit, encara que la intervenció judicial semblaria, a primera vista, suficient.

Quant al contingut de l'acord, com es veurà, conté una fórmula netament transaccional, en els termes següents:

«I. Que com a conseqüència d'una queixa formulada per la senyora A.C. davant el Síndic de Greuges de Catalunya, aquesta Institució va oferir a les parts la seva mediació en el conflicte plantejat.

»II. Que el motiu de la queixa de la senyora C. va ser la inexecució per l'Ajuntament de Rupjà de dues resolucions judicials fermes, dictades en sengles plets possessoris instats per la senyora C. contra determinades actuacions municipals en relació amb uns camins que travessen la seva finca.

»III. Que posteriorment el motiu inicial de la queixa ha esdevingut un conflicte sobre la titularitat d'aquells camins, que l'Ajuntament de Rupjà reclama com a públics i la senyora C. defensa com a privats.

»IV. Que l'Ajuntament de Rupjà va interposar una demanda judicial perquè sigui declarat el caràcter públic dels repetits camins, la qual es tramita amb el número d'actuacions ... en el Jutjat de la Primera Instància núm. 1 de La Bisbal. Actualment aquest procediment es troba suspès per acord de les parts, amb l'objecte d'intentar una avenença en el marc de la mediació oferta pel Síndic de Greuges.

»ACORDEN:

»Primer: La senyora A. C. s'obliga a constituir, en els termes que més endavant es diran, una servitud de pas voluntària i gratuïta sobre la seva finca del municipi, denominada X, a favor del municipi de Rupjà i dels veïns, a perpetuïtat.

»El pas que es cedeix seguirà el traçat que es grafia en color vermell en el plànol que s'adjunta a cadascun dels exemplars d'aquest document. L'amplada del pas tindrà un màxim de 4 metres.

»El cost econòmic que comportin les obres d'obertura i adequació del pas, així com les despeses de constitució de la servitud, serà exclusivament a càrrec de l'Ajuntament de Rupjà.

»Segon: L'Ajuntament de Rupjà, en virtut de l'acord anterior, reconeix el caràcter de domini d'ús privat dels camins dels Morts i de la Talaia en aquells trams que discorren per l'interior de la finca. L'Ajuntament de Rupjà, representat pel seu alcalde, manifesta que l'interès públic del municipi queda plenament salvaguardat amb la constitució de la servitud a què s'ha obligat la senyora C.

»Tercer: Ambdues parts s'obliguen a formalitzar davant del jutge de La Bisbal els presents acords, mitjançant la compareixença prevista en els articles 691 i 692 de la Llei d'Enjudiciament Civil, amb la voluntat de dotar-los dels efectes de la cosa jutjada, obligant-se així mateix a subscriure tota mena de documents públics o privats que siguin necessaris per donar plena efectivitat a allò que acorden i a apartar-se de la prossecució del plet al qual s'ha fet esment en l'exponent IV.

»Quart: La senyora A.C. manifesta la seva renúncia a exigir de l'ajuntament cap mena de compensació en concepte de danys i perjudicis com a conseqüència dels plets possessoris als

quals s'ha fet referència en l'exponent II llevat de les costes processals meritades en aquests plets, que són a càrrec de l'Ajuntament de Rupjà.

»El senyor alcalde manifesta el seu reconeixement a la senyora C.

»Cinquè: Com sigui que per part de terceres persones ha estat interposat davant del Jutjat de Primera Instància núm. 2 de La Bisbal un judici declaratiu de menor quantia contra la senyora A.C. i les seves germanes interessant que sigui declarat l'ús públic dels camins dels Morts i de la Talaia i subsidiàriament l'existència d'una servitud de pas sobre aquests camins, totes dues parts acorden vincular els presents acords al resultat que pugui obtenir-se d'aquest procediment judicial, de manera que els presents acords no resultessin contradictoris amb la sentència que en el seu dia es dicti».

Actualment el conveni es troba en fase d'execució; s'ha produït l'aprovació definitiva de les Normes Subsidiàries de Planejament, pendent de publicació en el DOGC.

Confiam que la mediació arribarà a bon terme, després del temps transcorregut i els esforços esmerçats.

El Gran Teatre del Liceu

La problemàtica que exposarem a continuació fa referència a un edifici característic de la ciutat de Barcelona, com és el Gran Teatre del Liceu.

El projecte de reforma del Liceu, tan controvertit, ha donat lloc a la queixa dels afectats per les possibles obres de reforma, que comportarien diverses expropiacions forçoses d'habitatges i comerços a l'illa de cases que ocupa actualment l'edifici.

L'any 1989, l'Ajuntament de Barcelona, en aplicació de l'article 125 del Reglament de Planejament Urbanístic, va treure a informació pública el Pla Especial de Reforma Interior (PERI) del Gran Teatre del Liceu. Des del primer moment, s'hi va produir una unànime oposició dels veïns.

En efecte, els afectats per les possibles obres van acudir a totes les instàncies, entre d'altres al mateix Ajuntament de Barcelona, i també al Síndic de Greuges.

En aquesta primera fase, el Síndic es va mantenir en un compàs d'espera, fent algunes gestions amb membres del consistori però sempre amb l'esperança posada en la possibilitat de negociació directa de l'administració i els ciutadans.

D'altra banda, en tractar-se d'una fase de tramitació del PERI de simple informació, sense subjectar-se a cap procediment concret, des de la Institució no es veia gaire el camí a seguir, atès que no existia cap acte administratiu formal.

Transcorregut un temps prudencial des de la informació pública sense que es produís cap acte definitiu, el Síndic va posar-se en contacte amb l'Ajuntament de Barcelona, en els termes següents:

«Un col·lectiu de persones representades pel senyor J.P.M. ens han presentat un escrit de queixa contra l'ajuntament pel fet que no han pogut obtenir informació sobre la tramitació del PERI del Liceu.

»Aquestes persones s'han entrevistat amb el regidor del Districte de Ciutat Vella, i jo personalment també hi he tingut con-

verses sobre aquesta qüestió, però el resultat no ha estat la informació desitjada, atès que es tracta d'un pla en fase d'exposició al públic, d'acord amb l'article 125 del Reglament de Planejament.

»Aquesta situació, que arrenca del mes d'agost de 1988, causa una gran inquietud a les persones que podrien resultar afectades per l'execució del pla de referència. Efectivament, es troben en una situació pròxima a la indefensió, perquè no saben a què s'han d'atenir i, per tant, amb la impossibilitat d'oposar-se a allò que podria resultar-los lesiu i d'interposar els recursos legals oportuns.

»És clar que si no poden accionar un dret és perquè no existeix cap acte definitiu que sigui recurrible, però volem recollir la queixa d'aquests ciutadans que justament denuncien que la fase de tramitació del pla els causa un estat d'incertesa que no tenen obligació de suportar.

»Us agrairé, doncs, que ens faciliteu informació sobre les previsions que l'Ajuntament de Barcelona ha fet per a la tramitació o la retirada del PERI del Liceu, per tal de poder transmetre-la als formulants de la queixa.»

L'ajuntament va contestar que es portaven a terme negociacions amb els veïns i que el problema es trobava en vies de solució.

No obstant això, els afectats van demanar ser rebuts pel Síndic. Exposem a continuació el contingut del resum de l'acta que es va estendre de la reunió:

«La comissió d'afectats exposa la seva disconformitat amb el procediment que està seguint l'Ajuntament de Barcelona per aprovar la reforma del Gran Teatre del Liceu.

»En síntesi, la queixa es fonamenta en l'incompliment dels acords a què havien arribat els veïns amb el consistori, per tal de rebutjar l'actual projecte de PERI i de redactar-ne un de nou que impliqués unes afeccions mínimes per als veïns.

»No obstant això, l'Ajuntament de Barcelona ha aprovat inicialment el PERI controvertit per acord del Ple de 20 de juliol de 1990. En el debat sobre aquest punt, els responsables d'urbanisme van manifestar que existia un acord previ i amistós, amb el 80% dels propietaris afectats. Els representants assistents a la reunió mantenen, en canvi, que només s'ha pactat amb un propietari.

»La conclusió final de la reunió és que el senyor Rahola demana als assistents que presentin un escrit succint exposant els fets debatuts i que s'acompanyi de la documentació existent que aboni les manifestacions que s'han efectuat. Una vegada la Institució disposi d'aquesta informació s'adreçarà a l'Ajuntament de Barcelona per contrastar opinions i per oferir l'acció medial per establir una via de diàleg.»

Ens trobem, en conseqüència, a l'espera de la celebració efectiva de la reunió tripartida amb les parts afectades.

Emplaçament dels abocadors de residus

Aquest assumpte, malauradament, va fer tant de soroll, que és conegut arreu de Catalunya. L'objecte d'aquesta queixa era l'emplaçament d'un abocador de residus industrials al terme municipal de Forès, a la Conca de Barberà.

El mes d'abril de 1990, el Síndic va adreçar un escrit al conseller de Política Territorial i Obres Públiques que centrava la qüestió de la forma següent:

«Hem de posar en el vostre coneixement que hem rebut tres queixes dels col·lectius que enumerarem més endavant sobre el procediment seguit per decidir sobre la ubicació dels abocadors de residus. Els formulants de les queixes són els següents: Ajuntament de Sant Feliu de Boixadeu, Ajuntament de Valls i l'anomenada Plataforma d'Ex-alcaldes de la Conca de Barberà i Coordinadora antiabocadors.

»L'objecte d'aquestes queixes es pot resumir en els termes següents:

»—Manca d'informació sobre la tramitació del procediment.

»—Manca d'estudis tècnics sobre la proposta.

»—Manca d'estudis d'impacte socio-ambiental

»—Manca d'estudis d'impacte socio-econòmics.

»Malgrat que tota aquesta problemàtica hagi estat actualment traslladada al Parlament de Catalunya, us prego que ens informeu sobre la tramitació que es va seguir en aquest expedient, així com sobre el fonament que puguin tenir les asseveracions dels formulants de les queixes. Entenem que caldria obrir noves vies de diàleg i que la intervenció d'aquesta Institució podria ser vàlida per aconseguir-ho.»

Abans d'obtenir resposta a l'escrit anterior es va rebre a la Institució una sol·licitud d'audiència del col·lectiu constituït pels alcaldes dimissionaris de la comarca de la Conca de Barberà. La reunió va tenir lloc el mateix mes d'abril i se'n va aixecar l'acta que transcrivim tot seguit:

«Atès que els col·lectius abans esmentats presenten una afeïssada oposició a la ubicació d'un abocador al terme municipal de Forès, el Síndic de Greuges ofereix d'exercir l'acció medial entre la Generalitat i aquests col·lectius.

»El senyor Rahola demana als interessats que manifestin si estan disposats a establir un diàleg amb l'administració a canvi d'algunes compensacions a determinar.

»Els representants municipals neguen la possibilitat de diàleg mentre es mantingui l'actual previsió d'ubicació.

»Després d'un llarg canvi d'impressions, el Síndic sol·licita la presentació de propostes alternatives que puguin constituir una base de diàleg.

»Els formulants de la queixa manifesten haver efectuat la proposta d'ubicació d'un abocador a la zona de Castillejos per a recollir residus de la zona inclosa en el triangle format per Reus, Valls i Tarragona.

»El Síndic de Greuges accepta el suggeriment de transmetre aquesta proposta al conseller Molins i d'informar-los del resultat de la seva gestió.»

La mediació va ser acceptada per totes dues parts, és a dir, per la Plataforma d'Ex-alcaldes de la Conca i pel titular del Departament de Política Territorial i Obres Públiques, senyor Joaquim Molins.

En conseqüència, va tenir lloc una reunió amb les parts implicades, presidida pel Síndic, l'acta de la qual reproduïm a continuació:

«La reunió s'inicia a les 11,35 h. i pren la paraula, en primer lloc, el Síndic de Greuges, que fa una introducció de la qüestió a debat tractant els punts següents:

»— Necessitat de l'existència d'abocadors a Catalunya.

»— Necessitat d'establiment de garanties per tal que els abocadors no causin perjudicis.

»— Punts principals en què es basa la queixa de la Plataforma i que es troben recollits a l'acta de la reunió de 27 d'abril de 1990.

»— Actuacions portades a terme per la Conselleria de Política Territorial i Obres Públiques:

»— Aprovació del Pla de Residus pel Consell Executiu, que incloïa la situació dels abocadors.

»— Retirada del Pla esmentat i anunci de la presentació al Parlament de Catalunya d'un Projecte de Llei que no contempla les ubicacions.

»— Acord del Consell Executiu aprovant l'avant-projecte de referència i presentació al Parlament.

»El Síndic acaba la seva intervenció agraïnt al conseller Molins i als representants de la Plataforma i la Coordinadora la seva assistència i indica que la premissa del diàleg ha de ser el reconeixement de la necessitat de l'existència d'abocadors.

»Prenen la paraula successivament els representats de la plataforma i, en essència, manifesten que:

»— La comarca de la Conca de Barberà manca de molts serveis necessaris i només s'hi ha pensat en el moment de situar els abocadors industrials, tot i que a l'esmentada comarca no hi ha indústries.

»— La informació prèvia a la tramitació del Pla de residus s'ha considerat insuficient i només n'han rebut d'extraoficial. Es demana obtenir tota la informació que reculli la Conselleria. Així mateix, es demana un estudi d'impacte ambiental i social.

»— S'expressa el temor que la construcció d'un abocador de residus industrials a Forès perjudiqui la imatge de la denominació d'origen dels seus vins.

»— Existeix un estudi geològic que acredita que la ubicació a Forès no és la millor.

»— Es demana si la Conselleria té pensat de buscar alternatives d'ubicació.

»— Es demana si els alcaldes no dimissionaris han ofert alternatives d'ubicació als seus termes municipals.

»— Es formula la queixa que hagin de ser els afectats qui hagin de demostrar que la ubicació assenyalada no és la millor i que siguin ells qui hagin de presentar les alternatives.

»— Els representats de la Plataforma actuen amb mandat imperatiu de les respectives assemblees populars.

»— Finalment es formula la pregunta de si està previst el nomenament d'una Junta Gestora per administrar els ajuntaments dels alcaldes dimissionaris.

»El Conseller Molins fa intervencions, també successives, de vegades contestant preguntes formulades o rebutjant argumentacions que cal puntualitzar i, en essència, manifesta que:

»— La ubicació dels abocadors encara no està decidida. El projecte de llei només assenyalava tres grans zones a Catalunya, determinades per la generació de residus.

»— Els estudis geològics efectuats fins al moment són superficials i per aprofundir-los cal prendre alguna decisió prèvia sobre situacions, ja que tenen un alt cost econòmic. Les decisions

prèvies es prendran tenint en compte la constitució geològica del terreny, ja coneguda, atès que cal que els terrenys on es construeixi l'abocador seran al més impermeables possible.

»— És possible que els estudis que es realitzin resultin favorables a la ubicació de l'abocador industrial a Forès, ja que de moment no s'ha trobat una situació més idònia.

»— Oferiment de sufragar un estudi geològic seriós a efectuar per un equip elegit pels representants de la Plataforma. Si el resultat d'aquest estudi o d'altres que s'efectuïn demostra que la situació de l'abocador de Forès no és adient es rebutjarà aquest emplaçament.

»— Compromís de facilitar més exemplars del projecte de llei, ja que en el moment de la reunió només se'n pot facilitar un.

»— No es tramitarà l'expedient que assenyali les ubicacions sense un estudi d'impacte ambiental previ.

»Les conclusions de la reunió mantinguda es poden resumir de la manera següent:

»— En tant es mantingui la ubicació a Forès de l'abocador de residus industrials, la Plataforma i la Coordinadora no poden respondre del control de la població, quant a les protestes i manifestacions que es puguin realitzar.

»— El col·lectiu "antiabocadors" entén que no poden negociar sobre la base d'obtenir contraprestacions, en el moment actual.

»— Totes dues parts convenen que seria interessat efectuar una campanya que demostrés la no idoneïtat d'altres llocs per situar l'abocador i, alhora, la innocuïtat d'un abocador ben construït.

»— Si s'aprova el projecte de llei presentat caldrà buscar els llocs adients per situar els abocadors, partint de zero. Caldrà analitzar tots els terrenys on fóra possible d'ubicar-los.

»— Possibilitat d'obrir un diàleg en el cas que s'efectuï un oferiment per acceptar l'abocador en algun municipi de la Conca.

»— Oferiment del Síndic de Greuges per a continuar exercint l'acció medial en el cas que les parts ho considerin convenient, dins la via del diàleg.»

Per a la Institució va constituir una gran satisfacció poder constatar que la seva mediació havia contribuït, una vegada més, a calmar els ànims exaltats, i que potser s'havien estalviat enfrontaments i accions que podien haver trencat la via oberta de diàleg.

Cal remarcar aquí l'actitud conciliadora que va tenir el Departament de Política Territorial i Obres Públiques al llarg de tota la negociació i el capteniment dels representants de la població de la Conca de Barberà, que, si bé pel mandat imperatiu amb què actuaven, no tenien gaire marge de negociació, van respectar en tot moment les regles del joc que el Síndic havia establert.

A hores d'ara, com és sabut, la tensió ha minvat i es pot parlar de normalitat. Caldrà restar a l'espera de l'aprovació de la llei sobre mesures urgents de gestió dels residus industrials a Catalunya i, més endavant, de l'aprovació pel Consell Executiu dels emplaçaments dels abocadors, la necessitat dels quals ningú no qüestiona. Sobre aquest punt, ens remetem a allò que ha quedat exposat en la Secció 2 del Llibre I d'aquest Informe.

Problemàtica d'una empresa mixta

La mediació que exposarem a continuació ja ha estat tractada en la Secció 2 del Llibre Primer I d'aquest Informe, però la reproduïrem tot seguit, atesa la seva importància.

En efecte, es tracta d'una queixa presentada per un particular, en la seva qualitat de representant d'una empresa en què participa al 49% un ajuntament.

El conseller delegat d'una companyia mercantil que gestionava una estació d'esquí a la Vall d'Aran, va demanar la intervenció del Síndic davant la negativa de l'Ajuntament de Vielha e Mijaran –soci minoritari de la companyia– a concedir llicència per construir habitatges en un terreny propietat de l'estació, classificat de sòl urbà susceptible d'aprofitament residencial segons les Normes Subsidiàries de la Vall d'Aran, que es destinava a pàrking.

En el curs de les investigacions dutes a terme pel Síndic, es va palesar que l'administració municipal considerava que un bon funcionament de l'estació d'esquí era molt important per a l'economia de la comarca, i que el terreny edificable en qüestió era un dels millors actius de l'empresa, la realització del valor del qual havia de servir per assegurar-ne la viabilitat, i que la garantia que s'utilitzaria d'aquesta manera comportava una ampliació de capital de la societat.

El soci majoritari argumentava que la concessió de llicències urbanístiques és una potestat reglada, com és efectivament, i que l'ampliació de capital no era possible sense altres compensacions urbanístiques.

La consideració dels interessos públics comarcals en presència va moure el Síndic a proposar una mediació, que va ser acceptada per totes dues parts i que va conduir als pactes que tot seguit es resumeixen:

«L'ajuntament autoritzaria sobre el terreny en qüestió la construcció d'habitatges d'acord amb les normes urbanístiques vigents.

»La societat gestora aplicaria el producte de la venda de l'edificabilitat esmentada al paràgraf precedent al pagament de tots els seus deutes, i la quantitat romanent la invertiria en la millora de les instal·lacions de l'estació d'esquí.

»S'acordaria una ampliació de capital de la societat, que es quantificaria abans de l'1.01.91.

»Per facilitar l'ampliació de capital, l'Ajuntament de Vielha-Mijaran atorgaria compensacions urbanístiques a la societat gestora a concretar dins d'un ventall d'edificabilitat mínima i màxima que es determinava.»

L'acció medial es va donar per finalitzada i esperem que els acords assolits seran respectats per totes dues parts.

Malentès en un procediment expropiatori

Per conservar la unitat de criteri seguit en la redacció d'aquest Llibre Segon, s'inclou tot seguit l'exposició de la mediació portada a terme entre un particular i un ajuntament, malgrat figurar inclosa a la Secció 1 del Llibre Primer de l'Informe.

Una pagesa de Sant Feliu de Llobregat, propietària d'un petit camp de fruiters la collita del qual comercialitza i constitueix el

seu mitjà de vida, es va queixar al Síndic per l'actuació de l'Ajuntament de Sant Feliu en l'expropiació d'una part d'aquest camp per a la construcció d'un col·lector d'aigües pluvials.

La relació entre l'administració i la reclamant estava força deteriorada. Aquesta havia interposat un contenciós administratiu i l'ajuntament l'havia denunciada perquè la interessada, havent-se plantat dues vegades sobre la pala d'una màquina excavadora, obstruïa les obres per forçar que es deturessin.

El Síndic va investigar l'actuació municipal i va concloure que s'havia comès una irregularitat que consistia a ocupar el terreny abans que fos ferm en via administrativa el «preu just» o indemnització.

Aquesta infracció del procediment havia estat induïda per un error del Jurat Provincial d'Expropiació, que havia notificat a una adreça equivocada la seva resolució inicial, de tal manera que hagué de tornar a ser notificada de bell nou a la interessada i la fermesa del preu just es va endarrerir fins al mes de juny, mentre que, per l'ajuntament, l'assenyalament del dit preu just tenia tota l'aparença d'haver guanyat fermesa el 19.1.90.

Atès que, quan la interessada va comparèixer davant el Síndic, el preu just ja era ferm en via administrativa, vam considerar que anul·lar l'ocupació per tornar-la a efectuar tot seguit era contrari als principis de celeritat i d'economia processal i que en conseqüència, era procedent la conservació de l'acte d'ocupació. Així mateix oferírem la nostra mediació per assolir una resolució positiva i ràpida de l'assumpte.

Una vegada totes dues parts hagueren acceptat la mediació, el Síndic va presentar una proposta de conciliació, en la negociació de la qual l'ajuntament va palesar un tarannà dialogant i veritablement preocupat per assolir una solució justa.

Es va aconseguir un acord sobre tots els punts en litigi que per part de l'ajuntament va consistir en el pagament d'una indemnització en metàl·lic, la cessió d'un camp confrontant apte per al conreu i la reconstrucció de les instal·lacions destruïdes durant les obres; la promotora de la queixa es va donar per rescabada de l'expropiació, l'ocupació temporal i els perjudicis soferts i va desistir del procés contenciós.

Podem dir que aquest va ser un afer que el Síndic va abordar quan les relacions entre les parts estaven «enverinades» i que, gràcies als esforços continuats perquè no es trenqués la via de diàleg, ha tingut la satisfacció de veure'l clos a grat dels litigants. Una vegada més s'ha pogut estalviar al particular l'onerosa càrrega d'un recurs contenciós administratiu.

Conflicte de funció pública

Per les mateixes raons adduïdes més amunt, s'inclou en aquest Llibre Segon la referència a una acció medial, ja tractada a la primera part de l'Informe, en tractar-se d'una queixa que es considera important i que ha estat tramitada durant l'any 1990.

El 9 de febrer de 1990, una funcionària de l'Ajuntament de Barberà del Vallès que, des de l'1 de gener de 1989 i durant diversos períodes successius, havia estat en situació de comissió de serveis a l'Ajuntament de Molins de Rei, va comparèixer davant el Síndic queixant-se que tal ajuntament havia donat per acabada la seva relació de treball amb efecte de l'1 de febrer de 1990 i que l'administració d'origen no acceptava el seu reingrés fins al mes de juliol.

La raó al·legada per demorar el reingrés era que fins al 15 de juliol no vencia el termini que s'havia pactat expressament de pròrroga de la seva comissió de serveis i, que fins aquella data tenia contracte la persona que la substituïa.

La queixa va ser admesa a tràmit i en el curs de les investigacions es va suggerir al Síndic que mitjançes per assolir una solució ràpida del problema suscitat, cosa que va ser acceptada.

El Síndic va arribar a les conclusions que succintament s'exposen:

«La instrumentació de la comissió de serveis mitjançant una interpretació àmplia de les possibilitats de la cooperació exigeix distingir dos àmbits de relació: els efectes del conveni entre els ajuntaments i els efectes de la comissió de serveis per al funcionari.

»En l'àmbit del conveni, atès que les circumstàncies sobrevingudes que determinaven el final de la comissió de serveis eren imputables a l'Ajuntament de Molins de Rei, aquest era responsable dels eventuais perjudicis que se'n seguissin per al de Barberà del Vallès.

»Si l'Ajuntament de Barberà del Vallès hagués contractat algú per substituir la promotora de la queixa tenint present les singularitats de la comissió de serveis com a tècnica de provisió de llocs de treball, els perjudicis haurien estat mínims.

»Tot això dibuixa un supòsit de corresponsabilitat en els perjudicis originats i la necessitat de buscar el seu equitatiu repartiment.

»En l'àmbit dels efectes de la comissió de serveis, era procedent el reingrés immediat de la reclamant en la seva administració d'origen, amb efecte del primer de febrer, en el lloc que havia de tenir reservat.»

El 30 de març de 1990 totes les parts van convenir a acceptar la proposta formulada pel Síndic, els trets essencials de la qual van ser:

«La reclamant reingressava a l'Ajuntament de Barberà del Vallès l'1 d'abril i els efectes del dit reingrés es retrotreien a l'1 de febrer, fent-se càrrec l'ajuntament del pagament de les seves retribucions pels mesos de febrer i març així com de les quotes de incorporació a la MUNPAL.

»L'Ajuntament de Molins de Rei es feia càrrec del cost econòmic, que es quantificava, de l'acomiadament anticipat del treballador contractat per substituir-la fins el 15 de juliol de 1990.

»El Síndic es feia garant del desistiment de la reclamant en els recursos que havia iniciat.»

L'acord es va executar en tots els termes i és de justícia destacar la bona disposició dels governs de tots dos ajuntaments per cercar una solució, la qual cosa va facilitar molt la tasca del Síndic.

El Besòs i la Mina

Aquesta és una mostra d'acció medial realitzada a petició de la part més dèbil —la dels veïns— i que va tenir l'efecte immediat que cessessin les hostilitats del barri amb la força pública.

Els fets van ser els següents: el Síndic va rebre durant tot un dia trucades telefòniques angoixades de veïns del barri del Be-

sòs, demanant-li la seva intervenció davant els esdeveniments violents que es produïen al barri com a conseqüència de l'enfrontament amb la policia amb motiu de la forta oposició veïnal al començament d'unes obres.

Naturalment, el Síndic, un cop constatada la veracitat dels fets, va concertar una entrevista amb els representants dels veïns per conèixer més a fons el problema.

La primera reunió que va tenir lloc en aquesta Institució, va fer palesa l'oposició dels representants dels veïns a la construcció d'un grup d'habitatges en un solar anomenat la Palmera, que tradicionalment reivindicaven com a zona d'equipaments per a un barri ja molt dens. També es plantejava el problema de rebuig als destinataris dels blocs projectats, que segons els assistents a la reunió eren majoritàriament famílies de raça gitana, procedents del barri de la Mina. La creença generalitzada era que la presència d'aquestes famílies incrementaria la inseguretat al barri del Besòs.

El Síndic va ser pregat d'actuar de mitjancer entre l'Associació de Veïns i les administracions afectades, és a dir el Departament de Política Territorial i Obres Públiques, el Departament de Benestar Social i l'Ajuntament de Sant Adrià de Besòs. En compliment d'aquest prec el Síndic envià a tots els afectats la següent carta, que porta data de 30 d'octubre de 1990:

«Em permeto posar en el vostre coneixement les propostes acordades amb una representació de la comissió de veïns del barri del Besòs (Ajuntament de Sant Adrià de Besòs) per tal de posar fi als fets lamentables ocorreguts els dies passats i propiciar un diàleg obert entre les parts implicades i, a través d'ell, una solució al conflicte.

»Les propostes esmentades van ser convingudes en la reunió celebrada ahir a la tarda a la seu de la Institució, prèvia conversa sobre els greus successos ocorreguts al barri com a conseqüència de l'oposició dels veïns a la construcció d'uns blocs de vivendes de protecció oficial.

»Atenent els arguments dels representants dels veïns i la gravetat de la situació, vaig acceptar fer de mitjancer entre les parts sempre que s'acceptessin les següents propostes:

»a) Cessament dels actes de violència.

»b) Suspensió de les obres motiu del conflicte.

»c) Retirada del barri dels mossos d'esquadra, que haurien de limitar la seva protecció a la zona de les obres.

»d) Obertura immediata de converses entre els implicats: Veïns, Ajuntament i Departaments de Política Territorial i Obres Públiques, Benestar Social i Governació.

»Per tal que el diàleg s'imposi a la violència i es posi fi a la situació actual, és de tot punt necessari que les diverses parts afectades adoptin les mesures necessàries per al compliment d'aquestes propostes. En conseqüència us prego que acordeu allò que sigui procedent per garantir —en la part que us correspongui— la seva observança.

»Per altra banda i davant la urgència del cas, em permeto proposar —dins la meua tasca de mitjancer— la celebració d'una primera reunió entre els implicats, a la seu de la Institució (Josep Anselm Clavé, 31, Barcelona) demà dia 31, a les 17.00 hores. Igualment em permeto plantejar-vos la conveniència que els representats de les parts en la indicada reunió gaudeixin de la representativitat suficient per adoptar acords per si mateixos.

»Finalment, crec recomanable que aquests representants aportin a la reunió propostes obertes, susceptibles d'acords possibilistes i solucions acceptables per tots.

»Agraint-vos per endavant la vostra col·laboració i a l'espera de les vostres notícies, us saluda atentament.»

Acceptats els termes de la mediació pels diferents implicats, es van efectuar les gestions necessàries per seure a la mateixa taula les parts en conflicte i van tenir lloc diverses reunions en les quals, amb tarannà negociador, es va tractar del possible nou emplaçament dels habitatges i es van clarificar conceptes sobre llurs futurs ocupants.

Per fi, el dia 14 de novembre en una reunió bilateral entre el Síndic i els representants dels veïns s'albirà una possible solució. La nota-resum de tal reunió és la següent:

«El Síndic exposa que, després de les diverses reunions sostingudes fins ara, és l'hora de concretar, si és possible, acords en un termini breu i manifesta la seva convicció que la dita possibilitat existeix. En aquest sentit manifesta que el barri del Besòs té en aquests moments una bona oportunitat de millorar notablement els seus equipaments.

»El Síndic pregunta als representants dels veïns si estan disposats a comprometre's a defensar davant l'assemblea, d'una manera activa, l'aprovació d'un projecte de construcció d'habitatges socials al barri en un indret diferent del terreny origen del litigi, junt naturalment a la construcció d'equipaments.

»En les successives intervencions dels veïns es fa palès que el barri està en una situació de tranquil·litat tensa i que hi ha una predisposició molt acusada a impedir la construcció de nous habitatges, es facin on es facin.

»El Síndic demana als veïns que no tinguin por d'un eventual incompliment dels compromisos que es puguin assolir quant a la dotació d'equipaments, sinó que demanin les oportunes garanties, i manifesta que el Síndic mateix pot actuar de garant d'aquests acords.

»Els veïns fan diverses conjeitures sobre el possible lloc alternatiu de construcció dels habitatges en el barri i assenyalen que pensen que s'acceptaria la utilització de la llenca de terreny situada ternejant amb la reserva d'equipament de 2000 m² i els carrers Jaume Huguet, Ronda Sant Raimon de Penyafort i Cristóbal de Moura, així com l'ús dels terrenys situats a l'altre costat d'aquest últim carrer (Cristóbal de Moura).

»La reunió es dóna per finalitzada tot recordant la convocatòria d'una nova trobada a celebrar el proper divendres 16 a les 18.30.»

Malauradament, en la següent reunió general que va tenir lloc el dia 16, els veïns es van retractar de les seves manifestacions i van qüestionar fins i tot la veracitat de la nota-resum abans transcrita. El desencís del Síndic es manifestà clarament en la carta que —el 21 de novembre— va enviar a totes les parts en conflicte:

«Em permeto enviar-te la nota-resum de la reunió celebrada el passat dia 14 amb la Comissió de Veïns del barri del Besòs, la qual reflecteix la possible acceptació d'una alternativa de nova ubicació per a la construcció dels habitatges en litigi. Com

es pot comprovar, coincideix amb la proposta feta durant la reunió general del dia 16 per les conselleries de Benestar Social, Política Territorial i Obres Públiques i l'Ajuntament de Sant Adrià de Besòs.

»Malauradament, en aquesta última reunió l'actitud dels veïns va canviar radicalment, oposant-se a tot plantejament que suposés l'edificació dels habitatges dins el seu barri...

»Haig de lamentar que aquesta sorpresiva interferència sigui un dels motius que hagi fet canviar el curs de les negociacions que, al meu entendre, seguien amb un ritme esperançador que permetia preveure que molt probablement a hores d'ara el problema s'hauria resolt o estaria en vies de solució.»

A partir d'aquest moment, el Síndic va donar per finalitzada la seva acció medial, en entendre que tota possible opció consensuada, vàlida per a tots els implicats, quedava tancada.

Com és sabut, l'Ajuntament de Sant Adrià del Besòs va retirar el projecte d'edificació i va manifestar la seva intenció d'encarregar la redacció d'un PERI que considerarà l'ordenació urbanística global de la zona. Ens consta que s'ha iniciat la redacció de l'esmentat instrument de planejament; l'ajuntament de referència manté contactes periòdics amb el Síndic i el té al corrent de les vicissituds d'aquesta qüestió, ja que el problema presenta un doble aspecte, perquè també afecta els veïns del barri de la Mina, possibles beneficiaris dels habitatges, que també van presentar queixa en defensa dels seus legítims interessos.

3. Conclusions

Acaba aquí l'exposició de les accions medials que hem considerat representatives.

A manera de corollari, sintetitzem les reflexions que ens suggereix aquesta recopilació.

— La major part de les queixes relatades tenen un denominador comú: la possibilitat d'accés als tribunals de justícia.

— El recurs a la via judicial constitueix una càrrega desigual per a l'administració i per als particulars. El retard a aconseguir un pronunciament judicial, encara que sigui favorable, desvirtua, en moltes ocasions, el mandat constitucional recollit a l'article 24 de la Constitució.

— L'aplicació estricta de la llei no sempre és justa. Seria desitjable que l'administració es fes seu el principi consagrat pel Tribunal Constitucional segons el qual cal «tractar desigualment els desiguals».

— L'administració dicta ordres d'execució que, de vegades, no s'arriben a perfeccionar; aquesta pràctica fomenta la desconfiança dels ciutadans envers els poders públics. La manca de credibilitat no afavoreix ningú.

— Seria desitjable que les administracions reconduïssin llur actuació cap a posicions més dialogants i negociadores. Els ciutadans se senten desvalguts i indefensos davant certes actuacions administratives que, sovint per manca d'informació, interpreten com a arbitràries i prepotents.

— Adoptada per les administracions una línia d'actuació oberta a les aportacions ciutadanes, trobaria un suport legítim l'exigència als particulars per tal que adaptessin llurs reivindicacions a l'interès general.

ANNEX

LLEI 14/1984, DE 20 DE MARÇ, DEL SÍNDIC DE GREUGES

N de la R.: El text de la Llei es pot consultar al BOPC, 187II, del 7 de març de 1984, i al DOGC, 421, del 30 de març de 1984, i la modificació feta per la Llei 12/1989, de Modificació de la Llei 14/1984, del Síndic de Greuges, es pot consultar al BOPC, 117, del 13 de desembre de 1989, i al DOGC, 1234, del 22 de desembre de 1989, i 1243, del 17 de gener de 1990.

Aquest Informe de les actuacions de la Institució del Síndic de Greuges, durant l'any 1990, s'ha acabat de redactar el dia 28 de febrer de 1991

Frederic Rahola i d'Espona
Síndic de Greuges
